

לא עלתה בידו [בשכרו] אלא רגזותו [פי' כחש בשרו]. ולאדם טוב, מטעמים אותו מפרי מעשיו. וכל שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ, [ראוי שת] דור הנאה ממנו, שנאמר "ובמושב לצים לא ישב", מושבו מושב לצים [פי' כל שאינו באחד מאלו במה יתעסק אם לא בליצנות].

הדרן עלך האשה קטנה
מקדש מקדש

מתני'. האיש מקדש בו ובשלוחו¹. האשה מתקדשת בה ובשלוחה². האיש מקדש את בתו כשהיא נערה [וכ"ש כשהיא קטנה וזה שמוכא במשנה "נערה" דרך ארץ שקטנה לכתחילה לא], בו ובשלוחו³. גמ'. עכשיו בשלוחו מקדש, יש שאלה [אם יוכל לקדש] בו בעצמו. אמר רב יוסף, מצוה בו יותר מאשר על ידי שלוחו [כשהוא עוסק גופו

¹ ע"י שרע (אה"ע סי' לה ס"א): האיש יכול לעשות שליח לקדש לו אשה, בין אשה סתם בין אשה פלונית, ויאמר לה השליח: הרי את מקודשת לפלוני. אבל אם אפשר לו לקדשה בעצמה, אסור לקדשה ע"י שליח, אלא אם כן מכירה, שמא אחר כך ימצא בה דבר מגונה ותתגנה עליו. ומכל מקום אף על פי שמכירה, מצוה שיקדשה בעצמו, אם אפשר.

ועי' ח"מ: מצוה שיקדשה בעצמו. ודוקא במצוה אמרין הכי אבל בברכת המצוה נתבאר בסימן שלפני זה אף לכתחלה אחר מברך. ועי' ב"ש: וכן מצוה יותר שיקדש האב את בתו בעצמו ולא ע"י שליח חדושי מהר"ט ומה שאנו אין נזהרין בזה ועושיין שדוכין ואין החתן רואה הכלה משום דאינו אלא שדוכין וקודם הקידושין רואה אותה ולזה סמך בסעודה שעושים בלילה קודם החופה כדי שיראה אותה בה"י ועוד היתר כמ"ש בתו' דאגן מתי מעט.

ע"י אריכות בהערה 52.

² ע"י שרע (אה"ע סי' לו ס"א): האשה יכולה לעשות שליח לקבל קידושה, ומצוה שתתקדש על ידי עצמה, אם תוכל, אבל איסור ליכא כמו שיש באיש, ואומר האיש לשליח: הרי פלונית ששלחה אותך מקודשת לי, והשליח אומר: קדשתיה לך. ואם אמר: הן, דיו. ואפילו שתק, אם היו עסוקים באותו ענין ונתן לשליח ולא פירש ולא אמר דבר, דיו. ואם מקדשה בשטר, אינו כותבו אלא מדעת השליח. ויש מי שאומר שאינו כותבו אלא מדעתה.

ועי' ח"מ: יכולה לעשות שליח לקבל קידושה. כבר נתבאר בסי' שלפני זה סעיף ג' דצריך לעשותו בעדים ואם נעשה בלא עדים אפ"ה יש להחמיר ולהצריכה גט. ועי' ב"ש: נראה אם גלתה דעתה דניח' לה להתקדש לזה יכול לזכות לה שום אדם ולקבל בשבילה קידושין [ע"י רמ"א סי' לז ס"ז הוב"ד לקמן הערה 3, גלוי לכל] דע"כ לא מבעי' בש"ס בגט אם יכול לזכות בגט משום בגט י"ל אפ"י בקטטה או מקום יבום לא ניח' לה הגט משום איתת' בכל דהוא ניח' לה אבל בקדושין לא שייך סבר' זו ויכול לזכות לה ועס"י ל"ה.

ועי' ח"מ: ומצוה שתתקדש ע"י עצמה. אף שאין האשה מצווה על פרו ורבו מ"מ היא עושה מצוה שמסייעת לאיש שיקיים המצוה על ידה.

ועי' ט"ז: כמו שיש באיש. פי' באיש יש איסור ע"י שליח מטעם שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו משא"כ באשה דבכל דהו ניחא לה דטב למיתב טן דו.

ע"י ח"מ: אלא מדעת השליח. נר' דכ"ש אם כתב מדעת האשה דעדיף מדעת השליח רק דלא תימ' כשמתקדש' ע"י שליח לא בעי דעת כלל דהא אפ"י במתקדש' ע"י עצמה פליגי בגמ' אי בעינן מדעת' קמ"ל דדין השליח כדין האשה ואם כתבו שלא מדע' שניהם היו ספק מקודש' כמו שנתבאר לעיל בסי' ל"ב.

³ ע"י שרע (אה"ע סי' לז ס"א): כשם שיכול האב לקדשה בעצמו, כך יכול לקדשה על ידי שלוחו, או ע"י עצמה, שיאמר לה: צאי וקבלי קידושין. הגה: וצריך לומר לה כן בפני עדים, דהרי שליח קבלה צריך עדים, כמו שנתבאר לעיל סי' ל"ה סעיף ג'. ואם גלוי לכל שמכונה לחופה ולקבל קידושה, כאומר לה בפני עדים דמי. ואין חילוק בין נערה לקטנה, וכן עיקר. אבל יש חולקים ואומרים דאין בת קטנה יכולה לקבל קידושה, אלא האב בעצמו צריך לקבלם. וכדי להוציא נפשו מפלוגתא, יחזיק האב יד הקטנה בשעה שמקבלת הקדושין, או יעמוד אצלה כשתקבלן, דהוי כאלו קבלן בעצמו. והכי עדיף טפי משיקבלו בעצמו, דהרי י"א דאסור לקדש בתו קטנה, כמו שיתבאר בסמוך. וכשמקדש הקטנה אומר לה הרי את מקודשת לי. ואם אמר: בתך מקודשת לי, הוי קידושין, דהרי היא במקום אביה עומדת, אף על גב שנתן לה הקידושין. ואם מקדשה בשטר, כותב בשטר: בתך מקודשת לי, ובשעה שנתן לה אומר לה: הרי את מקודשת לי. ואם שינה בדברים אלו, אפ"ה הויא מקודשת. וכששולחים הבנות הקטנות למקום אחר, ואין האב אצלן כשמקבלין לקדושה, הואיל והכינה להכניסה לחופה ולקדושין הוי כאלו מחזיק בידה בשעת קבלה דמיא.

ע"י ח"מ: כך יכול לקדשה ע"י שלוחו. נראה דמ"מ איכא בו יותר משלוחו דהא הוא מצוה דרמי עליו וכמו שנתבאר למעלה סימן ל"ה ובב"ח לא כ"כ ולא ידעתי הפרש בין מצוה זו לשאר מצות:

ע"י ח"מ: או ע"י עצמה. לדברי המפרשי' (רמב"ן ט ע"א) הטעם דהוי כאלו אמר לה כל מי שיתן לך מנה מעלה אני עליו כאלו נתנו לי והתקדשי בו ולפ"ז ה"ה לקטנה דעלמא נמי דלא גרעה מכלל אבל הרא"ש (סי' כה) כתב אף על גב דאין שליחות לקטן לטובתה ולזכותה נכשבת שליח עיין עליו ולפ"ז דוקא ע"י עצמה ולא ע"י קטנה דעלמא וע' בדברי הרא"ש שכתב שאינו דומה לערב ויש חילוק בין קדושי כסף לקידושי שטר ובין דיבר עם המקדש או לא דיבר עמו וע' בר"ן פ"ק דקידושין.

במצות מקבל יותר שכר]. כמו זה שרב ספרא מחריך רישא [של דג לצורך שבת], רבא מלח שיבוטא [פי' סוג דג, לצורך שבת].⁴

יש שאמרו, שיש בזה [המקדש על ידי שליח] איסור [אם יוכל לקדש בעצמו], כמו זה שאמר רב יהודה אמר רב, שאמר רב יהודה אמר רב, אסור לאדם שיקדש את האשה עד שיראנה, שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו, והרחמן [פי' ה' ית' בתורה] אמר "ואהבת לרעך כמוך"⁵. וכאשר נאמר [ההלכה של] רב יוסף, על סוף [המשנה] נאמר, האשה מתקדשת בה ובשלוחה.

עכשיו בשלוחה מתקדשת, וכי יש שאלה [אם היא מתקדש] בה בעצמה. אמר רב יוסף, מצוה בה יותר מבשלוחה, כמו זה שרב ספרא מחריך רישא [של דג לצורך שבת], רבא מלח שיבוטא [לצורך שבת]. אבל בזה אין איסור [אף על פי שלא ראתהו ליכא איסורא לומר שמא תראה בו דבר מגונה], כמו זה שאמר ריש לקיש, שאמר ר"ל, טוב לשבת בב' גופות מאשר לשבת כאלמנה⁵.

האיש מקדש את בתו כשהיא נערה. כשהיא נערה כן [יכול האב לקדשה], כשהיא קטנה לא. זהו ראייה לרב, שאמר רב יהודה אמר רב, ויש אומרים רבי אלעזר, אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה, עד שתגדל ותאמר בפלוני אני רוצה².

שליחות מאיפה יודעים את זה. שלמדנו בכרייתא, [נאמר בנתינת גט] "ושלח" והיה אפשר לכתוב "וגרשה", ומה שהתורה השתמש היא לשון של שליחות [זה] מלמד שהוא עושה שליח [להוליך גט לאשתו. ויש עוד דיוק, שהיה אפשר לכתוב "ושלח" ובמקום זה הלשון, התורה השתמש עם לשון] "ושלחה", מלמד שהיא עושה שליח [לקבל את גיטה]. "ושלח ושלחה" [פי' מזה שנאמר פעמים בפסוקי גירושין לשון שליחות], מלמד שהשליח עושה שליח. מצאנו בגירושין, בקידושין מאיפה יודעים את זה. ואם תאמר שלומדים מגירושין [בבבנין אב]. [הרי יש לשאול] מה לגירושין שכן ישנן בעל כרחו [ורק בגלל זה ישנן גם כן על ידי שליחות]. נאמר בפסוק "ויצאה והיתה", מן קיש הויה ליציאה, מה יציאה עושה שליח, אף הויה גם עושה שליח. ואלא זה שלמדנו במשנה, האומר לשלוחו צא תרום [מהתבואה שלי]. תורם כדעת בעל הבית [פי' לפי מה שהוא מכיר בעל הבית אם עינו יפה, אז תרומתו היא אחד חלקי ארבעים של התבואה, או אם עינו רעה אז תרומתו היא אחד חלקי ששים], ואם אינו יודע דעת בעל הבית, תורם בכינונית אחד מחמשים,

⁴ ע"י שרע (או"ח סי' רנ ס"א): ישכים בבוקר ביום ששי להכין צרכי שבת, ואפילו יש לו כמה עבדים לשמשו ישתדל להכין בעצמו שום דבר לצרכי שבת כדי לכבדו, כי רב חסדא היה מחתך הירק דק דק, ורבה רב יוסף היו מבקעין עצים, ור"ז היה מדליק האש, ורב נחמן היה מתקן הבית ומכניס כלים הצריכים לשבת ומפנה כלי החול, ומהם ילמד כל אדם, ולא יאמר: לא אפגום כבודי, כי זה הוא כבודו שמכבד השבת.

גמ"א: להכין בעצמו: וה"ה בכל מצוה מצוה בו יותר מבשלוחו. ועי' שעה"צ סק"ט: ונראה שלא שייך בזה לומר, מצוה שיוכל לעשות על ידי אחרים אין מבטלין התלמוד אפילו לזמן מועט, והכא הלא יוכל לעשות על ידי שלוחו עדיף הוא ממי שהוא אחר לגמרי, דיוקא מצוה שאין מוטלת על גופו, כגון שיפסיק באמצע הלמוד לילך לגמול חסד עם איזה אדם במקום שאחר יוכל לעשות עמו הטובה ההיא, מה שאין כן בזה שהכבוד שבת מוטלת על גופו, וממילא מצוה בו יותר מבשלוחו. אי נמי דדוקא לענין כבוד שבת אמרינן כן דחמירא, מה שאין כן לענין שאר מצות אם הוא תלמיד חכם ונוגע לבטול תורה, וצריך עיון:

בה"ל: ישתדל וכו' - בהרמב"ם איתא על דין זה בלשון חייב [שז"ל בפרק ל' אף על פי שיהיה אדם חשוב ביותר ואין דרכו ליקח דברים מן השוק ולא להתעסק במלאכות שבבית חייב לעשות דברים שהן לצורך השבת בגופו שזה הוא כבודו. חכמים הראשונים מהן מי שהיה מפצל העצים לבשל בהן ומהן מי שהיה מבשל או מולח בשר או גודל פתילות או מדליק נרות ומהן מי שהיה יוצא וקונה דברים שהן לצורך השבת ממאכל ומשקה אף על פי שאין דרכו בכך וכו' ע"ש] והכונה על איזה דבר מן הדברים ועיין בקידושין מ"א דקאמר שם מצוה בו יותר מבשלוחו ואפשר דהרמב"ם ג"כ לאו חוב גמור הוא אלא כעין חובה משום כבוד שבת וסברת הרמב"ם דאל"ה לא היו מבטלים כל הני אמוראים תורתן עבור זה ומ"מ לא הוי זה חובה גמורה ותדע שלא אשכחן בגמרא בשם חובה כ"א על הדלקת נר בשבת בדף כ"ה ע"ב ולענין ג' סעודות בדף ק"ז ע"ב ומ"מ צ"ע.

⁵ משל הוא ששהינים אומרות על בעל כל דהו (רש"י).

ואי קשיא ה"נ גבי דידה איכא איסורא כי היב קידושין לשלוחה ולא חזי לה אין הכי נמי ומיהו מתני' בדידה קאמר דהיא מיקדשא בה ובשלוחה הלכך הא דתנא בה למצוה אשמועינן אבל איסורא לגבי דידה ליכא אבל רישא דאיירי בדידה תנא בו משום איסורא (רש"י). ע"י הערה ב.

פיחת עשרה [פי' שתרם א' מארבעים במקום א' מחמישים] או הוסיף עשרה [ותרם א' משישים], תרומתו תרומה [שהשליח יטעון, בכך אמרתך שרציית לתרום]⁶. מאיפה יודעים את זה [ששליח יכול לתרום עבור המשלח]. ואם תאמר שלומד מגירושין [שבנין אב, הרי יש לשאול על זה] מה לגירושין שכן ישנן חול. נאמר בפסוק [כן תרימו גם אתם, ומזה שכתוב] "אתם" "גם אתם" [פי' המילה "גם" מיותרת ולומדים ממנו שגם שליח יכול לתרום], לרבות את השליח⁷.

ושנכתוב הרחמן [פי' ה' ית' בתורה] בתרומה, ושיבא? ונלמד אלה ממנו. משום שיש לשאול, שכן ישנה במחשבה [פי' שהבעלים יכולים להסתכל בצד זה ולדעת שיפרישו תרומות ומעשרות מהצד השני, ולאכול מהצד השני, ואפשר רק בגלל זה ישנם שליחות בתרומה ואין ללמוד ממנה]⁸.

וזה שלמדנו במשנה, חבורה שאבד פסחה⁹, ואמרו לאחד [מבני החבורה], צא ותחפש [את הפסח האבוד] ושחט עבורינו. והלך ומצא ושחט, והן לקחו [פסח אחר] ושחטוהו. אם שלו נשחט ראשון, הוא אוכל משלו והם אוכלים ושותים¹⁰ עמו [שהרי עשאוהו שליח עבורם לשחוט את הפסח, ושלחהם פסול]¹¹. מאיפה יודעים את זה [ששלוהו של אדם כמותו לשחטת קדשים]. ואם תאמר שלומדים מאלה [שבנין אב, הרי יש לשאול על זה], מה לאלה שכן הם חשובים כחול אצל קדשים [שכן אפילו תרומה נחשב כחול כלפי קדשים]. אלא לומדים את זה מההלכה של רבי יהושע בן קרחה, דא"ר יהושע בן קרחה, מנין ששלוהו של אדם כמותו¹². שנאמר

⁶ המשך לשון המשנה: אם נתכוין להוסיף אפילו אחת אין תרומתו תרומה. {רש"י}. ואפילו אם לא נתרצה אח"כ מאחר ויש הרבה בני אדם דרכן לתרום בעין יפה מצי למימר ליה להכי אמדתך ובטלת דעתך אצל דעתי למה שאמדתך [תוס'].

אמנם עי' רמב"ם (הלכות תרומות פ"ד ה"ז): האומר לשלוהו צא ותרום תורם כדעתו של בעל הבית, אם היה יודע בו שהוא בעל עין רעה מפריש אחד מששים, ואם היה בעל נפש שבעה מפריש אחד מארבעים, ואם אינו יודע דעתו מפריש לו בינונית אחד מחמישים, נתכוון לבינונית ועלתה בידו אחד מארבעים או אחד מששים תרומתו תרומה, ואם נתכוון להוסיף על הבינונית ותרם אפילו אחד מתשעים ותשעה אין תרומתו תרומה.

עי' דרך אמונה: תורם כדעתו של בעה"ב. לפי מה שמכיר דעתו של בעה"ב וכדמפרש ואילו ואפי' לא אמר לו בהדיא תרום לדעתי סתמא כוונתו שיתרום לפי מה שיוודע מנהגו וכן אין לו לתרום הכל מן היפות אלא מן הבינונית דהיינו מן היפות על היפות ומן הרעות על הרעות ואם תרם מן היפות נתבאר לעיל ה"ג אך אם יודע מנהגו של בעה"ב לתרום תמיד מן היפות תורם כן.

ועלתה בידו. בטעות עד א' ממ' או א' מס' כיון שתרומה ניתנת באומדן וא"א לצמצם אדעתא דהכי עשאו שליח שאם יטעה יהא תר'ת אבל אם עלה בידו פחות מא' ממ' או יותר מא' מס' אין תר'ת כלל דבדאי אדעתא דטעות כזה לא שלחו.

ועי' כתובות צט ע"ב: טעה שליח, אמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי [ובטל השליחות, ומה שעשה אינו כלום, אבל טעה בעל הבית מעשיו קיים]. ומנא תימרא דשאני בין שליח לבעל הבית. דתנן, האומר לשלוהו צא ותרום, תורם כדעת בעל הבית, ואם אינו יודע דעתו של בעל הבית, תורם בבינונית אחד מחמישים, פיחת עשרה או הוסיף עשרה, תרומתו תרומה. ואילו גבי בעל הבית תניא: תרום ועלה בידו אפילו אחד מעשרים, תרומתו תרומה.

⁷ עי' רמב"ם (תרומות פ"ד ה"א): עושה אדם שליח להפריש לו תרומות ומעשרות שנאמר כן תרימו גם אתם לרבות שלוחכם ואין עושין שליח עכ"ם שנאמר גם אתם מה אתם בני ברית אף שלוחכם בני ברית.

⁸ עי' רמב"ם (מעשר פ"ט ה"ה): דהיינו דווקא שעשו תנאי וכו', עי' בכורות נט ע"א ותוס' שם ד"ה במחשבה, ותוס' מנחות נה ע"א ד"ה במחשבה.

עי' תוס' (גיטין לא ע"א ד"ה כך תרומת מעשר): פריך [בגמ' שלנו] מה לתרומה שכן ניטלת במחשבה, משמע דל"ע פריך והיינו תרומת מעשר דכתיב בה אתם גם אתם ולא כפי הקונטרס דפי' בבכורות דמשום מחשבה מוקי ר' יוסי בר' יהודה כאבא אלעזר בן גמלא ואין פשוט הסוגיא מתיישבת כפירושו דמה לנו להזכיר מחשבה בדברי ר' יוסי בר' יהודה.

⁹ עי' רמב"ם (קרבן פסח פ"ג ה"ד): חבורה שאבד פסחה ואמרו לאחד צא ובקש ושחוט עלינו הלך ומצא פסח שאבד ושחטו והם לקחו פסח אחר ושחטוהו אם שלו נשחט ראשון הוא אוכל משלו והן אוכלין עמו והשני ישרף ואם שלהן נשחט ראשון הן אוכלין משלהן והוא אוכל משלו, אין ידוע אי זה מהן נשחט ראשון או ששחטו שניהן כאחת הוא אוכל משלו והן אינן אוכלין עמו ושלחן יצא לבית השריפה ופטורין מלעשות פסח שני.

¹⁰ נמחק בגר"א. רש"י. שלהם פסול מאחר ועל שלו הם נמנין, ושוב אין יכולין להימנות על שלהן, ושלחן ישרף, דפסח בלא בעלים הוא, ואוכלין כולן משלו (רש"י פסחים צח ע"ב).

¹² עי' שו"ע (ח"מ סי' קפב ס"א): הגה: בכל דבר שלוחו של אדם כמותו, חוץ מלדבר עבירה דקיימא לן אין שליח לדבר עבירה. ודוקא שהשליח בר חיובא, אבל אם אינו בר חיובא הוא שליח אפילו לדבר עבירה. האומר לשלוהו: צא

"ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים", וכי כל הקהל כולן שוחטים. והלא אינו שוחט אלא אחד. אלא מכאן, ששלוהו של אדם כמותו.

ושנכתוב הרחמן [פי' ה' ית' בתורה] בקדשים, ואלה יבואו? וילמדו ממנו. משום שיש לשאול, מה לקדשים שכן רוב מעשיהן ע"י שליח [פי' כל עבודת הקרבנות על ידי כהנים שהם שלוחים]¹³.

אי אפשר ללמוד א' מהשני, ונלמד אחד משנים [ממה צד]. איזה נלמד. לא נכתוב הרחמן [פי' ה' ית' בתורה] בקדשים ונלמד מאלה. [אי אפשר, שהרי יש לשאול] מה לאלה שכן ישנן חול אצל קדשים. לא נכתוב הרחמן [פי' ה' ית' בתורה] בגירושין ונלמד מאלה. [אי אפשר שהרי יש לשאול] מה לאלה שכן ישנן במחשבה [שאפילו אם גמר בלבו לומר שור זה עולה הרי הוא עולה]. אלא לא לכתוב הרחמן [פי' ה' ית' בתורה] בתרומה ונלמד מאלה. נכון [אפשר ללמוד מבנין אב מב' פסוקים של קדשים וגירושין], ואלא "אתם" "גם אתם" למה לי [פי' מה ה"גם" בא להוסיף].

צריכים אותו לכמו שלימד רבי ינאי, שא"ר ינאי, "גם אתם", מה אתם בני ברית, אף שלוחכם [חייבים להיות] בני ברית [ולא גוי]. לזה למה צריכים קרא. לומדים את זה מדרבי חייא בר אבא א"ר יוחנן, שא"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן, אין העבד נעשה שליח לקבל גט מיד בעלה של אשה, לפי שאינו בתורת גיטין וקידושין [רואים שלא צריכים פסוק, אלא מסברא מוכן שדבר שלא שייך בו לא נעשה שליח עליו].

[עכ"ז] צריכים [את הדרשה של רבי ינאי], הייתי חושב לומר עבד דאינו בן התיר הוא כלל [פי' אינו שייך בכל להתיר אשת אשי מאחר שאין לו קידושין בכלל, ולכן אינו יכול לגרש], אבל עובד כוכבים הואיל וישנו בתרומה של עצמו. שלמדנו במשנה, העובד כוכבים והכותי שתרמו [את התבואה שלהם], תרומתן תרומה [ואסורה לזרים, שקנין עכו"ם לא מפיקע ארץ ישראל מקדושתו, ועוד דעבודת עכו"ם בתבואה אינו פוטרו מחיוב תרומות ומעשרות]. שנאמר שגם נעשה שליח, לכן לומדים [שלא].

ולר' שמעון שפוטר, שלמדנו במשנה, תרומת עובד כוכבים מדמעת [פי' שאם נתערב בחולין אוסרתה] וחייבין עליה [האוכלו בשוגג] חומש, ור"ש פוטר [שסובר עבודת עכו"ם אינו מחייב בתרומה]. "אתם" "גם אתם" למה לי [הרי זה פשוט שאין עכו"ם נעשה שליח, שאיננו שייך לפרשת תרומה בכלל]. צריכים את זה, הייתי חושב לומר הואיל ואמר מר, "אתם", ולא אריסין [אינם יכולים לתרום חלקו של בעל הבית], "אתם", ולא שותפין, "אתם", ולא אפוטרופוס, "אתם", ולא התורם את שאינו שלו [שלא מדעת הבעלים], נאמר גם "אתם", ולא שלוחכם. לכן לומדים [שלא].

זה מוכן לרבי יהושע בן קרחה [שלומד שליחות קדשים מ"ושחטו אותו], אלא לרבי יונתן שלומדים את הפסוק הזה לדרשה אחרת, מאיפה לומדים את זה. שלמדנו בברייתא, רבי יונתן אומר, מאיפה אנו לומדים שכל ישראל כולן יוצאים

ומכור לי קרקע או מטלטלין, או: קנה לי, הרי זה מוכר ולוקח ועושה לו שליחות וכל מעשיו קיימין. ואין העושה שליח צריך קנין ולא עדים, אלא באמירה בעלמא בינו לבין חבריו, ואין צריך עדים אלא לגלות הדבר אם כבר אחד מהם. הגה: ולכן האומר לחבירו: קח סחורה זו ואשתתף עמו, והלך וקנאה, לא יוכל לחזור בו, דהוי כשלוהו.

עי' קצ"ח: יש מקשים א"כ לכל דבר מצוה יועיל השליח ויאמר אדם לחבירו שב בסוכה עבורי הנח תפילין עבורי. והרי בשליחות לדבר עבירה אי לאו דגלי קרא דאין שליח לדבר עבירה הוי ליה בדין שליחות ואף על גב דאין המשלח עושה כלום, אלא כיון דשליח של אדם כמותו לא אמרינן אלא במידי דעשיה דאז הו"ל מעשה שלוחו כמותו, אבל במידי דליכא עשיה לא אמרינן שליח של אדם כמותו, ומש"ה בפסח וקידושין וגירושין הו"ל מעשה שליח כמותו וכאילו הוא בעצמו שחט הפסח, וכן בקידושין וגירושין כאילו הבעל עצמו נתן הקידושין או הגירושין, אבל בתפילין כשהשליח מניח התפילין הנחה זו שהיא עשיה חשוב כאילו המשלח עשה הנחה זו, אבל אכתי לא הניח התפילין על ראשו אלא על ראש שלוחו דאין גוף השליח כגוף המשלח כיון דבמידי דממילא לא שייך מינוי שליחות. ועי' גר"ח מב ע"ב דלא מהני שליחות במצוה, דכל מאי דמהני שליחות הוא רק כשהמשלח בעלים על דבר השליחות, דכל מקור הדין של שליחות הוא מגיטין וקדושין ותרומה דשם הוא בעלים על דבר השליחות.

¹³ עי' לעיל כג ע"ב, ואם שלוחי דרחמנא, איזה דמיון זה?

כאן שטען [פי שפחתו בשתות או יותר, שהוא שיעור אונאה המבטל מקח, דחשיב כטעות], כאן שלא טעו. אי לא טעו, מהו "יכולים למחות". יכולים למחות ברוחות [מי שנפל לו חלק בדרום אומר נוח לי חלק בצפון שהיתה לו שם שדה סמוכה לה שנפלה לו מאמו (עי' ? פרשה של כופין על מדת סדום, והוא פרשה של בר מצרא)].

אמר רב נחמן, האחים שחלקו [בירושתם] הרי הן כלקוחות [לכל דיני אונאה]¹⁵, שאם טעו בין המחיר שבשוק למה שנתנו, פחות משישית, נקנה מקח. יתר על שישית, בטל מקח. שישית, קנה ומחזיר אונאה.

אמר רבא, זה שאמר, פחות משישית נקנה מקח, לא אמרו אלא שלא עשאו שליח, אבל אם עשאו שליח, אמר, שלחתי אותך רק לתקנתי ולא לקוללי.¹⁶

זה שאמרו יתר משישית בטל מקח¹⁶, לא אמרו אלא שלא אמר "נחלק בשומה של הבית דין" [שהיה שומת הנכסים בג' אנשים שהם בית דין], אבל אם אמר נחלק בשומה של הבית דין, מכרן קיים, שלמדנו במשנה, שומה שעשו דיינים שפחתו שישית או הותירו שישית, מכרן בטל, רבן שמעון בן גמליאל אומר, מכרן קיים¹⁷.

זה שאמרו שישית קנה ומחזיר אונאה, לא אמרן אלא במטלטלים [שרק במטלטלין נאמרה הפרשה של אונאה]¹⁸, אבל בקרקעות, אין אונאה לקרקעות. ובקרקעות, לא אמרו אלא שחלקו בעלות [הקרקע] בדמים, אבל חלקו במדידת [הקרקע, פי' שחלקום בחבל ליטול כל אחד ברעה וביפה] לא, כרובה, שאמר רבה, כל דבר שבמדה ושכמסקל ושכמנין, אפילו פחות מכדי אונאה גם חוזר [שאין זה כשאר אונאות (ב"מ דף מט:)] פחות משתות אנשים מוחלים שכן אין כל אדם יכול לצמצם הדמים אבל טועה במדה טעות הוא ולא הקנה על דעת כן¹⁹.

¹⁵ עי' ב"מ מט ע"ב (רש"י).

ועי' שו"ע (ח"מ סי' רכז ס"ז): האחים והשותפים שחלקו המטלטלים הרי הם כלקוחות פחות משתות נקנה מקח ואין מחזיר כלום יתר על שתות בטל מקח שתות קנה ומחזיר אונאה ואם חלקו קרקעות אפילו שמו שוה מנה בדינר או שוה דינר במנה קיים ויש אומרים דדוקא עד פלגא ואם הטעו זה את זה במדה או במשקל או במנין אפילו כל שהוא חוזרים ואם עשו שליח שחלק ביניהם וטעה בכל שהוא בטלה החלוקה.

ביאור: הרי הם כלקוחות - כיון דכל אחד מהן הוא שותף בכולו, נמצא דבמה שחולקין שיקח ראובן דבר זה לבדו וימחול לו שמעון חלקו שבו, כדי שיקח שמעון דבר זה לבדו, הרי כלקח כל אחד חלק חברו בעד החלק שיתן כנגדו בדבר השני (ס"מ"ע), מיירי דהמטלטלין הן פירות ושמו אותן, דבלא"ה הא חליפין אין להן אונאה כמבואר בסעיף כ'. אחד שאין לו חלק בגוף הסחורה רק שנתחייב ליתן לו חלק בריוח ואין לו חלק בהפסד, כשימכר הסחורה, ומכר חלק ריוח שלו, דאין בו דין אונאה (נתה"מ).

במדה או במשקל כו' ואם עשו שליח כו' - הטעם, דגם באלו דינן כלקוחות (ס"מ"ע).

¹⁶ עי' שו"ע (ח"מ סי' רכז ס"ח) ואם התנו ביניהם שיחלקו בשום הדיינים וטעו בשתות בטלה חלוקה שהדיינים ששמו ופחתו שתות או הותירו שתות מכרן בטל.

ועי' ס"מ"ע: שהדיינים ששמו כו' - לעיל סימן ק"ט סעיף ג' נתבאר זה [עי' הערה יא].

¹⁷ עי' כתובות צט ע"ב (רש"י). לפי רש"י אם הסכימו לחלוק בשומת בית דין, אין ביטול למקח. אמנם ר"ת ור"ח גורסים הפוך, הא שאמר שתות קנה ומחזיר אונאה לא אמרן אלא דלא אמר נפלוג בשומא דבי דינא אבל אמר נפלוג בשומא דבי דינא לא והוי המקח בטל (תוס').

¹⁸ עי' ב"מ מז ע"ב.

¹⁹ רש"י. עי' שו"ע (ח"מ רלב ס"א): המוכר לחבירו במדה במשקל או במנין וטעה בכל שהוא חוזר לעולם שאין אונאה אלא בדמים אבל בחשבון חוזר כיצד מכר לו מאה אגוזים בדינר ונמצא ק"ע או צ"ט נקנה המקח ומחזיר הטעות ואפילו אחר כמה שנים וכן אם נמצא המעות חסר או יתר מהמנין שפסקו חוזר ואפילו לאחר שקנו מידו שלא נשאר לו אצל חברו כלום חוזר שקנין בטעות הוא:

חוזר לעולם - פירוש, המקח קיים והאונאה שהטעה בה חוזרת, ומשלים לו המנין או המדה והמשקל בדברים שאפשר לו להשלים וכדמסיק במכר לו אגוזים, אבל במכר לו קרקע ואמר לו שהיא ארוכה כ' אמות, וחסירה חצי אמה ואין לו להשלים מקרקע שבצדה, המקח בטל לגמרי (ס"מ"ע), אבל "א דאף באי אפשר להשלים קנה ומחזיר הטעות דיש קנין לחצאין וכמו במוכר שדה ונמצאת חציו גזולה, ועיין לעיל סי' קפ"ב ס"ח (רע"א), וכן יש מח' אם מכר גוף ופירות, ואין לו זכות אלא בפירות, והקונה אמר שרוצה לקבלם כן (רע"א בשם המ"מ), כל מחלוקתם אינו אלא כשהלוקח רוצה לקיים המקח לחצאין לפי חשבון הדמים שנתן, אבל כל שהלוקח מתרצה לקנות מקצתו בכל הדמים שנתן כ"ע יודו דקנהאבל במכר פירות ולא הגוף כיון שמקחו בטל בגוף ואין הפירות אלא מכח הקרקע הכל בטל (רע"א בשם המחנ"א).

וזה שלמדנו במשנה, השולח את הבעירה ביד חרש שוטה או קטן²⁰, פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים. [אבל אם] שילח ביד פיקח²¹, הפיקח חייב²². ולמה, שנאמר, שלוחו של אדם כמותו [לחייב את המשלח ולא השליח]²³. שם שונה, דאין שליח לדבר עבירה²⁴ [ולכן לא נחשב כשליח אלא כמי שעושה מעצמו], שאומרים, דברי הרב ודברי תלמיד, דברי מי שומעים.

וזה שלמדנו בברייתא, שליח שלא עשה שליחותו²⁵ [משלח שנתן מעות הקדש לשליח לקנות דבר מה של חולין, בחושבו שהם של חולין, אם השליח קנה מה שלא ביקש], השליח מעל [ולא המשלח שהרי אינו שלוחו לדבר זה, והשליח חייב להביא קרבן מעילה. אבל אם השליח] עשה שליחותו, בעל הבית מעל [והבעל הבית חייב להביא קרבן מעילה]. הרי כאשר עשה שליחותו של בעל הבית, בעל הבית מעל, למה, שנאמר, אין שליח לדבר עבירה. מעילה שונה, שלומדים [גזירה שוה] "חטא" "חטא" מתרומה [נאמר במעילה: "וחטאה בשגגה מקדשי ה'"] (&) ונאמר בתרומה "ולא ישאו עליו חטא" (&)], כמו שעושים שליח [להפריש] תרומה, כך במעילה עושים שליח²⁶.

ושנלמד ממנה [ממעילה לכל התורה שיש שליח לדבר עבירה]. משום דהוי מעילה ושליחות יד [מי שנפקד אצלו דבר, ולוקחו לעצמו]²⁷ שני כתובים הבאים כאחד, וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדים. מעילה, זה שאמרנו. שליחות יד מהו. שלמדנו בברייתא "על כל דבר פשע", בית שמאי אומרים, לחייב על המחשבה כמעשה [שאם חשב לשלוח יד בפקדון, הרי הוא ברשותו מאותה השעה והלאה והוא חייב באונסין ככל גזלן]. ובית הלל אומרים, אינו חייב עד שישלח בו יד²⁸, שנאמר "אם לא שלח ידו וגו'". אמרו ב"ש לב"ה, והרי נאמר "על כל דבר פשע". אמרו להם ב"ה לב"ש, והרי נאמר "אם לא שלח ידו במלאכת רעהו". אמרו ב"ש לב"ה, א"כ, "על כל דבר פשע" למה לי. שהיית חושב אין לי אלא אם הוא [שלח בו יד], אמר לעבדו ולשלוחו מנין [שחייב באונסים אם הם שלחו בו יד]. מלמד הנאמר, "על כל דבר פשע".

זה מוכן לב"ה, אלא לב"ש דמעמידים את הפסוק הזה שמחשבה כמעשה,

²⁰ עי' שו"ע (ח"מ סי' תיח ס"ז): השולח את הבעירה ביד חרש שוטה וקטן פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים. במה דברים אמורים: כשמסר להם גחלת וליבוה פירוש: מענין לבת אש שדרך הגחלת להכבות מאיליה קודם שתעבור ותדליק, אבל אם מסר להם שלהבת, חייב שהרי מעשיו גרמו:

²¹ עי' שו"ע (ח"מ סי' תיח ס"ח): שלח הבעירה ביד הפקח, זה הפקח שהבעיר חייב לשלם והשולח פטור, וכן אם הניח שומר לשמור הבעירה השומר חייב²⁹:

והשולח פטור - עיין ש"ך לעיל סימן לב ס"ב ד"ה וכן אם לא שכר, שכתב הא דלא קתני דהשולח חייב בדיני שמים, היינו כיון דפקח משלם תו לא שייך דיני שמים על המשלח, קשה אמאי לא תני דהמשלח חייב בדיני שמים אם אין לפקח לשלם או שהוא אלם ואינו רוצה לשלם, ואפשר "ל דאף דמי דגורם הפסד לחבירו חייב לצאת ידי שמים, זהו אם גורם היזק ודאי לחבירו, אבל הכא לא גרם לו היזק בבירור דהא הפקח חייב לשלם, רק אח"כ נתגלגל הפקח אין לו לשלם או שהוא אלם, ובשעת היזק לא גרם לו היזק בבירור, לכן פטור לשלם אף בדיני שמים. ויש להסתפק אם אחד אמר לחבירו לעשות היזק לאחר באופן שהשליח פטור מדיני אדם וחייב לצאת ידי שמים, אם המשלח חייב לצאת ידי שמים דכיון דשליח פטור מדיני אדם הוי ברי היזקא וחייב המשלח לצאת ידי שמים, או דילמא כיון דשליח חייב לצאת ידי שמים הוי לא ברי היזקא כו' (פ"ת).

וכן אם הניח שומר לשמור כו' - וכן הדין במי שמסר שור ביד שומר ויצא והזיק כמ"ש בסימן שצ"ו סעיף ח', ושם נתבאר חילוק דאם הוא שומר חנם או שומר שכר או שואל ודין שומר שמסר לשומר, ע"ש סעיף ט' (ס"מ"ע).

²² עי' רמב"ם (מעילה פ"א ה"ב): במה דברים אמורים כשהיו החתיכות מקדשי בדק הבית אבל אם היו בשר עולה וכיוצא בו לא מעל אלא האוכל בלבד שהרי הוא חייב באיסור אחר יתר על המעילה, ובכל התורה כולה אין שליח לדבר עבירה אלא במעילה לבדה היא יתעבר עמה איסור אחר. [ראב"ד] אבל אם היו בשר עולה. א"ת ווספתא היא במעילה ויפה פירש, עוד אומר בה גם אני מפני שהעולה אינה נעשית חתיכות אלא מנתחה איברים איברים כדאיתא בתמיד וכדתנן בשקלים בשר שנמצא בעזרה איברים עולה וחתיכות חטאת הילכך אלו שראו אותה חתיכות היה להם לטעות של חטאת הם וכאנוסים דמו דלא הוה להו לשילוי אבל האוכל חייב שהוא נהנה, וראוי לסמוך עליו.

שנלמד ממנה [ממעילה לכל התורה כולה שיש שליח לדבר עבירה]. משום דהוה מעילה וטביחה או מכירה שני כתובים הבאים כאחד, וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדים. מעילה, זה שאמרנו. טביחה או מכירה, מהו. אמר קרא "וטבחו או מכרו", מה מכירה ע"י אחר [אי אפשר אלא על ידי אחר, הגנב והקונה], אף טביחה על ידי אחר [אפילו טבחה שליח נתחייב הגנב בתשלומי ד' וזה"]²⁴.

הבית מדרש של ר' ישמעאל לימוד, "או [בפסוק "או מכרו"]", [נכתב] לרבות את השליח. הבית מדרש של חזקיה לימוד, "תחת" [נאמר "חמשה בקר ישלם תחת השור וארבע צאן תחת השה", וא' מה"תחת" מיותר], לרבות את השליח.

זה מובן לפי מי שאומר שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדים, אלא לפי מי שאומר מלמדים מה אפשר לומר [והיו צריכים ללמוד ממנו שיש שליח לדבר עבירה]. גילה הרחמן [פ"ה ה' ית' בתורה] בשחוטאי חוץ "דם יחשב לאיש ההוא דם שפך", הוא, ולא שלוחו.

מצאנו גבי שחוטאי חוץ, בכל התורה מאיפה יודעים את זה. לומדים משחוטאי חוץ. במקום ללמוד משחוטאי חוץ, שנלמד מאלה. חזר וכתב הרחמן [פ"ה ה' ית' בתורה] "ונכרת האיש ההוא", אם אינו ענין לגופו, תנהו ענין לכל התורה כולה.

ולמ"ד שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדים, זה שנאמר "ההוא" "ההוא" איך דורשים אותו. אחד, ממעט שנים שאוחזים בסכין ושוחטים [פ"ה שהם פטורים מחטאת של שחוטאי חוץ]²⁵, ואחד, "הוא", ולא אנוס [פ"ה ש"הוא" משמע שיהא בהוייתו ובישוב דעתו, וזה כולל אנוס שוגג ומוטעה], "הוא", ולא שוגג, "הוא", ולא מוטעה. והשני [איך הוא לומדים כל הלימודים האלה]. "מ"הוא" "ההוא". והשני לא דורש "הוא" "ההוא".

והרי למדנו, האומר לשלוחו צא הרוג את הנפש²⁶, הוא חייב, ושולחיו פטור. שמאי הזקן אומר משום חגי הנביא, שולחיו חייב, שנאמר "אותו הרגת בחרב בני עמון", מהו טעמו של שמאי הזקן. הוא סובר, שני כתובים הבאים כאחד מלמדים, ולא דורש "הוא" "ההוא".

ואם תרצה לומר, באמת הוא דורש ["הוא" "ההוא"], ומהו חייב. חייב בדיני שמים. משמע שהתנא הראשון סובר אפילו מדיני שמים גם פטור [וכי זה יתכן]. אלא יש חילוק ביניהם בדין [בעונש] גדול [חייב לפי שמאי] או דין [עונש] קטן [לפי התנא הראשון].

ואם תרצה לומר, שם שונה, שהרחמן [פ"ה ה' ית'] גילה "אותו הרגת בחרב בני עמון". והשני [מסביר את הפסוק] הרי לך בחרב בני עמון, מה חרב בני עמון אין אתה נענש עליו, אף אוריה החתי אי אתה נענש עליו. מה טעמו [שלא נענש על רציחה אוריה]. הוא היה מורד במלכות, שאמר לו, "ואדוני יואב [בזזה שקרא לאחר "אדוני" לפני המלך, הוה מרידה]²⁷ וכל עבדי אדוני על פני השדה חונים".

אמר רבא, אם תרצה לומר ששמאי סובר, שני כתובים הבאים כאחד מלמדין, והוא ההוא לא דריש, מודה באומר לשלוחו צא בעול את העורה ואכול את החלב, שהוא חייב, ושולחיו פטור, שלא מצינו בכל התורה כולה זה נהנה וזה מתחייב²⁸.

למדנו, רב אמר, שליח נעשה עד [בין לקידושין בין ששלח ממון לבעל חובו מצטרף שליח עם עד להיות שנים או אם שניהם שלוחים היו ביחד שניהם מעידים בדבר], הבית מדרש של רבי שילא אמרו, אין שליח נעשה עד²⁹. מהו טעמם של בית מדרש של רבי שילא. אם תאמר משום שלא א"ל הוי לי עד. אלא מעתה, קידש אשה בפני שנים ולא אמר להם אתם עדיי, גם כן שלא הוה קידושין [הרי ראו ומה שנאמר שצריך שיאמר אתם עדיי היינו דווקא בעדי הוראה שהעדים שאדם מודה לתובעו מנה ואומר הדין עמך מפני שרוצה להשתיקו מעליו עד לאחר זמן ואף על פי שאינו חייב לו כלום לפיכך אין השומע יכול להעיד בפני הודה עד שיאמר אתם עדיי אבל בעלמא לא]. אלא, רב אמר, שליח נעשה עד, שזה מחזק את מעשה [העדות כשנעשה על ידי השליח], והבית מדרש של רבי שילא אמרו, אין שליח נעשה עד, כיון שמר אמר, שלוחו של אדם כמותו, הוה ליה כגופיה.

שאלו שאילה מברייטא, אמר לשלשה צאו וקדשו לי האשה, אחד שליח ושנים עדים, דברי ב"ש. וב"ה אומרים, כולם שלוחין הן, ואין שליח נעשה עד. עד כאן לא חלקו, אלא בשלשה, אבל בשנים, דברי הכל, לא. הוא כמו התנא הזה, שלמדנו בברייטא, רבי נתן אומר, בית שמאי אומרים,

²⁴ ע"י שר"ת הריב"ש סי' פ"ב שכתב וז"ל ואם השליח אומר קדשתיה למשלח והיא אומרת לא נתקדשתי הנה המשלח אסור בקרובותי מפני דברי השליח שהוא כמותו כו' ואף על פי שאין השליח כבעל דבר לגמרי דהא איפסקא הלכתא בפ' האיש מקדש שהשליח נעשה עד והאומר לשנים צאו וקדשו לי האשה הן הן שלוחיו הן הן עדיי היינו משום דאינו נוגע בדבר ואין לו הנאה בעדות זו אבל מכל מקום הרי הוא כמותו בכל ענייני השליחות ולהוה דעת מי שסובר שאין השליח נעשה עד לומר שהוא כבעל דבר לגמרי אף על פי שאין נוגע בדבר ובזה לא נפסקה הלכה כמותו אמנם כל מה שהשליח אומר בענין השליחות הרי הוא כאלו אמרו המשלח.

שליח ועד אחד, וב"ה אומרים, שליח ושני עדים. [וכי] רב [אמר] כמו בית שמאי [נגד ההלכה]. אלא תהפוך את זה [ותגרוס ב"ש במקום ב"ה וכן להפוך]. ורב אחא בנו של רבא לימד הפוך. רב אמר, אין שליח נעשה עד, הבית מדרש של ר' שילא אמרו, שליח נעשה עד. ולהלכה, שליח נעשה עד²⁴.

אמר רבא אמר רב נחמן, אמר לשנים צאו וקדשו לי את האשה, [אלו השנים] הם שלוחיו, וגם עדין [ששליח נעשה עד], וכן בגירושין²⁵ [אם שלח גט לאשתו על ידי שנים].

²⁴ ע"י שר"ע (אה"ע סי' לה ס"ב): השליח נעשה עד, לפיכך אם עשה שני שלוחים לקדש לו אשה, אין צריך עדים אחרים. בד"א, כשאין שם כפירת ממון, כגון שקידשה בשטר, או אפילו בכסף והיא מודה שקבלתו אלא שאומרת שלא קבלתו לשם קדושין אלא לשם פקדון, אבל אם יש שם כפירת ממון, שאומרת שלא קבלה מהם כסף (או שטר שיש בו שוה פרוטה), הרי זו ספק מקודשת.

וע"י רא"ש (סי' ד): אמר לשנים צאו וקדשו לי אשה הן הן שלוחיו וכו' ירושלמי (שם) א"ר אבין נראין הדברים כשקדש בשטר אבל בכסף נעשין כנוגעין בעדותן א"ר יוסי מכיון שהאמינום תורה אפי' בכסף מהימני א"ר בא אתא עובדא קמיה דרב ועשה שליח עד וה"ר יונתן הכהן ז"ל כתב בקידושי כסף היכא דליכא כפירת ממון כגון שהאשה אומרת לפקדון נתנהו לי והם אומרים לקידושין אמרינן הן הן שלוחין הן הן עדים אבל היכא דאיכא כפירת ממון כגון שהאשה אומרת לא קבלתי כלל לא אמרינן הן הן שלוחין הן הן עדים.

ע"י רשב"א: ודוקא כשקדשה בשטר שאין בו שוה פרוטה דאין כאן נגיעת עדות ואפי' לבתר דתקון רב נחמן שבוועת היסט דאין נשבעין על פחות משוה פרוטה ואפי' מדרבנן אבל קדשה בכסף א"נ בשטר שיש בו שוה פרוטה ומכחשא להו אינן נאמנין דהוה להו נוגעין בעדותן. ומיהו מסתברא דספק מקודשת היא ובעיא גיטא מיניה ואם רצה לכונסה נותן לה קדושין אחרים. ובשאינה מכחישתן איכא למימר דאפ"ה אינה מקודשת דאף על גב דהשתא לאו נוגעין בעדותן הן דהא מודיא מכל מקום אינם נאמנין מתורת עדות אלא מדין הודאתה ועדות אין כאן וה"ל כשניהם מודים (סה ע"א) שאינה מקודשת, וזה נראה עיקר.

וע"י ח"מ סק"ב: והיא מודה שקבלתו. זה הוא דעת הרמב"ם והנמשכים אחריו אבל יש פוסקים החולקים וסוברים אף שהיא מודה אינה אלא קדושי ספק כיון שאין נאמנים אלא מצד הודאתה ה"ל כמקדש שלא בעדים גם הרשב"א נסתפק בדבר ע"כ ראוי להחמיר אפילו בהיא מודה דאינם אלא קידושי ספק וכן פסק בב"ח דהכי נקטינן ודלא כמו שפסק כאן דהוי קידושי ודאי ואם מתחלה פטר העדי' משבוועת לא הוי נוגעין וכמו שנתבאר בח"ה סימן קכ"א ואם כן הוי קידושי וודאי.

וע"י ריטב"א: מאי טעמא [דבי רב שילא] אי משום דלא אמר ליה הוי לי עד אלא מעתה קידש אשה בפני שנים ולא אמר להו אתם עדיי הכי נמי דלא הוה קידושין. פ"ו והא ודאי לא אפשר דבממון הוא דבעינן אתם עדיי כדי שלא יאמר לו משטה הייתי בך או שלא להשביע את עצמי עשיתי, אבל בקידושין דליכא למימר כל חד מהני לא בעינן אתם עדיי וכן הלכתא, מיהו כל היכא שיש באותו מעמד כשרים ופסולים או קרובים צריך לייחד עדיי הקידושין, דאי לא כיון דאיכא עד פסול ביניהם עדות כולם בטלה.

וע"י שולחן ערוך (אה"ע סי' מב ס"ב): אם קידש לפני שנים, והאחד מהם קרוב, הוי כמקדש לפני עד אחד.

וע"י ש"ש בב"ש: והא דלא נפסל השני בצרופו כאשר מבואר בח"מ סי' ל"ז דשניהם נפסלים אפילו אם יבוא השני להעיד מחדש לא מהני וכו' וצ"ל דמיירי כאן בגווי דלא נתבטל העדות וכו' אף על גב דנתכוונו לשם עדות והעידו כבר ס"ל דנתבטלו העדות היינו לענין דהב"ד אינם יכולים לפסוק על פיהם, אבל כאן בעת הקדושין עדיין לא נתבטלו עדותן א"כ הקדושין היו קידושין כשרים, א"כ אף על גב דהב"ד אינם יכולים לפסוק ע"פ עדותן מ"מ המקדש קידש לפני כשרים.

וע"י רע"א (כאן בגמ', וכן בשו"ת ח"א סי' צד): בהריטב"א כתב בנמצא א' מהם קרוב או פסול דאף בלא באו להעיד בב"ד מ"מ הקדושין בטילין, והב"ש סי' מ"ב סק"ח כתב בהיפוך ולהב"ש קשה לכאורה מסוגיא (דף ס"ה ע"א) איתביי רבא לרב כהנא האומר לאשה קדשתך, הא ו"ל דמיירי עדיהם כשרים ופסולים והעידו בב"ד, ולגבי דיד' דאומר קדשתך אסור בקרובותיה, דהא הקדושין נתקיימו, אבל היא אומרת לא קדשתי אין הב"ד יכולים לפסוק ע"פ עדים אלא ע"כ כהריטב"א דהקדושין בעצמן בטילין, ע"כ. ולי צ"ע אולי הב"ש מדבר באופן שהיו ג' עדים בקידושין, א' קרוב, וב' רחוקים כשרים, ואמרו לרחוקים "אתם עידו", וא' מהעדים בא יחד עם קרוב להעיד בפני ב"ד, ועל זה הב"ש טוען שלא נפסל הרחוק, מאחר, והוא מעיד על מה שהיה, ומה שהיה היה בכשרות.

²⁵ ע"י שר"ע (אה"ע סי' קמב ס"ח): עשה הבעל שנים שלוחים להוליק גט לאשתו, אף על פי שלא נכתב ונחתם בפניהם, נותנים אותו לה ותהיה מגורשת. והוא שהיו כשרים להעיד, שהרי אין הבעל יכול לערער בגט זה אף על פי שאינו מקוים שהרי שלוחיו הם עדין. ור"א דאם בא הבעל וערער, צריך להתקיים בחותמיו. ור"א שאפילו לא עשה שליח אלא אחד, והשני מעיד שבפניו נתן הבעל לזה הגט להוליק לאשתו, אין צריך לומר: בפני נכתב ובפני נחתם. ויש מי שמצריך בזה שימסרנו בפני עדי שליחות עצמם.

וכן בדיני ממונות [אם שלח חוב למלוה על ידי שנים, הם ג"כ שלוחים שלו, וגם עדים על פריעת החוב]²⁶.

וצריכים [את שניהם], שאם היינו לומדים [לענין] קידושין, משום שזה בא לאסורה אותה [ואין לעדים רווח בזה שהיא אסורה עליהם ועל כל העולם בשקר, ולכן אין סיבה שלא להאמין להם]. אבל גירושין, נישואין אולי [א' מהשלוחים] נתן בה עיניו [ורוצה להתחלתן איתה, ולכן מתירה לשוק באיסור, כדי שהוא ישא אותה]. ואם היינו לומדים [לענין] גירושין, משום שאשה אינה ראויה לשנים [והרי צריכים ב' עדים, ולכן לא משקרים]. אבל בדיני ממונות, [נחשש ו]נאמר אלה יחלקו [בכסף, לכן רואים ש]צריכים [ללמד על כל א' וא'].

מה [רב נחמן] סובר [ששליח נעשה עד בדיני ממונות]. אם הוא סובר שהמלוה חבירו בעדים צריך לפורעו בעדים²⁷ [ולולא העדים, אין הלוח נאמן לטעון פרעתו], אלה נוגעים בעדות [ואיך הם נאמנים לומר שפרעו

26 רש"י. ע"י מרדכי (סי' תקי): בספר ראב"ה בסי' פ"ט האלפס פ' כגון שאמר תנו מנה לפלוני שאני חייב לו כו'. אבל ראב"ן פ' דוקא שאמר בשעה שמסר להן החוב באו ופרעו לפלוני דומיא דגבי קדושין שאמר צאו וקדשו לי האשה, אבל אם צאו והולכו מנה לפלוני חוב שיש לו בידי או תנו או זכה, לא שייך למימר מגו דאי בעי אמר אהדרינהו ללוה כדאיתא ספ"ק דיטין הולך מנה לפלוני שאני חייב לו אם בא לחזור אינו חוזר, ואם מחזיר חייב לפרוע למשתלח לו, הולך כזכי דמי ונוגעין בעדותו. ועי' ש"ך (ח"מ סי' קכ"א סקמ"ד), שאחרי תקנת שבועת היסט אין חילוק.

ע"י ח"מ (סי' קכ"א ס"ט): אמר לו הלוח או הנפקד: תוליד לפלוני מעותיו שבידי, או שבא אחד ללוה או לנפקד ואמר: פלוני עשאי שליח להביא מעותיו, והאמינו ומסר לו הממון, והשליח אומר: נאנסו, או: מסרתי למלוה, והמלוה אומר: לא עשיתיו שליח ולא קבלתי, ישבע השליח שנתנם מלוה, וישבע המלוה או המפקד בנקיטת חפץ שלא בבלם, ויגבה חובו מהלוה או הנפקד, שהשליח אינו נאמן, לפי שהוא נוגע בעדות, שהרי צריך לישבע ליפטר. ואפילו יפטור הלוח או הנפקד את השליח משבועה, כדי שלא יהיה נוגע בעדות, אינו מועיל. ומיהו אם מתחלה כשסמרו בידו פטורוהו משבועה, יש מי שאומר דמהני. ואם אין השליח צריך לישבע, כגון שהלך המשלח עם השליח ועמד מרחוק וראה שעשה שליחותו, אינו נוגע בעדות והרי הוא עד אחד, ומזיק למלוה שבועה דאורייתא, ואם הם שני שלוחים, והלך המשלח עמם ועמד מרחוק וראה שעשו שליחותם, (הם עדים ופטור הלוח. ולי נראה דאינו נאמן בשנים), לשווניהו עדים על פיו לאפקועי ממונא דמלוה.

ועי' ש"ך ד"ה או מסרתי למלוה כו'. בש"ס איתא דין זה גבי שני שלוחים וכתב ראב"ן בתשובה שם דדוקא שנים ולא מצי אמר להו שלחתי אתכם לתקנת, ולא היה לכם ליתן למלוה ללא עדים, כדי שלא יכפור. משום שיכלו השלוחים לומר, חשבנו שלסיבה זו ביררת שנים, כדי שאנחנו נהיו עדים, ואת הטעת אותנו, שב' שלוחים הוא דבר שאינו שכיח, וכ"כ במרדכי (ב"מ סי' תיח). ועי' הגהות מיימונית (שלוחים פ"א אות ה) [וראב"ן] כתב דאין מנהג ליתן שכר לפועל באפי סהדי אבל מנהג להלוות ולפרוע באפי סהדי, ועיקר כהגהות מיימונית.

ועי' ר"ן: למה נשבעין השלוחין כלל והלא אין הלוח יודע אם פרעו למלוה אם לא ואין לו עליהם אלא טענת ספק ואין נשבעין היסט אלא בטענת ברי "ל דכיון שהלוח טוען ברי שמסר להם והמלוה ג"כ טוען ברי שלא נתנום לו מצרפין טענותיהן ומשבעין אותן וכיון דמשום הכי הוא היכא דמית מלוה פטירי עדים אפילו מהיסת משום הדויה לא תביעת הלוח טענת שמת ואין נשבעין עליה והיכא דמיתו שלוחי נמי שקיל מלוה בלא שבועה דהוה ליה איני יודע אם פרעתיך כיון דליכא דמכחיש ליה (הובא בש"ך סקמ"ו).

ועי' תוס' ד"ה והשתא: וא"ת מ"מ למה לא יהיו העדים נאמנים לאחר שנשבעו לומר פרענום שהרי שוב אינם נוגעים בעדות ואומר ר"י דלכך אין נאמנים לאחר שנשבעו משום דרחמנא אמר (דברים יט) על פי שנים עדים יקום דבר דמשמע הנאמנים בדיבור בלבד אבל העדים הטעונים לישבע קודם שיאמנו דבריהם אין ממש בעדותם (הובא בש"ך סקמ"א).

ועי' ר"ן: וא"ת ואכתי יפטור הלוח את העדים משבועה ושוב לא יהו נוגעין בעדותו וכשאמרינן בפרק חזקת הבתים (דף מג א) וליסתלקו בי תרי מינייהו ולידיניהו "ל דלא אמרינן הכי אלא כשאין להם הנאה בדבר אבל הכא כיון דאיהו פטר להו חיישינן דמשום הנאה זו שמקבלין ממנו הם מעידין לו ולפיכך נראה שאם פטרם בשבועה מתחלה מהימני.

ועי' ריטב"א: ואיכא דקשיא ליה כיון דהני עדים לא מפסלי אלא משום נגיעת עדות דבעו למפרע ללוה או לאישתבועי ליה, ליפטרינהו לוח מממון ושבועה ותו לא נגעי בעדות וליתו ולסהדי, וכשאמרינן בבבא בתרא (מג ע"א) גבי בני העיר שנגב ספר תורה שלהם אין מביאין ראיה מאנשי אותה העיר דאקשינן וליסתלקו בי תרי מינייהו וליסהדו, והנכון דאנן בעינן בעדות תחלתו וסופו בכשרות הלכך התם כל כמה דלא סליקו נפשייהו הרי הם כבני העיר ובעלי דבר נינהו ולא עדי כולו כו', אבל הכא מקמי דלפרינהו לוח אינם בעלי דבר לגבי מלוה אלא עדים והוה להו נוגעים בעדות ופסלי ליה, וכי פטרינהו לוח השתא ואיתכשרו הוה להו תחלתן בפסלות וסופן בכשרות.

27 עי' ש"ך (ח"מ סי' ע"א): המלוה את חבירו בעדים, בלא קנין ובלא שטר, אין צריך לפרעו בעדים, אלא נאמן בשבועת היסט, לומר: פרעתיך.

את החוב], שהרי אם יאמרו לא פרענו [למלוה, אז הלוח יגיד] תפרע לי [תחזיר לי הכסף שנתתי לכם לפרוע את החוב, ואע"פ שהם נאמנים אם אין עדים שמסר להם, אבל לפעמים מוסרים להם בעדים]. אלא באמת? הוא סובר, המלוה את חבירו בעדים א"צ לפרעו בעדים [ונאמן לומר פרעתי, ושליח נעשה עד, ואינו נוגע בעדות], שמגו שיכלו לומר שהחזרנו [את הכסף] ללוה [ואין חיוב שבועה, שהרי אין מודה במקצת], יכולים לומר [פ"י נאמנים לומר] שפרענו למלוה [ואינם נוגעים בעדות]. ועכשיו שהרבנים תקנו שבועת היסט²⁸, משביעים העדים שנתנו לו [למלוה], ונשבע המלוה שלא קיבלו, והלוח חייב לשלם למלוה.

האיש מקדש את בתו. למדנו במשנה שם, נערה המאורסה, היא או אביה²⁹ מקבלין את גיטה³⁰, אמר רבי יהודה, אין שתי ידיים זוכות כאחד [בגוף א'], אלא אביה מקבל את גיטה. וכל שאין יכולה לשמור את גיטה, אין יכולה להתגרש [אפילו על ידי אביה]³¹.

אמר ריש לקיש, כמחלוקת לגירושין כך מחלוקת לקידושין [שאם קדשה עצמה היא מקודשת, ולר' יהודה אינה מקודשת, שכן לומדים קידושין מגירושין], ורבי יוחנן אמר, מחלוקת לגירושין, אבל לקידושין, דברי הכל, אביה ולא היא³². ואמר ר' יוסי בר' חנינא, מהו טעמו של ר' יוחנן בדעת הרבנן. גירושין שמכנסת את עצמה לרשות אביה, בין היא ובין אביה [שכן אומרים שאביה גם כן מרוצה בזה שהיא תקבל גיטה]. קידושין שמוציאה את עצמה מרשות אביה, אביה ולא היא.

והרי יאמר [פ"י] קידושי דרבנן ליבם], שמוציאה את עצמה מרשות אביה, ולמדנו במשנה,

28 אע"פ שמן התורה אין חיוב שבועה אלא במודה במקצת, ובכופר הכל פטור משבועה (ע"י ב"מ ג'). החכמים תקנו שבועה, ולכן אפילו אלה שסוברים המלוה את חבירו בעדים אין צריך לפרעו בעדים, ע"כ הם נוגעים בעדות שהרי אם יאמרו שהחזרנו לך את הכסף, צריכים לישבע, לכן הם מעידים שקבל המלוה מידם כדי שיפטרו מן השבועה, ושזה להם לגרום הפסד למלוה מאשר לישבע לשקר, לכן בממון צריך לומר שלא עומדים שלוחים יכולים להיות עדים, ומאחר והם אינם נאמנים כעדים, זה הדין של חנוני (שבועות מד ע"ב), שמעביד אמר לחנוני לתת לפועליו אוכל, והחנוני טוען שנתן, והפועלים טוענים שלא קבלו, אז החנוני נשבע שנתן, ומקבל כסף מהמעביד, והפועלים נשבעים שלא קבלו, ומקבלים אוכל מהמעביד, וכן כאן הרי הלוח מאמין לשבועת השלוחים, אבל המלוה לא מאמין, ולכן נשבעים ונוטלים (רש"י).

29 פ"י או היא או אביה. שהרי היא גדולה, ויש לה יד, ונאמר "ונתן בידה". ואביה, מאחר שיכול לקבל קידושיה, (כ"ל דף ג') ויש הקש בין הויה ליציאה. אבל קטנה אביה ולא היא, וכל זה דווקא מן האירוסין, אבל מן הנישואין היא ולא אביה שאין לאביה רשות בה (כ"ל יח ע"ב?) (רש"י). על אף שרש"י כאן סותר את דבריו בד"ה הקודמת, עי' תוס' ד"ה תנן התם, שזה ב' מהדורות של רש"י. ומש"כ ברש"י, ודוקא מן האירוסין אבל מן הנישואין היא ולא אביה דמשנשאת אין לאביה רשות בה, אמנם עי' רש"י יבמות קט ע"א ד"ה קטנה, שכל שעשאת נישואין, יכול האב לקבל גיטה, אז מאז אין לו רשות לקבל קידושיה, ועי' לעיל הערה שתוס' הסתפק בזה. צ"ל דזהו לא נמשך על מ"ש מקודם אבל קטנה אביה ולא היא, אלא דקאי על המתני' דקתני נערה המאורסה ע"כ כתבו דנערה נקט דאילו קטנה אביה ולא היא, וכן הא דקתני מאורסה משום דמן הנישואין היא ולא אביה, והיינו בנערה דמיני' מייירי מתני' (רע"א).

30 ו"ל הש"ע (אה"ע סי' קמ"א ב'): נערה המאורסה, אף על פי שמתגרשת בקבלת גיטה בידה כמו קבלת אביה, אביה יכול לעשות שליח קבלה. אבל היא אינה יכולה לעשות שליח קבלה, אלא אם כן אין לה אב, או שנסאת. ט"ז: אינה יכולה לעשות שליח וכו'. דלא אלימא ידה כיד אביה לענין זה. ועי' מד ע"ב בענין שליחות.

31 רש"י. ועי' תוס' שמביא ר"מ [ר"ת] שסובר שעל ידי אביה יכולה להתגרש. ו"ל הש"ע (אה"ע סי' קמ"א ס"ו): קדשה אביה כשהיא קטנה, ומת, או שנשאת, אם מבחנת בין גיטה לדבר אחר, דהיינו שנותנים לה צרור וזרקו, אגוז ונוטלו, ויש אומרים דהיינו משתגיע לעונת הפעוטות דהיינו בת שית או בת שבע, כל חד וחד לפום חורפיה, מתגרשת על ידי עצמה. ואם אינה מבחנת, וגירשה ע"י עצמה, אינה מגורשת. אבל ע"י אביה מתגרשת, אפילו אינה מבחנת. ויש מי שחולק ואומר שכל שאינה מבחנת אינה מתגרשת אפילו על ידי אביה. וב' דעות האלה הם רש"י ור"ת.

ועי' ב"ש: ע"י אביה מתגרשת. בש"ס איתא תרי טעמים למה שוטה אינה מתגרשת טעם א' משום דכתיב ושולח מביתו ושוטה חוזרת לביתו, טעם שני משום חשש זנות ובקטנה ליכא חשש זנות גם אין חשש דחוזרת לביתו כיון דאביה חי.

32 עי' ש"ך (אה"ע סי' לז ס"ד): נתקדשה קודם שתבגר, שלא לדעת אביה, אינה מקודשת.

קטנה מן האירוסין [שמת בעלה, ואין לה ילדים, ולכן נופלת ליבום]³³, אין עושים בה מאמר אלא מדעת אביה [שהיא עדיין ברשות אביה, כל זמן שלא השיאה], והנערה, בין מדעת עצמה בין מדעת אביה [אם כן וראים שכל מקום שהיא מוציאה את עצמה מרשות האב גם רבנים עומדים דביבורם?] [מה שאין כן בקידושין].

אלא אם תאמר, כך תאמר, אמר רבי יוסי בר' חנינא, מהו טעמו של ר' יוחנן לדעת הרבנן. קידושין שהיא מדעתה [שכן צריכים דעת של המקנה], אביה ולא היא [שהתורה זיכתה לו הכח], גירושין שישנה בעל כרחיה, בין היא בין אביה [והרי מה לנו לדעתו כי מקבל ליה הוא גם כן בעל כרחו]. הרי מאמר שהוא מדעתה, ולמדנו במשנה, בין היא ובין אביה. שם מדובר במאמר שבעל כרחיה, ורבי היא, שלמדנו בבביתא, העושה מאמר ביבמתו שלא מדעתה [כגון שאם זרק לה כסף ואמר לה הרי את מקודשת לי]³⁴, רבי אומר, קנה³⁵, וחכ"א, לא קנה.

מהו טעמו של רבי. הוא לומד מביאה של יבמה, כמו שביאה של יבמה בעל כרחיה³⁶, כמו כן כאן גם בע"כ. ורבנן סוברים, לומדים מקידושין, מה קידושין שהוא מדעתה, אף כאן ג"כ מדעתה. במה חולקים. רבי סובר, יש ללמוד עניני יבמה מיבמה, ורבנן סוברים, יש ללמוד עניני קידושין מקידושין. וכן הוא מסתבר [שזה שכתוב גבי מאמר בין היא בין אביה היא במאמר בעל כרחיה? אבל בשאר קידושין, אביה ולא היא] כמו שרבי יוחנן תירץ, מזה שכתוב בסוף [המשנה, היינו: והנערה בין מדעתה בין מדעת אביה], מה שאין כן בקידושין.

אלא נאמר שזה שאלה על ר"ל. אמר לך ר"ל, מי זה. אותו [המשנה] היא רבי יהודה, שאמר, אין שתי ידים זוכות כאחת. אם זה רבי יהודה, [למה כתוב] מה שאין כן בקידושין, היו צריכים לכתוב, מה שאין כן בגירושין [ואפילו בגירושין שישנם בעל כרחיה ר' יהודה חולק, שאין שתי ידים זוכות כאחת]. נכון?, אלא מאחר שלימד מאמר שדומה לקידושין, לימד גם "מה שאין כן בקידושין".

ורבי יהודה, מה שונה מאמר [שבגירושין יש מחלוקת ובמאמר מודה בה?]. הואיל [והשומרת יבם] זקוקה ועומדת [לפיכך תופס בה בכל שהיא]. עכשיו שבאנו לזה [פי] שתלינו הטעם שזקוקה ועומדת לפי רבי יוחנן, אם כן לטעמו הראשון שגירושין מכנסת עצמה לרשות אביה, וקידושין מפקעת את עצמה ושאלנו ממאמר, אז כעת אין לשאול ממאמר, שיש לתרץ שבמאמר זקוקה ועומדת], ר' יוחנן גם לא תיקשי לך מתחילה, מאמר שונה מאחר והיא זקוקה ועומדת.

למדנו במשנה, האיש מקדש את בתו כשהיא נערה, בו ובשלוחו, כן [יכול] בו ובשלוחו, אבל לא בה ובשלוחה [אם כן נערה שיש לה אב לא מקדשת את עצמה]. וזה פורץ את שיטת ריש לקיש. אמר לך ר"ל, גם זה רבי יהודה. וכי אתה יכול להעמיד את זה כרבי יהודה. והרי לימדו בסוף, האומר לאשה התקדשי לי בתמרה זו התקדשי לי בזו, ואומרים, מיהו שלימד התקדשי התקדשי [שמפריד הנתנינות לקנינים נפרדים, אבל ללא זה כולם מצטרפים לשוה פרוטה]. ואמר רבה, ר"ש היא, שאמר [כאשר חמשה אנשים תובעים אדם א' להחזיר הפקדון שהפקידו אצלו, ואמר שבועה שאין לך בידי לא לך ולא לך וכו' אינו חייב אלא אחת], עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד [שבועה שאין לך בידי, ושבועה שאין לך בידי וכו'].

ואם תאמר כל המשנה ר' יהודה, ובענין לפרט [שלא חשיב פירוט עד שיאמר לכל א' וא' שבועה] הוא סובר כר"ש. וכי הוא סובר כך. והרי למדנו בבביתא, זה הכלל, כלל, אינו חייב אלא אחת, פרט, חייב על כל אחת ואחת, דברי ר"מ. רבי יהודה אומר, שבועה אין לך [בידי כלום] ואין³⁷

לך [בידי כלום] ואין לך [בידי כלום], חייב [אשם גזילות] על כל אחת ואחת. רבי אליעזר/אלעזר? אומר, לא לך לא לך [ללא ר' החיבור] לא לך ולא לך שבועה³⁸, חייב על כל אחת ואחת [היינו דווקא אם הזכיר שבועה בסוף דבריו חשיב שבועה לכל א' וא', אבל אם אמר בתחילה, אז לא מצרפים השבועה לכל א' וא' אלא הוה כלל א', ורק חייב אחת]. ר' שמעון אומר, לעולם אינו חייב, עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד. אלא כל המשנה [של התקדשי התקדשי] ר' שמעון היא, ובשליחות הוא סובר כרבי יהודה [דאביה ולא היא].

ר' אסי לא נכנס לבית המדרש, ופגש את רבי זירא, אמר לו, מה אמרו היום בבית המדרש. אמר לו, אף אני לא נכנסתי. ר' אבין הוא שנכנס ואמר [לי לאחר שיצא], חברו כל [החבורות של בית המדרש וכולם הסכימו] כר' יוחנן [דבקידושין אביה ולא היא], וצווח ריש לקיש כמו עגור? [נאמר] "ויצאה" [והיתה] [היה כיצאה מה גירושין בין היא בין אביה אף קידושין בין היא בין אביה], ואף אחד לא התייחס אליו. אמר לו, [וכי] רבי אבין בן [אדם שאפשר] לסמוך עליו [שמדקדק בשמועתו שאינו משכת]. אמר לו, כן, כמו מין הים למחבת משומן לטגנו הוא [לא היה לו שעות לשכוח בנתיים, שששיצא מהבית מדרש אמר לי מיד³⁹]. אמר רב נחמן בר יצחק, אני לא [שמעתי בשם] רבי אבין ברבי חייא ולא רבי אבין בר כהנא, אלא רבי אבין סתם. מה יוצא מזה [שינוי להלכה]. לשאלו סתירה ממנו על עצמו.

שאל רבא מרב נחמן,

ועי' רמב"ם [צ"ע למה לא מובא בעין משפט] [שבועות פ"ז ה"י]: היו חמשה תובעין אותו ואומרים לו תן לנו פקדון שיש לנו בידך, שבועה שאין לכם בידי אינו חייב אלא קרבן אחד, שבועה שאין לך בידי לא לך ולא לך חייב על כל אחת ואחת.

ועי' מטה אפרים: שבועות דף לח ע"א ת"ר כלל אינו חייב אלא אחת פרט חייב על כל אחת ואחת וכו' אמר רב יהודה אמר שמואל כללו של ר' מאיר פרטו של ר' יהודה וכו' [ר' יוחנן אמר] בולא לך הכל מודים שהוא פרט לא נחלקו אלא בלא לך שר"מ אומר פרט ור"י אומר כלל וכו' במאי קא מיפלגי שמואל דייק מברייתא מדקאמר ר' יהודה ולא לך פרטא הוי וכו' וא"ל ר' יהודה בולא לך מודינא לך וכו' ופרש"י ולא לך גרסינן בכולהו ולא גרסינן לא לך עכ"ל והרואה יראה שדבריו אדברי ר' יהודה קאי ולפי' דבריו הם מן המתמיהין דהא איהו גופיה פירש בקדושין דף מ"ד ע"א אהא שאמרין התם זה הכלל כלל אינו חייב אלא אחת פרט חייב על כל אחת ואחת דברי ר"מ ר"י אומר שבועה לא לך לא לך לא לך חייב על כל אחת ואחת וז"ל לא לך דוקא בלא וכו' אבל ולא לך ולא לך כלל הוא והמעין יראה שדבריו סתרי אהדי וצ"ע.

³⁸ עי' רמב"ם [שבועות פ"ז ה"י]: היו חמשה תובעין אותו ואומרים לו תן לנו פקדון שיש לנו בידך, שבועה שאין לכם בידי אינו חייב אלא קרבן אחד, שבועה שאין לך בידי לא לך ולא לך חייב על כל אחת ואחת.

³⁹ כך פי' רש"י, אמנם הר"ח פירש דשני מקומות הם וקרובים זה לזה כלומר אין אדם משקר כה"ג דכיון דמקום קרוב הוא סבר אי משקרנא אתי אינש אחרינא ומכחישינו הילכך לא משקר [תוס'].

³³ עי' שו"ע (אה"ע סי' קסו ס"ג): אין עושין בה מאמר, אלא מדעתה. וקטנה שנתאלמנה מהאירוסין, אין עושין בה מאמר אלא מדעת אביה.

עי' ט"ז: מן האירוסין. שעדיין היא ברשות אביה ואם היא נשואה והיא קטנה עושה מאמר ע"י אחיה ואמה.

³⁴ והקשה הברכ"ש (סי' כה אות ב): הא אינה זוכה בעל כרחיה הכסף, ואף דאשכחן גבי זכייה בעל כרחיה (עי' דבריו שם סי' יא) היינו דווקא שם מכיון שהקנין הוא קונה אפילו בעל כרחיה, משום שהואיל וקני ליה בע"כ מקני לי בע"כ, ע"כ גם עצם הזכייה מהני אפילו בע"כ, ע"כ דבריו. ולי צ"ע ב' דברים א' שיש לחלק במציאות של בע"כ עי' לעיל הערה שזה על ידי שאנסו אותה לקבל את הכסף. ועוד עיי"ש וצ"ע כאן שהרי שם הגר"א מחלק בין שלא מדעתה, שזה שלא עשתה כלום, לבע"כ. ועוד צ"ע בדין מאמר דמה"ת שיהיה לו דין של הקנה, הרי אם זה שלומדים אותו מביאה, והרי הביאה אפילו אם נפל מהגג על יבמתו קנה, ואפשר שאין שום קנין, וזה מדויק ברש"י שלומד "תפס" ולא קנה.

³⁵ צ"ע שלשון של רש"י היא שזה תופס ולא שקנה. ³⁶ עי' יבמות ח ע"ב שלומדים מ"ויבמה" (רש"י).

³⁷ הו' החיבור בש מרש"י ויש צד בכת"י אהת. ועי' תוס' שגירסת רש"י שאם אמר שבועה לא לך לא לך הוי פרטא אבל אמר שבועה לא לך ולא לך כלל הוי ואינו חייב אלא אחת דו"ו מוסיף על ענין ראשון ור"ת גורס איפכא דאדרבה כשאומר ולא לך ולא לך משמע שהוא נשבע לכל אחד אבל כשאומר לא לך לא לך אינו חייב אלא אחת.

נערה [לפי רבנן שאומרים שהיא מקבלת את גיטה בחייה אביה], האם היא יכולה לעשות שליח לקבל גיטה מיד בעלה. [האם כאשר היא מקבלת גט עצמה היא נידון] כיד אביה, או [אם היא נידון] כחצר אביה. [פי' היא נידון] כיד אביה, מה אביה עושה שליח אף היא גם עושה שליח, או אולי [היא נידון] כחצר אביה, ועד שמגיע הגט לידה אינה מגורשת⁴⁰, וכי מסתפק רבא בזה [אם האדם יש לו דין חצר כשהוא ער]. והרי אמר רבא, כתב גט [לאשתו] ונתנו ביד עבדה ישן ו[היא]⁴¹ משמרתו, הרי זה גט [שהרי הוא נתן את הגט בחצר המשתמרת לדעתה על ידי זה שהיא עומדת לידו]⁴². [אם העבד] נייעור, אינו גט. למה [אם העבד] נייעור זה אינו גט. שהוא חצר משתמרת שלא לדעתה [אלא רק לדעת העבד עצמו, וכל הפרשה של חצר אשה היא רק משתמרת לדעתה], ואם תחשב [שהיא נידון] כחצר אביה, גם כאשר יגיע הגט לידה שלא תתגרש, שהרי היא חצר המשתמרת שלא לדעת אביה.

אלא, באמת פשוט [שהיא נידונת] כיד אביה, וכך שאלו, האם היא חזקה כיד אביה [שאפילו] היא תעשה שליח או לא. א"ל, אין עושה שליח⁴¹. שאלו שאלה [ממשנה], קטנה שאמרה [לשליח] התקבל לי גיטי, אינו גט עד שיגיע גט לידה⁴². הרי [משמע דווקא קטנה, אבל] נערה, ה"ז גט. כאן במה מדובר, כשאין לה אב. הרי מזה שכתוב בסוף, אם אמר אביה צא וקבל גט לבתי, אם רצה בעל לחזור בו, לא יחזור, משמע, שהתחלת המשנה מדובר כשיש לה אב. [המשנה כתובה] חסר וכך לימדו: קטנה שאמרה התקבל לי גיטי, אינו גט עד שיגיע גט לידה, אבל נערה, ה"ז גט, במה דברים אמורים, כשאין לה אב, אבל יש לה אב, ואמר אביה צא וקבל לבתי גיטה, ורוצה בעל לחזור, לא יחזור.

למדנו, קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה [שאינן קידושה קידושין כל זמן שזה שלא לדעתו], אמר שמואל, צריכה גט ו[גם] צריכה מיאון [פי'

⁴⁰ ע"י רמב"ם (גירושין פ"ג ה"ב): שנים ששלחו שני גיטין ונתערבו נותנין שניהן לזו ושניהן לזו בעידי מסירה, לפיכך אם אבד אחד מהן הרי השני בטל. וז"ל ה"ה: כתוב בעיטור משאמרין נותן שניהם לזה ש"מ דספק נערה ספק בוגרת נותן גט לאביה ואח"כ נותן לה ומגורשת ע"כ. ואיני יודע מהו דהא ק"ל כרבנן שאמרי נערה המאורסה היא ואביה מקבלין את גיטה כנזכר פ"ב וכן פסק הוא ז"ל עצמו וכיון שכן כשהגיע גט לידה מגורשת היא ממ"נ אף על גב דלא נתנו לאביה.

וע"י א"ש: והנה להסיר הפליאה מרבינו בעל העיטור נראה, בהקדם, הא דבעי בקדושין פרק האיש מקדש (מד, ב) נערה מהו שתעשה שליח לקבל גט מיד בעלה, כיד אביה דמיא או כחצר אביה וכו', אלא לעולם פשיטא ליה דכיד אביה דמיא, והכי קא מבע"ל, מי אלימא כיד אביה לשויה איהו שליח או לא ע"כ.

והנה מוכח דאפילו נערה אין לה הרשות להתגרש רק משום דהיא כיד אביה. ובגיטין (דף כא, א) אמר רבא ואב"א שליחות לקבלה נמי אשכחן בע"כ שכן אב מקבל לבתו קטנה בע"כ, וכן בריש התקבל (שם סב, ב) איש הוי שליח לקבלה שכן אב מקבל גט לבתו קטנה, חזינן דאב מקבל בתורת שליחות ממנה.

וצ"ל דבאמת אין שום יכולת להבת כל זמן שאביה בחיים והיא ברשותו על עסקי קדושה וגיטה, רק מצד שהיא כיד האב, וידה ליד האב דמיא, והוי כמו שקיבל אביה את גיטה. ובכ"ז פשיט ריש התקבל (שם) שאיש אף על גב דליתיה גביה תורת קבלת גט בכ"ז הוי שליח לקבלה, שכן מצאנוהו בתורת קבלה של גט בבתו קטנה וא"כ וכו'.

מה דמקבלת נערה גיטה הוא דאנו דנין דהוי כאילו הגיע הגט ליד אביה, אבל היא לעצמה לידו ידיה בפ"ע, אין זה כלל לר' יוחנן, דסבר בקדושין אביה ולא היא, דאין לה דעת אצל אביה וכו' היא מתגרשת במה שמקבלת גיטה מיד בעלה, משום שאביה זכה בהנייר של הגט, דכל שבח נעוריה לאביה וכו', ויצאה והיתה, וכמו דזכי בקדושה בכסף שלה, כן זכי בנייר של גיטה, ולכן מתגרשת, וכאן שספק שמה היא נערה שמה היא בוגרת, ואם היא בוגרת, הלא אז שייך נייר של הגט להאשה ולא לאביה, דכבר נפקא מרשותיה, וכיון דמספקא לן הלא לא מצינן לאפוקי מרשותה הנייר דהיא קנתה בו מספיקא, וכיון שאנו דנין שהנייר שלה יהיה מצד ספק, ואין אתה יכול להוציא ממנה, וא"כ תו להתירה לעלמא מספקא לן שמה היא נערה, והיא לאו בת איגרושה בלא קבלת אביה, רק דמתגרשת בע"כ דאב, דהוי כאילו זרק הגט ליד האב בע"כ, וא"כ מה שזרק לידה כאילו זרק ליד אביה, ותו מספיקא הא הנייר שלה, ולא של אביה, א"כ לא זכה אביה בהנייר, והוי כאילו לא נתן לאביה רק דברים בלא נייר, ואותיות פורחות, וכמו הרי זה גיטך והנייר שלי דאינה מגורשת (גיטין עה, א), כיון דלא יהיב לאביה הנייר, הלא לא תוכל לדון רק כספירת דברים בלא ספר בא ליד האב.

לכן שפיר אמר העיטור דנותן גט לאביה ואח"כ נותן לה, דבנתניה לה בעצמה בלבד אינה מגורשת אם נערה היא, וכדפרישית, ולכן לא אמר שיתן לה ואח"כ לאביה, דשמה בעת הנתניה הראשונה היתה נערה, ולא נתגרשה בקבלתה, ואח"כ בעת שיקבל אביה היא בוגרת, לכן צריכין למיתן לאביה ואח"כ לה, דמתגרשת ממ"נ.

⁴¹ ע"י לעיל הערה 30.

⁴² ע"כ לשון המשנה.

ע"י ש"רע (אה"ע סי' קמא ס"ג): קטנה, אפילו אין לה אב, או שנשאת, אינה יכולה לעשות שליח קבלה. אבל אביה יכול לעשותו, אם היא ארוסה.

שתאמר אי אפשר בבעלי זה]. אמר קרנא [שם אדם, יש] דברים בפנים [פי' יש קושי והסבר טמון בדברי שמואל], אם גט למה מיאון. אם מיאון למה גט. אמרו [בני בית המדרש לקרנא], הרי מר עוקבא ובית דינו ב"כפרי" [הוא מקום קרוב ובא נשאל אותן]. הפכו אותה [והזכירו שקרנא אמר את זה ושמואל אמר שיש עומק בדבריו], ושלחו אותה לפני רב [לידע אם הוא יודה לדברי שמואל שהיה חולק, ומשום שרב אהבו של שמואל, הוא הפך את השמות, אולי בזה יודה לדברי קרנא? שאמרו בשם שמואל]⁴³. אמר להם [רב], האלהים. צריכה גט וצריכה מיאון, וחס ויהי? לזרעו של אבא בן אבא [אביו של שמואל] שאמר כך. ומהו טעם [הדבר]. אמר רב אחא בן של רב איקא, צריכה גט, שמה נתרצה האב בקידושין [שכן כל מי שרואה שחייבו גט, יחשוב שהאב נתרצה בקידושה, והוה גרושה גמורה, ואז אין קידושין תופסין באחותה, ואם קדיש אחותה, יבואו להוציאה ללא גט]⁴⁴. צריכה מיאון, שמה לא נתרצה האב בקידושין, ויאמרו, אין קידושין תופסים באחותה.

אמר ר"נ, [זה שאמר שמואל שצריכה גט דווקא] כששדכו⁴⁴ [פי' ששידך בה לאביה? קודם הקידושין שיש מקום להסתפק שמה נתרצה האב כששמע והוה קידושין למפרע]. עולא אמר, אפילו מיאון אינה צריכה [שכן מעשה קטנה אינם כלום כל זמן שאביה חי]. [וכי דברי עולא הם] אף על גב דשידכו. [ומתרת הגמ'] מי שלימד את זה [שעולא חולק על שמואל] לא לימד את זה [שמדובר ששדכו]. יש שאמרו [שדברי עולא אינם קשורים לדברי שמואל בכלל], אמר עולא, קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה, אפילו מיאון אינה צריכה [באין אם שדכו או לא]⁴⁵.

שאל רב כהנא [ממשנה], וכולן⁴⁶ אם מתו, או מיאנו, או נתגרשו, או שנמצאו איילוני, צרותיהן מותרות. מי קדשם. אם תאמר שאביה קדשה, וכי מספיק לה במיאון [והלא זכתה תורה לאב בקידושי בתו], היא צריכה גט מעולה. אלא לא [אביה קדשה אלא] שהיא קדשה את עצמה, ולמדנו שצריכה מיאון. הוא שאל את זה, והוא תירץ את זה, כגון שנעשה לה מעשה יתומה בחיי האב⁴⁷.

מתב רב המנוגא, אין מוכרה [את ביתו] לקרובים [שהרי אין להם קידושין בה וצריכים מכירה שהיא ראויה ליעוד]. אמרו בשם ר' אלעזר, [שכן יכול ל]מוכרה לקרובים

⁴³ רש"י. ע"י פ"ת (ח"מ סי' יח ס"א): שלשה דיינים שישבו בדין ושנים מזכין ואחד דעתו לחייב, ו"א דאין המחייב רשאי לעשות תחבולה לומר איני יודע כדי שיוסיפו עליהם דיינים, ויש חולקים, ו"א דלכ"ע חד מרבנן אשר נתמנה לדון עם שני יושבי קרנות, יש לו תקנה לבטל הדין המקולקל אשר יצא מידם להסתלק כל הדין, או לומר איני יודע כדי שיוסיפו הדיינים כדי שיצא הדין לאמיתו, כיון דכוונתו לש"ש להוציא הדין לאמיתו ע"י שיוסיפו הדיינים, אף על גב דשקורי קא משקרת כי ידעת הדין, מ"מ קי"ל מותר לשנות מפני השלום ודינא שלמא הוא כו', וע"י שו"ת רב פעלים (ח"ג חושן משפט סי' א) שהביא ראייה מהגמ' שלנו שמתר לשקר כדי להעמיד הדבר על אמיתתו [לבדוק בפנים].

⁴⁴ ע"י לקמן הערה 53.

⁴⁵ רש"י, ו"א דווקא שלא שדכו (תוס').

⁴⁶ ט"ו עריות ששינו ביבמות שפוטרת צרותיהן וצרות צרותיהן מן החליצה ומן היבום וליף לה מקרא שהערה הנופלת ליבום לפני קרוב שהיא עליו בכרת פטורה ופוטרת צרתה וכולן העריות אם מתו קודם שמת הבעל או מיאנו בבעל או נתגרשו (קודם מיאון) דכשמתה ונפלה הצרה לפני היבם לא צרת ערוה היתה ולא פטרה ערוה צרותיה ומותרות ליבם וקתני בתו באותן ט"ו וקאמר דאם מיאנה בחיי אחי אביה שהוא בעלה ומת לאחר מיאון צרתה מתיבמת לאביה אלמא יש לנו בתו ממאנת בחיי אביה ואין מדובר (רש"י).

ע"י ש"רע (אה"ע סי' קעג ס"ז): היה אחיו נשוי אשה שהיא ערוה ליבם, ולו עוד אשה אחרת, ואחר כך מתה הערוה בחיי בעלה, או גירשה, או שהיתה קטנה ומיאנה בו, ואחר כך מת, מותרת צרתה להתייבם. אבל אם לא מיאנה בו בחייו, ומיאנה בו אחר מותו, צרתה חולצת ולא מתייבמת.

⁴⁷ כגון שהשיאה אביה לאחר ונתארמלה או נתגרשה בקטנותה שהרי היא בחיי אביה כיתומה דכיון שהשיאה אין לאביה רשות בה ואחרי כן קדשה היא את עצמה לאחי אביה דהני קידושין בעו מיאון שלא היה לה להמתין את דעת אביה ובמיאון סגי להו דאין מעשה קטנה כלום אלא מדרבנן דתקון נישואין לקטנה שאין לה אב שלא ינהגו בה מנהג הפקר (רש"י).

ושניהם מסכימים, שמוכרה כאשר היא אלמנה לכהן גדול, [וכן אם היא] גרושה או חלוצה לכהן הדיוט [שכן קידושין תפוסים בחייבי לאוים]. האלמנה הזאת איך מדובר. אם תאמר שקדשה אביה [והוא מת, וכך נעשתה אלמנה], האם הוא יכול למכור אותה [אחרי זה]. הרי אין אדם מוכר את בתו לשפחות אחר אישות. אלא לא [שמדובר] שהיא קידשה היא את עצמה, וקוראים לה אלמנה. אמר רב עמרם אמר ר' יצחק, כאן [מדובר שנתקדשה] בקידושין יעוד [אחרי שנמכרת לאמה עבריה, והאדון עשה יעוד ומת], ואליבא דר' יוסי בר' יהודה, שאמר, מעות הראשונות לאו לקידושין ניתנו [והיא מתקדשת בשו"פ שנשאר בכסף מכירתה, וזה נעשה על ידי האדון ולא על ידי אביה, ולכן המכירה שניה איננה שפחות אחר אישות, אלא שפחות אחר שפחות].

איתמר, [אם הגבר שנתן לה כסף קידושין שלא לדעת אביה] מת, ו[אז היא] נפלה לפני אחיו ליבו, אמר רב הונא אמר רב, ממאנת למאמר. ואינה ממאנת לזיקתו. איך מדובר.

עשה בה מאמר⁴⁸, צריכה גט וצריכה חליצה וצריכה מיאון. צריכה גט, שמא נתרצה האב בקידושי שני. צריכה חליצה, שמא נתרצה האב בקידושי ראשון. צריכה מיאון, שמא לא נתרצה האב לא בקידושי ראשון ולא בקידושי שני, ויאמרו, אין קידושין תופסין באחותה. [אבל אם היבם] לא עשה בה מאמר, אינה צריכה אלא חליצה בלבד, איך אמרת כזה דבר? שתצטרך גם מיאון, שמא יאמרו, אין קידושין תופסין באחותה. [לזה לא חוששין, ש]כולם יודעים [שאפילו אם חליצה זו חליצה גמורה קידושין תופסין באחותה] אחות חלוצה [אסורה רק מ]דרבנן. שאמר ריש לקיש, כאן לימד רבי⁴⁹, אחות גרושה, מדאורייתא⁵⁰, אחות חלוצה, מדברי סופרים⁵¹.

שנים שהיו שותים יין תחת אילן צפצפה [מין ערבה]⁵², א' לקח כוס יין ונתנה לחברו, ואמר תקדש בתך לבני [בכוס יין זו], אמר רבינא, אפילו לפי מי שאמר חוששין שמא נתרצה האב,

⁴⁸ דק"ל ביבמות (דף נ) דהעושה מאמר ביבמתו ובא לפוטרה בלא כניסה צריכה גט למאמרו וחליצה לזיקתו וזו שקדשה שלא לדעת אביה אף צריכה מיאון עמהם שמא לא נתרצה האב לא בשל ראשון ולא בשל שני ולא היתה צריכה לא גט ולא חליצה והרואה שהצרכנוה גט אומר שהקידושין קידושין גמורים הן ואין קידושין תופסין לו באחותה וקשיא לי למה לי שמא לא נתרצה האב בקידושי ראשון אפילו נתרצה בשל ראשון ובשל שני לא נתרצה אין זה גט וכיון דאין כאן גט תפסי קידושין באחותה דקידושין תופסין באחות חלוצה כדלקמיה והרואה שהצרכנוה גט אומר דגט גמור הוא וקידושין אין תופסין באחותה וצריכה מיאון ואומר אני שמא לא נתרצה בקידושי ראשון כדי נסבה (רש"י).

⁴⁹ ביבמות שנינו החולץ ליבמתו ונשא אחיו את אחותה ומת חולצת ולא מתיבמת המגרש אשתו ונשא אחיו את אחותה ומת הרי זו פטורה דהויא לה אחות גרושתו שהיא ערוה לו בחייה ועל משנה זו אמר ריש לקיש כאן שנה לנו רבי ממשנה זו אנו למדים דאחות גרושה הויא ערוה מן התורה אבל אחות חלוצה אינה אלא מדברי סופרים (רש"י).

⁵⁰ עי' שו"ע אה"ע סי' טו סכ"ו: אחות אשתו אסורה לו מן התורה, כל זמן שאשתו קיימת, לא שנה אם היא אחותה מן האב או מן האם, ואפילו גירש את אשתו. אבל לאחר מיתתה, מותר באחותה. (וכל המגרש, אפילו מחמת קול בעלמא, נאסר בקרובותיה).

ועי' פ"ת: שאשתו קיימת. עיין בתשובת מגיד מראשית מהרב רבי חיים אלפאנדרי ס"ס ב' שחקר בב' אחיות דאסורן הכתוב דוקא בחיי'. אם היה ראובן נשוי עם לאה ונעשית טריפה בחייה כגון ניקב קרום של מוח וכיוצא וקידש לאחותה אי הוי מקודשת דלא מקרי בחיי' כיון שטריפ' אינה חיה ע"ש שלא העל' בזה דבר ברור ולע"ד אין כאן מקום ספק כלל דודאי מקרי בחייה עיין בנדה דף כ"ג בפרש"י ד"ה למימרא דחיי ובתוס' שם ובב"ש לקמן סימן ל"ז סק"ב ודק"ק:

⁵¹ עי' שו"ע אה"ע סי' קעד ס"ג): אחות חלוצה, אסורה מדרבנן. לפיכך נפלה לפני יבמה, חולצת ולא מתיבמת, וכן צרתה אסורה מדרבנן, וחולצת ולא מתיבמת.

⁵² לשון אחר, תחת מחצלות נתונת על גבי זיזים הבולטים ברה"ר לשבת תחתיהם מפני החמה (רש"י).

עי' שו"ע אה"ע סי' לה ס"ג): א"צ עדים במינוי האיש שליח לקדש לו אשה, רק שהשליח והמשלח מודים בדבר. (ולא מקרי הודה, רק אם הודה בפני עדים כדרך הוראה [ריב"ש קצנ]). אבל בשליחות האשה שהיא עושה שליח לקבל קדושין, צריך שיהיה בעדים [רמב"ם אישות פ"ג ה"ו]. ו"א שגם בשליחות האיש צריך עדים [ראב"ד שם]. הגה: ו"א דאף בשליחות האשה בלא עדים יש להחמיר [רא"ש סי' זו]. ואם לא היו עדים אצל הקדושין, והאשה והשליח אומרים שנתקדשה לו, ובא אחר וקדשה, צריכה גט [ריב"ש סי' פב]. ואם אין עדים בדבר, והמשלח כופר שעשאו שליח, "א דהוי ספק מקודשת [מרכזי סי' תקיג], ו"א דאינה מקודשת כלל [ראב"ה הובא במרכזי ה"ל], וכן נראה עיקר. ועי' ח"מ: אבל בשליחות האשה וכו'. הטעם שנלמד משליחו' קבלת הגט שאמרו שצריך שני עדים בשעת מינוי השליח.

שם: ו"א שגם בשליחו' האיש צריך עדים. זה לשון הר"ן, מה בין שליח קבלה שלה לשליח הולכה שלו ומה ענין קידושין לגיטין דבגט כיון דקא נפיק גיטא מתותיה ידיה בדין הוא שיהא נאמן דהא הימניה בעל אבל בשליחות קידושין למה יהא נאמן כיון שאין הוכחה. ועי' ט"ז: אף בשליח הבעל כל שאין עדים הו"ל כקידושין עצמן בלא עדים דלאו כלום הוא דאין דבר שבערוה פחות משנים.

עי' ח"מ: בשליחו' האשה בלא עדים יש להחמיר. זה לשון הרא"ש נוכל לחלק בין גט שבה להתיר לקדושין שבאים לאסור ונשוא שליחות האיש והאשה בקידושין וגם הר"ן כתב אין הנדון דומה לראיה כלל דבגט שהיא מוציאה עצמה מרשות הבעל א"א בלא עדים אבל בקידושין שהיא אוסרת עצמה אם הודאת הבעל מספיק לשליחו' למה לא תספיק הודאת האשה לשליחות קבלת קדושה ומחזורתא דמילתא וכו' ועיין שם:

שם: ואם לא היו העדים אצל הקדושין. נראה דטעות הוא וכצ"ל ואם לא היו עידי הקידושין בפנינו או שר"ל אם אין כאן עדים שיעידו שהקדושין היו כדת וכראוי רק שהם בעצמם אומרים שנתקדש' להמשלח ע"י השליח בפני עדים שהלכו למד"ה ולא היו עדים אחרים אצל הקידושין שיעידו על זה:

שם: ובא אחר וקידשה צריכה גט. משמע אף שבתחלה אמרה האשה בפנינו שהיא א"א גמורה שקדשה השליח להמשלח ואח"כ קידשה אחר אפ"ה צריכה גט אף על גב דאשה דעלמ' שבאה עם בעלה בחזקה שהיא אשתו וקדשה אחר מסתמ' א"צ גט שאני הכא שהאשה בעצמה אינה יודע' בבירור שהמשלח שלחו לזה השליח וגם המשלח אינו יודע בבירור' שהשליח עשה שליחותו רק מכח חזקה וחזקה זו אינה חזקה רק לחומר' ולא לקולא לפוטרה בלא גט.

שם: והמשלח כופר שעשאו שליח "א דהוי ספק. נראה דזה פשוט דאין כח ביד השליח לאסור קרובי האשה על המשלח מאחר שהוא כופר בשליחו' וקרא כתיב לא יקום ע"א באיש וכל ע"א בהכחשה לאו כלום הוא וכו"ה בסימן מ"ב רק לגבי האשה דאינה יכולה להכחישו דאולי האמת כדברי השליח הוי ספק מקודשת וצריכה גט מספק ואסורה בקרוביו ועוד אכתוב מזה לקמן.

עי' שו"ע אה"ע סי' לה ס"ד): יש מי שאומר [רא"ש ה"ל] שאפילו לא מינוהו שליח בהדיא, אלא שגילה דעתו שהוא חפץ באשה פלונית ואמר לו לשדכה לו, והלך השדכן וקידשה לו בלא מינוי שליחות, הרי זו מקודשת.

עי' ב"ש: שגילה דעתו. נלמד מסוגיא קדושין דף מ"ה דהקשה שם דלמא ארצויה קמיה פי' הרא"ש ה"בן גילה דעתו שרוצה שיקדש לו אשה זו והיינו ראייה של יש מי שאומר שהיא בסעיף אה"ז (כלומר מסוגיא זו למדו היינו כ"א לפי שיטתו ומ"ש ה"ב דהרא"ש חולק על הרמ"ה אין מוכרח) ולמ"ד ש"ה צריך למנות לפני עדים צ"ל דגילה דעתו לפני עדים:

עי' ח"מ: והלך השדכן וקידשה לו וכו' מקודשת. מלשון זה משמע דמקודשת ודאי וצ"ל דהוי עדים בשעה שגילה דעתו לשדכן דכבר נתבאר דאפילו בממנה שליח בהדי' צריך עדים לדעת קצת פוסקים ומיהו המדקדק בל' הרא"ש לא משמע דס"ל דהוי קידושין וודאין דהא על מאי דאמרין בגמ' בקידושין דף מ"ה ע"א בעובד' דבי תרי דשנו דאמר חד לחבריה מיקדש' לי ברת' לברי בכסא דחמיר' אמר רבינ' למ"ד חיישינן שמא נתרצה האב דהיינו הבת שנתקדשה שלא לדעת אביה שמא נתרצה ה"בן לא אמרין שקידש לו האב שלא מדעתו ופריך ודלמ' שליח שוויה ה"בן לאב כלומר ומכח זה יש לחוש לקידושין ומשני לא חציף אינש לשווייה לאבוהו שליח וע"ז כתב הרא"ש היה נראה לדקדק משמועה זו שאם גילה דעתו ה"בן לאב שהוא חפץ בה וכו' שהיא מקודשת לו מל' היה נראה לדקדק דקאמר משמע דלא בריר' ליה כולי האי דהוי קידושין ודאין.

ועי' לעיל הערה 2 ח"מ וב"ש לגבי גילוי דעת של האשה בקבלת קידושה. עי' שו"ע אה"ע סי' לה ס"ה): יש מי שאומר שאם האב הרצה הדברים לפני ה"בן שהוא רוצה לקדש לו, ושתק ה"בן, והלך האב וקידשה לו, הרי זו מקודשת, דמחמת כיסופא דאב שתק ועשאו שליח לקדש לו. אבל באיניש אחרני, כהאי גוונא, הרי זו ספק מקודשת.

עי' ח"מ: הרי זו מקודשת דמחמת כיסופא דאב. כבר תמה בב"ח וגם מהרש"ל תמה למה נאמר דהוי קידושין ודאי ולא קידושי ספק דאיכ' למימר דלא מחמת כיסופ' שתק אלא שלא נתרצה או שנתפק בדבר.

לא אומרים שמה נתרצה הבן [אף על פי שבקידושי בתו, היא שמחה בכל שהוא, אבל גבר מדייק ומתחתן, ובן אינו ברשות אביו לקדש לו אשה שלא בשליחותו]. הרבנים אמרו לרבינא, אולי [בן] עשה [את אביו להיות] שליח [שלו. לא חוששין לזה] שאדם לא מתחצף לעשותו את אביו שליח. ואולי [הבן] גילה דעתו שהוא חפץ בה [והאב נעשה לו שליח מאליה וזכין לאדם שלא בפניו]. אמר לו רבה בר שמי, בפירוש אמר מר [רבינא], שלא סבר להא דרב ושמואל [דחוששין שמה נתרצה האב, וכ"ש אין חוששין שמה הבן עשה את אביו שליח, לולא ששמענו שעשאו שליח⁵³].

⁵³ ע"י ש"ע (אה"ע סי' לו ס"א): קטנה או נערה שקידשה עצמה בלא דעת אביה, או נשאת, אינו כלום. ואפילו מיאון אינה צריכה. ואפילו שדכה אביה תחלה. ואפילו נתרצה האב בפירוש אחר הקדושין. ו"א שאם נתרצה האב כששמע, הווי קדושין משעת שמיעה, אפילו אם לא שידך ואפילו אם לא נתרצה מיד כששמע, אלא שתק ולא מיחה ואח"כ נתרצה, הוכיח סופו על תחלתו והוי קדושין משעת שמיעה, אפילו נתאללו המעות קודם שמיעה. הגה: ו"א דאם נתאללו המעות קודם, לא הוי קדושין [ע"י אות Error bookmark not defined. בד"א, כשלא מיחה היא או אביה קודם שנתרצה, אבל אם מיחה היא או אביה קודם שנתרצה, לא הווי קדושין אפילו נתרצה האב אחר כך. הגה: ויש אומרים דאם שמע האב ושתק ולא מיחה מיד, הוי כאלו נתרצה. ואם לא שמע האב, או שהלך למדינת הים ונתגדלה הבת ושתקה ולא מיחה, גדלו הקדושין עמה וצריכה גט, ויש אומרים דבעינן שבעל אחר שנתגדלה. ויש להחמיר כסברא הראשונה. ע"י לעיל הערה כו].

וע"י ב"ש סקט"ו ד"ה או נשאת. היינו קדושין ונשואין היה הכל בלא דעת אביה ובש"ס פליגי בזה ר"ה ור"י ולר"ה אוכלת בתרומה ש"מ דהוי קידושין ודאי וכ"כ הריב"ש סימן קנ"ג ובת"ר רשב"א סי' אלף ר"ט כ' בשם הרמב"ן בקידוש ונשאת לכ"ע צריכה גט ומיאון בזה לא נדחה בדרי רב ושמואל ותימ' על המחבר שפוסק בפשיטות דלא הוי קדושין גם מ"ש בספרו ב"י להרא"ש היה גירס' אחרת בש"ס לכאורה תמוה מנ"ל דהיה לו גירס' אחרת אלא נראה גירסתו ג"כ נגירס' שלנו בש"ס דאתמר נתקדשה לדעת ונשאת שלא לדעת ואביה כאן רב הונא אמר אינה אוכלת ור' ירמיה אמר אוכלת והלכת' כר"ה שהוא רבו של רבי ירמיה אלא כשהיה הקדושין ונשואין שלא לדעת אביה כאן בזה ס"ל ר"ה דאוכלת פסק עולא כר"י שהוא תלמיד דר"ה וצ"ע

וע"י אבני מילואים (סימן לז ס"ק י): ונראה דהתם בגמ' ובתשו' הרשב"א מיירי שאביה כאן ואמרינן דנתרצה כיון דנעשה לה מעשה יתומה בחיי אב ושתק ש"מ דנתרצה אבל כאן בש"ע מיירי שנתקדשה ונשאת שלא לדעת אביה ואין אביה כאן.

ועוד נראה דאף אם אביה כאן לא הוי קידושין דהא טעמא דרב הונא הואיל ונעשה לה מעשה יתומה בחיי אב כולי האי לא הוי שתיק אבל בקידושין גרידא אפי' אבי' כאן אמרי' מרתח רתח ע"ש. ולדעת הר"ן והרמב"ם אפילו נתרצה האב בפ'י אחר הקידושין לא מהני כל שנתקדשה שלא לדעת אביה וכמו שיבואר בס"ק י"ד וא"כ אפילו אח"כ נשאת ונעשה לה מעשה יתומה דהוי ראי' מדשתק כל כך נתרצה תו לא מהני רציו של האב אחר הקידושין ורב הונא לטעמ' דס"ל חופה קונה א"כ כיון דנשאת ושתק כל כך ש"מ דאודי ונתרצה וקונה החופה ועמש"ל סק"ו, אבל לדידן דק"ל חופה אינו קונה א"כ לא מהני נשאת דנהי דנשאת חשיב כשתיקה וכהואדה שנתרצה כיון דבשעת קידושין אינו מוכח שנתרצה תו לא מהני הריצוי א"כ ובמה מקדשה ובעת הנשואין נמי חופה אינו קונה ודו"ק. וע"י לקמן הערה 59.

וע"י ש"ע (אה"ע סי' לו ס"ב): קטנה שקדשה עצמה למי שגילה האב דעתו שהיה חפץ לקדשה, חיישין שמה נתרצה. ע"י ב"ש (סקט"ז): דאף שהסכים על השידוך מ"מ כוונתו שיקדש הוא בעצמו. וע"י ט"ז (סק"ז): מאי שנא מס"ב דאם גילה האב דעתו שהיה חפץ לקדשה דחיישין וצריך לומר דהך שדכה לכאן אין פירושו שאמר בפירוש שרוצה להתחתן עמו אלא ספור דברים היו בין הבעל ובניהם ולא שום הסכמה.

בקטנה שהלך אביה למדינת הים שהיא יכולה להתקדש מדרבנן כדן יתומה דאין לה אב דתקנו רבנן קידושין משום הפקר וזו שהלך אביה למד"ה הרי היא כיתומה משום הפקר וה"ר מנחם מיונ"י אינו מודה בדבר ומעשה אירע באחד שהלך לארץ רחוקה ולו בת קטנה ונתקדשה הבת ואסר ה"ר מנחם מיונ"י לקיימה ואמר חיישין שמה יקדשה אביה לאיש אחר במקום שהוא ונמצא בא זה עליה באיסור אשת איש ושלח לו רבינו תם לדבריק אם מת האב במד"ה היא תאסר לכל אדם לעולם שמה קידשה אביה במדינת הים ואין אנו יודעים למי והשיב רבינו מנחם דלהא לא חיישין שמה יקדש אמרי' שמה קידש לא אמרינן ועל זה אמר ר"ת דהשתא דאתית להכי אף כשהיא קטנה מותרת דכיון דלא חיישי' שמה קידש א"כ היא מותרת לעולם דכל שעה ושעה יש לנו לומר דעדיין לא קידש ואפי' חיישת שמה יקדש הואיל וכל שעה יש לומר עדיין לא קידש מותרת היא אצלו ולא דמי לשמא ימות (תוס').

וע"י נוב" (שר"ת ח"ב י"ד סי' נו): טעמא דהר"ר מנחם דודאי גם חששא שמה ימות הוא נגד החזקה שאנו חוששין שמה ימות אחר שעה לאוסרה תיכף בתרומה וה"ל לומר חזקה שיחיה אחר שעה כמו שהוא חי עכשיו. אבל הטעם שהרי אלמלא דלא ילפינן מקרא או מהלכה דאזלינן בתר חזקה מצד הסברא לחוד לא הוי ידעינן דאזלינן בתר חזקה שהרי במס' חולין (דף י"ב ע"ב) אמר מנא

אדם קידש [בת קטנה] באגודה של ירק בשוק. רבינא אמר, אפילו למי שאמר חוששין שמה נתרצה האב, היינו דרך כבוד, אבל דרך בזיון לא. א"ל רב אחא מדיפתי לרבינא, איזה בזיון. אם זה בזיון של ירק, או בזיון של השוק. נפקא מינה. שקידש בכסף בשוק, או באגודה של ירק בבית. מהו [התשובה]. א"ל, כל א' מהם הוא דרך בזיון.

איש אמר [לתת בתו קטנה] לקרובה, ואשתו אמרה לקרובה, והיא הכרתה עד שאמר לה, שהיא תהי לקרובה [ועשו סעודה לחיבת החיתון, וזימנו את קרוביהן]. כאשר היו אוכלים ושותם, בא קרובו בעליה וקדשה. אביי אמר נאמר "שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב" [ולא חוששים בזה שמה נתרצה האב, שהוא יחזור בדיבורו]. רבא אמר [טעם אחרת למה ודאי אין חוששין], חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה. מהו [ההבדל] ביניהם. יש [הבדל] ביניהם, [אם הוא] לא טרח [דלפי אביי לא חוששין, ולרבא חוששין].

נתקדשה [לכהן] לדעת אביה, והלך אביה למדינת הים ועמדה ונישאת, אמר רב, אוכלת בתרומה עד שיבא אביה וימחה, רב אסי אמר, אינה אוכלת⁵⁴, שמה יבוא אביה וימחה, ונמצאת זרה⁵⁵ אוכלת בתרומה למפרע.

היה [כזה] מעשה, ורב חשש להלכה זו של רב אסי⁵⁵. אמר רב שמואל בר רב יצחק, ומודה רב, שאם מתה אינו יורשה⁵⁶ [אע"פ דלענין תרומה מחזקינן לו בחזקה שנתרצה בחופה, היינו רק משום שמן התורה מותרת לאכול בתרומה, עכ"ל], מעמידים את הכסף בחזקת אדונו [פי' יורשיה, שהרי זה ספק אם האב מרוצה בחופה]⁵⁷.

[קטנה ש]נתקדשה לדעת [אביה] וניסת שלא לדעת [אביה], ואביה כאן?, רב הונא אמר, אינה אוכלת, רב ירמיה בר אבא אמר, אוכלת. רב הונא אמר, אינה אוכלת, ואפי' לרב שאמר אוכלת, שם הוא שהאב איננו, אבל כאן שהאב נמצא, זה [שהאב] שתק, הוא משום כעסו. רב ירמיה בר אבא אמר, אוכלת, ואפי' לרב אסי שאמר אינה אוכלת, שם הוא שמה יבוא אביה וימחה, אבל כאן מזה ששתק, הוא נרגע.

נתקדשה שלא לדעת אביה וניסת שלא לדעת, ואביה כאן, רב הונא אמר, אוכלת, רב ירמיה בר אבא אמר, אינה אוכלת. אמר עולא, הא דרב הונא, כחומץ לשנים וכעשן לעינים, עכשיו ומה שם שיש קידושי דאורייתא, אמרת לא אכלה, כאן לא כל שכן,

הא מלתא דאמור רבנן אוקי מלתא אחזקתה והרי בכל הלימודים שם לא אשכחן אלא לשעתא דאוקי אחזקה אבל להבא לא אשכחן ולכן לא מצינן לסמוך אחזקה להבא ולכן חיישין להבא לכל מילי ולכן חייש הר"ר מנחם שמה יקבל בה אביה קדושין.

והנה לדעת הר"מ הנ"ל קשה מאשת כהן שאוכלת בתרומה ולא חיישת לשמא ימות בעלה ומ"ש זו שחוששת שמה יקבל אביה קדושין. ונראה דדעת הר"ם דכל מידי שאם יתעביד בפנינו יבוא מכשול בודאי ולא היה אפשר להוציא מן האיסור אנו חוששין לו אבל דבר שאם יתעביד בפנינו יהיה אפשר להנצל מן האיסור אז שוב אין חוששין לו והוא הדבר אשת כהן שלא נתגרשה אוכלת בתרומה ואין חוששין למיתת הבעל שהרי אם ימות הבעל לפנינו באמצע אכילה אין כאן מכשול לא לעבר ולא להבא לעבר אין מכשול שבהיתר אכלה ומה שלא בלעה עדיין תפלוט מפיה ואין כאן מכשול להבא ולכן אוכלת והולכת בלי חשש. אבל זו אם אתה מתירה להנשא. הגע בעצמך אם באמצע הבעילה יקבל האב קדושין אי אפשר להנצל מן המכשול להבא. שהרי אף שיפרוש ממנה מ"מ גם על הפרישה עובר ויציאתו הנאה ואף אם ימתין עד שימות האבר שזהו תיקונו בפירסה נדה באמצע תשמיש מ"מ וכי הדבר הזה אין בו איסור אלא ששם שנעשה הדבר כבר אנוס הוא. ונמצא שאם יקבל אביה קדושין באמצע הביאה יש מכשול להבא וכל חשש להבא אין סומכין על החזקה ולכן אסר הר"ר מנחם. זה הנלע"ד דעתו של הר' מנחם מיונ"י.

ודעת ר"ת נלע"ד דגבי אשת כהן יש שתי חזקות חזקת חיים של הבעל וחזקת היתר שלה שיש לה חזקה שמותרת בתרומה וחזקת חיים של הבעל מעולם לא איתרע אבל נגד זה סובר דמעולם לא יועיל חזקת חיים על להבא לומר שלא ימות שהרי סוף אדם למות ובודאי ימות ולא היה מעולם חזקה שלא ימות אבל חזקת היתר של האשה שמותרת לאכול בתרומה זו חזקה טובה. ואין לומר הרי בודאי סוף הבעל למות ותהיה אסורה שהרי אולי לא ימות כל ימי חיי אשתו וא"כ חזקת היתר שלה היא חזקה טובה.

⁵⁴ דרבנן (תוס').??

⁵⁵ עיקר כרב אסי, אך ר"ת פסק כרב (תוס').

⁵⁶ ע"י ש"ע (אה"ע סי' צ ס"ד): קטנה שנתקדשה לדעת אביה, ונשאת שלא לדעת אביה, בין בפניו בין שלא בפניו, אפילו שתק האב, אם מתה, אין הבעל יורשה אא"כ רצה האב בנשואים.

ע"י ח"מ: אפילו שתק האב. דהאי דשתק משום דמרתח רתח.

⁵⁷ ואפי' הוא מוחזק בנכסי מלוג שלה אינו בחזקתו אלא בחזקת יורשי האשה דתפיסתו שלא כדן היתה (תוס').

אלא [אמר עולא] נראים דברי התלמיד [רבי ירמיה שהיה תלמיד של רב הונא]. אמר רבא, מהו טעמו של רב הונא. הואיל ונעשה בה מעשה יתומה בחיי האב⁵⁸.

למדנו, קטנה שנתקדשה שלא לדעת אביה, אמר רב, בין היא ובין אביה יכולים לעכב [הואיל ובשעת קבלה לא נתרצה האב אם באתה לחזור קודם שיתרצה האב, חוזרת ולא מהניא תו ריצוי האב]⁵⁹. ורב אסי אמר, אביה ולא היא. רב הונא שאל שאלה מברייתא לרב אסי, ויש אומרים חייא בר רב לרב אסי, "אם מאן ימאן אביה" [בענין מפותה]. אין לי אלא אביה [יש לו זכות למנוע קידושין], היא עצמה מאיפה אנו יודעים [שהיא יכולה לעכב הקידושין וחשבתה בפיתה לשם קידושין, למדנו שיכולים לחזור

⁵⁸ בחייו קידשה והשיאה עצמה שלא לדעתו כאילו היא יתומה והוא ראה ושתק או הפקיר זכות שיש לו בה או שתיקתו הודאה דבשלמא ננקדשה לדעתו וניסת שלא לדעתו איכא למימר בחדא שתיקה מרתח רתח אבל כולי האי לא שתיק (רש"י).

⁵⁹ רש"י: קשה שהרי אין מעשה הקטנה כלום? והיא יכולה לעכב אע"פ שהאב מסכים. ואע"פ שהאב יכול לקדשה בעל כרחו, היכא דנתקדשה שלא לדעת אביה ואח"כ נתרצה האב ואתה רוצה לומר דמקודשת מטעם דזכות הוא לו אמרינן כיון דבתו מעכבת דחוב הוא לו ולא היה מתרצה אם היה יודע דמעכבה (תוס').

עי' לעיל הערה 53, ועי' שו"ע (אה"ע סי' לז סי"א): ו"א שאם נתרצה האב כששמע, הווי קדושין משעת שמיעה וכו', בד"א, כשלא מיחתה היא או אביה קודם שנתרצה, אבל אם מיחתה היא או אביה קודם שנתרצה, לא הווי קדושין אפילו נתרצה האב אחר כך.

ועי' ב"ש: אבל אם מיחתה. הנה לדעת תוס' אפילו אחר ריצוי האב יכולה היא לעכב מאחר דמיקרא לא קידשה האב בעצמו, והרמב"ם כתב [ז"ל: (אישות פ"ג ה"ג): נתקדשה קודם שנתבגור שלא לדעת אביה אינה מקודשת אפילו נתרצה האב אחר שנתקדשה, ואפילו נתאלמנה או נתגרשה מאותן הקידושין אינה אסורה על הכהן, ובין היא ובין אביה יכולין לעכב, בין שנתקדשה בפניו בין שנתקדשה שלא בפניו אינה מקודשת]. ריצוי אחר הקדושין לא מהני וכתב דיכולים לעכב ולכאורה קשה מאחר דריצוי לא מהני למה לי העיכוב שלה תיפוק ליה בלא עיכוב נמי לא הווי קידושין ותיקן הבי"ט דה"ק ריצוי אחר הקדושין לא מהני אבל ריצוי בעת הקדושין מהני ואם היה ריצוי אביה יכולה היא לעכב אח"כ וכו'.

ועיי"ש באב"מ: והנה אכתי צריך טעמא גם לדעת רש"י דמפרש שחוזרת קודם שנתרצה האב נמי תיקשי מאי מהני חזרתה ומחאתה כיון דסוף סוף הרי נתרצה. ונראה דלשיטת הרמ"ה והריטב"א דלא הווי קידושין למפרע אלא מכאן ולהבא דהיינו אחר שנתרצה ולדידהו טעמא דמקודשת אחר שנתרצה האב היינו משום דין ערב ובהאי הנאה שמניח לה הכסף עפ"י האב והובא בס"ק "ב ע"ש וא"כ תן מנה לפ' ואקדש אני לך אינו אלא כשרוצה פ' לקבל המנה אבל אם אינו רוצה לקבל לא שייך ב' דין ערב דהא עיקר דין ערב אינו אלא כשבא הנאה לבן דעת על פיו והכא שמחתה הקטנה ואינו רוצה בכסף א"כ ממילא ליכא דין ערב.

אלא דלשיטת רש"י דמקודשת למפרע כשנתרצה בסוף תיקשי כיון דנתרצה לבסוף ומקודשת למפרע א"כ אמאי מהני עיכובא דידה, ונראה דלשיטת רש"י נמי דמקודשת למפרע כשנתרצה לבסוף אינו אלא משום שאמרינן דכיון דנתרצה לבסוף מסתמא ניחא ל' בזכות בתו אבל כל זמן שלא נתרצה ולא שמע אינו מוכח דניחא ל' בזכות בתו כיון דיוצאה היא לכמה דברים משרותו וכמ"ש הר"ן הובא לעיל, וכיון דמיחתה הבת א"כ מוכח דריצוי שנתרצה האב אח"כ לאו משום דניחא ל' בזכות בתו כיון דאיהי גופה לא ניחא לה וא"כ כיון דלאו משום זכות בתו וניחותא דידה הוא דנתרצה א"כ אינו מוכח שנתרצה מעיקרא לניחותא דידה ולרצונה.

* עי' אב"מ: ומהר"ט בחידושי הקשה עלה דא"כ לעולם תהי' קידושין תלוין דשמא תמחה אח"כ וכוונת תוס' אינו אלא כשמיחתה קודם ריצוי דאב או אחר ריצוי דאב והיא לא שמעה ריצוי דאב ואמרינן דאדעתא דהכי לא נתרצה אבל אם נתרצית הבת בתר דשמעה ריצוי דאב ודאי תו לא מהני מחאתה וא"כ זה שנתרצה בשעת קידושין ושניהם בבת אחת נתרצו האב והבת ודאי תו לא מהני מחאת הבת ועיי"ש שם.

ובני הבחור כמר זאב וואלף ש' אמר דלפי שיטת הרא"ש הא דמהני צאי וקבלי קידושין דהוא בתורת שליחות ואף על גב דאין קטן נעשה שליח, לטובתו ולזכותו נעשה שליח וזה היא נמי שיטת הרמב"ם וכמ"ש בס"ק ג' ע"ש. ואמרינן פ"ק דכתובות (דף י"א) גר קטן מטבילין אותו ע"ד בית דין דזכין לאדם שלא בפניו כו' הגדילו יכולין למחות, וכתב שם הר"ן [ד, א, מדיף הר"ן] משאמרינן הגדילו יכולין למחות משמע דמחאה דקטנות לאו כלום הוא ואי אפשר לצמצם שתמחה מיד כשתגדיל אלא דנהי דמחאה דקטנות לאו מחאה היא לענין שאם נתרצית אח"כ אין מחאתה כלום אפ"ה מהני לה מחאה דקטנות לענין עמדה במחאה דקטנות גם אחר שתגדיל וע"ש. וא"כ ה"נ כיון דאין שליחות לקטן אלא משום דלזכותו ולטובתו נעשה שליח ומהני בזה מחאה וכמו בשאר זכי' דקטן דמהני ל' מחאה ואף על גב דמחאה דקטנות לאו כלום הוא מהני ל' לענין שאם עמדה במחאתה זו גם אחר שתגדיל דתו לאו זכות היא ואינה נעשית שליח למפרע דבתר מחאה דידה ה"ל חוב עכ"ד.

בה⁶⁰]. מלמד הנאמר, "אם מאן ימאן", בכל ענין. אמר להו רב, אל תלך אחרי דבר שאיננו, שאפשר לתרץ לכם [ולהעמיד את הפסוק], כגון שפיתה שלא לשום אישות. [אם הוא] פיתה [אותה] שלא לשום אישות, צריכים פסוק [ללמד שגם אביה וגם היא יכולים לעכב] [אין שום צד לומר שהביאה היתה כקידושין לעשותה אשת איש]. אמר ר"נ בר יצחק [הפסוק לא בא ללמד יכולת לעכב אלא שאע"פ שהיא ממאנת, עכ"ז], שמשלם קנס כמפותה. א"ל רב יוסף, אם כן [אני אביא לך ראייה לדברך], היינו שלמדנו, "מהר ימהרנה לו לאשה", שצריכה הימנו קידושין, ואם פיתה לשום אישות, למה צריכים קידושין. א"ל אביי [אין ראייה משם, שאפשר לומר שצריכה קידושין לדעת אביה].

מתני⁶¹. האומר לאשה התקדשי לי בתמרה זו התקדשי לי בזו, אם יש באחת מהן שוה פרוטה, מקודשת, ואם לאו, אינה מקודשת [מאחר ואמר התקדשי פעמיים, כל א' הווי קידושין בפני עצמה]⁶². בזו ובזו ובזו, אם יש שוה פרוטה בכלן, מקודשת, ואם לאו, אינה מקודשת. היתה אוכלת ראשונה ראשונה, אינה מקודשת עד שיהא באחת מהן שוה פרוטה. גמ'. מיהו התנא [שלומד כאשר הוא אומר] התקדשי התקדשי [זה

מחלקם לפרטים, אבל כאשר אמר בזה ובזה הוה כלל אחד]. אמר רבה, ר"ש היא, שאמר, [כאשר חמשה אנשים תובעים אדם א' כסף, והוא כופר, ונשבע לשקר לכולם, חייב קרבן אחת] עד שיאמר שבועה לכל אחד ואחד. בזו ובזו ובזו, אם יש בכלן ש"פ כו'. על איזה [מקרה מדובר] "אם יש בכלן"?. אם תאמר [שזה מדובר על המקרה] בתחילת המשנה [שאמר התקדשי בין כל תמרה ותמרה], מה קרה [שהו דווקא בגלל] שהיא אוכלת אותם. אפילו אם הם מונחים לפניך [זה אותו הלכה], שהרי הוא אמר "התקדשי לי בזו" [ולא בכולם יחד].

אלא [ההלכה של אכלה מדבר דווקא] על סוף המשנה [שאמר התקדשי לי בזו ובזו], ואפילו [אם התמרה] הראשונה [שוה פרוטה מקודשת אף על פי שאין באחרונה שוה פרוטה]. והרי זה מלוה [כיון דקידושין לא נגמרו עד שתקבלם כולם והיא כבר אכלה את הראשונה קודם שתקנה אותה בקידושיה הויא זו הראשונה מלוה גבה]. אמר רבי יוחנן, הרי שלחן והרי בשר והרי סכין, ואין לנו לאכול [יש משנה לפנינו ואין אנו יודעים פירושה].

רב ושמואל אמרו שניהם, באמת מדובר [זה שהיא אכלה אותם] על תחילת המשנה, והיא נכתבה [בצורה של] "אין שאלה", שאין שאלה [כאשר התמרים] מונחים [לפניה], שאם יש [תמרה אחת] שהיא שוה פרוטה, [היא מקודשת], ואם אין [אף תמרה א' ששו"פ] אינה [מקודשת], אבל [אם היא] אוכלת [את התמרים], מאחר והנאתם קרובה ומוכנה לפניך, נאמר שהיא גמרה [בדעתה] והקנה את נפשה⁶³, לכך לומדים [שלא].

רבי אמי אמר, באמת [זה שהיא אכלה אותם] מדובר על הסוף, ומהו "עד שיהא באחת מהן שוה פרוטה". עד שיהא באחרונה שוה פרוטה⁶⁴. אמר רבא, למדנו מדברי רבי אמי שלשה [הלכה], למדנו שהמקדש במלוה אינה מקודשת [שהרי שאלו שוה מלוה, ולא ענו שהמקדש במלוה מקודשת]⁶⁵, ולמדנו שהמקדש במלוה ופרוטה⁶⁶, דעתה [של האשה]⁶⁷ על הפרוטה⁶⁸.

⁶⁰ עי' שו"ע (אה"ע סי' קעז סי"ג) הובא לעיל הערה

⁶¹ עי' שו"ע (אה"ע סי' לא סי"ה): האומר לאשה: התקדשי לי בתמרה זו, התקדשי לי בזו, התקדשי לי בזו, אם יש בא' מהן שוה פרוטה הרי זו מקודשת; ואם לאו, אינה מקודשת אלא מספק, שמא תשוה תמרה אחת פרוטה במקום אחר. ואם אמר לה: התקדשי לי בזו ובזו ובזו, כלן מצטרפות, שאם יש בכלן שוה פרוטה, מקודשת, ואם לאו, אינה מקודשת אלא מספק. היתה אוכלת ראשונה ראשונה, אם יש באחרונה שוה פרוטה מקודשת, ואם לאו אינה מקודשת אלא מספק. שאותם תמרים שאכלה הרי הן כמלוה, והמקדש במלוה אינה מקודשת, שאין קדושין אלא בתמרה אחרונה.

עי' ב"ש: כתב ר"י היכא דמפסיק בין דיבור בזו ובזו אפילו תוך כדי דיבור חיישינן שמא חזר וצריך שיהא כ"א שוה פרוטה ואז מקודשת בודאי. ועיי"ש בח"מ: ולדידן דק"ל כשמואל [שמא שוה פרוטה במדי לעיל יב ע"א] אין נפקותא בזה דבלאו הכי מקודשת מספק אף שאין בכולם שו"פ.

ועי' אב"מ: כתב בד"מ ז"ל ר"י ח"א נתיב כ"ב וכתב הרמ"ה הא דכי אכלה ראשונה אינה מקודשת הני מילי דלא איפסק בין חדא לחברתה שיעור דאיכא למיחס לאמלוכי דמוכחא מילתא דמעיקרא נמי דעת' אבתרייתא אבל היכא דאיפסק בין חדא לחברתה שיעור דאיכא למיחס לאמלוכי לא מביעי' כדי דיבור דאיכא למיחס דמעיקרא ה' דעתו לקדשה דאיכא למיחס ראשונה לבד ואח"כ נמלך אלא אפי' לא מפסיק כדי דיבור הפסקה הוא דקיי"ל בקידושין דתכ"ד לאו כדיבור דמי הלכך אם יש באחד שו"פ מקודשת ל"ש קמייתא ל"ש בתרייתא עכ"ל.

ולמדנו שמעות קידושין [שנתנו בצורה שלא קונים⁶²] חוזרים [פי] שהמעות הם אינם מתנה אלא פקדון, שהרי קראו לזה מלוה, ולא שזה מתנה⁶³. שלמדנו⁶⁴, המקדש את אחותו [בכסף], רב אמר, מעות חוזרים, ושמואל אמר, המעות מתנה⁶⁵. רב אמר, מעות חוזרים, אדם יודע שאין קידושין תופסין באחותו, וגמר ונתן לשום פקדון. ושיגיד לה [שהוא נתן לה] לפקדון. הוא חשב, שהיא לא תקבלה. ושמואל סובר, מעות מתנה, אדם יודע שאין קידושין תופסים באחותו, ונתן לשום מתנה. ושיגיד לה [שהוא נתן לה] למתנה. הוא חשב שהדבר יבייש אותה. רבינא שאל ממשנה, המפריש חלתו [לא כשהוא יעשה כמו שמחויב, שנאמר "ראשית עריסותיכם", אלא כאשר הוא] קמח⁶⁶, אינו חלה ו[אם אינו מחזיר הקמח לבעלים, הוא] גזל ביד כהן [שהרי הוא של הבעלים.

⁶² פי' אם אמר לה התקדשי בפרטה זו ובזו ובזו ובעוד שלא נגמרו הקידושין חזר בו מלקדשה לא אמר' דליהו המעות שמסר לה קודם החזרה מתנה אלא פקדון הוא אצלה וחוזרין לו וה"נ אמרין כשאמר לה התקדשי בתמרה זו ובזו ובעוד שלא גמר דיבורו אכלה הראשונה ושניה מה שאכלה מלוה הן אצלה ולא יחולו אלא מה שהוא בעין ולכן צריך פרוטה באחרונה (תוס'). והאם זה המח' בגרסאות

⁶³ רש"י. ועי' ריטב"א (וה"ה ברמב"ן): והקשו עליו אם כן אפילו לרב נמי היכי שמעינן דמעות בעלמא חוזרין ולא הוו מתנה, דלעולם אימא לך דהתם כיון שלא גמר קידושו ואיכא למימר לשם מתנה אמרין לשם מתנה כשמואל, אבל הכא דליכא למימר מתנה שהרי גמר קדושו מודה שמואל דלא אמרין מעות מתנה אלא או לשם פקדון או לשם קדושין, ועוד שמואל גופיה אמאי לא אוקים מתניתין כרבי אמי ואסיפא קאי וקמייתא פקדון, ולא דמי לאחותו דהויא מתנה מטעמא דכתיבנא, והא עדיפא ליה ממאי דאוקמה ארישא דהויא אוקימתא דחיקתא, ועוד כיון שאמר מרן ז"ל דלשמואל כיון שגמר קידושו במשנתו אמרין דלשם קדושין יבניהו אע"ג דבדידה בלחוד לא חיילי קדושין, אם כן תיקשי לן מתניתין לכולי עלמא ואפילו לרב אמאי הויא קמייתא פקדון כלל נימא לשם קדושין הוה כיון שגמר קדושו ותקדש בה, דהא על כרחין לא אפיליגו רב ושמואל במקדש אחותו אלא משום דליכא למימר בה דלשום קדושין נתן. אבל כל היכא דאיכא למימר לשם קדושין, לשם קדושין אמרין ולא לשם פקדון ולא לשם מתנה:

עי' מרדכי (קידושין רמז תקלה): אדם שגירש אשה מן האירוסין קודם שהכניסה לחופה ותובע ממנה הכסף או הטבעת שנתן לה בתורת קדושין מסקנת התלמוד פ' מי שמת בין שהרגיל הוא הקטטה בין שהרגילה היא אין מחזרת לו הקדושין גזרה שמה יאמרו אין הקדושין קדושין ויבואו להתירה באחותה בחייה אבל הדין לא נתברר דהא אפיליגו תנאי אי קדושין לטבועין נתנו ולא איפסיקא הלכתא כמאן לטבועין פירוש כשנתן לה הקדושין כאילו נטבעו לים ולא ישוב עוד אליו אבל בקדושין על תנאי ולא נתקיים או בקדושי ספק מוכח פרק המדיר בסופו דלכ"ע לאו לטבועין ניתנו.

ועי' שו"ע (אה"ע סי' נ"א): המקדש את האשה, בין שחזרה היא בה ובין שחזר הוא, בין שמת הוא בין שמתה היא או שגירשה, אין הקדושין חוזרין לעולם. אפילו קדשה באלף דינר, הרי הם מתנה גמורה שאין לה חזרה. ואם היו קדושי טעות, חוזרים המעות. וכן אם היתה מאמנת. וכן אם היו קדושין על תנאי ולא נתקיים התנאי. וכן אם היו קדושי ספק. (וכל זה לא מיירי אלא מן הארוסין, אבל מן הנשואין, הקדושין חוזרין).

ועי' ח"מ ד"ה או שגירשה - צריך לפרש כגון שגירשה מצד החיוב שנאסרה לו דה"א דליקנסו אותה שתחזיר גם כסף הקידושין.

ועי' ב"ש ד"ה קידושי טעות - היינו מה שהדעת טועה אבל אם הוא טעות שאין הדעת טועה כגון המקדש את אחותו הוי מתנה. ועי' אב"מ שמקיים את דברי המרדכי.

⁶⁴ עי' רשב"א שגורס "דאתמר" ועי' תוס' שגורס "אתמר".

⁶⁵ שולחן ערוך יורה דעה הלכות חלה סימן שכז סעיף א

המפריש חלתו קמח, אינה חלה, וגזל ביד כהן, ושאר העיסה חייבת בחלה. ואותו הקמח שהפריש לשם חלה, אם יש בו עומר ועשהו יעיסה, ה"ז מפריש ממנה חלה. ודוקא באומר שיחול עליה שם חלה בעודו קמח, אבל המפריש קמח ואומר: כשתיעשה עיסה יחול עליה שם חלה, דבריו קיימים.

עי' ט"ז: וגזל ביד כהן. בגמרא פ' האיש מקדש (דף מ"ו) מוכח אפי' יודע הנתן שאין מפרישין חלה קמח לא אמרין דודאי גמר ונתן לשם מתנה דטעמא משום דאתי לידי חורבא זימנין דלא ידע כהן הדין על בוריו כדאייתא בגמ' שם ובזה מתורץ קושיא שם בגמ' למה הוצרך בגמ' לומר טעמא דחורבא ולא מתרץ בקיצור דאין אדם יודע שפיר הטעם בחלה ומוהר"ר מאיר ז"ל מלובלין דחק עצמו לתרץ קושיא זאת בדרך רחוק ולפי מה שכתבתי א"ש דתנא סתמא קתני המפריש חלתו קמח דמשמע אפי' אם הוא ת"ח אפ"ה הוה גזל ביד כהן ואי לאו טעמא דחורבא היה קשה למה לא נימא בזה אדם יודע הדין על בוריו ונתן לשם מתנה אלא ודאי כיון שיש לחוש שיחול עליה שם חלה בעודו קמח, יבוא לידי איסור ע"כ לא פלוג רבנן דגוריון דאיינו תלמידי חכמים שיבוא לידי איסור דוק בגמ' שם ותמצא שכן הוא בלי ספק כן נראה לי.

ועי' ש"ך: וגזל ביד כהן. כלומר שצריך להחזירה אם טעו ונתנו לו.

שם: אם יש בו עומר. כלומר כשיעור חלה.

והרי לפי מה שלמדנו [למה זה גזל ביד כהן. שנגיד, אדם יודע שאין מפרישים חלה קמח, ונתן לשם מתנה. שם שונה, שיצא מזה חרבן, שלפעמים יש לכהן [עיסה שהיא] פחות מחמש רבעים? קמח [ואינו חייב בחלה], ולש את זה ביחד [הקמח שניתן לו, שהכהן חושב שהוא חלה, וממילא אינו חייב להפריש ממנו חלה, ובאמת איננו], וחושב שעיסתו מתוקנת, ויבא לאכול טבל.

והרי אמרת, אדם יודע שאין מפרישים חלה קמח. יודע ואינו יודע, יודע, שאין מפריש חלה קמח, ואינו יודע, שיחשוב, מהו טעמו. משום טירחה של הכהן [יש הלכה שלא מפרישים עד סוף הכנת האוכל, שבוה הכהן לא יצטרך לעבוד], והוא מחל טרחתו. ותיחוי תרומה, ולא תאכל עד שיוציא עליה חלה ממקום אחר. מי לא למדנו במשנה, [המפריש תרומה] מן [ירק שגדל בעציץ] הנקוב⁶⁶ [שהוא חייב בתרומה, שחשיב כמחובר לקרקע] על [ירק שגדל בעציץ] שאינו נקוב [שהעציץ מחשיב אותו כתלוש מן הקרקע, היינו שהפריש מירק שחייב בתרומה על שאינו חייב], תרומה [ואין הכהן חייב להחזירו לבעלים], ו[שהכהן] לא תאכל [ממנו, שהרי הוא טבל], עד שיוציא עליה תרומה ומעשר ממקום אחר [לאו דווקא ממקום אחר, אלא אפילו מיניה וביה. היינו דווקא] בב' כלים [פי' מעציץ נקוב ושאינו נקוב] הוא [פי' הכהן] יקשיב, אבל בכלי א' [פי' כמו חלת קמח שנטלה על קמח הנשאר שם] הוא לא יקשיב.

ואם תרצה לומר, לעולם הכהן יקשיב [בכל ענין, שכן כהנים זריזים ואין נותנים תרומה אלא לכהן חבר, אלא החרבן היא] שהבעל הבית יחשוב שנתקנה עיסתו [בוה שהפריש חלה מהקמח], ויבא לאכול טבל. והרי אמרת, אדם יודע שאין מפרישים חלה קמח. יודע ואינו יודע, יודע, שאין מפרישין חלה קמח, ואינו יודע, שחושב הטעם הוא משום טירחה של הכהן, וטירחה של הכהן קיבל על עצמו.

ושיהיה תרומה ויחזור ויתרום, והרי למדנו במשנה, משאינו נקוב על הנקוב, תרומה, ויחזור ויתרום⁶⁷. הרי העמדנו את זה בב' כלים מקשיב, בכלי א' איננו מקשיב. והרי הוא לא יקשיב, והרי למדנו במשנה, התרום קישות ונמצא מרה, אבטיח ונמצאת סרוח, תרומה, ויחזור ויתרום. שם שונה, שמן התורה זה תרומה מעולה⁶⁸, מדרבי אלעאי, דא"ר אלעאי, מנין לתרום מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה⁶⁹. שנאמר "ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו", אם אינו קדוש, למה שיהיה נשיאת חטא. מכאן, לתרום מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה. אמר רבא,

⁶⁶ עי' רמב"ם (תרומות פ"ה ה"ז): התרום מפירות הגדלין בארץ על הגדלין בעציץ נקוב, או מפירות עציץ נקוב על הגדלין בארץ תרומתו תרומה, תרום משאינו נקוב על הנקוב תרומתו תרומה ויחזור ויתרום, תרום מן הנקוב על שאינו נקוב תרומתו תרומה ולא תאכל עד שיוציא עליה תרומה ומעשרות ממקום אחר.

ועי' דרך אמונה:

התרום. וה"ה למעשרות בכל הפרטים.

או מפירות עציץ נקוב על הגדלים בארץ. וכ"ש מעציץ נקוב על הנקוב, וכן משאינו נקוב על שאינו נקוב.

תרומתו תרומה. וה"ה שלכתחלה יכול לתרום מנקוב על הארץ ומהארץ על נקוב.

תרם משאינו נקוב על הנקוב. ה"ל מן הפטור על החיוב, ולכתחלה אסור לתרום כנ"ל ה"ד ואם תרום תרומה ויחזור ויתרום.

תרומתו תרומה. דהא מדרבנן חייבת ויש עליה שם תרומה ואסורה לזרים ונותנה לכהן, והכהן יכול לאכלה בלי תיקון דכיון דמדרבנן היא תרומה פטרה את עצמה.

תרומה. ולא אמר' דהוי הפרשה בטעות שאילו ידע שלא תפטור את הנקוב לא ה' תרום דמ"מ מדרבנן תר"ת.

ויחזור ויתרום. מן הנקוב שהרי לא פטר את הנקוב ודוקא במידי דלאו בר גורן אבל תבואה שגדלה בעציץ שא"נ ונתמרחו בארץ אפשר דחייבת מה"ת לפ"ד הראב"ד כדון פירות ח"ל שנתמרחו בארץ לעיל פ"א הכ"ב ע"ש.

תרם מן הנקוב על שאינו נקוב. ה"ל מן הפטור ולכתחלה אסור להפריש כנ"ל ה"ד ואפי' בזה"ז שהוא מדרבנן דאינו נקוב חשוב פטור לגבי נקוב.

תרומתו תרומה. ופוטרת את האיני נקוב ולכן אסורה לזרים (שלה) וחייב ליתנה לכהן ויכול ליתנה לכהן בטבלה והכהן יתקנה ואף על גב דבעלמא אין משלחין טבל אפי' לחבר הכא כיון שאין הטבל שלו ע"כ נותנו להם (שלז) ו"א שהישראל צריך לתקנה תחלה ואח"כ יתנה להם.

ולא תאכל. כי מדאורייתא אינה תרומה כלל כי עשאה על הפטור ונשארה טבל ולכן לא יאכלנה הכהן עד שיפריש ממנה תרומה ומעשרות.

ממקום אחר. אבל לא מיני' ובי' שמה יאמרו שאין עליה קדושת תרומה ו"א דיכול להפריש גם מינייה וביה ובחז"א פסק כדעה ראשונה וכן אם הפריש מעש"ר או מע"ש או מע"ש מנקוב על שאינו נקוב לא יפריש מיני' ובי' ובדיעבד מהני גם אם הפריש מיני' ובי'.

לא למדנו כן [במקרה שהיא אוכלת כל תמורה כאשר קבלתה, שאין מצטרפים לפרוטה] אלא כשאמר לה "בזו ובזו ובזו" [שלא נגמרה הקנין קידושין עד האחרונה שהוא גמר דבורו, ואז היו הראשונים מלוה]⁶⁷, אבל [אם] אמר לה "באלו", אפילו אוכלת גם כן היא מקודשת, [שהרי] כאשר היא אוכלת, היא אוכלת משלה [וקבלתה הראשונה לא היה בתור מלוה, ומשנגמר דיבורו הקנה לה בתורת קידושין]⁶⁸.

למדנו ברייתא כמו רבא: התקדשי צנובר ברמון ובאגוז, או שאמר לה התקדשי לי באלו, אם יש בכלולן שוה פרוטה, מקודשת, ואם לאו, אינה מקודשת. [אבל אם אמר לה התקדשי לי] בזו ובזו ובזו, אם יש בכלולן שוה פרוטה, מקודשת, ואם לאו, אינה מקודשת. [אם אמר לה התקדשי לי] בזו נטלתו ואכלתו, ועוד בזו ועוד בזו, אינה מקודשת עד שיהא באחת מהן שוה פרוטה.

[המקרה] הזה [של] באצטורבל ברמון באגוז, איך מדובר. אם תאמר שאמר לה, או באצטורבל או ברמון או באגוז, אם יש בכלולן שוה פרוטה מקודשת, והרי אמר "או". ולא באצטורבל וברמון ובאגוז, היינו בזו ובזו ובזו. אלא לא [שאמר לו] עם ו' המוסיף אלא, שאמר לה "באלו". הרי מזה שכתוב בסוף "או שאמר לה התקדשי לי באלו", משמע שההתחלה לא מדובר "באלו". [אלא הסוף בא] לפרש [את ההתחלה], התקדשי לי באצטורבל ברמון באגוז, איך [מדובר], כגון שאמר לה התקדשי לי באלו. ולמדנו בסוף, [התקדשי לי] "בזו" נטלתו ואכלתו, אם יש באחת מהם שוה פרוטה, מקודשת, ואם לאו, אינה מקודשת. והרי בהתחלה לא מחלק בין אוכלת למנחת, לומדים מזה, כל מקום שאמר לה "באלו" כשאכלה [אותה], אכלה משלה, וכך? לומדים.

[כעת הגמ' שואל על מה שכתוב לעיל "היתה אוכלת" שרוב ושמואל זה מדבר על ההתחלה של המשנה ולרבי אמי על הסוף של המשנה] זה מובן לפי מי שאמר שזה מדבר על הסוף [פי' רבי אמי], ומהו "עד שיהא באחת מהן שוה פרוטה", עד שיהא באחרונה שוה פרוטה. כך גם "עד שיהא באחרונה שוה פרוטה". אלא לרב ושמואל שאמרו שניהם, שזה מדבר על ההתחלה, וצריכים "ואוכלת", כאן מזכיר כללי, ולא מזכיר פרטי. מי זה כאן. רבי, שאמר, לא משנה [אם אמר] כזית כזית ולא משנה [אם אמר] כזית וכזית, זה פרט.

אמר רב, המקדש במלוה, אינה מקודשת⁶⁹, מלוה להוצאה ניתנה [הלוח רשאי להוציאה בהוצאה ואינו חייב להעמידה בעסק שהיא מצויה

⁶⁷ רש"י. ע"י שר"ע (אה"ע סי' לו ס"ו): אם אמר לה: התקדשי לי באלו, ואכלה אותם ראשונה ראשונה, גם אותם שאכלה מצטרפות לווה פרוטה, כיון שגמר כל דבריו קודם שנתן לה כלום, א"כ מיד כשנתן לה הראשונה, בתורת קידושין באה לידה, ומדידה קאכלה. וה"ה אם אמר: בזו ובזו, וגמר כל דבריו קודם שקבלה אותם, כולם מצטרפות אפילו אכלה ראשונה ראשונה. ויש מי שחולק בזה.

ע"י ח"מ: ויש מי שחולק בזה. כלומר אף דנגמר הדיבור כיון דלא נגמרו הקידושין עד אחר מסירת האחרונה כיון שחלקו זו מזו כ"א שאכלה ה"ל מלוה וע' בב"ח:

⁶⁸ רש"י. ע"י שר"ע (אה"ע סי' לו ס"ו): אם אמר לה: התקדשי לי באלו, ואכלה אותם ראשונה ראשונה, גם אותם שאכלה מצטרפות לווה פרוטה, כיון שגמר כל דבריו קודם שנתן לה כלום, א"כ מיד כשנתן לה הראשונה, בתורת קידושין באה לידה, ומדידה קאכלה. וה"ה אם אמר: בזו ובזו, וגמר כל דבריו קודם שקבלה אותם, כולם מצטרפות אפילו אכלה ראשונה ראשונה. ויש מי שחולק בזה.

ע"י אב"מ (סקט"ז) שמש"כ לעיל מו ע"ב, מעות בעלמא חוזרין ופירש רש"י דאי אמרת בעלמא מעות מתנה ואי לא גמר קידושין בעי לאהדרינהו השתא דגמר לאו מקדש במלוה הוא ומתנה נמי לא הוה דהא על דעת קידושין נתנו, עכ"ל. ובתוס' שם ד"ה ואפי' בקמייתא, שכאן שונה מהמקדש לאחר ל', שאפילו נתאכלו המעות מקודשת, דהתם הרי הדיבור נגמר מיד קודם שנתאכלו אבל הכא דלא נגמרו הקידושין עד אחר מסירה האחרונה ובתוך כך אכלה ראשונה ושניה איכא למימר דמלוה הן אצלה. וע"י ר"ן (כד ע"א) שהמקדש לאחר שלשים אפי' נתאכלו המעות לאו למלוה דמי וברשותה דידה קא מיתאכלי, משום דהמקדש אינו יכול לחזור מכסף קידושין אם היא עומדת בדיבורה לקבל הקידושין דאדעתא דהכי ייב לה אבל אם ה' המקדש יכול לחזור וליקח הכסף מידה תוך שלשים א"כ ודאי למלוה דמי, וא"כ כל שלא נגמר הדיבור ה' יכול המקדש לחזור בו לגמרי דעדיין לא זכתה בתמורת שהגיע לידה וכיון דיכול לחזור ה"ל מלוה אצלה, אבל לשיטת תוס' תלוי בגמר המסירה ומשום דקודם גמר המסירה יכול המקדש לחזור לגמרי ומשום דאשה עדיין לא זכתה בהם וכמו בכור בשלושים דיכולין שניהם לחזור עד סאה אחרונה וא"כ לא זכתה בכסף עד גמר כל הנתניה.

וע"י ב"ש סק"ד ד"ה ויש מי שחולק בזה. היינו שגמר דבריו ולא גמר הנתניה ס"ל להר"מ דתלין הכל בגמר דבריו, אבל לתוס' צריך לגמור הנתניה קודם האכילה ולכ"ע אם אמר באלו אז נגמר הדבור והנתניה לא נגמר מצטרפים כיון שלא חלקם ולא אמר בזו ובזו.

⁶⁹ ע"י לעיל הערה.

בכל עת שיתבענו וכיון דלהוצאה ניתנה הוא כאילו שלה, ולא נתן לה כלום. אולי נאמר שזה מחלוקת תנאים, המקדש במלוה, אינה מקודשת, ויש אומרים, מקודשת. נכון? שחולקים בזה, שמר סובר, מלוה להוצאה ניתנה, ומר סובר, מלוה לא ניתנה להוצאה. וכי זה מסתבר? נאמר? הסוף, ושניהם מסכימים במכר⁷⁰, שזה קנה [פי' אם מכר לו קרקע שנקנה בכסף, אם אמר ליה, מלוה שיש לי עליך יהא לך בשביל המכר, ונתרצה לו, קנה הלוקח, רק אם ישנה בעיני]. ואם תאמר שמלוה להוצאה ניתנה, במה הוא קונה אותה. אמר רב נחמן, החבר שלנו [רב] הונא, מעמיד את זה בדבר אחר. ובמה מדובר, כגון שאמר לה התקדשי לי במנה, ונמצא מנה חסר דינר. מר סובר, הדבר מבייש אותה לתבוע אותה, ומר סובר, אין הדבר מבייש אותה לתבוע אותה.

ואלא זה שאמר רבי אלעזר, התקדשי לי במנה, ונתן לה דינר, הרי זו מקודשת וישלים, נאמר, שאמר את דבריו כמחלוקת תנאים? אמרו, מנה חסר דינר, הדבר מבייש אותה לתבוע אותה [בגלל מיעוטה ביחס לכל כסף קידושין, ולכן לא סומכת שתקבלי ולכן אינה מקודשת], מנה חסר תשעים ותשע, אין הדבר מבייש אותה לתבוע אותה.

שאלו שאילה מברייתא, האומר לאשה התקדשי לי בפקדון שיש לי בידך, והלכה ומצאתו שנגנב או שאבד, אם נשתייר הימנו שוה פרוטה, מקודשת, ואם לא, אינה מקודשת⁷¹. ובמלוה, אף על פי שלא נשתייר הימנו שוה פרוטה, מקודשת [באותה ההנאה שהוא מוחל לה]. רבי שמעון בן אלעזר אומר משום רבי מאיר, מלוה

⁷⁰ ע"י שר"ת חתם סופר (י"ד ח"ב סי' קלד): הרמב"ם פסק דקרקע ניקני במלוה וס"ל אשה אינה מתקדשת במלוה וקש"י עליו גמרא כאן, וע"י ש"ך ח"מ ריש סימן קצ"א ובחידושי אמרתי דהתוס' הקשו בקידושין כ"ו מ"ט יליף קנין קרקע בכסף משדות בכסף יקנו ולא יליף משדה עפרון ו"ל לפי מ"ש רש"י ו"ו ו' ע"ב המקדש במלוה אינה מקודשת דקייח משדה עפרון גמרי' דהייב מידי בשעת קידושין ומלוה להוצאה ניתנה וכבר הן שלה ומעות אחרים חייבת לו ע"ל משמע מלשוננו אי לאו דילפינן משדה עפרון הוי מלוה נמי איקרי כסף אך כיון דגמרי' גז"ש בעינן ממש כי התם דהייב כסף ממש לעפרון בשעת מעשה אבל אי הוי מפיק מוציאה חנם הוה מתקדשת במלוה דנמי מקרי כסף ואם כן הרווחנו קוש"י תוספות דלהכי יליף קנין קרקע משדות בכסף יקנו דאי משדה עפרון לא ה"מ למיקני במלוה דבעי דומיא דהתם מה שאין כן כדמפיק משדות בכסף יקנו קונין אפילו במלוה וא"ש.

⁷¹ ע"י רא"ש: הא שאמרינן גבי פקדון אם נשתייר ממנו שו"פ מקודשת היינו כשלא ידעה האשה כמה היה הפקדון ונתרצה להתקדש לו באתו פקדון הן רב הן מעט אבל אם ידעה האשה סכום הפקדון ונגנב או נאבד ממנה אינה מקודשת שלא נתרצת להתקדש לו אלא בסכום הפקדון שידעה שהיה בידה וגם הוא אינו חייב לשלם כיון שלא הזכיר סכום בשעת הקידושין.

ע"י שר"ע (אה"ע סי' כח ס"ו): היה לו פקדון בידה, או שהשאלה חפץ, ואמר לה: התקדשי לי בפקדון או בשאלה שבידך, ונמצא שנגנב או נאבד, אם נשתייר ממנו שוה פרוטה, מקודשת. ואם לאו, אינה מקודשת. ודוקא שאינה יודעת סכום הפקדון, ומתרצת להתקדש בו הן אם הוא רב הן אם הוא מעט, אבל אם ידעה סכום הפקדון, ונמצא שנגנב או נאבד, אף על פי שנשתייר ממנו שוה פרוטה, אינה מקודשת, (שאינה מתרצת להתקדש אלא בסכום הפקדון).

וע"י ח"מ: ודוקא שאינה יודעת סכום הפקדון. ו"א [דאף דיוודעת סכום הפקדון אם אמר לה סתם התקדשי לי בפקדון שיש לי בידך משמעו במה שיש מהפקדון בידך בין רב בין מעט וכו'] ומיהו אם א"ל בכל מה שהפקדתי אצלך אם נמצא חסר ממנו שו"פ אינה מקודשת.

וע"י אב"מ: טעמא דהרא"ש משום דכל שסבורה שהפקדון כולה בעינא א"כ דעתה להתקדש בכלהו ואם נאבד הפקדון אף על גב דחייבת לשלם והוי מלוה כיון דטעמא דמלוה ופרוטה מקודשת משום דדעתה אפרוטה לחוד' ולא אמלוה דלית' בעין דאם ה' דעתה אתרווייהו אמלוה ופרוטה לא ה' מקודשת וכמו שיבואר סק"ז והיכא דסבורה דכולה בעין אם נמצא אח"כ מלוה לא מיקדשה אף על גב דנשאר פרוטה דמלוה ופרוטה נמי אם דעתה אתרווייהו אינה מקודשת וכמו שיבואר בס"ק הנזכר מש"ה צריך לומר דלא ידעה סכום הפקדון.

וע"י ס"ז ד"ה ומתרצת להתקדש. אין פירושו שבפירוש אומרת כן אבל מסתמא לא דאם כן פשיטא דאזלינן בתרה אלא ה"ק כיון שהיא אינה יודעת הסכום מסתמא מתרצית וכו' וכן בספא שאינה מתרצית וכו' היינו נמי מסתמא וכאומרת בפירוש דמי.

וז"ל הב"ש ד"ה אבל אם יודעת סכום הפקדון. כ"כ הרא"ש אבל הריטב"א חולק ע"ז וס"ל כל שלא אמר תתקדש בכל הפקדון אמרינן דעתה להתקדש בכל דהו אפילו בפרוטה.

אולי תגיד שזה [פ]י ספיקו של רב שאמר המקדש במלוה אינה מקודשת] מחלוקת תנאים, התקדשי לי בשטר חוב, או שהיה לו מלוה ביד אחרים וכתב לה הרשאה עליהם, ר"מ אומר, מקודשת, וחכ"א, אינה מקודשת [דלר"מ אם ביקע בו קנאו ולא ביקע בו לא קנאו ולת"ק אפילו לא ביקע בו נמי מלוה אינו ברשות בעלים לחזור] 81. השטר חוב הזה, איך מדובר. אם תאמר שטר חוב של אחרים 82, היינו מלוה ביד אחרים. אלא לא [בשטר חוב של אחרים, אלא ב]שטר חוב שלה, וחולקים במקדש במלוה. באמת [מדובר] בשטר חוב של אחרים 83, וכאן חולקים במלוה בשטר ובמלוה על פה.

במה חולקים במלוה בשטר. חולקים במחלוקת של רבי ורבנן, שלמדנו כברייטא, אותיות נקנות במסירה [לבד ואין צריכים כתיבת שטר למכור שטר, אלא כל שמסר לו המלוה השטר, הלוה חייב לשלם למי שהשטר בידו], דברי רבי, וחכ"א, בין שכתב [שטר על מכירת השטר] ולא מסר [לו את השטר], בין שמסר ולא כתב, לא קנה עד שיכתוב וימסור 84. אחד [פ]י זה שאמר מקודשת] סובר כרבי, ואחד [פ]י זה שאמר שאינה מקודשת] לא סובר כרבי.

ואם תרצה לומר, כולם לא סוברים כרבי, וכאן חולקים [בהלכה] של רב פפא, שאמר רב פפא, מי שמכר שטר לחבירו, צריך לכתוב לו "קני לך הוא וכל שעבודיה". אחד [פ]י זה שאומר שהיא מקודשת] סובר כרב פפא, ואחד [פ]י זה שאומר שהיא אינה מקודשת] לא סובר כרב פפא. ואם תרצה לומר, כולם סוברים כרב פפא, ו[מה שאמר ר"מ שהיא מקודשת תלו] כאן בחולקים [בהלכה] של שמואל, שאמר שמואל,

הרי היא כפקדון [שאם נשאר שו"פ מקודשת ואם לא אינה מקודשת], ולא חלקו, אלא שמר סובר, מלוה אף על גב שלא נשתייר ממנה שוה פרוטה, ומר סובר, אם נשאר ממנה שוה פרוטה, כן [מקודשת], ואי לא נשתייר הימנה שוה פרוטה, לא, אבל לפי כולם המקדש במלוה [שנשאר מהמלוה בעין], מקודשת.

אמר רבא [לרבי שמעון בן אלעזר], וכי התירוץ הזה מוכנת [שיש צד שמלוה אע"פ שלא נשאר ממנו מקודשת]. הרי [צריך להיות שזה הברייטא] היא משובשת 72. [וכן צריך לאמר] איך מדובר בפקדון הזה. אם היא קיבלה על עצמה אחריות, [אם נאבד] היינו מלוה [ואם במלוה אע"פ שלא נשאר אצלה מקודשת צריך להיות דה"ה בפקדון]. ואם שלא קיבלה עליה אחריות, אם כן, מזה שכתוב בסוף, ובמלוה, אף על פי שלא נשאר ממנה שוה פרוטה, מקודשת, נחלק ונלמד בה [במלוה לבר], כמה דברים אמורים, שלא קבלה עליה אחריות, אבל אם היא קבלה עליה אחריות, אף על גב שלא נשאר ממנה שוה פרוטה, מקודשת.

אלא כן צריך לתרץ 73, ובמלוה, אף על פי שנשאר ממנה שוה פרוטה, אינה מקודשת. ר' שמעון בן אלעזר אומר משום ר"מ, מלוה הרי היא כפקדון. כמה חולקים [אם חולקים בזה אם מלוה להוצאה נתנה, הרי זה מחלוקת תנאי, ורב לא יכול להגיד את זה בשם עצמו]. אמר רבה, מצאנו לתלמידים של בית מדרש שישבו ואמרו 74, שחולקים במלוה ברשות בעלים לחזרה והוא הדין לאונסים, שאחד סובר, מלוה [כל זמן שהיא כולה בעין] עומדת ברשות לזה [ואין המלוה יכול לחזור בו] והוא הדין לאונסים 75, ומר סובר, מלוה עומדת ברשות בעלים והוא הדין לאונסים. ואמרתיה להם, לאונסים, כולם לא חולקים שעומדת ברשות לזה 76. למה. שזה לא פחות משאלה, מה שאלה שחוזרת כמות שהוא, חייב באונסים, מלוה לא כל שכן 77.

אלא כאן יש חילוק ביניהם במלוה ברשות בעלים לחזרה. וזה שאמר רב הונא, השואל קורדום מחבירו [לעשרה ימים] 78, ביקע בו [הויה חזקה להשתמש בו ימי שאילתו] 79, קנאו [פ]י ואין המשאל יכול לחזור בו 80, לא ביקע בו, לא קנאו, נאמר, שהוא אמר דברי כמחלוקת תנאים. לא, עד כאן לא חולקים, אלא במלוה שלא חוזרת [למלוה אם חוזר בו כל זמן שהוא כולו] בעין [פ]י כיון שרשאי הלוה לקחת מהם סחורה מיד הויה ליה ברשותה ואין המלוה יכול לחזור שהרי לא לכך הלוה לקבל מעות הללו עצמן אלא מעות אחרים], אבל בשאלה שחוזרת בעין 79, דברי הכל ביקע בו, כן [קנה להיות שואל], לא ביקע בו, לא קנאו.

81 ע"י לעיל.
ועי' ש"ע (אה"ע סי' כח ס"ח): אמר לה: התקדשי בשטר חוב, ונתנו לה, שמיני הנייר, אם יש בו שוה פרוטה, מקודשת. ואם לאו, הרי היא ספק מקודשת. עי' ב"ש: התקדשי בש"ח. אף על גב [ד]הלוה משלם שכר הסופר, א"כ הנייר שלה היא, מ"מ לא גרע ממשכון ומזה מדייק המגיד דס"ל להרמב"ם דאין דעתו על הנייר דאי דעתו על הנייר ה"ל הנייר כמשכון היה לרמב"ם לכתוב דין זה בהחזרת המשכון ועיין לקמן.

ועי' אב"מ: ולפי מ"ש בקצה"ח סי' ס"ו סק"ז דהלוה נותן שכר הסופר אלא דצריך הלוה להקנות הנייר למלוה דאל"כ אותיות פורחות באויר וא"כ ה"ל של המלוה לגמרי וטפי עדיף ממשכון ע"ש.

ועי' ס"ז ד"ה הרי זה ספק. מקודשת דשמה שוה פרוטה במקום אחר.

82 עי' תשב"ץ (חלק ג סימן פה): שמעון קדש את האשה בחוב שחייב לו ראובן במעמד שלשתן. ואח"כ בא ב"ח של שמעון לגבות מה שחייב לו ראובן לשמעון אם יהיו נפקעין הקדושים או לא. אם המלוה הוא בעיר כשקדשה ולא מיחה בקדושים כבר מחל בזכותו שאפילו במקדש בטבעת שאולה אם השאילה לו על מנת לקדש בה את האשה הרי היא מקודשת מטעם זה. וגם אם אינו בעיר ואינו ידוע שזה הכסף שנתן לה בקדושה אם ה' ביד הלו' וחל שעבדו עליו אנו טוענין שאחר נתן לו זה הכסף לקדש את האשה על מנת שלא יחול עליו שעבוד המלו' דק"ל טענין ללוקח.

ועי' גליוני הש"ס: ולענ"ד אפי' לא רצה לוי אח"כ בהתוודע לו לגבות אותו החוב ג"כ יש להסתפק ד"ל דכיון דבשעה שקידש הי' החוב משועבד ללוי בשיעבודא דר"נ הרי קידש בדבר שאינו שלו ואי השתא אין לוי רוצה לגבות מאותו החוב מתנה בעלמא הוא דיהיב השתא לוי לאשה ואין כאן קידושין וי"ל ג"כ דכיון דבהתוודע לו אין רוצה לגבות הוכיח סופו על תחלתו שגם בשעת קידושין אילו הי' ידוע הי' מסלק עצמו משיעבודו ואולי תלוי בפלוגתא דיאוש שלא מדעת ואכ"מ להאריך.

83 של בשטר חוב שלה אינה מקודשת, שכבר קנתה ואינו נותן לה שום דבר חדש, שהרי אותם המעות היו שלה מקודם הקידושין אבל כשנתן לה המלוה דאחרים נותן לה דבר חדש שלא היה בידה קודם אמר דמקודשת דנהי דאין המלוה בעין מ"מ זכות הוא לו כאילו היה בעין (תוס').

84 עי' ב"ב עז ע"א, ועי' חו"מ סו ס"א: אותיות, אין נקנין אלא בכתובה ומסירה.

עי' סמ"ע, דאין קנין סודר וחליפין חלין כי אם אדבר שגופו ממון והוא בידו, משא"כ שטר זה דאינו אלא לראיה שכן וכך חייב ושהשדות של הלוה משועבדים לו, אבל עדיין אינו שלו, דק"ל כרבי [פסחים ל' ע"ב] שאמר בעל חוב מכאן ולהבא הוא גובה, ולכן אפילו מסר השטר ביד הזוכה (כו') ואמר לו בע"פ קני לך איהו וכל שעבודיה עדיין מילי במילי הוא, עד שיכתוב לו אתה פלוני קנה שטר זה ממני על פלוני איהו וכל שעבודיה, דכתיבה זו מחשב מעשה והוא עצמו הקנין וא"צ קנין אחר. ועי' ש"ך: עיקר דמכירת שטרות דאורייתא, [ודלא כ]הרמב"ם פ"ו מהלכות מכירה [ה"ב].

72 עי' רש"י לעיל הער, מבואר דסברת מ"ד מלוה לאו להוצאה ניתנה היינו דצריך להעמידה לעיסקא, והיינו דמחצה מלוה ומחצה פקדון, וגם אותו מחצה מלוה אין יכול למישיב ב' שיכרא, והיינו דצריך נמי להשקיעו בתוך העיסקא ועי' הגריש"א.

73 על כרחך בדקבלה עליה אחריות קנתי דאם לא נשתייר אינה מקודשת דמלוה היא והמקדש במלוה אינה מקודשת וכי נשתייר מקודשת בההיא שיעור וגבי מלוה תריץ הכי אף על פי שנשתייר אינה מקודשת משום דלהוצאה ניתנה (רש"י).

74 לכר"ע מלוה להוצאה נתנה, ואם הוציא ממנה שוה פרוטה הרי החזיק בהם ואין בעלים יכולים לחזור והוה ליה מלוה ואינה מקודשת, אע"פ שרובה בעין, והכאב בעלי הוציא ממנה כלום (רש"י).

75 עי' ב"ק קיח ע"א, ועי' ש"ע (חו"מ סי' עג ס"א): (המלוה ניתן לתבוע בכל מקום). אפי' הלוהו בישוב, יכול לתבעו במדבר ולכופו שיפרענו שם, אם יש לו כדי סיפוקו עד שיגיע לישוב וכדי לפרעו.

כל זה שונה מדין פקדון דלא ניתן ליתבע אלא במקומן עי' ש"ע סי' רצג ס"א. מש"כ הלוואה ה"ה שכירות או שקנה ממנו ולא שילם, וחייב לו (ש"ך).

76 עי' ש"ע (חו"מ סי' קכ ס"א): המעות באחריות הלוה, עד שיפרענו ליד המלוה או ליד שלוחו. ואם זרקן בפניו, ונאבדו, חייב.

77 מבואר בטעמא דרבנן דבי רב לפי מ"ש הר"ן בתשובה סי' ט"ט בשואל ספר דאינו חייב באונסין משום דמשאל ספר מצוה קעביד ונהנה פרוטה דרב יוסף ותו לא הוי שואל דשואל כל הנאה שלו והובא בש"ך סי' ע"ב [ס"ק כ"ט] וכיון דמלוה על המשכון אית ב' משום מצוה דהלוואת כסף וכמ"ש הפוסקים א"כ בלוה מעות היכא דאין לו דין לזה אלא דין שואל והיינו שהלוואה בעינא תו לית ב' דין שאלה דהא המלוה מצוה קעביד דשאר לזה לאו בתורת שאלה הוא אלא משום דלהוצאה ניתנה וחייב במעות אחרים אבל במלוה בעין לוי מאיר דלית ב' דין לזה א"כ גם דין שואל לית ב' כיון דהמלוה מצוה קעביד וכמו בשואל ספר אלא דרבה הוא דלית ל' פרוטה דרב יוסף ולכן רבה הוא דקאמר ואמינא להו אנא לאונסין כ"ע לא פליגי דלא גרע משאלה אבל רבנן דבי רב ס"ל כרב יוסף וקבד במלוה ברשות בעל לחזרה וה"ה לאונסין קמפלגי ומשום דמלוה מצוה קעביד ואית ל' הנאה פרוטה דרב יוסף וא"כ אית ל' ללוה דין שוכר (אב"מ ס"י כח סק"ח).

78 רש"י. ולא סתם, שהרי בסתם המשאל יכול לתבעו מתאי שהוא רוצה.

79 רש"י. וצ"ע למה הגבתו לא מספיקה?

80 רש"י ותוס'. אבל לענין חיוב אונסין גם שלא ביקע בו חייב (תוס').

המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו, מחול, ואפי' יורש [של מלוה] מוחל⁸⁵. שאחד סובר כשמואל, ואחד לא סובר כשמואל.

⁸⁵ מאחר והלוה לא נתחייב ללוקח כלום אלא מחמת המוכר והרי מחלו אצלו. ובזה ר"מ לא סובר כשמואל ולכן היא אסמך דעתה ולא חוששת שימחל את השטר, ורבנן סוברים כשמואל, ולכן אסמך לא סומכת דעתה שחוששת שמא ימחול את השטר ואינה מקודשת (רש"י, וכן ר"ת הובא ברא"ש כתובות פ"ט ס' י). פי' יש שני שעבודים על הלוה אחד שעבוד הגוף והשני הוא שעבוד נכסים ושעבוד הגוף ליתיה במכירה לפי שהוא דבר שאין בו ממש ואינו נמכר אלא שעבוד נכסים. ור"א שהשטר מחול מאחר, ומכירת שטרות הוא מדרבנן, ואין כחו חזק להפקיע כח הראשון שלא יוכל למחול (תוס', וכן הוא ברמב"ם מכירה פ"ו ה"ב). ועי' סמ"ע (ח"מ ס' סו סקנ"ה) שמיא גם שיטת רש"י וגם של תוס'. ועי' ראב"ד על הרמב"ם שם ז"ל: מפני שהלוה אומר ללוקח אני לא שעבדתי לך את עצמי, לפיכך אם כותב לו בשטר חוב משתעבדנא לך ולכל מאן דאתי מחמתך אינו יכול למחול משמכר שטר חוב. והקצה"ח (סו סקל"ו): ונראה מתוך דבריו שאינו מחלק בין שעבוד גוף לשעבוד נכסים ומצד המלוה היה המכיר קיים, אלא אחר שהמלוה מוחל אומר הלוה ללוקח לדידך לא משתעבדנא מה לי במכירתו של המלוה. וזה נראה שיטת רש"י (כתובות דף פה ע"ב) המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול ז"ל, שאמר ליה לוח ללוקח לאו בעל דברים ידי את.

ועיין בבעל התרומות שער (נ"א ח"ד ס' ה') כתב בשם הראב"ד (תמים דעים ס' ס"א) דכל כמה דלא כתב זיל דון ואפיק לנפשך אף על פי דכתב ליה קני לך איהו וכל שעבודיה לא מצי לתבוע ללוה, וכתב שם ראייה מהא שאמרין (כתובות פו ע"א) אי פקח הוא מקרקש ליה בזוזי וכתב ליה שטרא בשמיה שמע מינה דלא יכול לתבועו ע"ש. והקשה בגידולי תרומה דהא שם טעם אחר כדי שלא יהא המוכר יכול למחול, ע"ש שהניח בצ"ע.

אך הן דברי הראב"ד בשיטתו דסבירא ליה בטעם דיכול למחול מפני שהלוה אומר לאו בעל דברים ידי את ולא שעבדתי עצמי לך, ומשום הכי כיון דלא מצי תבע ללוה אלא מחמת הרשאתו משום הכי יכול למחול דהרשאה אינו אלא שליחות, אבל אי נימא דאע"ג דלא כתב ליה דון ואפיק לנפשך רק דכתב ליה קני לך איהו וכל שעבודיה מצי תבע ללוה, ע"כ מחמת הקנאה הוא, אי"כ אינו יכול למחול ולמה ליה לכתוב שטרא בשמיה יכתוב קני לך כו', דהראב"ד בשיטתו סבירא ליה דאי הוי קנה אינו יכול למחול ועיקר הטעם דהקנין אינו מועיל לגבי לוח שאמר לאו בעל דברים ידי את ואינו אלא מחמת הרשאה ומשום הכי יכול למחול.

ובר"ן פרק הכותב (כתובות מד, ב בדפי הר"ף) כתב על דברי ר"ת ז"ל, ומיהו כשמת הלוה אף על פי ששעבוד גופו פקע שעבוד נכסים לא פקע, לפי שעיקר ערבותן של נכסים בענין זה הוא שכל זמן שלא יצא הלוה ידי חובו שירד לנכסיו ויפרע מהם, אבל כל זמן שנפקע מחמת המלוה אף שעבודו של נכסים נפקע ע"כ. וביאור דבריו, דשעבוד נכסים דין ערב ממש הוא, ודון מיניה דערב אילו הלך הלוה למדינת הים או מת הלוה ולא הניח אחריו כלום ודאי הערב חייב לשלם, ואילו היה המלוה מוחל ללוה גם הערב נפטר, ומשום דהערב נתערב בשביל הלוה אם לא יפרע חובו מן הלוה אזי יהיה קם תחתיו לפרוע חובו, ובזה נתחייב מתחילת הערבות בעוד שהיה חל על הלוה שעבודו ובשעה שהיה הלוה קיים, אלא דכשהלוה פורע בעצמו או שמחל לו המלוה דהוי כפרעון א"כ ממילא נפטר הערב כיון שקבר קיבל המלוה את חובו על ידי פרעון או על ידי מחילה דהוי כפרעון ממש. והוא הדין בנכסוהי דבר אינש אינון ערבין ביה בשעה שהיה הלוה חי אם לא יפרע מהלוה יהיה נכסוהי ערבין ביה ושעבוד הזה נעשה בעוד הלוה קיים, ולכן כשמת הלוה צריכין הנכסים לשלם כיון שנתערבו עבור זה מתחילה, אבל אם היה פרעון או מחילה דהוי כפרעון והוי כאילו קיבל המלוה את חובו ממילא נפטר הערב.

ועי' רמב"ן ב"ב ע"ב ע"ב שמוכיח מכאן שמכירת שטרות מן התורה?

עי' שר"ע (ח"מ ס' סו סק"ג): המוכר שטר חוב כדינו, אם חזר ומחלו ללוה, מחול. (מיהו אין הלוקח מחויב להחזיר ללוה שטרו. ויש חולקין) (ר"ן פרק הכותב ורבינו ירוחם נ"ד שתי הדעות). ומאי תקנתיה, יפייס ללוה שיעשה לו שטר על שמו, או יקבל עליו הלוה בקנין או בהודאתו בפני עדים, שזקפו עליו במלוה לקונה, ושוב לא יוכל למחול. ואפילו אם התנה עמו שלא יוכל למחול, אם מחלו מחול. ואפילו אם סלק עצמו מכה החוב ההוא לגמרי, וריקן כל כחו בשטר לקונה, אפילו הכי אם מחלו מחול. ואפילו היורש של המוכר יוכל למחול. ומיהו אין היורש יכול למחול לעצמו כדי להפסיד ללוקח. כיצד, ראובן הלוה לבנו בשטר, ומכרו לשמעון, ומת ראובן, לא יאמר הבן: הואיל ואני יורש החזקתי למחול לעצמי ואין לי לשלם כלום מדינא דגרמי שאני לא כיוונתי להזיק ללוקח אלא לפטור עצמי, אלא פורע כל החוב ללוקח. ויש מי שחולק ואומר שאף לעצמו יכול למחול. הגה: לעיל סימן ס' סעיף ח' (גם בטור שם ס' ז) נתבאר שאם ראובן צוה לכתוב שטר שלו על שם שמעון, אין שמעון יכול למחול, הואיל ואין הממון שלו, אבל ראובן יכול למחול, כי הוא נקרא בעל השטר. ואפילו לא מחלו בהדיא, רק שמחל ללוה כל מה שבידו או כיוצא בזה, גם שטר זה נמחל, אף על פי שנכתב על שם שמעון (תשובת רשב"א סימן תתקכ"ו/תתקכ"ז).

ואם תרצה לומר, כולם סוברים כשמואל, וכאן חולקים באשה, אחד סובר, אשה סומכת דעתה [עליו], שהיא יאמר [לעצמה], הוא לא יעזוב אותי ולמחול לאחר. ואחד סובר, אשה גם לא סמכה דעתה.

במה חולקים, במלוה על פה, בהחלטה של רב הונא אמר רב, שאמר רב הונא אמר רב, מנה לי בידך תנהו לפלוני, במעמד שלשתן, קנה [וזה הלכה ללא טעם למה הוא קונה]⁸⁶. אחד סובר, רב אמר [ההלכה שלן] בפקדון [שנמצא בעין, והמקבל סומך דעתו עליו], אבל מלוה לא. ואחד סובר, לא שנה מלוה ולא שנה פקדון.

ונאמר שזה [המקדש במלוה] כמחלוקת תנאים [הזה], התקדשי לי בשטר, ר"מ אומר, אינה מקודשת [אע"פ שהנייר שוה פרוטה אין דעתה להתקדש בפרוטת הנייר אלא כמה שכתוב בו], ור' אלעזר אומר, מקודשת, וחכ"א, שמים את הנייר⁸⁷, אם יש בו שוה פרוטה, מקודשת, ואם לאו, אינה מקודשת. איך מדובר השטר הזה. אם תאמר שזה שטר חוב של אחרים, יש סתירה בדברי רבי מאיר [שהרי למדנו לעיל התקדשי לי בשטר חוב ר"מ אמר מקודשת]. אלא בשטר"ח שלה [שהיא חייבת לו כסף, ויש לו שטר עליו], וחולקים במקדש במלוה.

א"ר נחמן בר יצחק, כאן כמה מדובר, כגון שקדשה בשטר שאין עליו עדים [שכתב לה על הנייר הרי את מקודשת לי ולא החתים עליו עדים אלא מסרו לה בפני עדים], ור"מ הולך לשיטתו, שאמר, עדי חתימה כורתים [הופכים את השטר לגט כריתות⁸⁸], ור' אלעזר הולך לשיטתו, שאמר, עדי מסירה כורתים⁸⁹. והרבנים מסתפקים אם כר"מ או כרבי אלעזר [דאי כרבי אלעזר אז דעתו גם כן על נייר⁹⁰], לכן שמים את הנייר, אם יש בו שוה פרוטה, מקודשת ואם לאו, אינה מקודשת⁹¹.

ואם תרצה לומר, כגון שכתבו שלא לשמה, וחולקים בהלכה של ריש לקיש⁹², שריש לקיש שאל, שטר אירוסין שכתבו שלא לשמה, מהו. עושים מקש בין הויה ליציאה, כמו שיציאה צריכים לשמה אף הויה גם צריכים לשמה, או אולי עושים הקיש בין ההיות, כמו שבהויה של כסף לא צריכים לשמה, אף הויה של שטר לא צריכים לשמה. אחרי [שריש לקיש שאל], הוא חזר ופשט אותה, "ויציאה" "והיתה", מקישים הויה ליציאה. אחד סובר כר"ל, ואחד לא סובר כר"ל.

ואם תרצה לומר, כולם סוברים כר"ל, וכאן כמה מדובר, שכתבו לשמה ושלא מדעתה [פי' שלא ידעה שנכתבה], וחולקים במחלוקת של רבא ורבינא ורב פפא ורב שרביא. שנאמר, כתבו לשמה ושלא מדעתה, רבא ורבינא אמרו, מקודשת⁹³, רב פפא ורב שרביא אמרו, אינה מקודשת [שכן בכתבת הגט צריכים דעת מקנה, שהוא הבעל, ולכן הוא הדין בשטר קידושין צריכים דעת מקנה, והיא האשה, שמקנה את עצמה לבעל בשטר זה].

ונאמר שזה [הספק של רב במקדש במלוה] כמו המחלוקת תנאים הזה, שלמדנו בברייתא, [האשה שאמרה לאיש] תעשה לי [מהזהב שלי] צמיד נזמים וטבעות ואקדש אני לך [בשכר פעולתך]. כיון שעשאת, מקודשת⁹⁴, דברי רבי מאיר. וחכ"א, אינה מקודשת עד שיגיע ממון לידה. איך מדובר הממון הזה. אם תאמר אותו הממון, משמע שהתנא הראשון [רבי מאיר] סובר [מקודשת], אפי' אותו ממון לא [מגיע לידים שלה בכלל, וכי יתכן]. א"כ כמה הוא מקדש אותה. אלא לאו בממון אחר, ושמע מינה שחולקים במקדש במלוה, וכולם סוברים ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף [פי' כל פרוטה ופרוטה כשנגמרה, נתחייב בה בעל המלאכה לפרוע בשירות עשיית המלאכה, ולכן כאשר הוא מחזיר לה העבודה, החיוב שכירות]⁹⁵ הוה מלוה [למפרע].

אולי חולקים בזה, שאחד סובר, המקדש במלוה, מקודשת, ואחד סובר, המקדש במלוה, אינה מקודשת. לא, לפי כולם המקדש במלוה אינה מקודשת, וכאן חולקים בישנה לשכירות מתחלה ועד סוף, אחד סובר,

אינה לשכירות אלא בסוף [פ] כשמחזירן לה, והרי לשם קידושין הוא מוחלו אצלה, ואין כאן מלוה כשמחזירן לה], ואחד סובר, ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף.

ואם תרצה לומר, לפי כולם, ישנה לשכירות מתחלה ועד סוף, ומקדש במלוה אינה מקודשת, וכאן חולקים באומן קונה בשבח כלי [וכאן הגבר התנה להיות קבלן, שקבל עליו לגמור המלאכה בכך וכך, ובאומן קבלן כשמשיבחו ועשה מן הזהב כלי קונה לזכות בכלי כשהוא משיבחו, כל מה שמשיבחו אינו מלוה על הבעלים אלא בכלי הוא זוכה, וכשמחזירו לו בשכר הקצוב ההיא שעתא הרי הוא כמוכרו לו], אחד סובר, אומן קונה בשבח כלי, ואחד סובר, אין אומן קונה בשבח כלי [אלא הוה ככל שכיר]⁸⁶. ואם תרצה נאמר, לפי כולם, אין אומן קונה בשבח כלי, וישנה לשכירות מתחלה ועד סוף, ומקדש במלוה אינה מקודשת, וכאן במה מדובר, כגון שהוסיף לה נופך משלו⁸⁷, שאחד סובר, מלוה ופרוטה⁸⁷, דעתו⁸⁸ על פרוטה [ומקודשת], ואחד סובר, דעתו על המלוה [ואינה מקודשת. והם חולקים] במחלוקת של התנאים האלה, שלמדנו בברייתא, [איש שאומר לאשה הרי את מקודשת לך בשכר שעשיתי עמך, אינה מקודשת [שזה מלוה]⁸⁹, בשכר שאעשה עמך, מקודשת [לכשיגמור ויתנו לה, והוא סובר אינה לשכירות אלא לבסוף]. ר' נתן אומר, בשכר שאעשה עמך, אינה מקודשת [שהוא סובר ישנה לשכירות מתחילה ועד סוף]. וכל שכן בשכר שעשיתי עמך [שהרי כיון שגמרו והחזירו לו כבר היא מלוה גמורה לכ"ע]. רבי יהודה הנשיא אומר, באמת אמרו, בין בשכר שעשיתי, בין בשכר שאעשה עמך, אינה מקודשת, ואם הוסיף לה נופך משלו [בתיקון הדבר], מקודשת [ולפי זה רבי נתן שחולק סובר אפילו הוסיף לה אינה מקודשת שסובר המקד במלוה ופרוטה, דעתו על המלוה. במחלוקת ש]בין ת"ק לרבי נתן חולקים בשכירות [אם אינה אלא לבסוף או שישנה מתחילה ועד סוף. במחלוקת ש]בין רבי נתן לר' יהודה הנשיא חולקים במלוה ופרוטה, אחד סובר, מלוה ופרוטה, דעתו על המלוה [ואינה מקודשת], ואחד סובר, דעתו על הפרוטה [ומקודשת]. מתני'. התקדשי לי בכוס זה של יין ונמצא של דבש, של דבש ונמצא של יין, בדינר זה של כסף ונמצא של זהב, של זהב ונמצא של כסף⁹⁰, על מנת⁹¹ שאני עשיר ונמצא עני, עני ונמצא עשיר⁹², אינה מקודשת⁹³, ר"ש אומר, אם הטעה לשבח, מקודשת.

⁸⁶ ע"י ש"ע (אה"ע סי' כח ס"ו ברמ"א): נתן משלו פרוטה לצורך המלאכה, וקדשה בו, מקודשת לכולי עלמא, דה"ל כמלוה ופרוטה. ע"י אב"מ: היינו דוקא נופך דהוא דבר בעין אבל אם נתנה לאומן צבע לצבע והוסיף האומן צבע וסימנין דיד' כיון דאין אומן קונה בשבח כלי גם הסימנין ה"ל מלוה.

וע"י ב"ש משלו פרוטה - לכאורה נראה דוקא אם נתן שום דבר מסוים איירי אבל אם נתן מעות נעשה ג"כ מלוה כמו השכירות ולא הוי קידושין. וע"י אב"מ: ודברי ב"ש בלי ביאור דנראה אם לקח במעותיו נופך הרי הוא שלו ממש ואם קבעו א"כ תוך השירים ונתן לה מקודשת. ⁸⁷ ע"י לעיל הערה מה.

ע"י ש"ע (אה"ע סי' כח ס"ד): היה לו מלוה אצלה, ונתן לה עתה פרוטה ואמר לה: התקדשי לי במלוה ופרוטה, הרי זו מקודשת. וע"י אב"מ: והיינו דעתה אפרוטה רק אפרוטה לפי שהוא בעין דאי נימא דעתה אפרוטה היינו נמי אפרוטה א"כ תיקשי מ"ט דמ"ד מלוה ופרוטה אינה מקודשת וכי ס"ד דדעתה אמלוה לחוד ולא אפרוטה ואם קידשה במלוה פרוטה ובפרוטה בעין נימא דדעתה רק אמלוה ולא אפרוטה אלא ודאי מ"ד אינה מקודשת משום דדעתה אתרווייהו ומ"ד מקודשת ס"ל דעתה רק אפרוטה שהיא בעין, וכן מבואר בתשובת הרשב"א סי' אלף ר"לג וכו', ומבואר דהיכא שמקדש בראוי ושאינו ראוי לא הוי קידושין והא דמקדש במלוה ופרוטה דמקודשת אינה אלא משום דדעתה רק אפרוטה ומ"ד אינה מקודשת היינו משום דדעתה אתרווייהו ומקדש בראוי ואינו ראוי אינה מקודשת וכו'. ע"כ לא אמרינן בקידשה בראוי ואינו ראוי לא מהני אלא היכא דהכל הוא בתורת כסף אלא דמקצת כסף ראוי ומקצת כסף אינו ראוי אבל לא שמקדש בכסף ובשטר אמרינן דעתו להיות ארכבי' אתרי ריכשי ואם קבל שטר לא מהני יהיה לה בתורת קידושין כסף. ⁸⁸ כך הוא בכל הגרסאות, וצ"ע אם דעתו הקובע, או גם דעתה? ע"י לעיל מה ע"א שזה דעתה!

⁸⁹ לשון רש"י "כמלוה" וצ"ע למה הוסיף הכ' הדמון?

⁹⁰ כגון שצריכה כסף להשלים תכשיט של כסף שעושה ומיהו היכא שהטעה האשה בממון ר"ש לא חולק (תוס').

⁹¹ ע"י ב"ש (סי' לח סקמ"ד): בעינן בכל התנאים שמתנה קפידא אם משנה אבל אם אין קפידא כלל אם משנה לא בטלו הקדושין מחמת השינוי וכאן שיש קפידא משום כשהוא עשיר איכ' טרחה רבה עליה וכו', אבל כשמתנה סתם שהוא בן עיר אף ע"א שהוא בן עיר וכן כרך לא שנינו היא דהא בן עיר נתנה וע"י פ"ת (סי' לח סקמ"ד) שהקשה שכלקמן סב ע"א שמשמע מהמשנה דווקא לא הטעתו הא אם הטעתו גילוי דעת מספיקה לבטל קידושין, וכאן הרי איתא שאמר על מנת. צ"ל לפ"ז מתני' דקתני ע"מ שאני כהן ה"ה באינו אומר ע"מ כל שגילה דעתו מקודם לכן ונמצא בהיפוך אינה מקודשת אלא דנקיט ע"מ משום

גמ'. הרבנים למדו, התקדשי לי בכוס זה, אחד לימד, בו ובמה שבתוכו [פ] ששניהם נותנה לה, וגם שניהם מצטרפים לשהו פרוטה], ואחד לימד, בו ולא במה שבתוכו, ואחר לימד, במה שבתוכו ולא בו. ואין קושי, זה [שאמר בו ולא במה שבתוכו מדובר בכוס של] מים [שאינה חשובה, וממילא אין דעתה על המים אלא על הכלי], וזה [שאמר במה שבתוכו ולא בו מדובר בכוס של] יין [שהיו רגילים לשתות היין ולהחזיר את הכוס], וזה [שאמר בו ובמה שבתוכו מדובר בכוס של] ציר⁹⁴ דגים [והוא עשוי להחזיק ימים רבים והכוס צריך לשומרו]⁹⁵.

אם הטעה לשבח, הרי זו מקודשת. ו[כין] ר"ש לא סובר [אם א' מוכר לשני כד] יין ונמצא חומץ⁹⁶, חומץ ונמצא יין, שניהם [גם המוכר וגם הלוקח] יכולים לחזור, רואים, שיש אדם שרוצה בחומץ [אע"ף שזה יותר זול], ויש שרוצה יין. כאן גם כן, יש שרוצה כסף ולא רוצה זהב. אמר רב שימי בר אשי, מצאתי את אביי שהיה יושב ומסביר לבנו, כאן במה מדובר, כגון שאמר לשלוחו הלויני דינר של כסף ולך וקדש לי אשה פלונית, והלך והלוה של זהב [שאינן הטעות אצלה אלא אצלו, ובטעות אצלה לא היה חולק], אחד סובר, [המשלח] הקפיד [באיזה חומר ללות ולקדשה, וכל שנתן לה זהב, הריאינו שלוחו בזה]⁹⁷, ואחד סובר, [שהוא לא מקפיד אלא כל שאמר לו של כסף] הוא מראה מקום [שבזה שהוא מקל על השליח, אבל הוא מרוצה בהחשיבות של זהב].

אם כן [למה כתוב במשנה] התקדשי לי, היו צריכים לכתוב, התקדשי לו. [ועוד למה כתוב במשנה] הטעה לשבח, היו צריכים לכתוב, הטעה לשבח. נמצא, מתחילה שהיה של זהב. אלא אמר רבא, אני וארי שבחבורה נסביר את זה, ומיהו [הארי שבחבורה]. ר' חייא בר אבין, כאן במה מדובר, כגון שאמרה היא לשלוחה צא וקבל לי קדושי מפלוני שאמר לי התקדשי לי בדינר של כסף, והלך ונתן לו דינר של זהב, אחד סובר, [שזה היה] בקפידה [שיש שרוצים כסף ולא שההב], ואחד סובר, [שזה רק] מראה מקום עבדו, ומהו "נמצא". [כשנתנו לשליח] היה צרור בסמרטוט [ומצאתו של זהב].

אמר אביי, ר"ש ורבין שמעון בן גמליאל ור"א, כולם סוברים מראה מקום הוא לו. ר"ש, זה שאמרנו. רבן שמעון בן גמליאל, שלמדנו במשנה,

סיפא דמתני' אף על פי שאמרה בלבי היה להתקדש לו א"מ וזה דוקא באומר ע"מ בשעת קדושין אבל אי ליכא רק ג"ד אתי דברים שבלב זידה ומבטל אינך דברים שבלב כו' וא"כ דיוקא דאיך מתני' דוקא דאי הטעתו בג"ד בעלמא אינה מקודשת וה"ה אם הוא הטעה אותה.

⁹² ע"י ט"ז (סי' לח סק"ד): ונמצא עשיר. זימנין דניחא לה בעני יותר דהוא כפוף תחתה ובשבח יוחסין לא ניחא לה דמתגאה עליה:

⁹³ ע"י ש"ע (אה"ע סי' לח סכ"ד) הוב"ד בהערות 118 ו

⁹⁴ ור"א שזה לא שמן (רש"י).

⁹⁵ רש"י. אמנם ר"ת פירש אחרת: במיאי בו ובמה שבתוכו שהמים בטלים לגבי הכוס בחמרא בו ולא במה שבתוכו שהיין חשוב ואינו בטל לגבי הכוס ומ"מ אינו חשוב כ"כ שנאמר דדעתה תהא על היין אבל בציהרא במה שבתוכו דחשוב יותר מן הכוס אבל לא בו דהכוס אינו בטל לגבי ציהרא.

וע"י ש"ע (אה"ע סי' כט ס"ט): האומר לאשה: התקדשי לי בכוס זה, אם היה מלא מים הרי זו מקודשת בו ובמה שבתוכו, מצטרפו לשהו פרוטה. ואם היה מלא יין, הרי מקודשת בו ולא במה שבתוכו. ואם היה מלא שמן, הרי זו מקודשת במה שבתוכו ולא בו, לפיכך אם לא היה בשמן שוה פרוטה, הרי זו מקודשת בספק. ואם היה בשמן שוה פרוטה, הרי זו מקודשת ודאי [רש"י]. ויש חולקים ואומרים במים, בו ולא במה שבתוכו, ובין, במה שבתוכו ולא בו, ובשמן או בציר דגים, בו ובמה שבתוכו [ר"ת].

⁹⁶ ע"י ש"ע (ח"מ סי' רלג ס"א): המוכר לחבירו מין ממיני פירות ונתן לו מין אחר אין כאן מכר ושניהם יכולים לחזור בהם כיצד מכר לו חטים לבנות ונמצאו אדומות או איפכא או יין ונמצא חומץ או איפכא או עצים של זתים ונמצאו של שקמה או איפכא.

ביאור: לבנות ונמצאו אדומות כו' - בחלוקה זו אפילו אם המין השני הוא עדיף וביוקר יותר מהמין שהתנה עמו בשעת מכירה, אפ"ה גם הלוקח יכול לחזור בו, וכן איפכא במוכר, כיון דהוא מין אחר לגמרי, יאמר לא במין זה אני חפץ אף על פי שהוא ביוקר יותר, משא"כ ברעות ונמצאו יפות כיון דהכל מין אחד וכל העולם ניחא להו ביפות יותר מברעות, משה אינו יכול לחזור בו אלא זה שנתאנה (ט"מ).

⁹⁷ רש"י. וע"י גר"א על אה"ע סי' לה ס"ז שזה המקור לדברי הרמב"ם המבואר בש"ע שם: וכן בכל מה ששינה, שאם אמר לו לקדש, סתם, וקידשה על תנאי, או שאמר לו לקדשה על תנאי, וקידשה סתם או ששינה בתנאי, אינה מקודשת.

גט פשוט [רגיל], עדין בתוכו [מתחת לכתב. אמנם גט] מקושר [של כהן]⁹², עדין מאחוריו. [גט] פשוט שעדין חתמו מאחוריו, או [גט] מקושר שעדין חתמו בתוכו, שניהם פסולים [מאחר ולא עשו חתיקון חכמים]. ר' חנינא בן גמליאל אומר, [גט] מקושר שעדין חתמו בתוכו, כשר, שיכול לעשותו פשוט [פ' שלא לתפרי]. רבן שמעון בן גמליאל אומר, הכל כמנהג המדינה⁹⁸. ושאלנו על זה, [וכי] התנא קמא לא סובר [שצריכים לעשות כ]מנהג המדינה. ואמר רב אשי, במקום שנהגים בפשוט ועשאו מקושר, או במקום שנהגו לעשות מקושר ועשאו פשוט, לפי כולם אין מחלוקת דודאי זה הקפדה, כאשר חלקו, במקום שנהגו גם בפשוט וגם במקושר, ואמר לו [הבעל לשליח] תעשה פשוט [והרי זה יותר קל], והלך ועבד לו מקושר [היותר קשה], אחד סובר, זה הקפדה [שיעשה דווקא כאשר אומר, ואם שינה הרי איננו שלוחו]. ואחד [רשב"ג] סובר, מראה מקום הוא לו [פ'] מאחר וזה מנהג המדינה גם לעשות מקושר, אז אין בזה הקפדה כלל, והוה שליח].

ר' אלעזר. שלמדנו במשנה, האשה שאמרה התקבל לי גיטי ממקום פלוני, וקבל לה גיטה ממקום אחר, פסול⁹³ [שהרי הוא איננו שלוחו שם], ורבי אלעזר מכשיר. רואים שהוא סובר, מראה מקום היא לו. אמר עולא, המחלוקת [במשנה אם אמר של כסף ונמצא של זהב], בשבח ממון [שר"ש סובר אע"פ שהטעה אותה מסתמא היא מסכימה], אבל בשבח יוחסין [שהוא קידשה ע"מ שהוא ממזר ונמצא נתי, הוא לא רוצה שהוא יתגאה עליה], דברי הכל אינה מקודשת. למה, [כאילו שהיא אומרת] אינני רוצה נעל יותר גדול מרגלי. וכן למדנו בבביתא, מודה ר' שמעון, אם הטעה לשבח יוחסין, אינה מקודשת.

אמר רב אשי, המשנה גם מדויק כך, שכתוב, ע"מ שאני כהן ונמצא לוי, לא ונמצא כהן, נתי [פ'] גבעוני, ורוד גזר עליהם⁹⁴ ונמצא ממזר, ממזר ונמצא נתי, ור"ש לא חלק. מר בר רב אשי שאל, אלא זה שלמדנו, ע"מ שיש לי בת או שפחה מגודלת [גדולה], ואין לו, על מנת שאין לו ויש לו, דשבח ממון הוא, [והרי שם ר"ש] לא חלק. אלא חלק בתחילה ואותו דבר בסוף, [וממילא הוא הדין כאן ר"ש] חלק בתחילה וה"ה בסוף. כאן עכשיו, שם, שני המקרים שבח ממון, חלקו בתחילה והוא הדין בסוף, כאן שהוא שבח יוחסין, אם חלקו, היו צריכים לכתוב כך. אם תרצה לומר, כאן גם שבח יוחסין, מי אמר מהו [שפחה] מגודלת, גדולה ממש. [עוד אפשר לומר] מהו [שפחה] מגודלת, חשובה⁹⁵, שהיא אמרה, אינני רוצה שהיא תקח [תשמע] דברי, וי"ל ויגיד אותם לפני שכנים שלי [ולכן דווקא שפחה חשובה יכולה לספר עם השכנים].

הרבנים למדו, [איש שאמר לאשה הרי את מקודשת לי] על מנת שאני בעל קורא, כיון שקרא שלשה פסוקים בבית הכנסת, הרי זו מקודשת. ר' יהודה אומר, עד שקרא ויתרגם⁹⁶. [האם כוונתך שיתרגם מדעתו, והרי למדנו בבביתא, ר' יהודה אומר, המתרגם פסוק כצורתו [ללא התוספת של אונקלוס], הרי זה שקרן¹⁰⁰. והמוסיף על [דברי אונקלוס, שבא לומר הואיל וניתן רשות להוסיף אוסיף גם אני בכל מקום שארצה], הרי זה מחרף ומגדף [פ'] מבזה את המקום משנה את דבריו ואונקלוס כשהוסיף לא מדעתו הוסיף שהרי בסיני ניתן אלא שנשתכח וזכר ויסדר¹⁰¹. אלא מהו

⁹⁸ מקום שנהגו בפשוט ועשאו מקושר, או מקום שנהגו מקושר ועשאו פשוט, פסול. שהרי כאשר הבעל עשאו שליח לכתוב, הוא עשאו שיכתוב כמנהג המדינה, אבל התנא קמא למד כאשר כתבו שלא במקום העדים? (רש"י).

⁹⁹ ע"י שר"ע (אה"ע סי' לח ס"ה): ע"מ שאני יודע לקרות, צריך שיקרא התורה ויתרגם אותה תרגום אונקלוס הגר. (ו"א דאם יודע לקרות ולתרגם ג' פסוקים, סגי). ואם אמר לה: ע"מ שאני קראה, צריך להיות יודע תורה, נביאים וכתובים בדקדוק יפה.

ע"י ח"מ: בדקדוק יפה. נראה דמכ"ש שצריך לתרגם את התורה בתרגומו של אונקלוס.

¹⁰⁰ אדרבה מצוה הוא להוציא הדין לאורה אלא הכי מתרגם לא תתנע למלאפא למאן דמתבעי מינך דינא (תוס'). ורבינו חננאל פירש המתרגם פסוק כצורתו כגון ויראו את אלהי ישראל (שמות כד) דמתרגם וחזו ית אלהא דישאל הרי זה בדאי דשכינה ממש לא ראו דכתיב (שם לג) כי לא יראני האדם וחי והמוסיף עליו שאמר וחזו ית מלאכא דאלהא הרי זה מחרף שתולה שבח המקום במלאך אלא הכי מתרגמי' וחזו ית יקרא דאלהא דישאל (תוס').

¹⁰¹ ע"י מהר"ל: דע כי התרגום הוא מדה אחרת מן המקרא, כי הוא הגלוי מן המקרא, וגלוי הזה צריך שיהיה משוער לפי ערך המקרא, והוא תרגום אונקלוס שקבלו אותו בסיני שתייה התורה מפורשת ונגלית כמו שראוי לפי ערך המקרא. ואם מתרגם פסוק כצורתו במקום שיש לו גלוי יותר, הוא בדאי, כי המקרא לפי ערך התרגום הוא בקצור יותר, מפני שאינו בגלוי ל"כ כמו התרגום, כי דרך הכתוב להסתייג ולברר בקצרה, וכאשר מקצר בתרגום לפי קצור התרגום שהיה צריך שיהיה בו תוספת, וא"כ לפי זה המקרא שהוא אינו גלוי ל"כ יותר קצר, ואם מוסיף בתרגום לפי זה המקרא הוא יותר, מה שהוא לפי האמת, ולפיכך אם יתרגם הכתוב כצורתו אז הוא בדאי, כי לפי תרגום שלו היה המקרא יותר ממה שהוא לפנינו והרי זה בדאי שאינו כן.

תרגום. תרגום שלנו [אונקלוס]. וזה [שמספיק שיאמר ג' פסוקים] כשאמר לה [שהוא] בעל קורא, אבל אמר לה אני קורא?, [אינה מקודשת] עד דיקרא תורה נביאים וכתובים בדיק.

[אם אמר לה הרי את מקודשת לי] על מנת שאני שונה, חזקה אומר, [פ'] שונה הוא מי שיודע [הלכות]¹⁰² [פ'] הלכה למשה מסיני. ור' יוחנן אומר, תורה.

שאלו שאילה מבריייתא, איזו היא משנה. ר' מאיר אומר, הלכות, ר' יהודה אומר, מדרש [ספרא וספרי שהם מדרשים שדורשים פשוט הפסוקים].

ואם מוסיף עליו לתרגם ולפרש יותר הוא מחרף ומגדף, וכאלו הוא אומר שה' ית' קצר במקום שראוי היה יותר לפרש, וכאלו ח"ו היה נעלם ממנו דבר זה, אבל מה שכתב יותר בתורה דבר אין חרוף וגדוף, שהוא פירש יותר רק דבר זה הוא גדוף שנתן תורה ללמד אותם וקצר מן מה שראוי לפרש.

כלל הדבר, כי כאשר מוסיף על התרגום, כאלו אומר שהש"י קצר ממה שהוא ראוי וכאלו אין כחו ויכלתו להשלים את האדם בהשלמה הראויה לו, ודבר זה הוא חרוף וגדוף כלפי [מעלה]. ועוד יש חרוף וגדוף, כי מאחר שהוסיף על התרגום, א"כ לפי ערך התרגום יש תוספת ג"כ בתורה, והתוספת הזה הוא דבר שאינו, וכאשר יאמר כי התורה נתנה מן הש"י כמו הדבר שהוסיף הוא דבר שאינו כך הנותן הוא דבר שאין בו ממש והכל הוא חרוף וגדוף כלפי מעלה, וזהו הפירוש ברור כי לא על כתובים פרטיים ומיוחדים נאמר זה כמו שהוא לפי רש"י ולפי רבינו חננאל, רק בכל מקום שמוסיף נאמר ע"ב כך.

וע"י זהר ח"ב קלב ע"ב: קדושה די בסופא אייה תרגום כמה דאוקימנא ודא אפילו יחיד יכול לומר לה איננו מלי דתרגום אבל מלין קדושהו (קדושה) דא דקא מקדשי מלאכי עלאי לאו איהו ביחיד והא אוקימנא כל קדושה דאיהו בלשון הקודש יחיד אסיר ליה למימר תרגום לעולם ביחיד ולא בסגיאין ויחיד איהו תקונא דליה ודאי ולא סגיאין וסימן לרזא דא שנים מקרא ואחד תרגום שנים לישנא דסגיאין איהו דודאי קדושה דלשון הקדש אסיר ואיהו (איהו) ביחיד קדושת תרגום אסיר איהו בסגיאין אלא ביחיד לעולם אחד תרגום תנינן ולא תרינן ולא יתיר תרגום אתיא למיעוטא* והכי אצטריך לשון הקדש אתיא לרביינא והכי אצטריך דמעלין בקדש ולא מורדין ובתרגום מורדין ולא מעלין אחד תנינן ולא יתיר ולא מעלין כלל.

*דחתרגום היינו לשון לבן הארמי (רח"ו במ"מ).

תרגום: קדושה זו שמקדשים המלאכים העליונים אינה ביחיד, והרי בארנו כל קדושה שהיא בלשון הקודש אסור ליחיד לאמרה. תרגום, לעולם ביחיד ולא ברבים. והיחיד הוא תקון שלו ודאי ולא רבים. וסימן לסוד זה, שנים מקרא ואחד תרגום. שנים זה לשון רבים, שודאי קדושה של לשון הקודש אסורה ביחיד. קדושת תרגום אסורה ברבים אלא ביחיד לעולם אחד תרגום. שנינו ולא שנים ולא יותר. התרגום בא למעט, וכך צריך לשון הקדש בא לרבו, וכך צריך שמעלים בקודש ולא מורדיים. ובתרגום מורדיים ולא מעלים. שנינו, אחד ולא יותר ולא מעלים כלל.

וע"י פרי עץ חיים (שער הנהגת המלי - פרק א): סוד התרגום - דע, כי תמיד תקרא פסוקים אלו עם תרגום. ותכוין, כי המקרא הוא הפנים, ותרגום אחוריים וכו', והנה, מ"ש שחייב האדם לקרות הפ' שמו"ת, הוא, כי שנים מקרא הוא כנגד ת"ת ויסוד. והענין, כי שנים מקרא, ר"ת שם, והוא שדי הויה, עולה שם. וכן מקרא, בגימטריא שם ע"ה, להורות על ב' שמות הנז', שהם בת"ת ויסוד. וז"ס, לשון הרגיל בדברי רז"ל, לומר שנים מקרא ולא אמרו שנים תורה. וגם במקרא נמצא פנים ואחור, והנה, פנים הוא לשון רבים, ואחור הוא לשון יחיד. כי לשון קדש הוא פנים, והוא שנים מקרא. אך התרגום שהוא אחור, אינו אלא אחד, וז"ס ואחד תרגום. גם תבין הענין, כי האחור הוא תמיד בסוד הריבוע, שתמיד אות ראשונה הולכת עם כל האותיות שלפניה, וכן השניה הולכת עם כל שלפניה, וכן השאר הולכת עם כל שלפניה. וזהו ענין ואחד תרגום, כי התרגום שהוא אחוריים, לעולם הוא א', הראשון הולך עם כולו, וכן הב' עם כולו שלפניו, וכן כל השאר נקשרים כאחד. אך לה"ק הנקרא פנים, הם רבים כי כ"א בפ"ע, כזה - אל"ף דל"ת נון י"ד. אך התרגום, הוא קשור ביחד כידוע, וזהו שנים מקרא וא' תרגום. ואבאר לך הטעם, למה אחוריים הם תרגום. והענין, כי תרגום ג' תרדמה, והנה נסירת אחוריים הוא ע"י התרדמה שנאמר ויפל ה' אלהים תרדמה על האדם, והוא סוד התרגום. גם ט"א, שהרי בכל ספירה מ"ס, יש הויה א', ואחור שלה שהוא ריבוע, ג' ע"ב. נמצא ט' פעמים ע"ב, מנין תרגום, נגד כל אחוריים, מן החכמה עד היסוד. וכולם ניתנים אל המלכות, וזהו ואחד תרגום, שכל האחוריים, הם במספר תרגום. והבן. והנה תרדמה, בגימטריא תרגום, כי בלשון תרגום מדבר עם הנביאים, שאין יכולים לקבל הנבואה רק ע"י תרדמה, וזהו תרדמה נופלת על אברם. ולזה אמר במחזה, שהוא לשון תרגום, ע"ש בזוהר. ודע, כי לשון תרגום הוא אחוריים של הקדושה, וכן אחוריים הם בסוד פכמ"מ, ואלו נק' תרדמה. וזהו ויפל ה' אלהים תרדמה על האדם, כי הנסירה היתה בסוד אב"א, שזהו סוד תרדמה, שאז ננסרת, ואח"כ ויביאה אל האדם.

¹⁰² ע"י לקמן הערה 103.

מהו תורה, מדרש תורה. והיינו כשהוא אמר לה [הרי את מקודשת לי על מנת שאני] תנינא [פי' שאני לומד?], אבל אם אמר לה אני תנא [מלמד?], עד שלמד ההלכה של ספרא וספרי ותוספתא¹⁰³.

[האומר לאשה הרי את מקודשת לי] על מנת שאני תלמיד, אין אומרים כשמעון בן עזאי וכשמעון בן זומא [שלא היו בימיהם כמותם], אלא כל ששואלין אותו בכל מקום דבר אחד בלימודו¹⁰⁴ [פי' היכן שלומד כעת] ואומר, ואפילו במסכת כלה [פי' מסכת קלה שאין בה עומק].

[האומר לאשה הרי את מקודשת לי] על מנת שאני חכם, אין אומרים כחכמי יבנה, כר' עקיבא וחביריו, אלא כל ששואלים אותו דבר חכמה [דבר התלוי בסברא¹⁰⁵] בכל מקום ואומר¹⁰⁶.

[האומר לאשה הרי את מקודשת לי] על מנת שאני גיבור¹⁰⁷, אין אומרים כאבנר בן נר וכיוצא בן צרויה, אלא כל שחבריו מתיראים ממנו מפני גבורתו.

[האומר לאשה הרי את מקודשת לי] על מנת שאני עשיר¹⁰⁸, אין אומרים כרבי אלעזר בן חרסום [עשיר מופלג - עי' יומא לה ע"ב] וכרבי אלעזר בן עזריה, אלא כל שבני עירו מכבדים אותו מפני עושרו¹⁰⁹.

[האומר לאשה הרי את מקודשת לי] על מנת שאני צדיק¹⁰⁹, אפילו רשע גמור, מקודשת, שמא הרהר תשובה בדעתו.

[האומר לאשה הרי את מקודשת לי] על מנת שאני רשע¹¹⁰, אפילו צדיק גמור, מקודשת, שמא הרהר דבר עבודת כוכבים בדעתו.

¹⁰³ עי' רמב"ם (אישות פ"ח ה"ד): על מנת שאני יודע לשנות צריך להיות יודע לקרות המשנה, ואם אמר על מנת שאני תנאה צריך להיות יודע לקרות המשנה וספרא וספרי ותוספתא של ר' חייא. ועי' רא"ש: [אם אמר אני תנאה] פי' הלכות משנה ויותר היה נראה דהלכתא כר' יוחנן דסבר כר' יהודה וספרי וספרא הם מדרשי תורה והא דקאמר תנאה אנא מוסיף הילכתא ותוספתא.

ועי' ש"ע (אה"ע סי' לח סכ"ו): ע"מ שאני יודע לשנות, צריך להיות יודע המשנה. (ו"א דאם יודע מדרשי התלמוד, מקודשת). ואם אמר: על מנת שאני תנאה, צריך להיות יודע לקרות המשנה וספרא וספרי ותוספתא של רבי חייא. וכנראה שהרמ"א צריך להיות בסוף ולא באמצע.

ועי' ח"מ ד"ה צ"ל יודע המשנה. לא נתפרש אם צריך כל המשניות מהש"ס או די במשנה אחת או ג' משניות כדעת הטור בע"מ שאני יודע לקרות. וז"ל הב"ש: דינו כמו בע"מ שאני יודע לקרות דא"צ לידע כל התורה לדעת ה"א שהבי' כן ה"א א"צ לידע כל המשניות.

ועי' ח"מ ד"ה מדרשי התלמוד. כלומר הדרשות שדורש בתלמוד מפסוקי התורה והיינו נמי ספרי וספרי הנקראים בגמרא מדרש תורה וגם פה לא נתפרש אם צריך לידע כולן או מקצתן.

ועי' ח"מ ד"ה ותוספתא של ר' חייא: וה"ה תוספתא של ר' אושעיא ¹⁰⁴ עי' ש"ע (אה"ע סי' לח סכ"ז): על מנת שאני תלמיד, כל ששואלין אותו דבר אחד בתלמודו, ואומר, אפילו בהלכות החג שמלמדים אותן ברבים מדברים הקלים סמוך לחג כדי שיהיו כל העם בקיאים בהם.

ועי' ט"ז: בהלכות החג. בגמ' אמרינן אפילו יודע בהלכות כלה ופי' רמב"ם כלה לשון דרשה דהיינו שרגילין לדרוש באלול ובאדר סמוך לחג ומלמדין אותם ברבים בדברים הקלים שיהיו הכל בקיאים בהם.

¹⁰⁵ עי' גיטין ו ע"ב: אמר רב יוסף: מאן לימא לן דר' אביתר בר סמכא הוא. ועוד, הא איהו דשלח ליה לרב יהודה וכו', וכתב ליה בלא שירוטוט, וא"ר יצחק: שתיים כותבין, שלש אין כותבין וכו' א"ל אביי: אטו כל דלא ידע הא דר' יצחק לאו גברא רבה הוא. בשלמא מילתא דתליא בסברא - לחיי, הא גמרא היא, וגמרא לא שמיע ליה.

¹⁰⁶ עי' ש"ע (אה"ע סי' לח סכ"ח): על מנת שאני חכם, כל ששואלים אותו דבר חכמה, דהיינו דבר התלוי בסברא, בכל מקום, ואומר.

ועי' ח"מ: דבר התלוי בסברא בכל מקום. נראה דהכ' ג"כ בא' מן המקומות סגי כמו בע"מ שאני תלמיד ואפשר דמי שיוודע להשיב דבר התלוי בסבר' במקום א' יודע להשיב בכל המקומות.

¹⁰⁷ עי' ש"ע (אה"ע סי' לח סכ"ט): ע"מ שאני גבור, כל שחבריו מתיראים ממנו מפני גבורתו.

¹⁰⁸ עי' ש"ע (אה"ע סי' לח סכ"ל): ע"מ שאני עשיר, כל שבני עירו מכבדים אותו מפני עושרו.

עי' רע"א: ע"מ שאני עני א"צ שיעור כ"כ.

¹⁰⁹ עי' ש"ע (אה"ע סי' לח סכ"א): ע"מ שאני צדיק, אפילו רשע גמור, הרי זו מקודשת מספק, שמא הרהר תשובה בלבו.

עי' ב"ש: שמא הרהר. עי' ברי' הביא פלוגתא אם מהני הרהור בגזלן קודם שהחזיר הגזילה ונראה אם הוא אומר שהרהר בתשובה נאמן כמו אם אמר קיימתי התנאי והיא א"י להכחישו, מיהו בתנאי ע"מ שאני רשע אפשר דינו נאמן לעשות לנפשו רשע, ועי' ח"מ: הרהר תשובה בלבו. אעפ"י שאנו רואין הגזילה עדיין בידו ולא מקרי בעל תשובה עד שישלך השרץ מיזו מ"מ כיון שהסכים בדעתו להשיב נקרא ג"כ צדיק ומידי ספק קידושין לא נפקי.

¹¹⁰ עי' ש"ע (אה"ע סי' לח סכ"ב): ע"מ שאני רשע, אפילו צדיק גמור, הרי זו מקודשת מספק, שמא הרהר ע"א בלבו.

עשרה קבים חכמה [תורה ודרך ארץ] ירדו לעולם, תשעה נטלה ארץ ישראל, ואחד כל העולם כולו. עשרה קבים יופי ירדו לעולם, תשעה נטלה ירושלים, ואחד כל העולם כולו. עשרה קבים עשירות ירדו לעולם, תשעה נטלו רומיים¹¹¹ קדמונים¹¹², ואחד כל העולם כולו¹¹³. י' קבים עניות ירדו לעולם, תשעה נטלה בבל, ואחד כל העולם כולו. עשרה קבים גסות ירדו לעולם, תשעה נטלה עילם [פרס¹¹⁴], ואחד כל העולם כולו.

וגסות לא ירד לבבל. והרי נאמר "ואשא עיני וארא והנה שתיים נשים יוצאות ורוח כנפיהם וְלִהְיֶה כְנָפִים כְּנָפֵי חַסִּידָה וְתִשָּׁאֲנָה אֶת הָאֵיפָה" [פי' היצר הרע שנמסר בידם השליכו בתוכה] בין הארץ ובין השמים. ואמר אל המלאך הדבר בי אנה הִמָּה מוֹלְכוֹת את האיפה. ויאמר אלי לבנות לה בית בארץ שְׁנָעַר [וְהַיְוֹכַן וְהַיְנִיחָה שָׁם עַל מְכַנְתָּהּ]. וא"ר יוחנן, זו חנופה וגסות הרוח שירדו לבבל.

כן, ירדה לכאן [בבל], והתערבב לשם [עילם]. וכן הוא מדויק, שנאמר "לבנות לה בית" [לה] בלשון יחיד, אע"פ שבתחילה נאמר "ב' נשים", וכך לומדים? לא נכון? והרי אמר מר, סימן לגסות, עניות, ויש עניות בבבל. מהו עניות [שהוא סימן לגסות הרוח]. עניות בתורה [פי' שתורה אינה נחה על גסי הרוח שמתוך גסותו אינו משמש כל צרכו את רבו, ואינו מחר על שמועתו], שנאמר "אחות לנו קטנה ושדים אין לה", וא"ר יוחנן, זו "עילם", שזכה ללמוד ולא זכתה ללמד [פי' מאחר והמקום הוא מקום שלא לומדים תורה, לא זכו אלו החכמים ללמד].

עשרה קבים גבורה ירדו לעולם, תשעה נטלו פרסיים וכו' [ואחד נטלו כל העולם כולו]. עשרה קבים כנים? ירדו לעולם, תשעה נטלה מדי כו' [ואחד נטלו כל העולם כולו]. עשרה קבים כשפים ירדו לעולם, תשעה נטלה מצרים כו' [ואחד נטלו כל העולם כולו]. עשרה קבים נגעים ירדו לעולם, ט' נטלו חזירים כו' [ואחד נטלו כל העולם כולו]. י' קבים זנות ירדו לעולם, תשעה נטלה ערביא כו' [ואחד נטלו כל העולם כולו]. עשרה קבים עזות [ממדות] ירדו לעולם, תשעה נטלה מישן¹¹⁵ כו' [ואחד נטלו כל העולם כולו]. עשרה קבים שיחה ירדו לעולם, תשעה נטלו נשים כו' [ואחד נטלו כל העולם כולו]. עשרה קבים שכרות ירדו לעולם, תשעה נטלו כושיים כו' [ואחד נטלו כל העולם כולו]. עשרה קבים שינה ירדו לעולם, תשעה נטלו עבדים, ואחד נטלו כל העולם כולו.

מתני'. האומר לאשה, הרי את מקודשת לי] ע"מ שאני כהן¹¹⁶ ונמצא לוי, לוי ונמצא כהן, נתין ונמצא ממזר, ממזר ונמצא נתין, בן עיר ונמצא בן כרך [ישיבת כרכים קשה שהכרך הוא מקום שווקים והיוקר מצוי בו ודוחק עוברים ושבים], בן כרך ונמצא בן עיר [אף על פי שהטעה לשבח טעות הוא. האומר לאשה, הרי את מקודשת לי] על מנת שביתי קרוב למרחץ ונמצא רחוק, רחוק ונמצא קרוב. [האומר לאשה, הרי את מקודשת לי] על מנת שיש לו בת או שפחה מגודלת¹¹⁷ ואין לו, או על מנת שאין לו ויש לו, על מנת שאין לו בנינים ויש לו, או על מנת שיש לו ואין לו, ובכולם אף על פי שאמרה בלבי היה להתקדש לו [אע"פ שהדבר כן כמו שהוא עכשיו שאין תנאו אמת], אעפ"כ אינה מקודשת¹¹⁸. וכן היא שהטעתו.

גמ'. אדם מכר קרקעותיו על דעת לעלות לארץ ישראל¹¹⁹ ונאנס ולא עלה, ובשעה שמכר לא אמר כלום. אמר רב, [זה שמכר רק בתנאי שיזכה לעלות לארץ ישראל] הם דברים שבלב, ודברים שבלב אינם [חשובים] דברים [כל זמן שלא גילה דעתו, שעולה לארץ ישראל, ואין לו כח לבטל המכירה, אמנם אם גילה דעתו שמכר בגלל שהוא עולה לארץ ישראל אפילו אם לא אמר בתנאי שיזכה לעלות, שהרי אין צד שהוא יגור כאן ללא קרקע]. מאיפה רבא יודע את זה. אם תאמר מזה

¹¹¹ י"ג רומי.

¹¹² נמחק בכת"י.

¹¹³ עי' מהר"ל: עשו ירש זה העולם ועשירותו, כאשר ידוע בעניין עשו, ולא כן ישראל אשר הם דביקים בעולם העליון אשר מעלתו השכל הפשוט. ועי' בהגור"א במגילת אסתר על פי הרמז (א א): וראויים היו ישראל שלא יהיה להם כלום בעולם הזה רק שקדם [יעקב] ולקח ממנו [עשו] הבכורה.

¹¹⁴ עי' רש"י לקמן ד"ה דכתיב אחות.

¹¹⁵ שבו רובם ממזרים עי' לקמן ע"ב (רש"י).

¹¹⁶ עי' לעיל הערה 93.

¹¹⁷ עי' עמוד א'.

¹¹⁸ עי' רמ"א (אה"ע סי' לח סכ"ד): אא"כ אמרה כן בפירוש בשעת הקדושין

ושמע הבעל ושתק.

שלמדנו במשנה, [נאמר] "קריב אותו" [והוא פוסק מיתור, ולכן בא לחדש דבר], מלמד שכופים אותו [לקיים נדר], הייתי אומר אפילו בעל כרחו. מלמד הנאמר, "לרצונו", הא כיצד. כופים אותו עד שיאמר רוצה אני¹¹⁹. ולמה [זה נחשב לרצונו]. הרי בלבו איננו רוצה. אלא לאו, משום שאמרו דברים שבלב אינן דברים. ואולי שם שונה, שכולם יודעים שהוא רוצה בכפרה.

אלא מהסוף [של אותו המשנה], וכן אתה מוצא בגיטי נשים ושחרורי עבדים, כופים אותו עד שיאמר רוצה אני¹²⁰. ולמה [זה נחשב לרצונו]. הרי בלבו איננו רוצה. אלא לאו משום שאמרו דברים שבלב אינן דברים. ואולי שם שונה, משום שיש מצוה לשמוע דברי חכמים [והאפשר להעמיד אותו שהוא רוצה לקיים מצוה, וגמר בלבו לקיים דברי הבית דין].

אלא אמר רב יוסף, מכאן, המקדש את האשה, ואמר כסבור הייתי שהיא כהנת והרי היא לוייה, לוייה נמצאת כהנת, ענייה והרי היא עשירה, עשירה והרי היא ענייה, מפורשת, מפני שלא הטעתה. ולמה. הא אמר שהוא חשב אחרת. אלא משום שאמרו דברים שבלב אינן דברים. אמר לו אביי, אולי שם שונה, שזה [שמשי"כ מקודשת היינו רק] לחומרא [ואם קבלה קידושין מאחר, חייבת גט משניהם]¹²¹.

אלא אמר אביי, מכאן, ככולם אף על פי שאמרה בלבי היה להתקדש לו, אעפ"כ אינה מקודשת [והרי זה לקולא], ולמה. הא אמרה שחשבה אחרת. ואולי שם שונה, שמאחר והתנה [בפירוש בפיו, והיא שמעה ולא מיחתה לומר אע"פ שזה לא קיים אני רוצה להתחתן], איננה נאמנת לעקור את התנאי.

אלא אמר רב חייא בר אבין, היתה מעשה בבית מדרש של רב חסדא, ורב חסדא [הלך]¹²² לבית מדרש של רב הונא, ופשטו, האומר לשלוחו הבא לי [מעות] מן החלון או מן השק והביא לו [והיו של הקדש, וזה היה שגגת הבעל הבית, שחשבו להיות של חולין]¹²³, אף על פי שאמר בעל הבית, לא רציתי מזה [אלא מחלון אחר או שק אחר], כיון שהביא לו מזה, בעל הבית מעל [וחייב קרבן מעילה, שהרי השליח עשה שליחותו]. ולמה. הרי אמר שחשב אחרת [אם כן השליח לא עשה שליחותו]. אלא לאו משום שאמרו דברים שבלב אינן דברים. ואולי שם שונה, [שהבעל הבית] בא¹²⁴ [פ"י אמר שק] כדי לפטור את עצמו מקרבן מעילה [אבל האדם שבציור

¹¹⁹ ע"י רמב"ם (מעשה הקרבנות פ"ד הט"ז): אף על פי שנאמר לרצונו כופין אותו עד שיאמר רוצה אני, בין שנדר ולא הפריש בין שהפריש ולא הקריב כופין אותו עד שיקריב.

¹²⁰ ע"י ש"ע (אה"ע סי' קלד ס"ה): הא דאינו גט כשהוא אנוס, וכו' [אבל אם אנסוהו] כדן, כנון שהוא חייב להוציא ואינו רוצה, ואנסוהו ב"ד עד שהוציא, הוי גט.

וע"י בבאר הגולה: פ"י אונסין אותו עד שיאמר רוצה אני כדתנן במשנה דערכין. וע"י פ"ת שצ"ן לנתה"מ (סי' רה סק"א): אם אנסו באונס הגוף או באונס ממון כדי למכור [וה"ל לגרש], ובהאי הנאה שנפטר מהאונס במכירה זו אמרינן אגב אונסא וזווי נמר ומקנה, דאומדנא דמוכח הוא דגמר ומקני שוב א"צ לאמירתו, דהא אנן סהדי דגמר ומקני, דכל היכא דאיכא אומדנא דמוכח הויין דברים שבלב ג"כ דברים.

ע"י רמב"ם (עבדים פ"ז ה"ז): מי שחציו עבד וחציו בן חורין הואיל ואינו מותר לא בשפחה ולא בבת חורין כופין את רבו ועושה אותו בן חורין וכותב שטר עליו בחצי דמיו, ב"ד"א בעבד מפני שהאיש מצווה על פריה ורביה אבל השפחה תשאר כמות שהיא ועובדת את רבה יום אחד ואת עצמה יום אחד, ואם נהגו בה החוטאים מנהג הפקר כופין את רבה לשחרר וכותב עליה שטר בחצי דמיה.

¹²¹ זה איננו מסקנת הגמ' שם, וצ"ע למה לא מודגש לא שם ולא כאן.

¹²² זו תוספת של רש"י בגירסא.

¹²³ ע"י רמב"ם (מעילה פ"ז ה"א): מי ששגג ולקח הקדש או מעות הקדש ונתנו לשליח להוציאו בתורת חולין, אם עשה השליח שליחותו המשלח הוא שמעל, ואם לא עשה שליחותו אלא עשה השליח מדעת עצמו השליח הוא שמעל, כיצד בעל הבית שאמר לשלוחו תן [לי] מאותו בשר לאורחין הלך ונתן להן ככר, או שאמר לו תן להן ככר ונתן להן בשר, אמר לשלוחו הבא לי מן החלון והביא לו מן המגדל, או שאמר לו הבא מן המגדל והביא לו מן החלון, השליח מעל, וכן כל כיוצא בזה, הלך השליח והביא מן החלון כמו שאמר לו אף על פי שאמר השולח לא היה בלבי שיביא אלא מן המגדל בעל הבית מעל, שהרי עשה שליחות מאמרו ודברים שבלב אינן דברים, ואפילו היה השליח חרש או שוטה או קטן שאין להן שליחות אם עשה כמאמרו בעל הבית מעל ואם לא עשה שליחותו בעל הבית פטור, אמר לשלוחו תן לאורחין חתיכה חתיכה של בשר הלך השליח ואמר להן טולו שתיים שתיים, בעל הבית מעל שהרי נעשה דברו והשליח פטור מפני שהוא מוסיף על שליחותו בעל הבית ולא עקר השליחות, אבל אם אמר להם השליח טולו שתיים שתיים מדעתי שניהן מעלו, נטלו האורחים שלש שלש אף האורחין מעלו מפני שכל אחד מהן עשה שליחות חבירו והוסיף מדעתו, נמצא חבירו חייב לפי שנעשו דבריו ולא נעקרה השליחות והוא חייב על זה שהוסיף מדעתו.

¹²⁴ גירסת ד"ה של רש"י קאמר שונה מש"ס "קאתי", ובכל הכת"י שבידינו איתא "קאתי".

שלנו, טרח לעלות לארץ ישראל ונאנס. אם הוא רוצה לשקר לפטור את עצמו מקרבן] היה לו לומר שזה היה במזיד [ואין קרבן מעילה אלא בשוגג. וכי] בן אדם יעשה את עצמו רשע [אפילו כדי לפטור את עצמו מקרבן. אם כן, אם רצה לפטור את עצמו מקרבן מעילה] היה לו לומר נזכרתי [שהלכת, שמעות אלה הם הקדש, וזה היה קודם שהשליח מעל, ואחרי שהוא לא יכול להחזיר אותו], שלמדנו בברייתא¹²⁵, נזכר בעל הבית ולא נזכר שליח, שליח מעל [ובעל הבית פטור מאחר ונזכר, לא הוה שגגה אצלו, אמנם השליח חייב שכן הוציא מעות הקדש לחולין, אמנם לולא שהבעל הבית היה זוכר, הבעל הבית היה מועל, שכן יש שליח לדברי עבירה במעילה, אבל מאחר והבעל הבית פטור, חוזרים לכלל שאין שליח לדבר עבירה]¹²⁶.

אדם שמכר קרקעותיו לדעת שיעלה לארץ ישראל [וגילה כך במכירתם], עלה ולא הצליח לדור שם [או בגלל חסור מזונות או שלא מצא דירה]. אמר רבא, כל שעלה הוא רק לדעת לגור, והרי לא גר [והוה כמי שלא עלה, ולכן המכירה חוזרת]. יש שאמרו, [שמכר] לדעת לעלות, והרי עלה¹²⁷.

אדם שמכר קרקעותיו לדעת שיעלה לארץ ישראל [וגילה כך במכירתם], ובסוף לא עלה, אמר רב אשי, אם הוא רוצה, הוא יכול לעלות [והדבר תלוי בו ולא בטל המכירה]. יש שאמרו, [וכי] אם הוא רוצה הוא לא יעלה. מהו ההבדל ביניהם. יש חילוק ביניהם, אם נולד אונס בדרך [אם כן ללשון הראשון לא מחזירים הקנין בזה ששמע שיש ליסטים בדרך, שאמר "אם ארצה לטרוח ולחזור אחרי שיירה היה עולה", אבל ללשון השני, כל עיכוב מחזיר את הקנין].

מתני'. האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה פלונית במקום פלוני, והלך וקדשה במקום אחר, אינה מקודשת [שזה שאמר "במקום פלוני" הוא בקפידה, שיש לו אוהבים במקום פלוני ואם בא אדם לומר דברים עלי בפניה ימחו בידו, ואם קדשה במקום אחר, איננו שלוחו לכך. אבל אם אמר צא וקדש לי אשה פלוני, והרי היא במקום פלוני, וקדשה במקום אחר, הרי זו מקודשת [שמה שאמר לו "הרי היא" רק היכן שאפשר למצא אותה]¹²⁸.

גמ'. וכן למדנו במשנה אותו דבר בענין גיטין. האומר תנו גט זה לאשתי במקום פלוני, ונתנו לה במקום אחר, פסול¹²⁹. [תן גט זה לאשתי] והרי היא במקום פלוני, ונתנו לה במקום אחר, כשר¹³⁰. וצריכים [את שניהם], שאם היינו לומדים בענין קידושין, משום¹³¹ שבא לקרבה, ובמקום זה אוהבים אותי ולא מדברים עלי דברים, ובמקום זה שונאים אותי, ומדברים עלי דברים. אבל בענין גיטין שבא להרחיק אותה, אולי נאמר שלא איכפת לו. ואם היינו לומדים בענין גירושין, אני רוצה שתתבזו¹³² במקום זה, ובמקום זה אינני רוצה. אבל בענין קידושין, נאמר לא איכפת לו, [אלא רואים] צריכים [את שניהם].

מתני'. המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים, ונמצאו עליה נדרים, אינה מקודשת¹³³. כנסה¹³⁴ סתם, ונמצאו עליה נדרים, תצא שלא בכתובה [שואמר הבעל, אינני רוצה אשה שנודרת הרבה, אבל צריכים גט מדרבנן מספק, מאחר ולא פירש אולי דעתו היה להתקדש אפילו אם הוא נדרנית]¹³⁵. על מנת שאין עליה מומים¹³⁶, ונמצאו בה מומים, אינה מקודשת. כנסה סתם, ונמצאו בה מומים תצא שלא בכתובה, שכל המומים הפוסלים ככהנים פוסלים בנשים¹³⁷.

גמ'. [קשה] שכן למדנו אותו משנה במסכת כתובות [אז למה היא נכתבה פעמיים]. כאן בקידושין צריכים אותו, [לדיני קידושין שבו] ולמדנו [הלכות] כתובות אגב [הלכות] קידושין. ושם בכתובות צריכים אותו, [לדיני כתובות שבו] ולמדנו [הלכות] קידושין אגב [הלכות] כתובות. מתני'. המקדש שתי נשים בשוה פרוטה¹³⁸, או אשה אחת בפחות משוה פרוטה, אף על פי שאחר כך שלח מתנות [ששוים פרוטה]¹³⁹,

¹²⁵ כך תוקן בגליון, אע"פ שבכל הכת"י שבידינו איתא דתנן ולא שלמדנו בברייתא. אמנם לא מצאתי את הדברים לא במשנה ולא בברייתא.

¹²⁶ רש"י. וע"י רע"א: רש"י ד"ה שליח מעל כתב דאף שהוא עושה בשליחות הבעה"ב מ"מ כיון דהבעה"ב נזכר ואינו מועל תו הוי כמו בכל מילי דאין שליח לדבר עבירה דגזירת הכתוב הוי רק היכא דיש מעילה להמשלח, וזה רק להסוברים דבשוגג גם כן אין שליח לדבר עבירה. אבל להסוברים דבשוגג גם בעלמא יש שליח לדבר עבירה וכו' [ע"י לעיל הערה טז], וז"ל כמו שכתב רש"י חגיגה דכשנזכר אנו סהדי דלא ניחא לי' עוד בשליחותי' ומבטל השליחות.

וע"י רמב"ם (מעילה פ"ז ה"ג): הנותן פרוטת הקדש לשלוחו ואמר לו הבא לי בחציה נרות בחציה פתילות, הלך והביא לו בכולה נרות או בכולה פתילות, או שאמר לו הבא לי בכולה נרות או בכולה פתילות הלך והביא בחציה נרות ובחציה פתילות שניהם פטורים, בעל הבית לא מעל שהרי לא נעשה שליחותו בפרוטה, והשליח לא מעל שהרי לא עקר שליחותו בפרוטה, אבל אם אמר לו הבא לי בחציה נרות ממקום פלוני ובחציה פתילות ממקום פלוני והלך והביא נרות ממקום פתילות ופתילות ממקום נרות השליח מעל.

אינה מקודשת [ולא אמרינן יודע היה שאין קידושיו קידושין וגמר ושלח סבלונות לשם קידושין אלא אמרינן מחמת קידושין הראשונים שלח]¹²⁷, שמחמת קידושין הראשונים שלח. וכן קטן שקידש [ושלח סבלונות אחרי שהגדיל].

גמ'. צריכים [את שניהם, גם המקדש ב' נשים וגם המקדש בחצי פרוטה], שאם היינו לומדים [רק שתי נשים ב] שוה פרוטה, מאחר ויצא ממנו כסף, טועה [האיש בכך, וחשב שיש כסף קידושין ואל עולה בדעתו שהמתנות יהיו לשם קידושין], אבל פחות משה פרוטה, נאמר, יודע שאין קידושין תופסים בפחות משה פרוטה, וכאשר שלח מתנות, על דעת קידושין שלחם. ואם היינו לומדים ב' אלה, משום שאנשים לא יודעים [ההבדל הלכתי] בין פרוטה לפחות משה פרוטה, אבל קטן שקידש, הכל יודעין שאין קידושין קטן כלום, נאמר, כאשר שלח מתנות, על דעת דקידושי שלחם, לכן לומדים [שלא].

למדנו, רב הונא אמר [מי ששידך באשה ושלחה מתנות בעדים], חוששים לסבלונות [שנתנו לשם קידושין, ולכן אפילו אם אחר קידשה, צריכה גט מן הראשון], וכן אמר רבה, חוששין לסבלונות. אמר רבה, וקשה מהמשנה שלנו [ואכול לתרצין], אף על פי ששלח סבלונות לאחר מכאן, אינה מקודשת. אמר לו אביי, שם טעמו כתוב, שמחמת קידושין הראשונים שלח. יש שאמרו, אמר רבה, מאיפה אנו יודעים את זה. כמו שלמדנו טעמו, שמחמת קידושין הראשונים שלח, כאן הוא טועה, הרי במקרה רגילה? [שבו אין מקום לחשוש שסמך על קידושין אחרים] הווי קידושין. ואביי. אמר את זה כ"אין שאלה", אין שאלה שבמקרה רגילה, שלא בא בתורת קידושין כלל [לא נתן לה כלום לשם קידושין לפני כן], אלא אפילו כאן שבא בתורת קידושין, נאמר דהווי קידושין, לכן לומדים [שלא].

מהו המסקנה. אמר רב פפא, במקום שמקדשים ואחר כך נתנים מתנות, חוששים [מאחר ודרכם לקדש בתחילה, אז חוששים ששלח אלה לשם קידושין], אבל במקום שנתנים מתנות ואחר כך מקדשים, לא חוששים. [במקום] שמקדשים ואחר כך נתנים מתנות, זה פשוט. לא, [אלא] צריכים [את זה במקום], שרוב מקדשים ואח"כ נתנים מתנות, ומיעוט נתנים מתנות ואחר כך מקדשים. מה הייתי אומר, לחשוש למיעוט [ואינה מקודשת], לכן לומדים [שלא חוששין למיעוט, והיא מקודשת]¹²⁷.

¹²⁷ ע"י ר"ח שגרס הפוך לא צריכא דרובא מסבלי והדר מקדשי ומיעוט מקדשי והדר מסבלי מהו דתימא לא ניוחש למיעוטא פירוש שלא תהא מקודשת קמ"ל דחיישי למיעוטא ותהא מקודשת והשתא ניוחש דחיישינן למיעוטא משום חומר דאיסורא אשת איש (תוס') (והוא גירסת השו"ע).

ע"י שו"ע (אה"ע סי' מה ס"א): מקום שנהגו לשלוח סבלונות לארוסה אחר שתתארס, ובאו עדים שראו סבלונות הובלו לה, חוששין שמא נתקדשה וצריכה גט מספק, אף על פי שרוב אנשי העיר אין משלחין סבלונות אלא קודם הקידושין, (אעפ"י שלא שלח הסבלונות בעדים [ר"ן קידושין כב ע"א בדפי הר"ף]). ומקום שנהגו כלם לשלוח סבלונות בתחלה, ואחר כך מקדשים, (אעפ"י שפלעמים שולחין דרך מקרה אחר קדושין, הואיל ואין מקפידים בכך [שם]) וראו סבלונות, אין חוששין לה. ורש"י פירש שחשש הסבלונות הוא שמא הם עצמם ניתנו לקדושין. הגה: ולכן אפילו יש עדים שלא קידשה כבר, חיישינן שמא הסבלונות לשם קידושין. ויש לחוש לשני הפירושים להחמיר [טור]. וכל זה ששולח סתם, אבל אם פירש בהדיא ששולח לה לשם סבלונות, ליכא למיחש לפירוש ר"ן קדושין כא ע"ב מדפי הר"ף. וכל שכן אם אמר ששולח לשם לדרון בעלמא, אפילו אמר שהחתן שלח לכלה [מהר"ק שורש ק"ע]. וכל זה מיירי בדשידך תחלה, אבל בלא שדוכין ליכא למיחש, לכולי עלמא [שו"ת הרשב"א אלף רכ"ג]. וכל היכא דחיישינן, אפילו אמרו שניהם שלא כיונו לשם קדושין [הר"ן כב ע"א מדפי הר"ף ומהר"ק שורש כ"ח] ונשבטו על זה, אינם נאמנים [תרומת הדשן סי' ר"ז]. "וא דכל סבלונות ששלח מיד אחר השדוכין יום או יומים, אין לחוש להם כלל. ואפילו שלח לה אח"כ, ג"כ, דמאחר ששלח לה תחלה אנו רואים דמסבל ואח"כ מקדש, ואין חוששין לסבלונותיו [מהר"ק שורש ק"ע]. וכל חששא דסבלונות אינו אלא להצריכה גט לכתחלה, אבל אם כבר נשאת, לא תצא, ואזלינן בספיאק להקל [שם]. "דא דאם לעל שלח לה הסבלונות בעדים אין חוששין לפירוש רש"י שהסבלונות הן עצמן לקידושין, ואפילו למאן שאמר המקדש בעד אחד חוששין לקדושין, בסבלונות ליכא למיחש [מהר"ק שורש כח, וק"א, וק"ע]. ויש מחמירין אם שלח בעדים, אף על גב דלא היו עדים בנתינה לאשה [תרומת הדשן סימן ר"ז]. "וא דכל זה מיירי דהכלה קבלה הסבלונות בעצמה, אבל במקום שדרך הכלות שאין מקבלין הסבלונות, רק אחר מקבל להן, אין חוששין להם [מהר"ק שורש קע"א]. ו"א שאין לחלק בין שלח לה הסבלונות או אם החתן נותן לה בעצמו, וכן עיקר [שו"ת הרשב"א ח"א אלף ק"פ ואלף קפ"ט], ודלא כיש מי שהחמיר לומר דבמקום שהחתן בעצמו נותן לה חוששין בכל ענין [תשובת מהר"ש]. "וא דבמקום דהיה לנו למיחש טעמה איסורא אם היה כוונתו לקדש בשליחות הסבלונות, כגון ששלח בשבת [מהר"ק שורש ק"ע] או שיש חרם בשלח שלא לקדש כי אם בעשרה [שו"ת הריטב"א סח], אין חוששין לסבלונות שמא הם קדושין. לא שלח לה החתן בעצמו, רק אבי החתן שלח, לא חיישינן לפירוש"י שמא הסבלונות עצמן הם קדושין, אפילו אמר השליח: החתן שלח לה. וכל זה

רב אחא בר רב הונא שאל את רבא, ראו שטר כתובה שלהם בשוק, מהו [אם זה הווי מקודשת, אם נתקדשה לאחר]. אמר לו, וכי מפני שמחזיק שטר כתובה בשוק, נחזיק בה כאשת איש. מהו המסקנה. אמר רב אשי, במקום שמקדשים ואח"כ כותבים כתובה, חוששים, [אמנם במקום] שכותבים ואחר כך מקדשים, לא חוששים. [במקום] שמקדשים ואחר כך כותבים, זה פשוט. לא [אלא רואים ש] צריכים [את זה במקום] שסופר לא מצוי [בעיר תמיד], מה הייתי אומר, שמא נודמן לו סופר, וקדם לכתוב קודם קידושין, לכן לומדים [שלא]¹²⁷.

מתני'. המקדש אשה ובתה או אשה ואחותה כאחת [פי' שאמר הרי שתיכם מקודשות לי]¹²⁷, אינן מקודשות [ואין אחת מהן צריכה גט]¹²⁷. ומעשה בחמש נשים ובהן שתי אחיות, וליקט אדם אחד כלכלה של תאנים, ושלחן היתה ושל שביעית היתה, ואמר הרי כולכם מקודשות לי בכלכלה זו, וקיבלה אחת מהן ע"י כולן, ואמרו חכמים, אין האחיות מקודשות.

גמ'. מאיפה לומדים את זה. אמר רמי בר חמא, שנאמר בפסוק "אשה אל אחותה לא תקח לצרור", התורה אמרה, בשעה שנעשו צרות זו לזו [כגון דקדשם כאחת], לא יהא לו ליקוחים אפי' באחת מהם. אמר לו רבא, אם כן [פי' שהפסוק מדבר במקרה כזה, וכי] זהו שנאמר "ונכרתו הנפשות העושות מקרב עמם", ואם קידושין לא תופסים בהם, מי מחייב כרת. אלא אמר רבא, הפסוק [מדבר] בזה אחר זה [שקדשה הראשונה, והיא אשתו גמורה, ואז אם בא על אחותה ענוש כרת], והמשנה מדבר כמו רבה, שאמר רבה, כל שאינו בזה אחר זה, אפי' בבת אחת אינו. מה שלמדנו לפני כן, אמר רבה, כל שאינו בזה אחר זה, אפי' בבת אחת אינו. שאל אביי שאלה מברייתא,

מייירי דידעינן בודאי בשליחות הסבלונות, אבל בקלא דסבלונות לא חיישינן לכולי האי [תרומת הדשן ח"ב סי' רכ"ו].

וע"י סבלונות. הטעם הוא לפרש"י חיישינן שמא הסבלונות הם הקדושין אף ע"ג דלא היו מתעסקים בעניני קדושין ולא אמר כלום שנותן לשם קדושין מ"מ יש חשש קידושין כיון שהיה גמר שידוכין ביניהם וכו', וע"י לעיל הערות.

אף על פי שרוב וכו' - פי' רוב עיירות סביב לאותו מקום משלחים סבלונות משום הכי נקרא מקום שנהגו מיהו באותה העיר הרוב אין משלחים, מיהו "א דחיישינן למיעוט ממש מיעוט עיר זו בשל סביבות מ"מ חוששין למיעוט והטעם דחוששין כאן למיעוט משום חומרא דאשת איש חיישינן למיעוט.

אף על פי שלא שלח בעדים - היינו לפי' תוספת חוששין לזה.

ששולח לה סתם - ודוקא כשאומר בל' חיבה אז חיישי' לקדושין משמע אם שולח סתם ולא אמר כלום אין חוששין לפי' אם אמר לדרון או לסבלונות אין חוששין אפילו אם דיבר בל' חיבה.

שהחתן שולח לכלה - דמשודכת נקראת ג"כ בלשון כלה.

ליכא למיחש לכ"ע - דאל"כ כל מי שיתן לאשה פנויה שום מתנה בפני עדים ניוחש לקדושין מיהו מתוס' שלנו יש לדייק אפילו לא שדיך נמי חיישי' לפי' תוספת.

יום או יומים - הטעם דאם אית' דקידש אותה אחר השידוכין היה קול להדבר בשלמא כשנתישן הדבר "ל שמא נשכח הדבר אבל יום או יומים לא נשכח הדבר והיינו לפי' תוספת ליכא חשש אבל לשיטות רש"י אכתי יש לחוש שמא עכשיו קידש אותה עם הסבלונות וכו'.

אם שלח בעדים - כיון דשלח ע"י עדים אנו סהדי דשלח לשם קידושין ובודאי שליח עשה שליחותו ודומה להא דק"ל הן הן עידי יחוד הן הן עידי ביאה אף על גב הביאה היא הקדושין והעדים לא ראו הביאה מ"מ הואיל דראו הדברים המוכיחים על הביאה הוי קידושין כן ה"נ כששלח סבלונות בעדים וכו'.

[כל ס"א מאוד ארוך, ורק עשיתי ב"ש]

לבדוק ר"י בתוס' עוד פעם.

המרבה במעשר [שבמקום להפריש א' חלקי עשר, הפריש א' חלקי ט'¹²⁸], פירותיו מתקנים ומעשרות מקולקלים [שהרי הכרי היתה בתחילה טבל, ושם מעשר חלה רק על חלק מהתבואה שהפריש לשם מעשר, והשאר נשאר טבל, ואסור לכל אדם עד שיתקנה ואם איתא דכל שאינו בזה אחר זה אינו בבת אחת כלל אמאי פירותיו מתקנים ולמה חל שם מעשר אפי' לפי חשבון הרי אינו בזה אחר זה שאם הפריש פעם אחת וחזר והפריש על היה שם מעשר חל על האחרון¹²⁸, ולמה. שנמאר, כל שאינו בזה אחר זה, אפי' בבת אחת אינו. אמר לו, מעשר שונה, שישנו בחצאים, שאם אמר תתקדש [תפריש] חציו של החטים, קדשה [וחלה עליו שם מעשר, שונה מנשים, ולכן כשהפריש בבת אחת יורת מכשעור יש לו למעשר לחול על כל חטה וחטה לפי חשבון, ויש לומר שנתפשו הכל לפי חשבון, אבל גבי אחיות, אין מקום לתפוס קצת קידושין לכל א' וא'¹²⁹]. והרי מעשר בהמה, דאין [מעשר בהמה] לחצי [שכן אי אפשר לקרא לב' בהמות, שחצי מכל א' הוה מעשר על ט' בהמות]¹³⁰, ואינו בזה אחר זה, ואמר רבא, יצאו שנים בעשירי וקרא את שניהם עשירי, דינם כעשירי ואחד עשר מעורבים זה בזה [פ' א' מהם מעשר גמור, אבל מאחר ולא יודעים איזה מהם, אז הוה ספק]¹³¹. מעשר בהמה שונה, שישנה [אפילו] בטעות. שלמדנו במשנה, קרא לתשיעי עשירי, ולעשירי תשיעי, ולאחד

¹²⁸ רש"י. עי' רמב"ם (מעשר פ"א ה"ד, וכן הוא בשו"ע י"ד שלא סע"ו): אין מעשרין באומד אלא במדה או במשקל או במנין, וכל המדקדק בשיעור משובב, והמרבה במעשרות מעשרותיו מקולקלין שהרי הטבל מעורב בהן ופירותיו מתקנים.

דרך אמונה: אין מעשרין מאומד. דכיון שהתורה נתנה מדה אסור להרבות ולא למעט ובדיעבד אם עשר מאומד אם כיון להשיעור הרי טוב ואם פחת או הוסיף דינו כדבסמוך ו"א [הג"א בשו"א פאה פ"ה מ"ב ועי' יר' דמאי פ"ה ה"ב ובחז"א דמאי סי' ט"ו סק"ו] שאם טעה בדבר מועט בכדי שהדעת טועה הוי כתרם כשיעור ו"א [עי' תוס' בגיטין לא ע"א ד"ה כשם שתרומה] [שאבא אלעזר בן גמלא לא חושש למרבה במעשרותיו, וגם מחלק בין מרבה במתכוין] ויש"ש פ"ג דגיטין סי' כ"ה, מיהו הר"ש בפ"ק דתרומות מ"ז דחה תי' [זה] שאם עישר באומד אפי' טעה הרבה מעשרותיו מעשר כ"ז שלא הרבה או מיעט במתכוין ולא כיון לעיני יפה דאז הוי מרבה או ממעט במעשר ואם כיון לעיני יפה מהני. והמרבה במעשרות. דין זה בין במעש"ר ובין במע"ש או במעשר עני [עי' תוס' מנחות נד ע"ב].

מעשרותיו מקולקלין. כגון שהיו לו ס' קבין והי' צריך לתת ו' קבין ונתן ז' קבין הרי הכרי של ג' קבין הנשארין מתוקן וחל מעשר על ה' קבין וח' תשיעיות קב שזהו המעשר של ג' קבין וקב ותשיעיות קב נשאר טבל במה שהפריש שלא כיון לפטור זה רק לעשותו מעשר ולא נודע איזה הטבל שם. [עי' אפיקי ים ח"א סי' יב]

¹²⁹ רש"י. ועי' רשב"א: ור"י ז"ל פ' דבמעשר דגן נמי בשהפריש שני סאין האחת מעשר כל חיטיה והאחת חולין דומיא דמעשר בהמה, וה"פ שאני מעשר דאיתיה בזה אח"ז לחצאין שאם אמר סאה אחת מחצית כל חטה וחטה שבה יהא מעשר ואח"כ אומר כן מסאה האחרת חל המעשר בשתייהן במקצת כל חטה וחטה, ולפי שישנו בזה אח"ז כה"ג אף כשהפריש שתיים בבת אחת חל המעשר באחת לגמרי להיות כל חיטיה מעשר והאחרת טבל גמור וה"ל טבל ומעשר מעורבין זה בזה, ועי' ריטב"א עירובין נ ע"א: ופרקינן שאני מעשר דאיתיה לחצאין דאי אמר תקדוש פלגא פלגא דחטתא קדשה. פ' כי כשהפריש שני כורין מעשרה אי אמר תקדוש פלגא פלגא דחטתא ולא יהא כאן בין הכל אלא כור אחד של מעשר קדיש, פרש"י ז"ל וכיון שכן כשהפריש שני כורין ביחד אומרין כי לכך נתכוון, ורש"י ז"ל פ' דאפילו לא נתכוון לכך כיון דיכול להיות בשום ענין בזה אחר זה אף בבת אחת ישנו, וכשאמרין בסמוך דכיון דאיתיה בזה אחר זה בטעות איתיה בבת אחת אפילו שלא בטעות.

¹³⁰ צורת הפרשת מעשר בהמה היא כך: מכניסים כל הבהמות לדיר, ומוציאים אותם א' א', והעשירי נתקדש במעשר בהמה. ואם אחרי שמנה את הבהמה התשיעי שיצא מעדרו, אינו יכול למנות חציו של ב' הבהמות הבהמות, ויקריב כל א' חציו, וגם אינו בזה אחר זה שאחר שקרא לעשירי עשירי, חזר וקרא לאחד עשר עשירי, השני איננו קדוש (רש"י).

¹³¹ דינם לשלוח אותם למרעה עד שמקבלים מום, ואז הוא מביא בהמה של חולין, ויאמר כל מקום שהשלמים נמצא יהא מחולל על בהמה זו של חולין, ויקריב אותו כשלמים, ושניהם נאכלים לבעלים, שהרי שניהם ספק מעשר ומעשר בהמה נאכל במומו לבעלים כמו שלמים. ובמקרה כזה אינו בזה אחר זה, שהרי אחרי שקרא עשירי עשירי, האחד עשר איננו קדוש (רש"י).

עי' רמב"ם (בכורות פ"ח ה"ד): יצאו תשיעי ועשירי כאחד בין שקרא שניהם עשירי, בין שקראם תשיעי, שניהם שמוקדשין ויאכלו במומו ואינו קרובין, וכן אם יצא עשירי ואחד עשר כאחד, אם קראו עשירי הרי עשירי ואחד עשר מעורבים זה בזה והם כמו מעשר שנתערב בשלמים שיאכלו במומו כמו שביארנו בהלכות פסולי המוקדשין, ואם קראו אחד עשר הרי העשירי והחולין מעורבין זה בזה ויאכלו במומו.

עשר עשירי, שלשתן קדושים [פ' התשיעי נאכל אחרי שקיבל מום, העשירי מעשר, והאחד עשר שלמים, אבל קידושין אינם בטעות]¹³².

הרי [לחמין] תודה [שהוא קרבן שמובא על מ' חלות], שאינם בטעות [שאם שחט תודה על מ' חלות ונתכוון לחלות שחורות ונמצאו לבנות, לא נתקדשו, ככל הקדש בטעות שאינם קדוש], ואינם בזה אחר זה [שאם שחט תודה על מ' חלות, וחזר ואמר על מ' חלות אחרות, השניים לא נתקדשו], ולמדנו, תודה שנשחטה על שמונים חלות [שהביא איתו לעזרה], חזקה אמר, ארבעים מתוך שמונים נתקדשו¹³³. ור' יוחנן אמר, לא קדשי לה ארבעים מתוך שמונים. [וכי] לא נאמר על זה, אמר ר' יהושע בן לוי, הכל מודים, כל מקום שאמר שיתקדשו ארבעים מתוך שמונים, שנתקדשו [רק מ', והשאר לאחירות אם יאבדו או יטמאו אלו יהיו אלו במקומם. ואם אמר] לא יתקדשו ארבעים אלא אם כן נתקדשו [כל ה]שמונים, לא נתקדשו [כדברי רבה שכל שאינו בזה אחר זה אינו בבת אחת]. לא נחלקו, אלא [ששחט] בסתם, אחד סובר, שכוונתו היתה לאחירות [ולבו היה רק למ'], ואחד סובר, שהוא התכוין לקרבן גדול [וכולם היו בלבון].

ורבא, למה הוא הסביר [את דברי המשנה שאינה מקודשת] כדברי רבה. שתלמד את דבריו שאלה הם קידושין שאין מסורים לביאה [שאפילו אם רק קידש אחת מהן, אלא שלא פירש איזו היא, אינה מקודשת שזה קידושין ללא התיר ביאה, שאין ידוע איזה מהן אחת אשה ואיזו אשתו. נכון אפשר לתרץ כך, אבל רבא] הסביר לפי דברי רמי בר חמא.

למדנו, קידושין שאין מסורים לביאה, אביי אמר, הוה קידושין¹³⁴, רבא אמר, לא הוה קידושין. אמר רבא, "בר אהינא"¹³⁵ הסביר ל¹³⁶, "כי יקח איש אשה ובעלה" [פ' כי יקח היא קידושי כסף, וכתוב "ובעלה" שצריכים להיות נאווה לביאה]¹³⁷, קידושין המסורים לביאה הוה קידושין, קידושין שאין מסורין לביאה לא הוה קידושין.

למדנו במשנה, המקדש אשה ובתה או אשה ואחותה כאחת, אינן מקודשות [כנ"ל משהו כל שאינו בזה אחר זה אפילו בבת אחת אינו], הרי [אפשר להבין מזה דווקא כאחת, אבל אם קידש] אחת מאשה ובתה [ולא פירש איזה] או מאשה ואחותה, מקודשת, ולמה. הרי הם קידושין שאין מסורים לביאה¹³⁸, זה פורך את רבא. אמר לך רבא, ולדברין, נאמר בסוף, מעשה בחמש נשים ובהן שתי אחיות, וליקט אחד כלכלה של תאנים, ושלחן היתה ושל שביעית היתה, ואמר הרי כולכם מקודשות לי בכלכלה זו, ואמר חכמים, אין אחיות מקודשות, אחיות הוא דאינן מקודשות, הא הנשים האחרות מקודשות. איך מדובר. אם תאמר שאמר כולכם, [זה דומה להלכה של הנותן מתנה לאשה ולעובר שבמעיי אמו, שהעובר אינו קונה כלום אז גם האשה לא קונה כלום, שהרי היתה קנין א', ולא הקנה לזה בלא זה, ויש משל לזה כאילו נתן מתנה] והקנה לאת ולחמור, [שהרי העובר לא קונה כמו שחמור לא קונה, ומי שהקנה] לך ולחמור, לא קנה.

¹³² רש"י. עי' רמב"ם (בכורות פ"ח ה"א): המכניס צאן לדיר והתחילו לצאת אחת אחת והוא מונה כמו שביארנו וטעה במנין וקרא לשמיני או לשלמטה ממנו עשירי או שקרא לשנים עשר או שלמעלה ממנו עשירי לא נתקדשו, אבל אם קרא לתשיעי או לאחד עשר עשירי נתקדשו, ודבר זה הלכה מפי הקבלה נשמע שהטעות מתקדשות למעשר שלמעלה ממנו ושלמטה ממנו אבל לא שלפניהם ושלאחריהם, אפילו קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי בין בטעות בין בכונה שלשתן מוקדשים.

¹³³ עי' רמב"ם (פסולי המוקדשין פ"ב ה"ט): תודה שנשחטה על שמונים חלות, לא קדשו ארבעים מתוך שמונים, ואם אמר יקדשו ארבעים מתוך שמונים, מושך ארבעים מתוך שמונים ומרים מהם אחת מכל קרבן, והארבעים השניות יפדו לחולין.

¹³⁴ עי' שו"ע (אה"ע סי' מא ס"ב) הובא לקמן הערה עז.

¹³⁵ רש"י לעיל ט ע"ב.

¹³⁶ הבינני דבר זה שיכולני להביא לו ראיה מן התורה? (רש"י).

אלא לא [איננו בכלל את וחמור], שאמר להם "אחת מכס", ולמדנו, אין אחיות מקודשות.

לפי רבא ההתחלה קשה. ולפי אביי הסוף קשה. אביי מתרץ לטעמו, רבא מתרץ לטעמו. אביי מתרץ לטעמו, המקדש אשה ובתה או אשה ואחותה כאחת, אינן מקודשות, הרי [משמע שאם קידש] אחת מאשה ובתה מאשה ואחותה, מקודשת. ואם אמר, הראויה לביאה תתקדש לי¹³⁷, אינה מקודשת. ומעשה גם בחמש נשים ובהן שתי אחיות, וליקט אחד כלכלה של תאנים ואמר הראויה לי מכס תתקדש לי, ואמרו חכמים, אין אחיות מקודשות.

ורבא מתרץ לטעמו, המקדש אחת מאשה ובתה או אחת מאשה ואחותה, נעשה כמי שקידש אשה ובתה או אשה ואחותה כאחת ואינן מקודשות [שהם קדושין שאין מסורין לביאה, ואין משמעות כאבין], ומעשה גם בחמש נשים ובהם שתי אחיות, וליקט אחד כלכלה של תאנים ואמר הרי כולכם ואחת משתי אחיות מקודשות לי בכלכלה זו, ואמרו חכמים, אין אחיות מקודשות [שזה קידושין שאין מסורים לביאה, ואין קני את וחמור].

בא ושמע [למדנו במשנה] המקדש את בתו סתם [אמר אדם לאב, אחת מבנותיך מקודשת לי]¹³⁸, אין הבוגרות בכלל [אם יש בוגרות, אין לאף א' מהם ספק קידושין], להצטרך גט מאחר ואינן ברשותו לקבל קידושין עבורם ללא שליחות], הא קטנות בכלל [משמע אפילו הרבה, וכולם צריכות גט]. ולמה, הם קידושין שאין מסורים לביאה, וזה פורץ את רבא. אמר לך רבא, כאן במה מדובר, כשאין שם אלא גדולה [א' וקטנה א', ואז אין ספק קידושין בכלל, והם מסורים לביאה, ובאמת זה היה כך אפילו אם היו הרבה גדולות]. הרי כתוב בוגרות. מאי בוגרות. בוגרות של העולם [והרי כשהאב הזה קיבל כסף קידושין עבור ביתו, אין כל הבוגרות בעולם בכלל הספק]. אם כן, אז לא הזכירו את זה בכלל. כאן במה מדובר, [שבוגרת אחת בעולם] עשאה [את האב של בת] שליח [לקדשה לכל גבר שיבא]. מה הייתי אומר כשמקבל קידושי [כסף], הוא קיבל על דעתה, לכן לומדים [שלא], שאדם לא עוזב דבר שיש לו הנאה ממנו [ואם הוא מקדש את ביתו, הוא מקבל את הכסף קידושין].

וכי לא מדובר [שהבוגרת] אמרה לו [לאב המקדש, שהכסף] קידושין יהיה שלך. עם כל זה, אדם לא עוזב מצוה המוטלת עליו [שנאמר (ירמיה כט &) ואת בנותיכם תנו לאנשים]¹³⁸ ועושה מצוה שלא מוטלת עליו.

בא ושמע, מי שיש לו שתי כתי בנות משתי נשים¹³⁹, ואמר, קידשתי את בתי הגדולה, ואיני יודע אם גדולה שבגדולות [מאשתי הראשונה], ואם גדולה שבקטנות [מאשתי השנייה], אם קטנה [וכ"ש אמצית] שבגדולות שהיא גדולה [יתר] מן הגדולה שבקטנות, כולן אסורות [לאחרים עד שיתן גט] חוץ מקטנה שבקטנות, דברי ר"מ [אם כן רואים שקידושין שאין מסורים לביאה הוה קידושין]. כאן במה מדובר, כשהוכר [בשעת הקידושין] מי נתקדשה] ולבסוף נתערבו [שכח איזו קידש לו]. וזה גם מדויק, שלמדנו איני יודע ולא כתוב אין ידוע, וכך למדנו? אם כן למה נאמר [בכלל]. להוציא מדעת דר' יוסי, אמר, אדם מוריד את עצמו לספק [וכשאמר בתי הגדולה ודאי כוונתו היתה להכי גדולה, וכולם חוץ ממנה מותרות], לכן לומדים [שלא, אלא], אדם מוריד את עצמו לספק.

בא ושמע [למדנו במשנה], מי שקידש אחת משתי אחיות, ואינו יודע איזו קידש, נותן גט לזו וגט לזו. כאן במה מדובר, כשהוכר [את מי קידש] ולבסוף נתערבו. וכן מדויק, שכתוב אינו יודע ולא כתוב אינו יודע. אם כן למה נאמר [בכלל]. צריכים את זה עבור הסוף, מת ולו אח אחד¹⁴⁰, חולץ

¹³⁷ עי' שו"ע אה"ע סי' מא ס"ג הובא לעיל הערה עג.

¹³⁸ רש"י. ועי' כתובות כב ע"ב (רע"א).

¹³⁹ עי' לעיל הערות עד ועז.

¹⁴⁰ עי' שו"ע אה"ע סי' קעו ס"א): מי שקידש אחת משתי אחיות, ואינו יודע איזו קידש, אפילו לא הוכרו מעולם, שלא נתנו לביאה, הוה קדושין וצריך גט לכל אחת ואחת. מת, ולו אח, חולץ לשתיהן. היו לו שני אחים, אחד חולץ ואחד מייבם לשניה. קדמו שני האחים וכנסו את שתיהן, אין מוציאים אותם מידן. ואם נמלכו בב"ד ואמרו להם שיחלוץ האחד ויבם השני, והלכו שניהם ויבמו, יוציאו.

ביאור: אין מוציאים אותם מידן. משום דכ"א יאמר אני כנסתי את היבמה ואח"ל שלא כנס היבמה מ"מ אחר שכנס השני פקע הזיקה ומדייק הרא"ש דוקא כשכל א' י"ל אני כנסתי היבמה אבל המייבם אחות זקוקתו יוציא אף לדעת תוס' דס"ל אם כנס לחופה אל יוציא כמ"ש בס"ס קנ"ט דשם בתחלה קידש אותה ולא בלעיה באיסור ואפשר לומר אפי' אם ליתא כאן אלא אח א' וכנס לאחת חולץ לשני' לא יוציא ד"ל ג"כ ידי כנסתי ואף את"ל דלא כנס דדייה מ"מ פקע הזיקה כיון שכנס אחותה אף על גב שכנס באיסור מ"מ י"ל כה"ג ד"ל שכנס היבמה לא יוציא מיהו למה שדייק הנ"י במתניתין דלא תנא באח א' אם כנס לא יוציא היינו שחלץ לא' וכנס לא' לא יוציא דשמא כנס היבמה א"כ חליצה זו לאו כלום דהא חלץ לשאינה יבמתו מזה דייק אף כה"ג יוציא אף על

לשתיהן, היו לו שני [אחים], אחד חולץ ואחד מייבם, אם קדמו וכנסו, אין מוציאים אותם מידם [אפי' לא כנס הראשון את יבמתו ופגע באחות זקוקתו מאחר שכנסה השני פקע זיקה והותרה לראשון לקיימה דאחות זקוקה דרבנן היא ולא קנסי ליה להוציא]. דוקא אם חלץ ואחר כך יבם, אבל אם יבם ואחר כך חלץ, לא, שאז הוא פוגע באחות זקוקתו.

בא ושמע [למדנו במשנה], שנים [שאינם אחים] שקדשו שתי אחיות, זה אינו יודע איזו קידש, ו[גם] זה אינו יודע איזו קידש¹⁴¹, זה נותן שני גטין, וזה נותן שני גטין. גם כאן [מדובר] שהוכר [את מי קידש בשעת קידושין] ולבסוף נתערבו [שכחו]. וכן מדויק, שכתוב אינו יודע ולא כתוב אינו ידוע, וכך למדנו? אם כן למה נאמר [בכלל]. צריכים את זה עבור הסוף¹⁴²: מת, ולזה אח ולזה אח, זה חולץ לשתיהן [שאם חלץ וא' ויבם השני, הרי זה ספק שמא אחיו היה נשוי לזה שחלץ, וממילא הוא מקדש אחות של אשה שנפלה לו ליבום, ואסורה לו] וזה חולץ לשתיהן. לזה [אחד] אחד ולזה שני [אחים],

פי שהיא ספק אחות חלוצתו מ"מ גזרו חז"ל בחליצה כמו בגרושתו מזה נראה אם כנס בלא חליצה יוציא דאל"כ אכתי קשה למה לא תנא אם כנס אל יוציא ונראה מל"ש אם כנס אחת ואח"כ חלץ דיוציא דאל"כ אכתי קשה למה לא תנא אל יוציא גם כאן בתחלה באיסור כנס, ואפשר השתא נמי איסור והכניס' היא אינה יבמתו א"כ היא אחות חלוצתו ומ"ש ב"ח בזה א"ל (ב"ש).

¹⁴¹ עי' שו"ע אה"ע סי' קעו ס"ג): שנים שקדשו שתי אחיות, זה אינו יודע איזו קידש וזה אינו יודע איזו קידש, ומת, ולזה אח ולזה אח, כל אחד חולץ לשתיהן; ואין שום א' מהם יכול לייבם. לזה א' ולזה שנים, היחיד חולץ לשתיהן, והשנים א' חולץ לאחד תחלה, ואח"כ יבם השני לשניה. ואם קדמו השנים וכנסו אחד שחלץ היחיד, אין מוציאים מידם, אפילו שניהם כהנים. היו לזה שני אחים ולזה שני אחים, אחיו של זה חולץ לאחת, ואחיו של זה חולץ לאחת, ואח"כ האח השני של זה מייבם חלוצתו של זה, ואח השני של זה מיבם חלוצה של זה. אם קדמו שני האחים של הא' וחלצו לשתיהן, לא יבמו השני אחים האחרים של השני לשתיהן, אלא א' חולץ וא' מייבם לשניה. קדמו השנים האחרונים וכנסו, אחר שחלצו השנים הראשונים, אין מוציאים מידם.

¹⁴² דקתני היו שנים אחד חולץ ואחד מייבם ולאשמועינן דוקא הכי מיחלץ חד מיניהו לחדא ברישא והדר מייבם שני לשניה ממה נפשך אם זו ארוסת אחיו שפיר מייבם ואם לאו נכרית בעלמא היא ואינה אחות יבמתו הזקוקה לו דתייהו דמיא לאחות אשתו שהרי נפטרה זיקת אחותה הימנה בחליצת אחיו ולא גזרו על אחות חלוצה משחלצה אלא על החלוץ לבדו דקא פגע באחות זקוקה וכל זמן שלא חלץ א' מן האחין אסורה אחותה על כולן מדבריהם משום דדמיא לאחות אשתו (רש"י).

[האח] היחיד חולץ לשתייהן [שהרי אינו יכול לכנוס דילמא פגע באחות זקוקה], והשני [אחים], אחד חולץ ואחד מיבם. אם קדם ויבם [לפני שאחיו חלץ], אין מוציאין אותן מידם [מחייבים אותם להתגרש]. דוקא שחלץ [א' מהאחים לשתייהן] ואחר כך [א' מהאחים] יבם [לא' מהנשים]. אבל אם יבם ואחר כך חלץ [פ'י שא' מהב' אחים יבם, לפני שניהם עשו את כל החליצות], לא [מותן]. שהרי הוא פוגע בספק [יבמה לשוק] [שאם הוא נושא את זו שהיתה יבמה של היחיד, זה איסור יבמה לשוק, ואם הוא נושא את זו שהיתה אחות של יבמות של אחיו, זאת אחות זקוקתו].

בא ושמע, טביומי לימד, יש [אדם] זה חמשה בנים ול[אדם] זה חמשה בנות¹⁴³, ואמר אחת מבנותיך מקודשת לאחד מבני [ושניהם שלוחים], כל אחת ואחת צריכה חמשה גיטין [שכל א' ספק מקודשת]¹⁴⁴. מת אחד מהם, כל אחת ואחת צריכה ארבעה גיטין וחליצה מאחד מהן [שהיא גם ספק מקודשת וגם ספק יבמה]. ואם תאמר, גם כאן [מדובר] שניכר [בשעת הקידושין מי קידש למי] ולבסוף נתערבו [שכחו], הרי כתוב אחת מבנותיך לאחד מבני, [אלא זה] פרכה לרבא. וההלכה כמו אביי ב[נש משמעות אלה המרומזים ב]יע"ל קג"ם [יאוש שלא מדעת, עד זומם נפסל למפרע, לחי העומד מאליו]¹⁴⁵, קידושין שלא נמסרו לביאה, גילוי דעת בגט, מומר אוכל נבילות לתיאבון].

מעשה בחמש נשים. אמר רב, לומדים מהמשנה ארבע הלכות, ורב הסכים לג'. לומדים שמי שקידש אשה בפירות שביעית¹⁴⁶, מקודשת [שהרי זוכה בהן מן ההפקר, וכיון דזכה בהן ממונו הוא לכל דבר, ואין חסרון של "לאכלה" ולא לסחורה ולא לדבר אחר]¹⁴⁷. ולומדים שאם קידשה בגזל, אינה מקודשת, אפילו בגזל שלה [ואין לסמוך על זה שמאחר וקיבלה אותה, היא מחלה לו]. מאיפה [אנו יודעים את זה]. מזה שכתוב "שלהם היתה ושל שביעית היתה", הטעם הוא ששביעית הוא הפקר, הרי [אם עשה כן] בשאר שנים, לא. ולמדנו אשה נעשית שליח לחבריתה, ואפילו במקום שנעשית לה צרה [פ'י אשה של אותו גבר, ואף על פי שבכל עדות שהאשה כשרה לה אין הצרה נאמנת, אמנם שליחותה כיון שעשתה עשתה שהרי הכא בקידושין הללו הן נעשות צרות ע"י זו שקבלה וכתוב נכריות מקודשות]¹⁴⁸. [וההלכה] האחר [שרב לא הסכים לו], מהי קידושין שאין

¹⁴³ ע"י שו"ע (אה"ע סי' לז סי"ט): מי שיש לו חמשה בנים ועשו כולם את אביהם שליח לקדש להם, ואמר אבי הבנים למי שיש לו ה' בנות: אחת מבנותיך מקודשת לאחד מבני, וקיבל האב הקדושין, כל אחת צריכה גט מכל האחים. מת אחד מהם, כל אחת צריכה ארבעה גיטין וחליצה מאחד מהם.

¹⁴⁴ ע"י מ"מ (אישות פ"י ה"ב): שהקשה איך יש שליחות כזה להזיק לו, ואפשר לחלק בין שליחות בעלמא לשליחות האב.

¹⁴⁵ רש"י, ור"ת לומד שזה ימי לידה שאינה רואה בהן שאין עולים לספירת יזבתה, ו"א שזה לא אפשר ולא כמכוין.

¹⁴⁶ ע"י רמב"ם (אישות פ"ה ה"ג): המקדש בפירות שביעית או באפר פרה אדומה או במים שמילאן לעשותן מי נדה הרי זו מקודשת. המקדש בהקדש של בדק הבית בשוגג הרי זו מקודשת, והוא ישלם קרן וחומש להקדש ויביא אשמו כדון כל מועל בשגגה, ואם קידש בו במזיד אינה מקודשת. [ראב"ד] או במים שמלאן לעשות מי נדה הרי זו מקודשת. א"א דוקא בשכר הבאת האפר והמים או בשכר מילוי המים.

¹⁴⁷ ע"י רש"י וע"ז סב ע"א. וע"י תוס' איך שהבין את דברי רש"י: אע"ג דאסור לקנות מהם חפץ כדכתיב לאכלה ולא לסחורה ה"מ לכתחילה אבל בדיעבד המקח קיים וכן גבי אשה בדיעבד מקודשת וכן משמע לקמן במתניתין (דף נו:): דקתני מכרן וקידש בדמיהן מקודשת. וע"י תוס' (ע"ז סב ע"א): אף על פי שאמרנו שאסור לפרוע חובו מפירות שביעית משום דלאו לאכלה הוא מ"מ לקדש אשה מותר אף על גב דלאו לאכלה הוא כשאמרין פרק האיש מקדש (קידושין דף נב). מעשה באחד שקידש חמש נשים בכלכלה של שביעית ואמרו חכמים אין האחיות מקודשות הא אחרות מקודשות וטעמא דמשום פריה ורביה אקילו ביה רבנן ומיהו יש לדחות דהתם דיעבד אבל לכתחלה אסור.

¹⁴⁸ רש"י. וע"י רא"ש: [על דברי רש"י]: ואין זה שום חדוש כיון שעשאתה שליח והיא נתרצית להיות שלוחה למה לא תהיה שלוחה אף על פי שנעשית לה צרה ור' יצחק פ'י דאיצטרך לאשמועינן דאפילו כשקבלה סתם נעשית שליח לחברתה ואני אומר פ'י דלא בעי למימר כשקבלה סתם שלא אמרו לה קבלי בשבילנו דפשיטא דלא מהני כלום דאטו אם אמר אדם לאשה התקדשי לי בחפץ זה וקבלה אשה אחרת החפץ בלא צויה תהיה מקודשת ואין לומר דשאני הכא שהמקבלת גם היא עצמה מתקדשת וכל שכן דגרוע טפי דאדרבה יש לנו לומר דדוקא לעצמה קבלה שהרי לא אמרו לה לקבל בשבילה ואף אם אמרו לה שמא לא הסכימה דעתה לעשות כשליחותן להכניס ארבע צרות לביתה אלא הכי פירושו כשקבלה סתם אמרו לה קבלי בשביל כולנו והיא לא אמרה כן אקבל גם בשבילכם אלא שתקה וקבלה סתם וקא משמע לן דכיון שקבלה בסתם ולא אמרה בפירוש איני רוצה לעשות שליחותכם מסתמא בשביל כולם קבלה ואף על פי שנעשו לה צרות.

וע"י שו"ע (אה"ע סי' לו סי"ח): אשה נעשית שליח לחברתה לקבל קדושין, אף ע"פ שנעשית לה צרה, שמקדש לשתייהן. ויש מי שאומר [הרא"ש] שאפילו אם

מסורים לביאה. ושיחשיבה. משום שהוא מסופק [אם ההלכה] כאביי או כרבא [ולכן מוכן הלשון שלומדים ד' דברים מהמשנה על אף שהאחרון הוא לא ידע איך ללמוד].

כאשר ר' זירא עלה [לארץ ישראל], אמר את ההלכה הזאת [של קדשה בגזל אינה מקודשת] לפני ר' יוחנן. אמר לו, וכי רב אמר כך [חשבו שזה שאלה, שר' יוחנן חולק על זה]. והרי הוא לא אמר 2. והרי ר' יוחנן אמר, גזל [גזלן] ולא נתייאשו הבעלים [אלא עוד מצפים לקבלו בחזרה]¹⁴⁹, שניהם אינם יכולים להקדיש, זה לפי שאינו שלו, וזה לפי שאינו ברשותו¹⁵⁰. כך אמר לו, מי אמר רב כמוני. שאלו שאילה מברייתא, קידשה בגזל בחמס [נתן כסף בעל כחו של בעל החפץ, ולקחון או בגניבה, או שחטף סלע מידה וקדשה, מקודשת. שם [מדובר] בגזל שלה [ומזה שקבלתה, מחלה לו על הגזילה]¹⁵¹]. הרי מזה שכתוב בסוף "או שחטף סלע משלה", משמע שתחילת [הברייתא] מדובר בגזל מאחר. [אין משמעות אלא הסוף] בא לפרש [את ההתחלה], קידשה בגזל בחמס או בגניבה, כיצד, כגון שחטף סלע מידה וקדשה בו.

כשאמרה לה: קבלי גם בשבילי, ולא השיבה הן אלא שתקה וקבלה סתם, מסתמא גם בשבילה קיבלה.

וע"י פ"ת: שמקדש לשתייהן. עיין בס' בית מאיר שכתב דנראה דאשת איש אינה יכולה להיות ש"ק לחברתה לקבל קדושין מבעלה ואף דהכא ק"ל דנעשה שליח ואפילו במקום שנעשה לה צרה היינו במקדש לשתייהן ד"ל מגו דזכיה לנפשה כו' ואפילו אם היתה זו כבר מקודשת מ"מ יכולה לקבל קדושין מבעלה לחברתה כיון שהיא רק ארוסה ואין ידה כיד בעלה משא"כ אם היא כבר נשואה לו דידה כיד בעלה ונמצא אין הכסף יוצא מרשותו וכדקיי"ל בח"מ סי' רמ"ג דאין אדם יכול לזכות ע"י אשתו לאחר ואולי יש לחלק דדוקא במזכה שלא מדעת הקונה הוא דאינו יכול אבל בנעשית שליח לקבלה עדיף אך זה צ"ע דלא מסתבר לחלק בכך ע"ש.

ע"י ח"מ: וקבל' בסתם. מכאן משמע דאין שליח לקבלה צריך שיאמר הן דאפי' קיבל בשתיקה סגי וכמ"ש למעלה.

וע"י אב"מ: שהביא את דברי הח"מ, וגם דברי הב"ש ז"ל: מ"ש ושתקה וקיבלה סתם היינו שלא אמרה שהיא שליחה אבל מ"מ השיבה הן עכ"ל. ואין נראה כן מלשון הרא"ש, דאי נימא שאמרה הן ה"ל כאילו קיבלה בפירוש בשביל כולם ומדכתב ולא אמרה בפירוש איני רוצה ודאי משמע שהיה שתקה לגמרי. ולכן נראה דהתם כיון שאשה גופ' נתרצית להתקדש לזה אלא שאמרה לזו שתקבל את הכסף בשבילה ושליח שפיר נעשה בשתיקה וכו' אבל באומר לשליח קבלה הרי זה לקידושין למי ששלחך כיון דאינו אומר שיעשה שליחותו דהא שליח קבלה שליח דאשה הוא אינו צריך למחות וכמו בנתן הוא ואמרה היא.

¹⁴⁹ ע"י רמב"ם (ערכין פ"ו הל"ד): הגזל את חבירו ולא נתייאשו הבעלים שניהם אינם יכולין להקדיש, זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו וכן כל כיוצא בזה.

¹⁵⁰ ע"י תוס': מילתיה דרבי יוחנן קא משמע לן דאין הנגזל יכול להקדישן לפי שאינו ברשותו אבל בגזלן ליכא שום חידוש.

והרי כתוב במשנה גזל דידה, ורב אמר אינה מקודשת. אין קושי, זה [שהיא מקודשת] ששדכו [מקודם לכן], והיא נתרצית להתקדש [לן], וזה [שאינה מקודשת] שלא שדכו¹⁵¹.

אותה אשה שהיתה שותפת רגליה בספל מים, בא אותו האיש, וחטף כסף מחברו וזרק לה, ואמר לה [הרי את] מקודשת לי, בא אותו הגבר לפני רבא, אמר, אין מי שחושש לדברי רבי שמעון שאמר, סתם גזילה הוה יאוש [שמאחר ויודעים מי גזלו ואי אפשר להוציא ממנו, מתייאשים]¹⁵².

¹⁵¹ עי' לעיל הערה.

¹⁵² עי' שר"ע (אה"ע סי' כח ס"א): המקדש את האשה בגזל או בגניבה או בחמס, אם נתיאשו הבעלים, ונודע שקנה אותו דבר ביאוש, הרי זו מקודשת. ואם לאו, אינה מקודשת. הגה: קדשה בגזל או גניבת עובדי כוכבים, הוי מקודשת דהא אינה צריכה להחזיר רק מכח קידוש השם. קדשה בגזל אחר יאוש לבד, מקודשת מדרבנן.

עי' בהג"א סק"ד מח' רמב"ם (אישות פ"ה ה"ז), ורא"ש ב"ק פ"ז סי' ב, שמדובר ביישוי רשות קודם הקידושין, ועי' רשב"א (ד"ה לית), ור"ן שהיות הכסף בידה מהוה שינוי רשות.

ועי' ח"מ: ונודע שקנה אותו. זה הוא לשון הרמב"ם (אישות פ"ה ה"ט) ולפי פשוטו משמעות לשונו דסתם גזילה לא הוי יאוש, על כן כתב "ונודע שקנה אותו", כלומר שיש עדים שנתיאשו הבעלים מן הגזילה והגזלן קנה הגזילה ביאוש, אבל אם בשעת קדושין עדיין לא נודע אם נתיאשו אף שאח"כ נודע שכבר היה יאוש קודם הקידושין הוי כיאוש שלא מדעת והטור בח"מ סי' שסח למד בגמ' ב"ק דף ק"ד מח' ר"א ד"א (בעל המאור) דהא דמחלקין בין גנב לגזלן ובגזלן לא הוי יאוש ובגנב הוי יאוש השני' שהוא דעת הרא"ש הוי איפכי דבישראל דדייני בגמי יימר אפילו לסטים הוי יאוש ומחלוקת רבנן ור"ש בגנב וגזלן הוא בכותי ובגנב וגזלן כתי' ק"ל כרבנן דגזלן לא הוי יאוש ובגנב הוי יאוש, אבל היש"ש למד עיקר כדברי הבעל המאור, והרא"ש לא חולק, ולפ"ז מה שכלל כאן גנב וגזלן בחדא מחתא קשה דהכא בישראל עסקינן דסתם גנב הוי יאוש ואם כן למה כתב ואם לאו אינה מקודשת ואתרוייהו וצ"ל דואם לאו דקאמר היינו בודאי לא נתיאשו ומסתם יאוש לא מיירי ודברי הרמב"ם בפ"ו מהלכות גזילה וכן בש"ע סי' שס"ח בח"ה משמע דמחלק בין גזלן כותי לגזלן ישראל וזה נוטה לדעת הטור וצריכים עיון וכו', ע"כ.

ועי' קצה"ח סי' שסח סק"א: ודברי מוהרש"ל נראין, דאפילו לרבה שאמר בידוע נמי מחלוקת, לאו משום דס"ל דיאוש לא מהני, אלא משום דאע"ג דשמעיננה מייאש אמרי רבנן דבלבו אינו מתיאש דכל שעתא דעתיה למינקט בדינא וכו' וע"כ דפולגתא דר"ש ורבנן בגזלן ישראל מיירי.

ועי' ב"ש: המחבר פסק שם [ח"מ סי' שסח ס"א] גניבה הוי יאוש בגנב ישראל או גנב עכ"ם, וגזלן ישראל נמי הוי יאוש, וקשה למה כתב כאן סתם גזילה וגניבה לא הוי יאוש ותירץ ב"ח כאן לענין קידושין דאורייתא לא אמרי' סתם גניבה וגזילה יאוש אלא דוקא כשנודע דהיא יאוש אז היא מקודשת מדאורייתא אבל סתמא לא הוי קדושי דאורייתא אבל מ"מ היא מקודשת מדרבנן וצריכה גט מדרבנן וכו'. ועיי"ש ברמ"א: סתם גניבה הוי יאוש אפילו בעובד כוכבים.

ועי' ח"מ: הרי זו מקודשת. אף ע"ג דיאוש כדי לא קני הכא שהוא ביד אשה הרי כאן יאוש ושינוי רשות כשהוא בידה וכיון דקנתה היא אף הוא קונה אותה [לשון המ"מ פ"ה מה"א]. ועי' ב"ש: הרי זו מקודשת. בחו"מ סי' שנו"ג ס"ג, שם מבואר לשיטת הרמב"ם דס"ל אם לקח מן גנב מפורסם אפילו אם היה יאוש ושינוי רשות צריך הלוך להחזיר לבעלים דמי החפץ, לפי זה אי אפשר לומר דאיירי כאן בגנב מפורסם דא"כ במה מקדש אותה אלא איירי שהוא גנב שאינו מפורסם מיהו קשה דכאן משמע דהוי קידושי דאורייתא ושם כתב הבית יוסף בגנב שאינו מפורסם מן הדין היה צריך להחזיר הדמים אלא מפני תקנת השוק אין צריך להחזיר אם כן אינה מקודש' מדאורייתא, וכן שמעתי מקשים בשם הגאון מהר"ר יעקב מלובלין ז"ל ו"ל לשיטתו הב"י דס"ל במעמד שלשתן שהוא תקנת חכמים מ"מ הוי קידושי דאורייתא כן ה"נ הוי קידושי דאורייתא [עי' לעיל הערה] אלא לדעת רמ"א דס"ל במע"ש לא הוי קידושי דאורייתא קשה, וכו' ותו קשה למה שכתב הרב רמ"א בחו"מ סי' שנו"ג בה"ז מחזירים גניבה אפילו אחר יאוש ושינוי רשות מחמת דינא מלכותא א"כ במה מקדש אותה דהא צריכה להחזיר וכו' מ"מ מדאורייתא קנתה החפץ ודמי החפץ צריך הנגזל ליתן לה והוי קידושין דאורייתא היינו אם אינה יודעה שהוא גנוב ואם אמר לה שגנוב לא הוי קידושין כלל דהא בכי האי גוונא ליכא תקנת השוק אם כן צריכה להחזיר הדמים מדאורייתא והוא מקדש אותה סתם סבורה דמקדש אותה בכל דמי החפץ אם כן בטלי הקידושין וכו'.

ועי' אב"מ: מ"ש הב"ש דבגנב שאינו מפורסם ולא הודיע אותה שהוא גנוב דמקודשת לפי שאין צריכה להחזיר [החפץ] ולא הדמים משום תק"ה, הנה משום תק"ה אין צריך להחזיר רק הדמים שנתן והחפץ צריך להחזיר מותר הדמים דאין מנכין מתק"ה רק דמים שנתן ומה שהחפץ שוה יותר צריך הלוך להחזיר לבעלי' וכמ"ש הב"י בח"מ סי' שנו"ג וכן שם בסמ"ע ע"ש, וא"כ בקידושין גם אין מנכין לאשה עבור הקידושין רק שוה פרוטה דזה הוי דמים שנתן ומה ששוה החפץ יותר מפרוטה צריכה להחזיר לבעלים וכיון דדעת האשה להתקדש בכולה והיא אין לה אלא פרוטה הוי קידושי טעות, וכו'.

אותו האריס קידש במלא יד של בצלים, באו לפני רבא, אמר לו מי מחל לך [חלקו של בעל הבעל בבצלים]¹⁵³. והיינו דווקא במלא היד, אבל באגודה, יכול לומר, אני אקח אגודה ואתה תקח אגודה, אגודה כאגודה. אותו עושה שכר [מתמרים של בעל הבית למחצית שכר], שקידש בכלי של שכר¹⁵⁴. בא הבעלים של השכר ומצאו. אמר לו למה לא תביא לה מזה שהוא חריף [שהוא עדיף שלא דללו אותו, ויש לו לחלוותי לתת עוד טעם במים אחרים?]. באו לפני רבא. אמר, לא אמרו "כלך אצל יפות" [כל ששליח עשה מעשה, והמשלח אומר לו "יש יפים יותר מקום אחר ובאמת יש יפים יותר שם" - כלך אצל יפות" זה גילוי דעת שהוא מרוצה בשליחות שנעשה, ונתגלה שלמפרע היתה שליחות] אלא לענין תרומה [שהרי הם עומדות להפריש, אבל מי שלקח לעצמו, כל מה שאמר בעלים הוא שלא לביישו, ובודאי למפרע הוא לא מרוצה]. שלמדנו כברייתא, כיצד אמרו [ברכותינו, שליח ה]תורה לא מדעת [בעלים של התבואה] תרומתו תרומה¹⁵⁵. אדם¹⁵⁶ שיורד לתוך שדה חבירו, ומלקט [תבואה] ומפריש תרומה ללא רשות [הבעלים], אם יש חשש גזל [שאם הבעלים יקפידו עליו על מה שעשה, וחשיב כגזלן], אין תרומתו תרומה [שאם ?], ואם לא, אז תרומתו תרומה. ומיחייב יודעים אם יש חשש גזל או לא, שאם יבא הבעלים, ומצאו, ואמר לו יש יפים יותר, אם נמצא שם יפות מהם, אז תרומתו תרומה, ואם לא [אין שם יפים יותר], אין תרומתו תרומה. ואם הבעלים היו גם מלקטים ומוסיפים [על מה שעשה ההוא], בכל ענין [בין שיש יפות יותר, בין שאין יפות יותר] תרומתו תרומה. אבל כאן הוא עשה מקום בושתו, ואינה מקודשת.

מתני'. [כהן] המקדש [אשה] בחלקו [שחלק עם הכהנים מהקרבתו], בין קדשי קדשים בין קדשים קלים, אינה מקודשת¹⁵⁷. במעשר שני, בין שוגג בין מזיד, לא קידש¹⁵⁸, דברי רבי מאיר [דלדעת ר"מ מעשר ממון גבוה ולא ממון של הדיוט]. רבי יהודה אומר, בשוגג, לא קידש, במזיד, קידש. ובהקדש, במזיד, קידש, ובשוגג, לא קידש, דברי ר' מאיר. רבי יהודה אומר, בשוגג, קידש, במזיד, לא קידש¹⁵⁹.

גמ'. נאמר, שמשנה שלנו דלא כרבי יוסי הגלילי. שלמדנו כברייתא "ומעלה מעל בה", לרבות קדשים קלים שהן ממון [שהוא מתחייב עליהם קרבן שבועה?], דברי ר' יוסי הגלילי. אפי' אפשר לומר [שהמשנה כמין] ר' יוסי הגלילי, ור' יוסי הגלילי אחר [דבריו] מחיים, אבל לאחר שחיטה לא. למה. כאשר זכו [הכהנים בזמן] ושוק של השלמים, או הבעלים [בבשר], זכו משלחן גבוה [שהרי רק הקרבת האימורים וזריקת הדם מתיר הבשר]. וכן מדויק [מהמשנה], שנאמר, המקדש בחלקו [לאחר שחלקו, ולא כתוב המקדש בקדשים קלים], בין קדשי קדשים ובין קדשים קלים, לא קידש, וכך לומדים?.

הרבנים למדו, לאחר פטירתו של ר' מאיר, אמר להם רבי יהודה לתלמידיו, אל יכנסו תלמידי רבי מאיר לכאן, מפני שמצערים הם, ולא ללמוד תורה הם באים, אלא הם באים כדי לקצץ אותי בהלכות [ולהראות חריפותם]. דחק סומכוס ונכנס, אמר להם, כך שנה לי ר' מאיר, המקדש בחלקו, בין קדשי קדשים ובין קדשים קלים, לא קידש. כעס ר' יהודה עליהם, אמר להם, לא כך אמרתם לכם, אל יכנסו מתלמידי ר"מ לכאן, מפני שמצערים הם, ולא ללמוד תורה הם באים, אלא כדי לקצץ אותי בהלכות. וכי מאיפה יש אשה בעזרה [שהרי אם הוציאו את חלקם מחוץ לעזרה הם נפסלים ביוצא, ונשים אין נכנסות לעזרה כמש"כ בפ"ק דכלים¹⁶⁰]. אמר ר' יוסי, יאמרו, מאיר שכב [מת], יהודה כעס, יוסי שתק, דברי תורה מה תהא עליה. וכי אין אדם עשוי לקבל קידושין לבתו [קטנה או נערה] בעזרה. ואין אשה עשויה לעשות לה שליח לקבל קידושיה בעזרה. ועוד, [אם אשה] דחקה ונכנסה, מה דינו.

למדנו כברייתא, [כהן] המקדש בחלקו ר' יהודה אומר, מקודשת, ר' יוסי אומר, אינה מקודשת. אמר ר' יוחנן, שניהם מקרא אחד דרשו, "וזה יהיה לך מקדש הקדשים מן האש", ר' יהודה סבר, לך ולכל צרכיך [אפילו לקידושי אשה]. ור' יוסי סבר, כאש, מה אש לאכילה, אף הוא גם לאכילה [ולא לדבר אחר].

אמר ר' יוחנן,

ומה שהקשה ב"ש דאכתי אינה מקודשת מן התורה כיון דאינו אלא מתקנת השוק ולדעת הב"י דס"ל במעמ"ש מקודשת מן התורה נחא אבל לדעת הרמ"א דס"ל במעמ"ש אינו אלא מדרבנן ה"נ לא ליהוי קידושי תורה. הנה ברמ"א לא הזכיר דין זה דמעמ"ש הוא מדרבנן אלא בדרכי משה הביא דברי ר"י בסתם דבמעמ"ש אינה מקודשת אלא מדרבנן [הרי זה גם מובא ברמ"א?]. אמנם נראה לחלק דהתם במעמ"ש גוף המעמ"ש אינו אלא מדרבנן ולא זכתה בחוב אלא מדרבנן ואינו כסף אלא מדבריהם וכמו כן ביאוש דקונה מדרבנן ה"ל כסף מדבריהם. אבל ביאוש ושינוי רשות דגוף החפץ קונה מן התורה, אלא דמן התורה חייב להחזיר דמי החפץ לבעלים, ומדבריהם אין צריך להחזיר הדמים מחמת תקנת השוק, וכיון דכבר פטרו חכמים אותו מן החוב ולית ליה לנגזל שום טענה על הלוך א"כ מה לי מן התורה או מדבריהם, כיון דאין טענה לנגזל על האשה אודות הדמים, ה"ל כאלו כבר נתנה את הדמים לנגזל ומקודשת מן התורה לכ"ע. עי' המשך ההלכות בהערה פ.

נמנו [התלמידים, ורבו צד אחד ובטלו המועטים וחזרו בהם וכולם] למדו, [כהן] המקדש בחלקו, בין קדשי קדשים ובין קדשים קלים, אינה מקודשת, ורב אמר, עדיין היא מחלוקת [שלא עמדו למנין ור' יהודה לא חזר בו]. אמר אביי, זה מסתבר כדברי ר' יוחנן [שרבי יהודה חזר בו], שלמדנו כברייתא, מנין שאין חולקים [הכהנים חלקים ב]מנחות כנגד [חלקם ב]זבחים [כפי דמיהם¹⁵³, לומר טל אתה מנחה ואני חזה ושוך וכו']¹⁵⁴. מלמד הנאמר "וכל מנחה אשר תאפה בתנור וכו' לכל בני אהרן תהיה" [פי' שבמנחה עצמה יחלקו כל בני אהרן, ולא כנגדם זבחים וכו'].

ואולי [הכתוב רק מיעוט] לא יחלקו מנחות כנגד זבחים, שלא קמו תחתיהם בדת? [שהרי עני מביא חטאת עוף במקום בהמה], אבל יחלקו מנחות כנגד עופות, שהרי קמו תחתיהן בדת. מלמד הנאמר "וכל נעשה במרחשת וכו' לכל בני אהרן תהיה" [ופסוק זה מיותרת, שהיה אפשר לכתוב כל מנחה לכל בני אהרן תהיה, ולמה פירש כל מיני מנחות, ללמד שמחלקים בין כל בני אהרן המנחות, ולא מחלקים מנחות נגד זבחים].

יכול לא יחלקו מנחות כנגד עופות, שהללו מיני [הקרבת] דמים והללו מיני [הקרבת] קמחים, אבל יחלקו עופות כנגד זבחים, שהללו והללו מיני דמים. מלמד הנאמר, "על מחבת" [ואם אינו נצרך לענין מנחות כנגד שבחים ששני מינים הם, תלמד אותה שאין מחלקים עופות נגד זבחים]. יכול לא יחלקו עופות כנגד זבחים, שהללו מעשיהם ביד [מליקתן בצפורן] והללו מעשיהם בכלי [שחיטתן בסכין], אבל יחלקו מנחות כנגד מנחות, שהללו והללו מעשיהם ביד. מלמד הנאמר, "וכל מנחה בלולה בשמן וכו' לכל בני אהרן".

יכול לא יחלקו [מנחת] מחבת [כלי רודה, שכאשר מבשלים את המנחה במחבת האור שורף את השמן, ולכן נהיה קשה] כנגד [מנחת] מרחשת [כלי עמוקה, וכאשר מבשלים השמן איננה נשרפת, והיא רכה] או [מנחת] מרחשת כנגד [מנחת] מחבת, שזו מעשיהם רכים וזו מעשיהם קשים, אבל יחלקו מחבת כנגד מחבת [שאני אטול מנחה של ראובן, ואת המנחה של שמעון] ומרחשת כנגד מרחשת, שהללו והללו מעשיהם קשים, ואלה מעשיהם רכים. מלמד הנאמר, "וחרבה לכל בני אהרן תהיה".

יכול לא יחלקו בקדש קדשים, אבל יחלקו בקדשים קלים [שהרי יש לו זכיה בו, ויכול אפילו למכור חלקו]. מלמד הנאמר "איש כאחיו", וכתוב בסמוך "אם על תודה", כשם שאין חולקין בקדשי קדשים, כך אין חולקים בקדשים קלים. "איש", [כל כהן שהוא] איש מקבל חלק אפי' הוא בעל מום [שהם היו מתלעעים בעצים, ומפשיטים מנתחים ושוחטים את הקרבנות], ואין הקטן מקבל חלק אפי' אין לו מומים¹⁵⁵. מי המחבר של ספרא [תורת כהנים] סתם [כאשר לא מוזכר שמו]. ר' יהודה, והוא אמר שאין בה דין חלוקה כלל¹⁵⁶, לכן לומדים [שלא חזר בו, שהרי מזה שאין בה דין חלוקות רואים שאינם ממונו אל אמשלחן גבוה הם וזכיים].

אמר רבא, וכי אין לנו ברייתא כרב, והרי למדנו כברייתא, [בחלוקת לחם הפנים] הצנועים לא לוקחים בכלל [לאחר מיתת שמעון הצדיק שנשתלחה מארה בלחם הפנים וכל כהן מקבל רק כפול¹⁵⁷], והגרוננים

¹⁵³ ה"ה שלא כפי דמים ג"כ אסור (הגרשי"א).

¹⁵⁴ ע"י רמב"ם (מעש"ק פ"י ה"טו): ולמה חלק הכתוב במנחות בין מנחות האפיות ומנחת הסלת, שהרי באפיות הוא אומר כל המנחה אשר תאפה בתנור לכהן המקריב אותה לו תהיה, ובמנחת הסלת הוא אומר וכל מנחה בלולה בשמן וחרבה לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו, שהאפיה כשחולקין אותה אנשי בית אב כל שיגיע לו חלקו אפילו כזית פת הרי הוא ראוי לו שהרי אוכלו מיד, אבל הסלת אם יחלקו ביניהן נמצא מגיע לזה מלא כפו סלת או פחות שאינו ראוי לא ללוש אותו ולא לאפותו לפיכך היה עולה על הדעת שיחלקו מנחה כנגד מנחה ולא יחלקו מנחה זו בפני עצמה על כל אנשי בית אב, הוצרך הכתוב לומר בה לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו לומר שיחלקו בפני עצמה, מכאן אמרו חכמים אין חולקין מנחה כנגד מנחה אפילו מעשה מחבת כנגד מעשה מחבת או סלת כנגד סלת, אלא כל אחת ואחת חולקין שיריה בפני עצמה.

¹⁵⁵ ע"י רמב"ם (מעשה קרבנות פ"י ה"ז): אין הקטן חולק אפילו בקדשים קלים אף על פי שמוותר להאכילו קדשי קדשים, וכן אשה ואנדורגינוס אין חולקין להם בקדשי המקדש כלל שנאמר איש כאחיו, אבל בעל מום בין קבוע בין עובר בין שנולד במומו בין שהיה תמים ונפסל חולק ואוכל שנאמר לחם אלהי מקדשי הקדשים וגו', והוא שיהיה ראוי לאכילה, אבל אם היה טמא אינו חולק לאכול לערב.

¹⁵⁶ פ"י שאינו יכול ליטול ממון אחר של חבירו, אבל מיניה וביה ישנם חלוקה (תוס').

¹⁵⁷ וכל זמן שמעון הצדיק שימש, כל כהן קיבל כזית, ויש אוכל ושבע ויש אוכל משאיר.

ע"י ערה"ש (א"ח סי' נג סכ"ב): אין למנות ש"ץ ע"פ אלמות משרי העיר ואף ע"פ שרוב הצבור חפצים בו ואסור לאדם להתפלל בלא רצון הצבור וכל מי שמתפלל בחזקה ודרך אלמות אין עונין אמן אחר ברכתיו אם יש בו יראת שמים יברח מהעמוד אם רואה אפילו רק יחידים שאין רוצים בו וכל מצוה

חולקים [בתחילה חשב הגמ' פי' חולקים דרך עליו, שמניח חלוק לחבירו ולוקח כנגדו במקום אחר, אם כן רואים שיש בו דין חלוקה. ומסיק הגמ', שבאמת אין בו דין חלוקה אלא] מהו [הלשון] "חולקים", חוטפים¹⁵⁸. כמו שכתוב בסוף, מעשה באחד שחטף חלקו וחלק חבירו¹⁵⁹, והיו קוראים אותו בן חמסן עד יום מותו¹⁶⁰. אמר רבה בר רב שילא, מהו הפסוק [שחמסן הוא לשון של חמסן]. "אלהי פלטיני מיד רשע מכף מעול וחומץ". רבה אמר, מכאן, "למדו היטב דרשו משפט אשרו חמוץ".

מעשר שני, בין בשוגג בין במזיד, לא קידש, דברי ר' מאיר, ר' יהודה אומר, שוגג, לא קידש, מזיד, קידש וכו'. מאיפה יודעים את זה. אמר רב אחא בנו של רבא, בשם הגמרא [פי' כך נקבעה בגמרא ושגורה כפי בני בית המדרש] "וכל מעשר הארץ מזרע הארץ מפרי העץ לה' הוא קדש לה'", "לה' הוא, ולא לקדש בו אשה"¹⁵⁸.

הרי תרומת מעשר, שנאמר "בן תרימו גם אתם תרומת ה'", ולמדנו במשנה, המקדש בתרומה, מקודשת. שלא כתיב ביה "לה'" [מלמד שתהא שלן].

והרי חלה, שנאמר בה, "תתנו לה'", ולמדנו במשנה, המקדש בתרומה, מקודשת. שלא נאמרה בה "קדש".

והרי שביעית, שנאמר בה "יובל הוא קדש תהיה לכם", ולמדנו במשנה, המקדש בפירות שביעית, מקודשת. שלא נאמר בה "לה'".

והרי תרומה, שנאמר "קדש ישראל לה' ראשית תבואתו", ולמדנו במשנה¹⁵⁹, המקדש בתרומה, מקודשת. אותו [הפסוק] מדובר בישראל [והם נקראים קדש לה'].

שהוא במחלוקת אינה מצוה ולא יתקוטט לעשות מצוה שאינה מוטלת עליו שהרי אכילת קדשים בודאי מצוה גדולה היא ומ"מ שנינו בלחם הפנים שהצנועים מושכים את ידיהם מהחלוקה אם מתקוטטים בעד זה כדאיאתא ביומא (לט ע"א) ועל זה אמרו (מועד קטן ה"א) כל השם אורחותיו זוכה ורואה בישע אלהים.

ויש להקשות היאך מבטלין מצות אכילה, והרי עדיף ליתן לכהן אחד כזית כדי לקיים מצות אכילה.

ותירץ החת"ס דמכיון דאייתא והיתה לאהרן ולבניו מחצה לאהרן ומחצה לבניו, וא"כ קיימו המצוה ע"י אכילת הכהן גדול שאכל כזית ויותר.

וממשיך החת"ס דברש"י ביומא הרי כתב דבזמן שמעון הצדיק אכלו "כפול" והיו שבעין, ולא משכו ידיהן מ"כפול", הרי משמע דקיימו בזה מצות אכילה, ולכן לא משכו ידיהן, ועפ"ז כתב החת"ס חידוש גדול דה"ה בכל מקום שצריך אכילה, וכן האוכל פחות מכזית ושבע בזה, חייב בברכת המזון מדאורייתא?

¹⁵⁸ ע"י שיעורי הגרש"ר: בחידושי הגר"ז לזבחים ו. הביא מהגר"ח זצ"ל שביאר בהא דמע"ש ממון גבוה, דאין הכונה שברשות הקנינים הוא ממון גבוה, דודאי שהקנינים הוא שלו, אלא שקדושת המע"ש שבחפצא יש לו דינים של ממון גבוה וזה מפיק את דיני הממון, שלא יוכל למכור ולא לתת במתנה או לקדש בו אשה, ומשום דהקדושה לא ניתנה בשביל להשתמש בזה כממון, וכיון שכן הרי השתמשויות אלו הם סתירה לקדושת החפצא וזה מפיק את דיני הממון שלא תחול המכירה או המתנה, אבל א"ז מפיק את הבעלות שלו, ולענין מה שהמע"ש ניתן ה"ז ממון גמור דידיה, והוכיח כן מלשון הרמב"ם בפ"ה מאישות ה"ד, וז"ל: קידשה במעשר שני בין בשוגג בין במזיד אינה מקודשת לפי שאין לו לעשות בו שאר חפציו עד שיתחלל שנאמר במעשר לה' הוא, ע"כ, ומזה שלא כתב הרמב"ם לפי שאינו שלו, אלא לפי שאין לו לעשות בו שאר חפציו, מבואר דבאמת בתורת הקנינים הוא שלו, אלא שיש לזה דינים של ממון גבוה, והיינו שאין לו לעשות בו שאר חפציו, עכ"ד, ובאמת דכן הוא דיוק לשון הגמרא, דילף מקרא דלה' הוא ולא לקדש בו אשה, דבפשוטו הוא רק ראייה שאינו שלו, דהא דאין מקדשין בו לפי שאינו שלו, אבל להגר"ח הוא מדויק טפי דהוי רק ילפותא שלקדש בו ניתן בשביל לקדש בו אשה.

והנה במנחות פ"ב. איפליגו אמוראי במתפס מעות מע"ש לשלמים דרבי יוחנן אמר קני ור"א אומר לא קני, וקאמר הגמרא דאליבא דר"י שאמר מעשר ממון הדיוט הוא דכר"ע לא פליגי דקני כי פליגי אליבא דר"מ שאמר מעשר ממון גבוה הוא מאן שאמר לא קני כר"מ ומאן שאמר קני כיון דמעשר קני ליה שלמים כי מיתפסת ליה נמי תפיס, ע"כ, ובשלמא אי נימא דאפילו אי מע"ש ממון גבוה מ"מ בקנינים הוא שלו אלא שהקדושה מפקעת את דיני הממון, א"ש סברת מ"ד דקני, כיון שהרי דין המע"ש הוא שצריך לקנות ממנו שלמים, ממילא א"ז סתירה עם דיני הקדושה ושפיר יכול להתפס את המעות עצמן בקדושת שלמים, אבל אי נימא דאם מע"ש ממון גבוה היינו דהקנינים הוו של גבוה, צ"ל דהך מ"ד סבר דלענין התפסה בשלמים הוא שלו, אולם א"ז מסתבר כ"כ, אבל לסברת הגר"ח שפיר ניחא דהרי לעולם הוא שלו אלא שדין המעשר מפיק את דיני הממון, אבל את ההתפסה בשלמים א"ז מפיק, וכמש"נ.

וכי לא יודעים את זה ממילא [מזה שהפסוק משווה ישראל לתרומה, ששניהם קודש לה]. תרגמה רבין סבא הסביר לפני דרב, נאמר בפסוק [בענין מעשר שני (בעמוד א')] "הוא", שיהיה במציאותו [לה', ולא לקדש בו אשה].

ובהקדש, במזיד קידש, בשוגג לא קידש, דברי ר"מ. ר"י אומר, בשוגג קידש¹⁶⁰, במזיד, לא קידש. א"ר יעקב, למדנו מדברי רבי יוחנן ב' [הסברים לדברי המשנה, שהמקדש] כמעשר [שני] בשוגג לר' יהודה [הואיל ולשיטתו מעשר שני ממון הדיוט למה בשוגג לא קידש, והמקדש ב]הקדש בשוגג לר"מ [הוא ולשיטתו אם קידש מזיד, מקודשת, היה צריך להיות אותו דבר בשוגג], שניהם אין אשה מתקדשת בהם. אחד לפי שאין האשה רוצה [להתקדש בהם, ואם היתה יודעת שהוא כן, לא היתה מקבלת אותו לשם קידושין והווי להו קידושי טעות], ואחד לפי שאין שניהם רוצים [ואפילו אם היא אמרה רוצה אני, הוא לא מרוצה], ולא ידענו איזה מהם [שניהם לא רוצים ואיזה מהם היא לא רוצה].

אמר ר' ירמיה, נראה אנו יוש לנו לפשוט את הדבר¹⁶¹, מעשר, היא לא רוצה [להתקדש בה] משום טרחה של הדרך [שהרי מעשר שני חייבים לאכול בירושלים], והוא מרוצה בו, שיקנה אשה ממילא [פי' בחינם ללא טורח]. אלא הקדש, שנים לא רוצים שיחלל הקדש על ידיהם.

ור' יעקב אמר, [מסתבר הפוך¹⁶², וכי אין לומר, מעשר, היא לא רוצה בשום טרחת הדרך¹⁶³, והוא לא רוצה משום אונס הדרך [שהרי כל אונס על אחריותו, מאחר ואין המע"ש שו"פ מחוץ לירושלים, ואפילו אם תמכרנו, דמיו נתפסים בקדושת מע"ש ואם היה יודע בתחילה שזה מעשר שני כיון שצריך לקבל אליו כל אונס שיקרה בדרך, לא היה מקדשה לה בו, שהרי אונסים שכחים¹⁶⁴, וי"א הוא לא רוצה שיאנס ממנה ותעצב ותאמר לו קדשתי בדבר שלא נהיית בן], אלא הקדש, זה מובן היא לא רוצה שיחלל הקדש על ידה [שהרי אין לה הנאה בחילולו, ולולא החילול הוא היה צריך לקדשה בהיתר משלן], אבל הוא, וכי הוא לא רוצה שיקנה לו אשה ממילא [בחינם, ואע"ג שצריך לשלם להקדש, הרי היא מקודשת לו, ואולי אין לו משלו עכשיו לקדשה בן]¹⁶⁵.

שאל רבא את רב חסדא, [המקדש אשה בהקדש בשוגג] האשה אינה מתקדשת, האם המעות יצאו לחולין [ומותר להשתמש בהם, ומאחר

¹⁶⁰ צ"ע בדבריו, שהרי הוא רק קונה בקבלתה, ונמצא שלא נתן דבר שלו לאשה, כל שהיא קיבלה ממון סגי בזה, ועי' מח' רמב"ם רשב"א לעיל הערה 152 בבהגר"א.

¹⁶¹ רש"י ב"מ ח ע"ב.

¹⁶² ל"ג וכי הפוך לא מסתבר, וכן משמע ברש"י.

¹⁶³ עי' הגר"ש א"א: ואין להקשות שהרי יכולה לחלל על שו"פ דק"ל דמע"ש שחיללו על שו"פ מחולל, אכן כיון דלכתחילה אסור לעשות כן, א"כ זה לא נחשב עצה בשבילה, והגם דכתבו הראשונים דבזמנינו מותר לכתחילה לחלל על שו"פ, וכך נוהגים, מ"מ כל זה בזמנינו שבלא"ה א"א להעלותו ולאכלו בירושלים, אבל בשמעתין בע"כ איירי כשיכולין להעלותו ולאכלו בירושלים מדנקט "משום אונסא דאורחא" א"כ בע"כ או דשמעתין איירי בזמן המקדש, או כמו הנך ראשונים דס"ל דגם אחר חורבן הבית היו יכולין לעלות ולאכול בירושלים.

¹⁶⁴ והרי אם יש אונס ולא הגיע לירושלים היא אינה מקודשת, ולפי הא"נ מקודשת. ועי' תוס': משמע מתוך פירושו שלא יחולו הקידושין במזיד עד שיהו בירושלים, וזה קשה מגמ' בכורות, ולכן עיקר כפירוש השני, ע"כ. ועי' תוס' רא"ש, ולפירושו זה [הראשון של רש"י] משמע שאין בו אלא שו"פ מצומצם בירושלם וכי מדלת מיניה טרחה ואונסא דאורחא אינו שוה כאן פרוטה, שאם היה כ"כ מן המעשר שהיה שוה בכאן פרוטה היתה מתקדשת, ע"כ. ועי' הגר"ש: [להסביר את התוס' רא"ש]: שאם היה יותר הרי יש לו כאן דמים שיכול למוכרו באופן שלא יתחלל והלוקח יעלנו לירושלים וימכרנו שוה מנה בזול. ועי' לעיל ב"ש הערה.

¹⁶⁵ הקשה הגר"ש ר: וכי איירי כאן ברשיעי דניחא ליה שיתחלל ההקדש ולעבור על לאו דמעילה כדי דניקני איתתא ממילא, והא ודאי אם היה יודע שהוא הקדש לא היה ניחא ליה, ואין לומר דאחרי שהוא נתן בשוגג ניחא ליה דניקני איתתא ע"ז אף שבמזיד לא היה רוצה, דהא שוגג הוי נמי עבירה דהרי מתחייב בקרבן ע"ז, ואין אפשר לומר דניחא ליה, והיה אפשר לומר בבאור הסוגיא דסבר השתא הגמ' דגם אם לא היתה מתקדשת מ"מ ההקדש היה יוצא לחולין, כיון שהרי לעולם במעילה בשוגג שאמרין שההקדש יוצא לחולין הרי אם היה יודע שזה הקדש לא היה מוציא, ואפ"ה אמרינן דהוי מעילה ויוצא ההקדש לחולין, ומשום דהגז"כ במעילה הוא שהמעשה הוצאה הוא שמחלל ומוציא לחולין ואפילו בשוגג יש לזה דין מעשה הוצאה, [ור"מ דפליג וס"ל דהקדש בשוגג אינו מתחלל, באמת מה"ט הוא דס"ל דכיון שאם היה יודע שזה הקדש לא היה מוציא א"ז חשוב מעשה הוצאה] וכיון שכן "ל"י דהיינו שאמרין דאיהו ניחא ליה דניקני איתתא ממילא, והיינו משום דבדיעבד אחרי שאינו יכול לתקן שהרי ההקדש בין כך יוצא לחולין גם אם לא יהיה ניחא ליה שתתקדש, להכי אמרינן דניחא ליה דניקני איתתא ממילא, אבל איהי לא ניחא לה משום דאע"ג דבין כך המעות מתחללים מ"מ לא ניחא לה לתקדש ע"ז.

ונתחללו המעות, האיש חייב קרבן מעילה]. אמר לו, [אם] האשה אינה מתקדשת, איך המעות יצאו לחולין [הרי לא יצאו מרשות הקדש מאחר ואין מעשיהם קיים].

רב חייא בר אבין שאל את רב חסדא, במכר מה דינו [הקונה חפץ במעות הקדש בשוגג לפי רבי מאיר, האם קנה או לא¹⁶⁶]. אמר לו, אף במכר לא קנה [והמעות נשארו הקדש, ואין קרבן מעילה, ואין שום מעילה לפי רבי מאיר אלא רק באוכל הראוי לאכילה (עי' לקמן נד ע"ב בר פדא), אבל מעות הקדש, הרי בכל מקום שהם נמצאים, שם הקדש עליהם¹⁶⁷]. שאלו שאלה מברייטא¹⁶⁸, [גזבר המקפיד מעות אצל שולחני, אם היו בכיס קשור, אין לשולחני להשתמש בהם, ואם הוציא אותם בכל אופן, השולחני עבר על איסור מעילה ולא הגזבר. ואם היו לא בכיס, אז מותר לשולחני להשתמש בהם, ואז אם הוציא, הגזבר מעל, שהרי הוא ידוע ששולחני צריך למעות תדיר, והוא כאילו עשה ברשותו ושליחותו, אבל בעל הבית בכל ענין אין לו להשתמש בהם, שלא הפקידם על דעת זו, שסתם בעל הבית אינו משתמש תמיד במעות, ואז אם הוציא בעל הבית מעל ולא הגזבר. אבל חנוני אינו כמו שולחני ולא כבעל הבית, ובוה יש מחלוקת] חנוני [דינו] כבעל הבית דברי ר"מ [שהרי אינו צריך תמיד למעות, שנותנים לו פירות, וכל מכר חנותם באשראי]. ר' יהודה אומר, חנוני [דינו] כשולחני [שהוא צריך מעות לקנות סחורה, והגזבר יודע, ולכן כל שהמעות לא סגורים, הגזבר מעל]¹⁶⁹. עד כאן לא נחלקו, אלא שאחד סובר, חנוני מעל [אחד מהם או הגזבר או הנפקד, אם כן צריך להיות שיקנה בהקדש, ויצאו המעות לחולין]. רבי מאיר לפי שיטת ר' יהודה קאמר. [ורבי מאיר כאילו אמר] לדברי [שאין מעילה במעות], אם הוציא גם לא מעל. אלא לדברך [שיש מעילה במעות], אתה מודה לי שחנוני [דינו] כבעל הבית [ובעל הבית מעל ולא הגזבר, ורבי יהודה] אמר לו [לרבי מאיר], לא, כשולחני.

אמר רב,

¹⁶⁶ העיר הגר"ש ר: צ"ל, דאיירי הכא במקח על קרקע דנקנית בכסף ולהכי כיון דלא ניחא להו בהאי כסף ממילא מתבטלת המכירה, אבל במטלטלין דנקנין במשיכה והכסף הוא רק תשלום דמי המקח א"כ בזה שנותן לו דמים דלא ניחא להו בהכי לא יתבטל הקנין, והגם דבגמרא איתא סתמא, מ"מ ע"כ צריך לומר כן, דומיא דקידושין שהכסף עושה הקידושין, ע"כ. אמנם ברש"י כתוב הפוך, וצ"ע.

¹⁶⁷ אמנם במזיד, המעות כן נתחללו (תוס').

¹⁶⁸ ממשנה (רש"י).

¹⁶⁹ עי' רמב"ם (מעילה פ"ז ה"י): הפקידן אצל שולחני או חנוני ולא היו חתומין ולא קשורין קשר משונה והואיל ויש לו רשות מן הדין להשתמש בהן אם הוציאו שניהן פטורין, בעל הפקדון פטור שהרי לא אמר לו השתמש בהן, והחנוני פטור מפני שאינו קשורין קשר משונה ולא חתומין וכאילו השתמש ברשות.

חזרנו על כל צדדים של ר"מ, ולא מצינו הקדש בשוגג שאין מתחלל, במידת מתחלל [אלא בכל ענין הקדש מתחלל]. ומשנתנו [שהמקדש אשה בהקדש בשוגג, שאינה מקודשת, ומקום שלא נחלל, מדובר] בכתנות כהונה שלא בלו [וראוים לעבודה, וכל זמן שראויים לעבודה אין מעילה בשגגתן, שהרי לשם כך הוקדשו], וניתנו ליהנות בהן [בשוגג, רק שלא יתכוין לחללן]. לפי שלא ניתנה תורה למלאכי השרת [שהיה הכהנים זריזים כמלאכים להפשיטן בגמ' עבודה ולא ישהו עליהם אחר העבודה כהרף עין¹⁷⁰].

בא ושמע, כתנות כהונה שבלו, מועלין בהם¹⁷¹ [שהרי מאחר ואין ראויים לעבודה הם כשאר הקדש ולא ניתנו להנאות בהם], דברי ר"מ. היינו? אפי' לא בלו. לא, דווקא שבלו.

בא ושמע¹⁷², מועלים [בשקלים] חדשים¹⁷² [פי' החצי שקלים שהיו צריכים לתת ברי"ח אדר, מי שלא נתן אז, נותנה שם כל אותו השנה,

¹⁷⁰ עי' תוס' לקמן סו ע"א: מיד שהיו יכולין להפשיטן היו זקוקין להפשיטן. ¹⁷¹ עי' רמב"ם (מעילה פ"ה ה"י): (תננות כהונה שבלו מועלין בהן כשאר קדשים, והחדשים הואיל וניתנו ליהנות בהן אין מועלין בהן. והקשה המל"מ: הא ק"ל דכל דבר שנעשה בו מצותו שוב אין מועלין בו וכדאיתא בפ' כל שעה (דף כ"ו) ובכמה דוכתי וכו', בפרק החליל (דף ג"א) תנן מבלי כהנים ומהמייניהם מהן היו מפיקיעין ובהן היו מדליקין, וכו' טעונים גניזה אלא לדצורך מצוה התירו וכו' נסתפקתי בכלי שרת שניקבו או שנשברו ששוב אינם ראויים לעבודה וכמ"ש רבינו (פסולי המקודשים פ"ג ה"כ) אם יהיה בהם דין מעילה וכו' ובגדי כהונה שבלו שיש בהם מעילה וכמ"ש רבינו [כאן] שאני בגדי כהונה דרחמנא אמר והניחם שם ואין ללמוד הימנו לדבר אחר וכדאיתא התם בפרק כל שעה או דלמא שאני בגדי כהונה ששוב אינם ראויים למצותם כלל דהא לא מהניא להו גיהון וכמו שפסק רבינו (כלי המקדש פ"א ה"ה) מש"ה אי לא דרבינהו קרא לא היה בהם דין מעילה אבל כלי שרת שיכול להתקן אותם ולעשות אותם כלי מחדש וכמו שפסק רבינו (שם ה"ג) ז"ל: ואם נשברו מתיך אותם ועושה אותן כלי אחר ואין קדושתן מסתלקת מהן לעולם] אפשר דראוי למצותם הם ויהיה בהם דין מעילה ולא נגמרה מצותם ולזה נוטה דעתו. ואפשר שלזה כיון רבינו במ"ש ואין קדושתם מסתלקת מהם לעולם לומר דלא תימא דהוי כדברים שנעשה בהם מצותם דק"ל דאזא קדושתם מהם ואין בהם מעילה אלא הני כיון שיש להם תקון קדושתם אינה מסתלקת מהם ויש בהם דין מעילה.

עי' סוכה נא ע"א: מבלי מנסכי כהנים ומהמייניהם היו מפיקיעין, ומהן מדליקין [לשמחת בית השואבה]. ועי' תוס' שבת (כ"א ע"א ד"ה שמחת): תימה היכי שירי להדליק והא לאו צורך קרבן הוא ואמר בפ"ב דקידושין (דף נד. ושם) בגדי כהונה שבלו מועלין בהן ודוחק לומר לב"ד מתנה עליהן דמה צורך יש להן להתנות בשביל זה. ונראה לר"י דהואיל ולכבוד הקרבן היו עושין דכתיב ושבתם מים בששון (ישעיה יב) צורך קרבן חשוב ליה. ¹⁷² עי' רמב"ם (מעילה פ"ו ה"ג): המפריש שקלו והוציא בשאר צרכיו, בין הוא בין תבירו מעל, נתנו לחבירו לשקלו על ידו הלך ושקלו על ידי עצמו אם כבר נתרמה התרומה מעל השוקל שהתורם תורם על העתיד להגבות כמו שביארנו בשקלים וכאילו הגיע שקל זה ללשכה ולפיכך מעל, ואם עדיין לא נתרמה תרומה לא מעל, ולעולם אין מועלין בשירי הלשכה. ועי' דבריו (שקלים פ"ב ה"ו): לא הספיקו להן השקלים שבשלוש קופות הגדולות וכל עד שלא הגיע ניסן חוזרין ותורמין משירי הלשכה. ועי' כס"מ במעילה מסביר את דברי הרמב"ם שפסק כר"י ובכס"מ שקלים: למה פסק [הרמב"ם] כר"מ ושבת ת"ק. ונ"ל שטעמו משום דבהאי מקדש מתיב לרב מדתניא מועלין בחדתין ואין מועלין בעתיקין דברי ר' יהודה ר"מ אומר מועלין אף בעתיקין שהיה ר"מ אומר מועלין בשירי הלשכה. ופירשו התוספות שם דת"ק סבר כמ"ד חוזר ותורם מתקלין חדתין שהובאו אחרי התג ואל יתורם משירי הלשכה ולכך מועלין בחדתין שמה יצטרכו להם אבל לא בעתיקין לפי שתורת שירי לשכה עליהם ר"מ אומר מועלין אף בעתיקין שהיה ר"מ אומר מועלין בשירי הלשכה ור"מ לטעמיה שאמר שלמו כלם חוזר לשירים ודומים זה לזה דכי היכי דחוזרים לשירים הם חוזרים לעתיקין אם יצטרכו ומשני לא תימא ר"מ אלא אימא ר"י ופירש"י אימא ר"י אומר מועלין בעתיקין. וכיון דבגמרא דין אמרינן דר"י הוא שאמר מועלין בעתיקין ממילא ידעינן דר"י הוא שאמר יחזור לשירים והלכה כמותו לגבי ר"מ.

ועי' שעה"מ (שקלים): לפי דעתו [של הכס"מ] דס"ל דרבי' פסק כאוקמתא דרב אי"כ היה לו לפסוק כר"י דמועלין בשירי הלשכה ובבגדי כהונה אף על פי שלא בלו נמי מועלין בהם וכר"י שאמר בשוגג קידש. ובר מן דין קשה טובא שהרי הא שאמר' בגמ' לא תימ' ר"מ אלא אימא ר"י אינו אלא אליבא דרב דס"ל דבהקדש בין בשוגג בין במזיד מתחלל ומתני' בכתנות כהונה שלא בלו הוא דפליגי ומטעמא דניתנו ליהנות בהם ומש"ה קשיא ליה מההיא דמועלין בשירי הלשכה וצריכין לדחוקי ולמימר לא תימא ר"מ כו' אימא ר"י ובר פדא דס"ל דטעמא דר"מ משום הקדש בשוגג אינו מתחלל לא קשיא ליה מההיא דמועלין בעתיקין דהיא מייירי בשוקל כנגדן משקלות שנהנה מגוף השקלים כמ"ש התוס' לקמן ד"ה לא אמרו וא"נ דמועלין במזיד קאמר כמ"ש התוס' ר"ד וכו' וליישב דעת מרן ז"ל נ"ל דס"ל דודאי לענין פלוגתא דר"מ ור"י דמתני' גבי קידושין לא קימ"ל

והגזברים קונים בו קרבנות צבור, ומאחר והוא מעות הקדש עבור קרבנות, מועלים בהם] ואין מועלים [בשקלים] ישנים [מי שלא נתן חצי שקל בשנה אחת, נותנו לשנה הבאה, והגזברים לוקחים ממנו למה שנשאר מהשקלים שגבו בזמנם, ולא הצטרכו לקרבנות צבור¹⁷³]. ר' מאיר אומר, מועלין אף [בשקלים] ישנים, שהיה ר"מ אומר, מועלים בשירי הלשכה. ולמה [מועלים בה]. שנאמר, הואיל וניתנו ליהנות, לפי שלא ניתנה תורה למלאכי השרת, שהרי חומת העיר ומגדלותיה משירי הלשכה אתו¹⁷³ [ולמה מועלים בהם בשוגג, מאחר ועומדים לחומת העיר, ולא נתנה התורה למלאכי השרת, שהיו זריזים מליהנות מן החומה לישב בצילה או עליה, אלא על כרחך, אע"פ שהתורה הנאת החומה עצמה, עכ"ז לשאר הנאות, הם [המעות או החומה] עומדות בקדושתם, והנהנה מהם מעל]. שלמדנו במשנה, חומת העיר ומגדלותיה וכל צרכי העיר, באין משירי הלשכה.

אל תגיד [שמחבר המשנה ההוא], ר"מ, אלא נאמר, ר' יהודה [הוא]. בא ושמע, שלמדנו בבבוייתא, אמר ר' ישמעאל בר רבי יצחק, אבני ירושלים שנפלו, מועלים בהם, דברי ר"מ. אל תגרסו ר"מ [אומר מועלים בישינים], שתגרסו רבי יהודה [מועלים בישינים, וסובר רבי יהודה אף על פי שניתנו כתנות כהונה ליהנות לכהנים לאחר עבודה לענין שאר הנאות בקדושתיהו קיימי ומעל זה בקידושין ויצאו לחולין אבל מזיד שאין בו מעילה לא נתחלל ואל קידש¹⁷³].

אם [מחבר המשנה הוא] ר' יהודה, וכי ירושלים נתקדשה [שיש בו איסור מעילה]. והרי למדנו במשנה, [הנודר, ואומר, הרי כבר זה עלין כשה [ומובן שכונותו לשה של קרבנן תמיד, וכן הנודר ואומר הרי עלי כבר זה] כדיר [בהמות הקדש או דיר עצים של הקדש¹⁷³], כעצים [של הקדש], כאישים [?], כהיכל [של בית המקדש], כמזבח [של בית המקדש], כירושלים, ר' יהודה אומר, כל האומר ירושלים, לא אמר כלום. ואם תאמר, משום שלא אמר כירושלים [אלא אמר ירושלים], והרי למדנו בבבוייתא, ר' יהודה אומר, כל האומר כירושלים, לא אמר כלום, עד שידור בדבר הקרב בירושלים.

כאוקמתא דרב אלא כאוקמתא דר"י ובר פדא דהקדש בשוגג מתחלל הוא דפליגי אלא דס"ל לרבינו דהך שינויא שאמר' לא תימא ר"מ אלא אימא ר"י קושטא קאי משום דלבר פדא שאמר לא אמרו הקדש שוגג מתחלל אלא לענין אכילה בלבד אין מעילה לר"מ אלא באכילה בלבד ולא בשאר הנאות וכמ"ש הרשב"א ז"ל משם ר"ח יע"ש דהשתא על כרחין צריך לומר דלבר פדא נמי צ"ל לא תימא ר"מ אלא ר"י דאל"כ תיקשי לבר פדא מהה"י דמועלין בעתיקין וכ"כ הרשב"א ז"ל ליישב דעת רבי' חננאל ז"ל ומועלין בעתיקין הא אוקימנא כר"י עכ"ל וא"כ מש"ה פסק דיחזור לשיריים משום דלבר פדא דק"ל כותיה צ"ל דר"י הוא שאמר יחזור לשיריים ולא ר"מ כמ"ש מרן ומה שפסק רבי' דאין מועלין בשירי הלשכה אף על גב דלפ"ז ר"י ס"ל דמועלין בשירי הלשכה והי"ל לפסוק כר"י ז"ל דכיון דבגמ' אמר' דב' תנאי אליבא דר"י מש"ה פסק רבי' כת"ק דר"י כההיא ברייתא דקאמר אליבא דר"י דהאומר כירושלים לא אמר כלום משום דאין מועלין בשירי הלשכה כו' וא"נ משום דסתם מתני' דקתני חומת העיר ומגדלות' באין משירי הלשכה ולא קתני מבה' משמע דס"ל דאין מועלין בשירי הלשכה דלמאן דס"ל מועלין באין אף מבה' כמ"ש התו' בד"ה תרי תנאי?.

¹⁷³ עי' רמב"ם (שקלים פ"ד ה"ח): כבש היו בונין מהר הבית להר המסחה שעליו מוציאין פרה אדומה, וכן היו עושין כבש שמוציאין עליו שעיר המשתלח, ושניהם נעשין משירי הלשכה, וכן מזבח העולה וההיכל והעזרות נעשין משירי הלשכה, אמת המים שבירושלם וחומת ירושלם וכל מגדלותיה וכל צרכי העיר באין משירי הלשכה, וגוי שהתנדב מעות לדברים האלו או שהתנדב לעשות עמהם בתנן אין מקבלין ממנו ואפילו גר תושב, שנאמר לא לכם ולנו לבנות בית לאלהינו ונאמר ולכם אין חלק וצדקה וזכרון בירושלם.

ועי' שעה"מ: וראיתי להר"ב עצמות יוסף בפרק האיש מקדש ד"ד ע"א שהק' דאם כן נראה דלמאי דק"ל אין מועלין בשירי הלשכה וכמו שפסק רבי' בספ"ו מהל' מעילה דירושלים לא קדשה והאומר כירושלים לא אמר כלום וכדפריכין בגמ' אי ר"י ירושל' מי מיקדשא והתניא כאמרא כו' ומשני תרי תנאי ואליבא דר"י ובודאי דהך שינויא קיימ' לכולהו תי' בין אליבא דרב בין אליבא דר"י וכיון שכן ק' שרבי' בפ"א מה' נדרים ה"ד פסק דהאומר הרי הן עלי כהיכל כירוש' הרי אלו אסורין יע"ש מה שתיירן ולע"ד אחר המחילה לק"מ ואישתמיט מיניה דברי הר"ן ז"ל בפ"ק נדרים ד"א ז"ל כירוש' כקרבנות ירוש' וכתב עוד בד"ה ב' תנאי ז"ל תנא דמתנן' סבר דלר"י דעתו על דבר הקרב בירושלים וכי אמר כירוש' מיתסר ותנא בתרא סבר דדעתו על דבר עצים ואבנים וכ"כ הרא"ש משם הירוש' יע"ש וא"כ מעתה דברי רבינו נכונים דמש"ה פסק דהאומר כירוש' הרי זה נדר משום דפסק כסתם מתני' דהאומר כירוש' דעתו על דבר הקרב בירוש' ומא' דפריך בגמ' אי ר"י ירוש' מי מיקדשא והתניא כו' והוכרח לומר ב' תנאי כו' הכי פריך כיון דס"ל לר"י ירוש' מיקדשא הן לו יהיה דהאומר כירוש' דעתו על עצים ואבנים אמאי לא אמר כלום ומש"ה הוכרח לשנויי ב' תנאי כו' אבל לדין אף על גב דקיימא לן אין מועלין בשירי הלשכה אפ"ה פסקי' כסתם מתני' דהאומר כירוש' אסור משום דדעתו על דבר הקרב בירושלים כנ"ל פשוט:

אלא זה ב' תנאים בדעת רבי יהודה [א' סובר שירושלים נתקדשה כהקדש שאם יטול מאבני החומה לבנות בביתו מעל, וא' סובר שלא נתקדשה].

אמר עולא בשם בר פדא [כחולק על רב, וסובר כרבי יוחנן (לעיל נג ע"ב) שטעמו של ר"מ משום שאין הקדש מתחלל בשוגג, שזה מקח טעות, שאיננו רוצה שיתחלל הקדש על ידו], ר"מ היה אומר, הקדש במזיד מתחלל, בשוגג אין מתחלל, ולא אמרו בשוגג מתחלל, אלא לענין קזיב בלבד. ואם אינו מתחלל, במה חייב קרבן. אלא כאשר רבין הגיע [לבית המדרש¹⁷⁴], הסביר בשם בר פדא, ר"מ היה אומר, הקדש במזיד מתחלל, בשוגג אין מתחלל, ולא אמרו בשוגג מתחלל, אלא לענין אכילה בלבד [האוכל ככר¹⁷⁵ של הקדש, שקדושתו הלכה, וכן להלדיק נר, אבל הוצאות מעות הקדש, אין בהם מעילה שהרי לא יצאו מרשות הקדש].

אמר רב נחמן אמר רב אדא בר אבהו, הלכה כר"מ כמעשה¹⁷⁶ [דהוה ממון גבוה], מאחר ולמדנו משנה סתם [פי' ללא להזכיר שם המדבר] כמותו. והלכה כר' יהודה בהקדש¹⁷⁷ [שבשוגג מתחלל ולא במזיד], מאחר ולמדנו משנה סתם [פי' ללא להזכיר שם המדבר] כמותו.

מה הוא [המשנה שלומד] במעשר [שהיא ממון גבוה] כר"מ. שלמדנו במשנה, כרם [ענבים שאחרי ג' שנים של ערלה, והוא שנה] הרביעי [וחייבים לאכלו פירותיו בירושלים], ב"ש אומרים, [המתחלל פירותיו על כסף, כדי להעלות הכסף לירושלים] אין [צריך להוסיף] חומש [אפילו הבעלים]. ואין לו [חייב] ביעור [בשנה ג' ו' של שמיטה, שבא המעשרות מתבערים מן הבית בגלל שאסור להשהותם]. וב"ה אומרים, יש לו¹⁷⁸. ב"ש אומרים, יש לו [הלכה של] פרט [פי' גרגרי הענבים הנושרים בשעת בצירה. והטעם שיש לזה הלכה של פרט מאחר וזה נחשב הכרם שלך, ואז העניים אוכלים אותם בירושלים או פודים אותן ומעלים את דמיהם לשם] ויש לו [הלכה של] עוללות [אשכול שאין לו פסיגין? אלא כולה אחת?], ואסור לקטוף את זה, וחייבים להשאיר את זה עבור העניים]. וב"ה

¹⁷⁴ עי' רש"י עירובין מה ע"ב.

¹⁷⁵ ולא קרבן?

¹⁷⁶ עי' רמב"ם (מע"ש פ"ג ה"ז): מע"ש ממון גבוה הוא שנאמר ליי' הוא, לפיכך אינו נקנה במתנה אא"כ נתן לו הטבל והמקבל מפרש המעשר, ואין מקדשין בו את האשה ואין מוכרין אותו ואין ממשכנין אותו ואין מחליפין אותו ואין מרהינין אותו.

עי' דרך אמונה: מע"ש ממון גבוה הוא. ומ"מ זכות האכילה שייך לו ואסור לשום א' ליטול ממנו שזה שלו לענין אכילה ולכן מוסיף עליו חומש כשפודהו דנחשב בעליו וכן מורישו לבניו מה"ט וזכות האכילה דוקא לבניו כדמשמע לקמן רפ"ה ו"א (האב"ד ת"ב) שא"א להורישו ואין הירוש מוסיף חומש אבל רוב הראשונים דעתם כרבנו ואפי' מע"ש שאין הבעלים יכולים לאכלו אסור ליטול ממנו שיש לבעלים טוה"ג ויכול להאכילם למי שירצה ויש ראשונים (רשב"א ב"ק סז) שפסקו דמע"ש ממון הדיט הוא ואפשר לקדש בו אשה וליתנו במתנה. לפיכך אינו נקנה במתנה. אף על גב שמתוך לתתו במתנה ואין בזה בזיון כמו במכירה מ"מ א"א להקנותו במתנה שאינו שלו ונשאר ברשות הראשון אך השני יכול לאכלו כיון שנתן לו הראשון רשות אבל אם פודהו השני אינו מוסיף חומש שהמע"ש נשאר של הראשון ו"א דחוי לירושלים אסור ליתנו במתנה ולא הותר אלא בירושלים.

נתן לו הטבל. ואפי' אחר מירוח ואף על גב דרבנו פסק לעיל פ"ב ה"י ובכמה מקומות דמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמי כאן אין שייך לומר דנעשה ממון גבוה לפני שהורמו כיון דעדיין אין אסורין חוץ לירושלים ואין עליהן קדושת מע"ש ו"א דכיון דק"ל כמי שהורמו א"א לתת במתנה אפי' בטבלו אא"כ נתן לו קודם מירוח.

¹⁷⁷ עי' לעיל הערה 172.

¹⁷⁸ עי' רמב"ם (מע"ש פ"ט ה"ב): הרוצה לפדות נטע רבעי פודהו כמעשר שני, ואם פדהו לעצמו מוסיף חומש, ואין פודין אותו עד שיגיעו לעונת המעשר שנאמר להוסיף לכם תבואתו עד שיעשה תבואה, ואין פודין אותו במחבר כמעשר שני והרי הוא ממון גבוה כמעשר, לפיכך אינו נקנה במתנה אלא אם נתנו בוטר, ודינו בשאר הדברים לענין אכילה ושתייה ופדייה כמעשר.

עי' כס"מ: למה שינה רבינו וכתב בוטר במקום סמדר דמשמע דבוטר גדול מסמדר וע"כ לא שרינו אלא סמדר ולא בוטר ואין לומר שטעמו משום דמשמע ליה טעמא דשרינן סמדר משום דאינו פרי ובוטר נמי אינו פרי שהרי כשהגיע לכפול הלבן מברכין עליו בורא פרי האדמה וצריך עיון. ומה שאמר ודינו בשאר הדברים וכ'.

ועי' דרך אמונה: אא"כ נתנו בוטר. היינו לפני עוה"מ ובכסף משנה הקשה דלא מצינו אלא סמדר כדלקמן ה"ג דהיינו בעודו פרח או מיד שנפל הפרח אבל לפני עונת המעשרות אף שאין נפדה ומ"מ קדוש וכנ"ל סק"ב וכן נראה שהסכים בחז"א ואולי צ"ל כאן אא"כ נתנו סמדר.

אומרים, כל [הכרם נכנס] לגת¹⁷⁹ [לעשות מזה יין, שהרי כולו ממון גבוה כמון מעשר שני, ואינו נחשב ככרמך של הבעלים אלא של גבוה].

מהו טעמו של בית הלל. הוא לומד [גזירה שוה] קודש קודש ממעשר [שני לכרם רבעי], מה מעשר יש לו חומש יש לו ביעור, אף כרם רבעי יש לו חומש יש לו ביעור. וב"ש לא לומד [גזירה שוה] קודש קודש ממעשר. וב"ה [שאומרים] [כרם רבעי דינו] כמעשר, סוברים כמו מי. אם זה כר' יהודה, למה כולו לגת, הרי הוא אמר, מעשר ממון הדיוט הוא [ולכן חייבים להשאיר מכרמך עבור העניים]. אלא [ב"ה] לא [סוברים כמו רבי יהודה אלא] כר"מ. [ומאחר והלכה כב"ה, דעתם במשנה נחשב כסתם משנה].

מה הוא [המשנה שלומד] בהקדש [שבשוגג מתחלל ולא במזיד] כר' יהודה. שלמדנו במשנה, [גזבר הממונה על מעות של הקדש ששלחם ביד חרש שוטה או קטן לקנות דבר מה, כל שעשו שליחותן הגובר מעל, ואם לא עשו את שליחותן לא מעל. ואם הגזבר] שלח ביד פיקח¹⁸⁰, ונוכר [גם הגזבר וגם השליח שהמעות הם של הקדש] קודש שהגיע אצל חנווני [לקנות דבר מה], כאשר חנווני מוציא [פירוש קונה בו דבר], מעל [שהרי הוא בשוגג, והגזבר והשליח לא מעלו, שעשו במזיד].

וכי לא למדנו [שום] משנה כר' יהודה במעשר [שהוא ממון הדיוט]. והרי למדנו במשנה, הפודה מעשר שני שלו¹⁸¹, מוסיף עליו חומש, בין משלו [מהכרי שלון] בין שניתן לו במתנה [הגמ' חושב שזה מדובר לאחר שהפריש המעשר שני, אז נתן לו]. מי הוא [המחבר של המשנה]. אם תאמר שזה ר"מ, מי יכול לתת לו במתנה. והרי אמר, מעשר ממון גבוה הוא [ואין לו זכות לתתו במתנה, וזה שניתן אינו מוסף חומש, שהרי אינו הבעלים עליו]. אלא [מחבר המשנה] אינו [ר"מ אלא המחבר הוא] ר' יהודה. לא, באמת [מחבר המשנה היא] ר"מ, וכאן במה מדובר, כגון שניתן לו, כאשר הוא טבל. וסובר, מתנות שלא הורמו [פי' הופרשו], דומים כאילו לא הופרשו¹⁸² [ולכן עוד לא חל עליו שם מעשר אינו ממון גבוה].

בא ושמע, הפודה נטע רבעי¹⁸³ [פי' כל פרי עץ? של שנה הרביעית] שלו, מוסיף עליו חומש, בין משלו בין שניתן לו במתנה, מיהו [המחבר של המשנה הזאת]. אם תאמר ר"מ, וכי הוא יכול לתתו [במתנה, הרי זה אינו שלו]. והרי הוא לומד [גזירה שוה] קודש קודש ממעשר [שני, ולולא לימוד זה, אין מקור לחיוב חומש בפדיון נטע רבעי]. אלא [מחבר המשנה] אינה [ר"מ אלא הוא] ר' יהודה. באמת [מחבר המשנה הוא] ר"מ, וכאן במה מדובר, כגון שניתן [לו] כשהוא סמדר [פי' בגידול הענבים, לאחר שנפל הפרח וניכר הענב, כל זמן שאינו ענב אלא רק סמדר אין שם נטע רבעי עליו¹⁸⁴]. ודלא כר' יוסי, שאמר סמדר אסור, מפני שהוא פרי.

בא ושמע, [איש קנה] במשיכה מחבירו מעשר ב[כמות מסוים השוה] סלע¹⁸⁵, [והקונה] לא הספיק לפדותו עד שעמד [שער בשוק, שכמות כזה שוה] שתי [סלעים. אז הקונה יכול] לתת סלע [בפדיון והוא] משתכר בסלע, והמעשר שני הוא שלו [שהרי קנה אתה מעשר בשעה שעשה משיכה, ברשותו המעשר התייקר ולא ברשות הבעלים, שאם היה מתייקר ברשות בעלים היה צריך לפדותו בשנים. ואם המעשר שני שלו צ"ל שמעשר ממון הדיוט ונקנה במשיכה]. מיהו [מחבר של המשנה]. אם תאמר ר"מ, למה [הוא] משתכר בסלע [הרי זה ממעון גבוה]. והרחמן אמר [פי' כתוב בתורה] ונתן את הכסף וקם לו" [אין הקדש נקנה במשיכה אלא רק בקנין כסף]. אלא [מחבר המשנה] אינו [ר"מ אלא המחבר הוא] ר' יהודה.

באמת? [המחבר] ר' יהודה, וכאן סתם אחד [פי' יש משנה א' כשיטתו של רבי יהודה ללא שם המחבר], ושם שני סתמים, [פי' יש ב' משניות כשיטתו של ר' מאיר ללא שם המחבר]. ואם דווקא סתם [משנה ללא שם המחבר], מה זה משנה אם יש סתם א' או שני סתמים. אמר רב נחמן בר יצחק, הלכה כר' מאיר, הואיל ולמדנו כמותו במשנה המובחר [מסכת עריות נקרא מובחר שכל דבריהם העידו מפני הגדולים והלכה כמותם].

¹⁷⁹ עי' רמב"ם (מע"ש פ"ט ה"ד): כרם רבעי אין לו של כחה ולא פאה ולא פרט ולא עוללות, ואין מפרשישן ממנו תרומה ומעשרות כשם שאין מפרשישן ממעשר שני, אלא כולו עולה לירושלים או נפדה ויעלו הדמים ויאכלו בירושלים כמעשר.

¹⁸⁰ רמב"ם (מעילה פ"ז ה"ה): השולח פרוטה ביד שלוחו לקנות לו בה חפץ ונוכר בעל הבית שהיא הקדש קודם שתגיע ליד החנווני השליח מעל שהוא שוגג ובעל הבית כבר נזכר ואין המזיד חייב בקרבן מעילה כמו שביארנו, נזכר אף השליח וידע שהיא הקדש קודם שתגיע לחנווני שניהם פטורים מקרבן מעילה והחנווני חייב כשיוציא אותה פרוטה שנתערבה במעותיו שהרי הוא שוגג, הודיעו לחנווני שפרוטה שנתנו לו הקדש שלשתן פטורין ונתפס המקח ההקדש.

¹⁸¹ עי' רמב"ם (מע"ש פ"ה ה"א): הפודה מעשרו לעצמו בין שהוא שלו בין שנפל לו בירושה בין שניתן לו בטבלו מתנה כמו שביארנו, הרי זה מוסיף עליו חומש, אם היה שוה ד' נותן חמשה, שנאמר ואם גאל יגאל איש ממעשרו חמישיתו יוסף עליו.

¹⁸² עי' לקמן נח ע"ב הסוגיא.

למדנו במשנה, בהמה שנמצאת מירושלים ועד¹⁸³ מגדל עד¹⁸⁴, וכמדתה לכל רוח, [אם הבהמה] זכר [חוששין שהוא בא מירושלים, ורוב בהמות היוצאות ממנה הם קרבנות, ולכן תולין הלכתי שהוא] עולה¹⁸⁵,

¹⁸³ כן הוא לשון המשנה, אמנם יש גורסין בין ירושלים למגדל עדר.

¹⁸⁴ ע"י רשב"ם (בראשית וישלח לה כא): סמוך לבית לחם היתה.

¹⁸⁵ ע"י רמב"ם (פסולי המוקדשין פ"ו ה"ח): בהמה שנמצאת מירושלים ועד מגדל עדר וכמדתה לכל רוח, אם נקבה בת שנתה היא כונסה לכיפה עד שתמות שמא חטאת היא, היתה בת שנים יביאנה שלמים ויביא עמה לחם שמא תודה היא, מצא זכר בן שתי שנים אין לו תקנה, שמא אשם הוא ועדיין לא כפרו בעליו, מצא זכר בן שנה מניחו עד שיפול בו מום, ומביא שתי בהמות תחתיו ומתנה ואומר אם עולה היה זה עולה תחתיו ואם שלמים היה זה שלמים תחתיו, ומקריב האחד עולה ונסכיו משל צבור, והאחר שלמים עם הלחם שמא תודה היה, ומה יעשה בזה הנמצא יאכל במומו שאפילו היה בכור או מעשר במומו הוא נאכל, ואם פסח אחר זמנו הוא הרי זה שלמים ובזמנו הכל נזהרין בו, ואם תאמר שמא אשם זזיר או אשם מצורע הוא, אינן מצויין תמיד, לפיכך לא חשו להן.

וע"י שער המלך: הנה בתוס' הק' וז"ל וא"ת ויקנה באותן של שלמים ואי משום סמיכה דשלמים טעונין סמיכה ואשם אין טעון סמיכה הא סמיכה לא מעכבא ואי משום אכילה הא קסבר דמביאין קדשים לבית הפסול וי"ל דאין להתנות אשם בשלמים שהרי שלמים טעונין נסכים ואשם אין טעון נסכים וא"ל כו' שהרי אין נסכי חובה ונסכי נדבה שוין נסכי חובה לספלים ונסכי נדבה מזלפה על גבי אשים ע"ל. ונראה שכונתם לומר דאע"ג דפלוגתא היא בפרק כל התדירו דף צ"א שאמרין התם יין כדברי ר"ע לספלים וכן לר"י דס"ל דבר שאינו מתכוין? אסור ס"ל דנסכי נדבה לספלים אלא דלר"ש דס"ל דשא"מ מותר אמרינן התם דמזלפו על גבי האישים מ"מ כיון דהך מתני' ר"ש היא דס"ל מביאין קדשים לבית הפיסול פריך שפיר דלר"ש אין נסכי חובה ונסכי נדבה שוין אלא שלדעת רבינו ז"ל נראה דלא ניתן ליאמר תירוץ זה שהרי דעת רבינו (מעשה קרבנות פ"ו ה"ד) דנסכי נדבה מזלפה על גבי אישים ננסכי חובה וצ"ל דס"ל כתירוץ השר מקוצי שכתבו בדבור של אח"ז דאין לומר דיתנה אשם בשלמים דשמא היום או למחר ידע בעל האשם שנאבד ויבא אחר תחתיו ונמצא מביא חולין בעזרה וכ"נ שהוא דעת התוס' במנחות דצ"א ע"ב ד"ה דמייתי ומתנה וכו'.

יש עוד הרבה אריכות בו.
וע"י אר"ש: ומקריב האחד עולה, ונסכיו משל צבור, והאחר שלמים עם הלחם כו'.

זה אינו משל צבור, אלא משל המוצא, דעל נסכי העולה חששו שמא יניח אותה המוצא ויברח, אבל שלמים דספק שמא נדבת המוצא הוא, ואף אם היא מחוללת תחת הנמצאת ג"כ הבשר נאכל להמוצא, וכיון דהוא אכיל בשר כמו בעלים, לא יפוש בשביל הנסכים שיביא למזבח, ופשוט.

ודעת רבינו נראה דבתורה ושלמים כיון דשניהן נאכלין לכל אדם ובמקום אחד בירושלים, אלא שהן חלוקין בזמן אכילתן בלבד, אם הם בתערובות, דאז ודאי ממעט באכילתן, זה אסור לרבנן, אבל בספק שמא היא שלמים שמא היא תודה, ובפרט דעיקר מצות אכילת שלמים ביום הראשון היא, לא חייש לספיקות, ויביאין לבית הפסול, ולכן מתנה בתורה ושלמים. ודוקא אשם ושלמים גם בספק לא מתנה, משום דחלוקין במקום ובאכלין, דאשם קדשי קדשים הוא. אבל תודה ושלמים מתנה בספק, והא שאמרו בפרק התודה (מנחות) דף (ע"ז) [פ' ע"ב] בתודה שנתערבה ומתה אחת דהוי ספק, דאינו מביא בהמה ולחם ומתנה בשלמים, משום דמעט באכילתן, התם הוי מובן אחר. דכיון שצריך להניף הלחם מספק גם עם תודה הקיימת גם עם בהמה שמביא, ורואה שספק תודה ספק שלמים הוי הבהמה שמביא, אתי להקל ולהותיר ולאכול אותה ביום השני, אבל כאן דאינו מניף הלחם אלא עמה לבד, אין אנו חוששין להא דמעט באכילתן, ואתי ליד פסול, וד"ק.

ולכן במצא זכר בן שתי שנים דשמא אשם הוא אין לו תקנה, דספק אשם ספק שלמים לא מצי מתנה, דכיון דאשם קדשי קדשים הוא תו לא מביא לבית הפסול, ולא מצי מתנה. [מהוספות].

ע"י רמב"ם (שקלים פ"ד ה"ג): כל הבהמות הנמצאות בירושלם או חוצה לה בקרוב ממנה הבאות עולות כמו שיתבאר בפסולי המוקדשין נסכיהן באין מתרומת הלשכה, וכן גוי ששלח עולתו ממדינה אחרת ולא שלח עמה דמי נסכים יביאו נסכיהם מתרומת הלשכה.

ע"י בפ"י ועוד אחרונים דהקשו דנימא סמוך מיעוטא דחולין לפלגא דעולות ויוכל להקריבן עולות, דהחשש לשלמים הוי מיעוט, וכן עד"ז יוכל להקריבו לעולה, דסמוך מיעוט וכו'.

ותירץ הגריש"א: דבמקום שבכל צד שתאמר הוי מיעוט, לא אמרינן סמוך מיעוטא לפלגא להיות רוב, שהרי כמו שאתה יכול לומר שיש רוב לעולה, כן יש רוב לשלמים.

וע"י מקנה שהקשה, הרי על הצד שהן חולין הרי הן שייכין לבעלים שאיבדום, ואינו יכול להקדישו לפי שאינו שלו.

[אמנם אם הבהמה היא] נקבה [תולין שהיא] שלמים [שהרי אין נקבה קריב עולה]. אלא זכרים, תולין שהוא עולה, ולא שלמים [וכי מקריבים אותו כעולה, הרי אפשר שהוא שלמים]. אמר ר' אושעיא, כאן [לא בא להקריבו כזה אלא] אם בא [המוצא לקבל על עצמו] חוב דמיה [שרוצה להוציאה לחולין]¹⁸⁶ ולהקדיש תמורתה אחרת, אם הוא זכר הוא חייב בדמי עולה שמא של עולה היה, וכך נאמר, חיישינן שמא [הוא] עולה, וזה רבי מאיר, שאמר, הקדש במזיד מתחלל [ולכן יכול המוצא להוציאן לחולין במזיד במכירתה, ובכספו יביא ב' קרבנות א' עולה וא' שלמים, ויאמר אם עולה היא הרי היא מתחלל על זו והשני יבא שלמי נדבה ואם שלמים היא הרי היא מחוללת על של שלמים והשני לנדבת עולה].

וכי קדושת הגוף [פ' קדשי מזבח] מתחלל [ללא מום]. והרי למדנו במשנה, אין מועל אחר מועל במוקדשים [שהרי בפעם הראשונה שמועלים בו הוא יוצא לחולין], אלא בבהמה [של קדשי מזבח הראויה לקרבן] ובכלי שרת בלבד¹⁸⁷. איך, היה רוכב על גבי בהמה [שמוקדש לקרבן], בא חבירו ורכב, בא חבירו ורכב, כולם מעלו. היה שותה בכוס של זהב, בא חבירו ושתה, בא חבירו ושתה, כולם מעלו.

אותו [משנה] ר' יהודה היא [שהרי כתוב אין מועל אחר מועל, משמע בשוגג, שהרי אם זה במזיד אין מעילה. והמשנה] הוזה [של מסכת שקלים] הוא ר' מאיר [שהקדש במזיד מתחלל אפילו קדושת הגוף. ושואלת הגמ' מדברי רבי יהודה נשמע לרבי מאיר. [וכי] רבי יהודה לא אמר, הקדש בשוגג מתחלל [שעיקר חילול הוא בשוגג], וקדושת הגוף לא מתחלל. לר"מ נמי, אף על גב דהקדש במזיד מתחלל [שעיקר חילול הוא במזיד], קדושת הגוף לא מתחלל. [אי אפשר ללמוד א' מהשני] ששם הוא לא מתכוין להוציאו לחולין, וכאן הוא מתכוין להוציאו לחולין [ולכן יש מקום לחלק בין חילול מזיד של ר"מ לחילול שוגג של ר"י, ויש לימוד הפסוק מזה שהמועל חייב קרבן מעילה, אז קדושת הגוף לא מתחלל, אבל בחילול מזיד לר"מ מאחר והוא מתכוין לחללו, אילו קדושת הגוף מתחלל].

נאמר? ששמענו דברי רבי מאיר, בקדשי קדשים, [וכי גם] בקדשים קלים שמענו את זה. א"ל אותו רב ורבי יעקב שמו, קל וחומר, קדשי קדשים מתחללים, קדשים קלים לא כל שכן. וכן למדנו, אמר ר' חמא בר' עקיבא אמר רבי יוסי בר' חנינא, אומר היה ר"מ, הקדש במזיד מתחלל, בשוגג אין מתחלל, אחד קדשי קדשים ואחד קדשים קלים, קל וחומר, קדשי קדשים מתחללים, קדשים קלים לא כל שכן.

ותירץ הגריש"א: בהמה זו מכיון שאסור לעבוד בה, והרי היא אוכלת ואינה עושה, א"כ מתיר לו למכרה ולשמור את דמיה עבור הבעלים, ולכן שפיר יכול להקדישה.

¹⁸⁶ לפי רש"י זה פדיון תמימים, ולפי תוס' לא מצאנו לר"מ פדיון תמימים, ולכן צ"ל שהוא מתכוין לגוזלה.

ר' יוחנן היה מתהה [בדברים אלו של רבי אושעיא], וכי אומרים לו לאדם [המוצא הזה] עמוד וחטא [ותחלל את הבהמה] בשביל שתזכה [לתן הקרבן בהמה זו]. אלא א"ר יוחנן, ממתין לה עד שתקבל מום [קבוע, ואז מותר לחללה], ומביא שתי בהמות [א' לעולה וא' לשלמים] ומתנה [אם זו עולה תהא זו עולה תחתיה וחבירתה שלמי נדבה ואם זו שלמים תהא זו שלמים תחתיה וחבירתה עולת נדבה]¹⁸⁷. אמר מר, [מה שכתוב למעלה שאם מצא בהמה] זכר הוא עולה. אולי הוא [קרוב] תודה. [נכון] שגם יביא תודה [ויתנה]. והרי [קרוב] תודה [צריך לחם. שיביא גם לחם. ואולי [הבהמה הנמצא הוא קרבן] אשם [ואין אשם נדבה]. אשם [רק מגיל] בן שתי שנים [שנאמר בה "איל" והוא רק בן שנתיים], ו[מדובר] שמצא בן שנה. ואולי הוא אשם מצורע, או אשם נזיר [שבהם לא נאמר "איל" אלא "כבש"]. לא שכיחי. ואולי הוא [קרוב] פסח. פסח כל זמן [שהוא ראוי לפסח הבעלים] מאד נזהרים בו, ואם עבור זמנו הוא שלמים [והרי אמרנו שהוא מביאו דמיו כספק שלמים]. ואולי הוא בכור או מעשר [בהמה]. לאיזה הלכה [אתה מביא אולי הוא ספק בכור או מעשר]. לאכלו במומו, גם זה נאמר במומו [פי' אוכלו בתורת ספק בכור או מעשר, שאין לשחטו באיטליז, ואין לשקלו במשקולת]. אמר מר, נקבות זבחי שלמים. אולי היא תודה. שמביאים [אותה גם כן בספק] תודה. והרי צריכים לחם. שמביאים גם לחם. ואולי היא חטאת [ואין חטאת נדבה]. חטאת בת שנתה [שנאמר בה כשבה], ו[המשנה מדבר] שמצא בת שתי שנים. ואולי [הבהמה היא] חטאת שעברה שנתה. [לא חוששים לזה שהוא] לא שכיח. ומה [ההלכה אם] מצא בת שנתה. למדנו בברייתא, חנניא בן חכינאי אומר, עז בת שנתה לחטאת, [וכי] אתה חושב לחטאת. אלא אמר אביי, כ[דין] חטאת [שאינה ראויה ליקרב, אלא] כונסה לכיפה [מקום המתקנת לכך, ולא נותנים לה מזונות] והיא מתה מאליה. הרבנים למדו, אין קונים בהמה במעות מעשר שני [מחוץ לירושלים שצריך לפדות בכסף עם צורה, ועוד שמא תכחיש בטורה הדרך]¹⁸⁸.

¹⁸⁷ עי' לעיל הערה 185.

¹⁸⁸ עי' תוס' שאין חיוב פדיון בכסף צורה כאשר הוא מחליף מע"ש במקום להוליך בהמה ולאוכלה בירושלים. אלא עיקר החסרון היא שמא יגדל עדרים עדרים.

עי' רמב"ם (מעשר שני ונטע רבעי פ"ז הט"ז): וכן אין לוקחין בהמה בכסף מעשר חוץ לירושלים, ואם לקח בשוגג יחזרו הדמים למקומן במזיד תעלה ותאכל בירושלים ואם אין מקדש תקבר היא ועורה.

ועי' דרך אמונה: היינו בהמה חיה ולעיל פ"ד ה"ו מבואר דאסור לחלל על בהמה חיה ואם חילל לא חל החילול גזרה שמא יגדל מהם עדרים עדרים ושם לא חילק בין שוגג למזיד דכיון דחילל מזיד הוא [וכן גבי פירות לא חילק שם בין שוגג למזיד מה"ט] אבל כאן כשקנה ל"ש לגזור שיבטל המקח שמא יגדל עדרים דגזרה זו שייכת רק על הלווקח ולא על המוכר ולכן במזיד לא בטל המקח ו"א דוקא בבהמה בעלת מום חיישי' שיגדל עדרים עדרים אבל כאן מייירי בבהמה תמימה ובזה לא חיישי' שיגדל ואין חילוק בין קנה לחילל:

יחזרו הדמים למקומן. דהוי מקח טעות כ"ל הט"ו ואין המוכר יכול לטעון איני מאמינך שהיית שוגג דאנן סהדי דלא הי' עושה איסור וסתמא שוגג הוא אבל המוכר יכול לומר איני מאמינך שהי' מעות מע"ש וצריך הלווקח לברר שהי' מעות מע"ש, ואם אין המוכר לפנינו תעלה לירושלים כ"ל שם:

תעלה ותאכל בירושלים. שאין לה פדיון כדון הלקוח בכסף מעשר ואם היא תמימה יקריבנה שלמים ואם היא בע"מ או חי' או עוף יאכלנה לבשר תאווה ו"א שאם הקונה התנה עם המוכר שלא תחול קדושת המעות על הבהמה אלא המעות יהיו בקדושה ועל המוכר להעלותן לירושלים קונסין אותן ויחזרו דמים למקומן דחיישי' שהמוכר יזלזל בזה ולא יעלנה לירושלים אמנם "א דכיון דקי"ל מע"ש ממון גבוה ואין יכול למוכרם כלל א"כ בלא קנס יחזרו דמים למקומן:

{ נו ע"א }

ואם [אע"פ שזה אסור] קנה, בשוגג [שלא ידע שהם מעות מע"ש, כופים את המוכר] להחזיר הדמים [שזה מקח טעות]¹⁸⁹, שאילו ידע שהן מעות מע"ש לא היה קונה אותן, שזה טורח להוליך את הבהמה לירושלים. ואם הוא קנה הבהמה [במזיד, תעלה [את הבהמה] ותאכל [אותן] במקום [פי' בירושלים].

אמר רבי יהודה, במה דברים אמורים [שבמזיד צריך לקחתו לירושלים], במתכוין וקנאו מתחילה לשם שלמים [שכן דרך כל בהמות שנקחות בכסף מעשר ליקרב שלמים], אבל אם התכווין להוציא מעות מעשר שני לחולין [ובכוננתו לאכלו מחוץ לירושלים]¹⁹⁰, בין שוגג [פי' שבשוגג חשב לקנות בהמה לצורך חולין] בין מזיד, [כופים את המוכר] להחזיר הדמים [בשוגג מבטלים המקח שזה מקח טעות, אבל במזיד הוא משום קנס שקנסו על שעבר על לפני עור, שלולא קונה המוכר לא יכול לחלל מעותיו]¹⁹¹. והרי אנחנו למדנו במשנה, רבי יהודה אומר, במזיד קידש [מאחר ולא היה טעות, אז לא בטלו חכמים הקידושין משום קנס]. אמר רבי אלעזר [אין מקום לקנס בקידושי אשה ש]אשה יודעת שאין מעות מעשר שני מתחללין על ידה, [ולא נתכוונה להוציא לחולין וחושבת] להעלותו לירושלים לאכלו שם.

ר' ירמיה שאל, והרי בהמה טמאה עבדים או קרקעות, שאדם יודע שאין מעות מעשר שני מתחללים עליהם, ולמדנו במשנה, אין לוקחים בהמה טמאה עבדים או קרקעות במעות מעשר שני אפילו בירושלים [שיש מקום לומר כאשר הוא לקח המעות, הוא על דעת להעלותו לירושלים], ואם קנה, יאכל כנגדן [פי' הלוקח יקח מעות משלו ויאמר כל מקום שהמעות ביד מוכר יהיה מחוללות על אלו ויעלם ויאכלם בירושלים]¹⁹². אלא כאן מדובר באשה חכמה, שידעת [שאין מע"ש מתחלל על ידי קידושיה ועולה ואוכל אותם].

אמר מר, אם קנה, יאכל כנגדן. ולמה. שיחזרו דמיו למקומם כמו שם [מה שאמרנו לגבי לוקח בהמה טהור מזיד]. אמר שמואל,

¹⁸⁹ עי רשב"א: פירשו בתוס' משום דהוי מקח טעות שאלו ידע מוכר דמעות אלו של מעשר שני הם לא היה מוכר לו בדמים אלו משום דאית ליה טירחא דאורחא, וכשאמרינן לעיל גבי קדושין איהי לא ניחא לה משום טרחא דאורחא דכיון דשוגג הוא לא נפקי מעות לחולי.

¹⁹⁰ רש"י, ועי' תוס': כלומר שהתנה עם המוכר שלא תחול קדושת המעות על הבהמה אלא המעות יהו בקדושה ועל המוכר להעלותו לירושלים והיינו מתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין שהקדושה לא תחול על בהמתו יחזרו דמים למקומם דחיישינן שמא יאכלם המוכר חוץ לירושלים שהוא סבור המוכר דפקע מינייהו קדושת מעשר שני ואף על גב שפירש לו הלוקח קסבר שאין ללוקח להפקיע קדושת המעות כיון שמכר לו דבר הראוי להתחלל.

¹⁹¹ רש"י. ועי' תוס': מאי לפני עור לא תתן מכשול איכא הכא הלא אם לא יקח ממנו יקח מאדם אחר ולא שייך לפני עור אלא דוקא דקאי בתרי עברי דנהרא כגון מושיט כוס יין לנזיר ואבר מן החי לבני נח כשאמרינן פ"ק דמסכת ע"ז (דף ט:).

ועי' משנה למלך (מלוה ולוה ד, ב)

ועי' הגרי"א: והנה תוס' דידן משמע כהכתב סופר, ואף אם יכול למצוא מוכר אחר שלא ידע שרוצה לאוכלו חוץ לירושלים, הרי עובר על לפני עור בשוגג, ואפ"ה כתבו התוס' דבכה"ג ליכא לפני עור, וע"כ כדברי הכתב סופר.

¹⁹² עי' תוס': פי' ריב"א אין זה אלא קנס שקנסו ללוקח אבל לעולם המעות קודשים ביד המוכר, והר"ר מאיר מפרש שכאן שונה הלוקח יכול לחלל המעשר ביד המוכר משום דזכות הוא לו למוכר וזכין לו לאדם שלא בפניו דהא זכיה מטעם שליחות.

עי' רמב"ם (מע"ש פ"ז ה"ז): לקח עבדים וקרקעות ובהמה טמאה בין במזיד בין בשוגג אם ברח המוכר ה"ז יאכל כנגד אותן המעות בירושלים בתורת מעשר, זה הכלל כל שהוציא חוץ לאכילה ושתייה וסיכה מדמי מעשר וברח המוכר או מת יאכל כנגדו, ואם היה המוכר קיים יחזרו הדמים למקומן, וכן אם הביא עולות וחטאות ואשמות מדמי מעשר יאכל כנגדן.

ועי' דרך אמונה: יאכל כנגד אותן המעות וכו': דהיינו שיקח אוכל אחר בירושלים ויאמר כל מקום שהמעות נמצאות הרי הן מחוללין על אוכל זה ואף על גב שא"א לחלל דבר שאינו ברשותו כאן שזכות הוא לו אפשר לחלל [תוס' ד"ה &&] ו"א דבשוגג לא מקרי אינו ברשותו כיון שאם הי' יודע הי' מחזיר [ריטב"א] ו"א דבאמת לא חל החילול ואינו אלא קנס שיצטרך לחלל הואיל וקנה דבר האסור [רשב"א].

[ציור זו דווקא] כשברח [המוכר, עם הדמים בידו¹⁹³]. וטעמו [של הלכה זו] שברח, הרי אם לא ברח, קונים את המוכר. ושקנוס את הלוקח¹⁹⁴. [כמשל] שאין העכבר הגנב אלא החור [ולולא החור שהעכבר מצניע גניבתו שם, הוא לא היה גונב כלל]. ולולא העכבר, מה החור היה עושה [כי אין לו הגניבה]. זה מסתבר, שכל מקום שיש איסור שם קונים¹⁹⁴.

מנ"י. המקדש [אשה] בערלה [בתור כסף קידושין, והוא איסור הנאה, וכן כולם], בכלאים [שגדלו ירק ב]כרם, בשור [שהרג ולכן חייב] סקילה, ובעגלה ערופה, בצפורי מצורע, ובשער נזיר, ובכור חמור, ובשור בחלב, וחולין שנשחטו בעזרה, אינה מקודשת¹⁹⁵. מכר [א' מאלה

¹⁹³ אמנם עי' תוס' ד"ה כשברח, שמדובר שקנה עבדים והעבדים ברחו.

¹⁹⁴ עי' תוס': והיינו המוכר שהרי המעות דמעשר ברשותו היו קיימא ולפיכך נקנסו ליה שיחזרו דמים למקומם והיינו שלא מכר בהמתו זה דוחק לפירוש ריב"א דפירש דלעולם המעות שביד המוכר קדושים מקדושת מעשר וצריך להעלותן לירושלים אבל לפירוש הר"ם ניחא אף זה קשה לפירוש הקונטרס לעיל דפי' גבי אבל מתכוין להוציא מעות מעשר שני לחולין דהמעות יצאו לחולין והבהמה קדושה ועלה קאמר יחזרו דמים למקומם ואם כן לפי סברה זו הוי ליה למקנסייה ללוקח למימר דיאלל כנגדו בירושלים שהרי האיסור הוא בידו דהיינו בהמה אבל לפירוש [ריב"א] ניחא שהרי האיסור הוא ביד המוכר ¹⁹⁵ עי' תוס': וא"ת אמאי אינה מקודשת הא שרי ליהנות ממנו שלא כדרך הנאתו כשאמר בפ' כל שעה (פסחים דף כד:): ויש לומר כבאן מיירי דליכא שוה פרוטה אלא כדרך הנאתו אי נמי יש לומר דמיירי שפיר דאיכא שוה פרוטה אף שלא כדרך הנאתו מ"מ כיון שהאשה סבורה שיש לה ליהנות דרך הנאתו ואינו כן לא סמכה דעתה והוי מקח טעות.

עי' ריב"א: ואיכא דקשיא ליה אמאי אינה מקודשת בערלה דהא אפשר ליהנות בה שלא כדרך הנאתה, כשאמרינן בפרק כל שעה (פסחים כד ע"ב) כל איסורין שבתורה אלו לוקין עליהם אלא כדרך הנאתן, ולא מילתא היא דנתי דלית בהו איסורא דאורייתא איסורא דרבנן מיהא איכא, והמקדש באיסורי הנאה דרבנן כגון סתם יינם וכיוצא בו אינה מקודשת וכו' וכי תימא והא שרי שלא כדרך הנאתן אפילו מדרבנן לחולה שאין בו סכנה כשאמרינן בפרק כל שעה (פסחים כה ע"ב) וכו', והא לא קשיא דא"ל לחולה שאין בו סכנה מותר בו שלא כדרך הנאתן מכל מקום איסור הוא לה למכרה לחולה זה ולטול דמים ממנו.

ועי' רש"י (ע"ז דף נד ע"ב ד"ה למעוטי ערלה): ערלה היא אסורה בכל מקום שהיא אבל דמיה אינה תופסת לאסור. ואם מכרן וקידש בדמיהן מקודשת דלא מיתפסי באיסורא וממונא הוא, אף על גב דאיהו אסור לאתנהוי מיניה, מיהו ההיא הנאה מטיא לה על ידי ערלה אבל איהי לא מערלה קא מטיא ליה ודוקא קידושי אשה אבל איתנהוי מיניהו מדרבנן אסור.

והמשנה למלך (אישות פ"ה ה"א) העלה דלשיטת רש"י כה"ג מקודשת כל שהיא ראוי ליהנות בו אף על גב דאסור למקדש.

עי' שו"ע (אה"ע סי' כח ס"ב): המקדש באיסורי הנאה דרבנן לגמרי, שאין לו עיקר בדאורייתא, מקודשת [עי' פסחים ז ע"א ורא"ש כאן סי' לא]. ואם בחמץ דאורייתא ושעות דרבנן, או בחמץ דרבנן ושעות דאורייתא, ספק מקודשת. ואם באיסורי דאורייתא לגמרי, כגון חמץ דאורייתא בשעות דאורייתא, אינה מקודשת.

עי' ח"מ: עד הלילה חוששין לקדושין וכו' והנה אף דבא"ח סי' תמ"ה פסק בש"ע כחכמים דחמץ מן הנקברים ואפרן אסור היינו לחומרא אבל לענין קידושין אפשר לומר דאולי אפרן מותר והוא שוה פרוטה במדי וא"כ הוי ספק מקודשת אבל אם האשה סבורה שמקדשה בגוף החמץ כגון שאינה יודעת שזה חמץ בודאי אינה מקודשת. ועי' ב"ש: כל שאר איסורי הנאה דק"ל שלא כדרך הנאה מותר ליהנות מהם כמ"ש ב"ד סימן קנ"ה יכול לקדש בהם כשהיא יודעת שהוא דבר איסור אף על גב דהיא אינה חולה וא"י ליהנות בו אפי' שלא כדרך הנאתן מ"מ יכולה למכור לחולה. ועי' אבנ"מ שלפי הריב"א איסורי הנאה אפילו מדבריהם אסור למכור לחולה.

ועוד עי' באב"מ: מאי איריא מקדש באיסורי הנאה אינה מקודשת בדלא ידעה אפי' באיסורי אכילה נמי אינה מקודשת היכא דלא ידעה וסבורה שמתור באכילה דודאי שוה יותר היתר אכילה מאיסור אכילה אלא דסתם קידושין אינה מקפדת על השינוי וכל דאית בה שו"פ מקודשת וכמו שאמרו במקדש בשט"ח אם יש בנייר שו"פ מקודשת ובדיני קידושין לא מיירי במקפדת על השינוי וסתמא דמלתא קאמר המקדש באיסורי הנאה אינה מקודשת ואפי' ע"י שליח או בלילה ומש"ה במקדש באיסורי אכילה אף על גב דלא ידעה כל שהוא שו"פ מקודשת אלא דבשלא כדרך הנאתו הוא דמקפדת דטעמא דשלא כדרך הנאתו מותר באיסורי הנאה הוא משום דלא מיקרי הנאה כל שהוא שלא כדרך הנאתו ומה"ט נמי האשה מקפדת שלא תהי' הנאתה מקדושין אלא שלא כדרך הנאתו ולפי"ז בארנן אם ה' שו"פ אף על גב דלא ידעה כיון דהנאה היא (הו"י) כדרך הנאתו וכן איתנהו ומש"ה כתבו תוס' דאין באפר שו"פ.

ועי' פ"ת שהביא מהמל"מ (ה"ל) אם היתה האשה חולה מסוכנת דשרו לה איסורים אלו או אם היתה חולה שאב"ס וקידשה באיסורי הנאה של דבריהם למ"ד דכל איסורי דרבנן הותרו בחול' שאב"ס. ורצה להוכיח מדברי רש"י בפ"ד

האיסורי הנאה], וקידש בדמיהן, מקודשת [שאין הדמים נאסרים בהנאה]¹⁹⁶.

גמ'. בערלה. מאיפה יודעים את זה [שערלה אסורה בהנאה]. שלמדנו כברייתא "ערלים לא יאכל", איני יודע אלא איסור אכילה, מאיפה יודעים שלא יהנה ממנו, [לדוגמא] לא יצבע בו [בפרות הראויים ליצטבע בו כגון קליפי אגוזים ושומר לפרי אסור כפרי], ולא ידליק בו את הנר [משמנו]. מלמד הנאמר, "וערלתם ערלתו", לרבות את כולם¹⁹⁶.

בכלאי הכרם. מאיפה יודעים את זה. אמר חזקיה, נאמר בקרא "פן תקדש", [ודורש] פן תוקד [בו] אש¹⁹⁷. רב אשי אמר [דורשים] פן יהיה קדש. [יש לשאול על דברי רב אשי] אם כן, [שילמדו] כמו שקודש תופס את דמיו [והופך את הדמים שבו קנו את הקודש להיות הם עצמו כדין קודש] ויוצא [הבהמה] לחולין, אף כלאים יתפוס את דמיו [ויאסור אותם בהנאה, והרי למדנו במשנה שאם מכרם וקידש בהם האשה מקודשת] ויוצא לחולין [פי' ויתיר את האיסור כלאים שבה]. אלא, יותר טוב [לדורש] כדברי חזקיה.

שור הנסקל. מנין. שלמדנו כברייתא, ממשמע שנאמר "סקול יסקל השור", איני יודע שנבילה היא¹⁹⁸, ונבילה אסורה באכילה [מזה שכתוב לא תאכלו כל נבלה]. מה מלמד הנאמר "לא יאכל את בשרו". מגיד לך, שאם שחטו לאחר שנגמר דינו, אסורה באכילה. בהנאה מנין. מלמד הנאמר "ובעל השור נקי". איך יש משמעות [כזה]. שמעון בן זומא אומר, כאדם שאומר לחבירו, יצא פלוני נקי מנכסיו, ואין לו בהם הנאה של כלום.

[שואלת הגמ' על דברי שמעון בן זומא?] מאיפה [יודעים] שזה [שכתוב] "לא יאכל את בשרו", בא [ללמד] איפה ששחטו לאחר שנגמר דינו. אולי איפה ששחטו לאחר שנגמר דינו היא מותרת, וזה [שנאמר] "לא יאכל", בא [ללמד] איפה שסקלוהו [ו"לא יאכל" מלמד איסור הנאה]. וכד' אבהו א"ר אלעזר, דא"ר אבהו א"ר אלעזר, כל מקום שנאמר "לא יאכל", "לא תאכל" או "לא תאכלו", [כולל גם] איסור אכילה וגם איסור הנאה¹⁹⁹, עד שיפרט לך הכתוב, כדרך שפרט לך בנבילה [שנאמר "לגר אשר בשעריך תתננה ואכלה", מלמד שמתור בהנאה].

דברים אלו [שלומדים איסור הנאה מלשון אכילה, מובנים רק] היכן שלומדים איסור אכילה מ"לא יאכל" [שהרי כל הנאות הם בלשון אכילה, ולומדים מנבילה, אמנם] כאן איסור אכילה לומדים מ"סקול יסקל". שאם תחשוב שהוא מלמד "איסור הנאה" שנכתוב קרא "לא יהנה", או [עוד אפשר לומר שייכתוב] "לא יאכל", ולמה [נוסף ו]נאמר "את בשרו". [אלא ללמד ד]אף על גב ששחטו כמו [כל] בשר, אסור.

שאל מר זוטרא, ונאמר, דברים אלו [שאפילו שחטו אסור] איפה שבדק צור ושחט בה, [שאי אפשר ללמוד מנבילה, שהרי זה שחוט ולא נבילה] שנראה כסקילה, אבל איננה שחטיה בסכין. וכי כתוב דברים של סכין בתורה [בענין שחטיה, אם כן כאשר שחטה בצור איננה סקילה אלא שחטיה, ועכ"ז אסור לך הכתוב בשרו, אם כן אותו דבר בשחטו בסכין]. ועוד למדנו כברייתא, בכל שוחטין, בין בצור, בין בזכוכית, בין בקרומית של קנה. ועכשיו שלומדים שניהם, גם איסור אכילה וגם איסור הנאה מ"לא יאכל", זה [שנאמר] "בעל השור נקי" מה הוא בא [ללמדנו]. להנאת עורו, הייתי חושב לומר "לא יאכל את בשרו" נאמר, בשרו אסור, ועורו מותר.

ולתנאים האלה, שלומדים את ה"בעל השור נקי" הזה לחצי כופר [שאם שור תם הרג אדם פטור מחצי כופר] ולדמי ולדות [אם שור נגח אשה בהריון ויצאו ילדיה אינו משלם דמי ולדות לבעל]. מאיפה יודעים הנאת עורו. מ"את בשרו", את הטפל לבשרו. והאחרים,

דע"ז דף נ"ד דכיון דלמתקדשת שריא הויא מקודשת דבתר ידיה אזלינן. ושוב כתב דלבו מהסס אם יש ללמוד דנון זה מדברי רש"י ה"ל דאפשר דמה שהותר לחולה דבר האסור אינו סיבה שתתקדש בהם ד"ל דלא חשיב ממון אלא מה שהוא שוה לכל כו'.

¹⁹⁶ עי' שו"ע (אה"ע סי' כח ס"ב): עבר ומכר איסורי הנאה וקידש בדמיהם, מקודשת. ועי' ב"ש: בדיעבד אבל לכתחלה המעות אסור לו אף על גב שאינו תופס דמים ל"כ הרא"ש בשם רש"י (ע"ז ה"ל) וע' בא"ח סימן תמ"ג ס"ג.

ועי' רע"א: כ' הרא"ש כיון דידע הלוקח שהוא של ערלה נתן המעות לשם מתנה, וא"כ ה"נ אמאי מחזירין המעות בעין הא הוי מעות מתנה כיון שידע שהוא של בעל וא"י למוכרה. והרמב"ם ש"כ ג"כ דאם המעות בעין מחזירין לטעמיה אזיל דס"ל בפ"ו ממלוה, דגם בהלואה אם המעות בעין מחזירים וה"ה הכא. דלא ס"ל להרמב"ם מעות מתנה. אבל לשיטת הרא"ש קשה.

וצ"ל דבאמת מ"ש הרא"ש מעות מתנה ל"ד דהא באמת קיימ"ל בהכיר בה שאינו שלו דמעות פקדון. וכמ"ש הב"ש (ס"ס כח) אלא דכוונת הרא"ש ג"כ דמעות פקדון, רק דטעמא דמכרן וקידש בדמיהן מקודשת משום דהוי פקדון בהיתר תשמיש כמ"ש הג"ל. ומש"ה כיון שקדש אשה הוי כמו לוח המעות. אבל הכא כ"ז שהוא בעין הוי פקדון. וכמ"ש במעות מותרים בב"מ (דף מד). ומ"ש הרא"ש בכתובות פ' נערה דהמעות בעין חוזרין מטעם גזול ע"כ ג"כ לאו דוקא אלא מטעם פקדון. וכן הוא בהר"ן פ' נערה דהוי פקדון.

לא דורשים [את המילה] "את" [לרבות]. כמו¹⁹⁷ שלמדנו בברייתא, שמעון העמסוני, ואמרי לה נחמיה העמסוני, היה דורש כל אתין שבתורה [לריבוי], כיון שהגיע ל"את ה' אלהיך תירא" פירש [שירא מלרבות שום דבר להשוותו למורא המקום]. אמרו לו תלמידיו, רבי, כל אתין שדרשת מה תהא עליהם. אמר להם, כשם שקבלתי שכר על הדרישה, כך קבלתי על הפרישה. עד שבא רבי עקיבא ולימד, את ה' אלהיך תירא, לרבות תלמידי חכמים¹⁹⁸.

בעגלה ערופה. מאיפה יודעים את זה [שעגלה ערופה אסורה בהנאה]. אמרו בבית מדרש של רבי ינאי, "כפרה" כתיב בה [שנאמר כפר לעמך ישראל, ולכן דינו] כקדשים [שאסורים בהנאה, שהרי מועלין בהם?].

ציפורי מצורע [הצפורים שנעשו מחוץ לעיר, להכשיר אותו לבא במחנה]. מאיפה יודעים את זה [שהוא אסורים בהנאה]. שלמדו בבית מדרש של רבי ישמעאל, נאמר מכשיר בפנים [קרובן אשם מצורע שמכשיר אותו להיכנס למחנה, וזה בפנים לקירות של העזרה] ומכפר מבפנים [כל הקרבנות שנעשו בפנים לקירות העזרה], ונאמר מכשיר בחוץ [צפורי מצורע שנעשו מחוץ לעזרה] ומכפר מבחוץ [עגלה ערופה]. כמו שמכשיר ומכפר האמור בפנים, דינו של מכשיר דומים למכפר [אין הבדל בין הקרבנות אשם], אף מכשיר ומכפר האמור בחוץ, דינו של מכשיר דומים למכפר.

למדנו, ממתי ציפורי מצורע נאסרים. רבי יוחנן אמר, משעת שחיטה [נאסר השחוטה, והמשולחת מותרת]¹⁹⁹, ור"ל אמר, משעת לקיחה [נאסרו שניהם, עד שישלח המשולחת וניתרת בשילוחה]. ר' יוחנן אמר משעת שחיטה, שחיטה הוא שאסורת אותה. ר"ל אמר משעת לקיחה, שלומדים את זה מעגלה ערופה, כמו שעגלה ערופה [נאסרת] מחיים, אף ציפורי מצורע [נאסרת] מחיים.

¹⁹⁷ נוסח רש"י: כמו התנא הזה - שפרש מלדרוש "את" לריבוי.
¹⁹⁸ עי' נתיב התורה פרק ט: מעלת ומדרגת לומדי תורה אי אפשר לפרש מעלתם ומדרגתם העליונה כאשר אתם התורה, עד שאמרו בפרק שור שנגח ד' וה' (בב"ק מ"א ע"א) תניא שמעון העמסוני היה דורש וכו'.

יש שואלין בזה למה לא הקשה לו מן ואהבת את ה' אלהיך גם כן כמו את ה' אלהיך תירא. ותירון שאלה זאת כי המורא שייך דוקא אל אלהות, שבזה מורה שהוא אלוה ומושל, והוא הענין האלהות, שהוא נבדל מן האדם ואינו משותף עמו וירא מפניו. ולפיכך לא היה קשה לו מה שכתוב ואהבת את ה' אלהיך, אם בא לרבות שיהיה אוהב חכמים או הבריות או מה שיהיה, בשביל זה לא יהיה כאן שתוף לאלהות. אבל עם יראת ה' ית' אין לשתף שום דבר כלל עד שבא רבי עקיבא ולימד את ה' אלהיך תירא לרבות ת"ח.

ורצה בזה כי יש לשתף יראת חכמים עם יראת שמים כי יראת חכמים השלמה ליראת שמים, ואין כאן חס ושלוש שום שיתוף. וזה כי יראת ה' ית' הוא מצד שהוא ית' נבדל מן הכל, לכך שייך בו היראה. ואין שייך היראה מצד החבור רק מצד שהוא נבדל מהכל ואין לו שתוף עם זולתו, ותלמידי חכמים שהם נבדלים מן שאר אדם גם כן מצד השכל שיש בתלמיד חכם, כמו שהוא יתברך נבדל מהכל, מפני כך התלמיד חכם שיש לו דביקות עם ה' ית' בערך שאר אדם וה' ית' נבדל מהכל והתלמיד חכם נבדל משאר אדם, ולפיכך אם אין לאדם יראה מן תלמיד חכם ומשותף עם תלמיד חכם לגמרי מבלי יראה מן התלמיד חכם בזה עצמו כאלו יש לו שתוף עם ה' ית', כי לפי ערך שאר בני אדם התלמיד חכם יש לו דביקות עם ה' ית' והוא נבדל משאר אדם, והרי זה מבטל היראה של הש"ת שצריך שיהיה האדם נבדל מן הש"ת לגמרי, וזה אשר אינו ירא מתלמיד חכם אשר התלמיד חכם נבדל ממנו ויש לו דביקות בו יתברך בערך שאר אדם הרי הוא מבטל יראת שמים, שהתלמיד חכם דבק בו יתברך וטפל אליו יתברך בערך שאר בני אדם.

והרמב"ן (בנמוקיו שם) מפרש כי לכך פירשו רבותינו זכרונם לברכה בכל מקום על מלת את שבא לרבות שהוא מלשון אתא דהוא לשון רבוי. ואין הדבר כך כלל, אבל מה שפירשו זכרונם לברכה את לרבות כי לשון את לפי שטוטו כמו שפירשו המדקדקים כי בא זאת המלה על עצם הפעול, וכך פירש הרבי דוד קמחי זכרונם לברכה וכן הרב אברהם אבן עזרא זכרונם לברכה כי מלת את מורה על עצם הפעול, וכל עצם נמשך אחריו דבר טפל כי העצם נושא אל הדבר הטפל, ולפיכך מורה לשון את על הדבר הטפל אל העצם כמו השער ועור וכמו תולדות השמים. ומפני כי חכמים גם כן דבוקים עם ה' ית' טפלים אצלו נמשכים אחר ה' ית', ולפיכך יאמר בזה את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים כי הם טפולים עם השכינה. ולפיכך לא נמנע רבי עקיבא לדרוש את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים ואין כאן אלהית כלל, וזהו בערך שאר האדם, אבל הוא יתברך בעצמו נבדל מהכל אין לו שתוף וחבור לשום נמצא, רק בערך שאר אדם יש לת"ח חבור וצירוף עם ה' ית'. והתבאר לך כי על ידי התורה יש לאדם חבור ודביקות אל ה' ית', עד שיאמר את ה' אלהיך תירא לרבות תלמידי חכמים שהם טפלים אליו והם מתרבים בלשון את כמו ולא יאכל את בשרו הדבק לבשרו היינו העור וכמו האחרים דמריבין מן את, ודבר זה מבואר.

ועגלה ערופה גופה מאימתי [נאסרת, שהרי אין דמיה קדושים, ולא קדושת מזבח, ולא קדושת בדיק הבית]. א"ר ינאי, גבול שמעתי בה [מתי נאסרת] ושכחתי. וסבורין התלמידין מדעתם לומר¹⁹⁹, ירידתה לנחל איתן היא [הגורמת לה שם עריפה ו]אוסרת אותה²⁰⁰. [אפשר לשאול על דעת ר"ל] מה עגלה ערופה משעת לקיחה לא נאסרת, אף ציפורי מצורע גם משעת לקיחה לא נאסרו. הרי כאן [דומה לשם?], התם [עגלה ערופה] יש לו גבול אחרת [ירידתה לנחל], כאן [בצפורי מצורע] וכי יש לו גבול אחרת.

שאל ר' יוחנן לריש לקיש שאלה מברייטא, "כל [פי] כל הוא ריבוי צפור טהורה תאכלו", לרבות את המשולחת. "וזה אשר [פי] אשר הוא ריבוי לא תאכלו מהם", לרבות את השחוטה. ואם תשוב [שצפורי מצורע] מחיים אסורה, וכי יש לשאול לאחר שחיטה [ולמה יש דרשה לאוסרה]. מה הייתי אומר, שזה דומה לקדשים, שאסורים מחיים ובא שחיטה [ושאר העבודות שלה] ומכשיר אותה [ממילא יש לומר שגם כאן אחרי גמר מצותה של צפורי המצורע, מותרים], לכן לומדים [שלא].

שאלו שאילה מברייטא, שחטה [צפור מצורע] ונמצאת טריפה [פסולה לטהרת המצורע שנאמר בה "חיות"²⁰⁰, חייב] לקחת זוג [לצפור] השניה, והראשונה מותרת בהנאה [כל זה בהוה אמינא ששחיטה היא שאסרה אותה, והרי אין שחיטה לטריפה], ואי ס"ד מחיים אסורה, הראשונה למה מותרת בהנאה [שהרי אם בשעת קנייתה לא היתה טריפה, מה התייר אותה]. א"ל, כאן במה מדובר, כגון שנמצאת טריפה בבני מעיה [שבשעת הלקיחה לא היתה ראויה, ולא חלה עליו איסור צפורי מצורע כלל], שלא חל עלה קדושה כלל.

שאלו שאלה מברייטא, שחטה [צפור מצורע] שלא באזוב ושלא בעץ ארז ושלא בשני תולעת, ר' יעקב אומר, הואיל והוקצה למצותה, אסורה²⁰⁰. רבי שמעון אומר, הואיל ונשחטה שלא כמצותה, מותרת. עד כאן לא פליגי, אלא מר [ר' יעקב] סובר, שחיטה שאינה ראויה [למצותה] שמה שחיטה [לאוסרה]. ומר [רבי שמעון] סובר, שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה. אבל לפי כולם, לא נאסרה מחיים [שאם נאסרה מבה נפקע איסורה. התנאים האלה סוברים] כמחלוקת התנאים הזה, שלמדו בבית מדרש של ר' ישמעאל, נאמר מכשיר בפנים [קרובן אשם מצורע שמכשיר אותו להיכנס למחנה, וזה בפנים לקירות של העזרה] ומכפר מבפנים [כל הקרבנות שנעשו בפנים לקירות העזרה], ונאמר מכשיר בחוץ [צפורי מצורע שנעשו מחוץ לעזרה] ומכפר מבחוץ [עגלה ערופה], כמו שמכשיר ומכפר האמור בפנים, דינו של מכשיר דומים למכפר [אין הבדל בין הקרבנות אשם], אף מכשיר ומכפר האמור בחוץ, דינו של מכשיר דומים למכפר.

מה למדנו לפני כן, "כל צפור טהורה תאכלו", לרבות את המשולחת, "וזה אשר לא תאכלו מהם", לרבות את השחוטה. ואני הופכו [אשר לא תאכלו] מרבה המשולחת]. אמר רבי יוחנן משום ר"ש בן יוחי, לא מצינו בעלי חיים שאסורים [שאסורים בתמידות]. שאל רב שמואל בר רב יצחק, ולא. הרי

¹⁹⁹ רש"י זבחים ע"ב.

²⁰⁰ עי' רמב"ם טומאת צרעת פ"א ה"ט: שחט אחת מהן ונמצאת שלא היתה דרור יקח זוג לשניה והראשונה מותרת באכילה, שחט האחת ונמצאת טרפה יקח זוג לשניה והראשונה מותרת בהנאה. [ראב"ד] והראשונה מותרת בהנאה. א"א ובתוספתא ארישא ושתייהן מותרות באכילה.

מוקצה [בהמה שהוקצה לקרבן ע"ז] ונעבד [בהמה שהשתחוה לו], שהם בעלי חיים, ואסורים [לעולם. יש לחלק, שאלה] אסורים לגבוה [לעולם, אמנם] מותרים להדיוט²⁰¹.

רבי ירמיה שאל, הרי רובע ונרבע [בהמה שבא על בן אדם או בן אדם בעל אותן] בעדים²⁰², שהם בעלי חיים, ואסורים [לעולם, שהרי הם חייבים סקילה]. אלא אמר רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יוחי, לא מצינו רוב בעלי חיים שאסורים.

הבית מדרש של ר' ישמעאל למדו [ההתיר של צפור הנשלחת מזה], שנאמר בפסוק, "ושלח את הצפור החיה על פני השדה", [והצפור דומה] כשדה, מה שדה מותרת, אף זה גם מותרת [ואין בה איסור הנאה]. ה"שדה" הזה בא ללמד את זה. [הרי] צריכים אותו כמו שלמדנו בביריתא, [נאמר] "שדה", שלא יעמוד ב"פ²⁰³ [שחומת גבולו על היס] ויזקנה לים, [וכן לא יעמוד] בגבת [אשר חומת גבולה במדבר] ויזקנה למדבר, ושלא יעמוד חוץ לעיר ויזקנה בתוך העיר, אלא כל שעומד בעיר²⁰⁴ ויזקנה חוץ לחומה²⁰⁵ [כמו שנאמר (ויקרא יד נג) "ושלח את הציפור החיה אל מחוץ לעיר אל פני השדה"]. והשני [?] א"כ, היה צריך להיות כתוב בפסוק "שדה", מהו "השדה". לומדים מזה שניהם. רבא אמר [אין דרשה לזה

²⁰¹ עי' רמב"ם (איסור מזבח פ"ג ה'ו'): וכן הרובע והנרבע והמוקצה לע"ז והנעבד אף על פי שהן מותרין באכילה הרי הן פסולין לגבי המזבח שנאמר כי משחתם בהם כל שיש בו השחתה פסול, ובעבירה הוא אומר כי השחית כל בשר, ובע"ז כתיב כי שחת עמך, וכן בהמה ועוף שהרגו את האדם הרי הן כרובע או נרבע ופסולין למזבח.

²⁰² עי' הגרי"א: כתב ה"ח בתשו' (קיא) דנראה דרובע ונרבע דאסירי זה רק אחר גמ"ד של ב"ד בהא נאסר בהנאה ה"ה בזה"ז דאין ב"ד של כ"ג שידונו על הריגתה מ"מ אם נרבעת על"י גוי אסורה בהנאה והוא משום דגוי נדון בעד אחד ובדיין אחד א"כ שור דומיא דבעליו ומה שצריך בכל בהמה נרבעת כ"ג לדונה זה משום וגם את הבהמה להקיש שור לבעליו שזה הגוי די בעד אחד ובדיין אחד ושיק זה גם כהיום עיין שם. והח"צ (סימן ע"ד) כתב לחלוק דגם בשורו של גוי בעינן כ"ג וא"כ לא שייך היום איסור הנאה אפילו נרבעת מעכ"ל, ועוד כתב דאפילו נהרגת על"פ אחד מ"מ מאן ימר דבכה"ג נאסרת דלמא רק בב"ד של כ"ג שייך אסור הנאה מחיים. והמנ"ח (מצוה נ"ב) אחר שהביא דברי ה"ח ומה שנחלק עליו הח"צ כתב דמוכח בגמ' סנהדרין (טו ע"ב) דהארי והנמר וכו' דהמיתו דל"א יכול להורגו והיינו שנדונים על"פ אחד שוינהו רבנן כמאן דגמר דינייהו ואסורים בהנאה א"כ ה"ג כיון דכ"א ממתין ממילא נאסרים בהנאה מוכח דגם על"פ אחד איכא איסור הנאה עיין שם.

²⁰³ עי' רמב"ם (טומאת צרעת פ"א ה"א): טהרת מצורע מצות עשה, ותגלחתו כשיטהר מצות עשה, כיצד מטהרין את המצורע מביא מזרק של חרש חדש וקבלה היא שיהיה [חדש] ונותן לתוכו רביעית מים חיים הראויין לקדש אותן מי חטאת, ושיעור זה מדברי סופרים, ומביא שתי צפורים דרוך טהורות לשם טהרת צרעת שנאמר ולקח למטה, ושוחט את הברורה שבשתיהן על המים שבכלי חרס וממצה עד שיהיה הדם ניכר במים, וחופר וקובר הצפור השחטה בפניו, ודבר זה קבלה מפי השמועה. ונוטל עץ ארז ומצותו שיהיה ארכו אמה ועוביו כרביע כרע מכרעי המטה, ואזוב שאין לו שם לווי כמו שביארנו אין פחות מטפה, ושני תולעת משקלו שקל, ואם טעמו פסלו כצביעת הנתח, וכל השיעורים הלכה, ולקוח עם שלשתן הצפור החיה, וארבעה מינין אלו מעכבין זה את זה, ועץ ארז ואזוב שנתקלפו פסולין, וכורך האזוב עם הארז בלשון של זהורית ומקיף להן ראשי אגפיים וראש הזנב של צפור החיה, וטובל ארבעתן במים שבכלי ובדם שעליהן, ומזה שבע פעמים על אחר ידו של מצורע ומשלח את הצפור, וכיצד משלחה, עומד בעיר וזורקה חוץ לחומה ואינו הופך פניו לא לים ולא לעיר ולא למדבר, שנאמר מחוץ לעיר אל פני השדה, שלחה וחזרה חוזר ומשלחה אפילו מאה פעמים, ואח"כ מגלח הכהן את המצורע, כיצד מגלחו, מעביר תער על כל בשרו הנראה אפילו בית השחי ובית העורה שיער שעל כל הגוף עד שיעשה כדלעת שנאמר את כל שערך, א"כ למה נאמר ראשו וזקנו וגבות עינו לרבות כל כינצא בהן ולמעט שיער שבתוך החוטם לפי שאינו נראה, ואח"כ מבכס בגדיו וטובל ויטהר מלטמא בביתה מלטמא משכב ומושב, ויכנס לפניו מן החומה ומונה שבעת ימים ואסור בהן בתשמיש המטה שנאמר מחוץ לאהלו מלמד שאסור בתשמיש המטה, והמצורעת מותרת בתשמיש המטה. [ראב"ד] שבתוך החוטם לפי שאינו נראה. א"א והלא ריבה שיער של בית הסתרים ומה טעם לשיער שבתוך החוטם אף על פי שאינו נראה אלא היינו טעמא לשיער שבתוך החוטם שאינו מעכב לפי שאינו ברוב האדם.

²⁰⁴ בתוך העיר (גירסת רש"י).

²⁰⁵ עי' רמב"ם (טומאת צרעת פ"א ה"א) שמביא מחוץ לחומה, ועי' מל"מ: וראיתי להרב ברבן אהרן שהביא לישנא דברייתא דקידושין וכתב וז"ל וצ"ל דאחר הכהנה צריך הכהן לשוב לעיר או הוא או שלוחו משלחה חוץ לעיר על"כ. נראה שהוקשה לו דהא המצורע הוא חוץ לעיר ואפי' יהיה המשלח תוך העיר. ואי לזה כיון לא צדק שהרי אין המצורע משולח אלא חוץ מעיירות המוקפות חומה בא"י וכמ"ש רבינו בפי' דין ז' ובעינן נמי שיהו מוקפות חומה מימות יהושע בן נון וכמ"ש הר"ש פ"ק דכלים מ"ז.

שצפור המושלחת מותרת, אלא זה סברא], לא אמרה תורה "שלח" לתקלה [שתהא למכשול עון וילכדנה אדם ויאכלנה²⁰⁷, וכל דרשת הפסוק היא רק אסמכתא²⁰⁸].

בשער נזיר. מאיפה יודעים את זה [ששער נזיר אסורים בהנאה]. שנאמר בפסוק "קדש יהיה גדל פרע שער ראשו" [קדוש כתוב חסר לדרוש בו קודש הוא²⁰⁹], גידולו יהיה קדוש²¹⁰. [ואם תשאל] אם מה קודש תופס את דמיו ויוצא לחולין [פי' כאשר מוכרים קרבן הכספים נהיו קודש, והבהמה יוצא לחולין], אף שער נזיר תופס את דמיו ויוצא לחולין [?]. וכי הקריא היא קודש. [אלא] קרואים קדוש [וזה כדי למעט דמיו, שאין דין קדושה עליו, שהמשמעות של קדוש שהוא עצמו קדוש, אבל קודש משמע

שהיא בכלל קדשים]. כפטר חמור. ונאמר, שהמשנה שלנו לא כמו ר' שמעון. שלמדנו בביריתא, פטר חמור אסור בהנאה²¹¹, דברי ר' יהודה, ור' שמעון מתיר. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח, [המשנה שלנו מדובר בגוף החמור] לאחר עריפה, ולפי כולם.

בשר בחלב. מאיפה יודעים את זה [שבשר בחלב אסורה בהנאה]. שלמדו בבית מדרש של ר' ישמעאל, [נאמר בפסוק] "לא תבשל גדי בחלב אמו" שלשה פעמים, אחד [מלמד] איסור אכילה, ואחד [מלמד] איסור הנאה, ואחד [מלמד] איסור בישול. המשנה שלנו שלא כמו התנא הזה: שלמדנו בביריתא, ר"ש בן יהודה אומר, בשר בחלב אסור באכילה ומותר בהנאה, שנאמר "כי עם קדוש אתה לה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו", ולהלן הוא אומר, "ואנשי קודש תהיון לי [ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשלכון אתו]" [ומזה שמותר לתתו לכלב, אין בו איסור הנאה], מה להלן אסור באכילה ומותר בהנאה, אף כאן אסור באכילה ומותר בהנאה.

וחולין שנשחטו בעזרה. מאיפה יודעים את זה [שחולין שנשחטו בעזרה אסורה בהנאה]. אמר ר' יוחנן משום ר' מאיר, אמרה תורה, שחוט לי בשלי [פי' קרבנות בעזרת בית המקדש שנאמר ושחט את בן הבקר לפני ה' וכו'] ושלך בשלך [שנאמר (דברים יב כא): כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' אלהיך לשום שמו שם וזבחת מבקרבך ומצאנך אשר נתן ה' לך כאשר צויתך ואכלת בשעריך בכל אות נפשך]. מה שלי בשלך [קרבן השחוט מחוץ לעזרה] אסור [בהנאה, שהרי כל הטעם שניתר איסור הנאה של קרבן הוא בזריקת דמו, ואין זריקת הדם כאשר נשחט מחוץ לעזרה²¹²], אף שלך בשלי אסור [חולין שנשחטו בעזרה²¹³].

ויש לשאול על זה הרי' אם מה שלי בשלך ענוש כרת, אף שלך בשלי ענוש כרת. אמר קרא, "ואל פתח אהל מועד לא הביאו להקריב קרבן לה' וכו' ונכרת", על קרבן ענוש כרת, על חולין שנשחטו בעזרה אין ענוש כרת. יש לשאול, [הרי מקור של איסור חולין שנשחטו בעזרה היא משחוטין חוץ] מה לשלי בשלך שכן ענוש כרת [וכן צריך להיות הנלמדת ממנו]. אלא אמר אביי, מכאן [לומדים איסור חולין שנשחטו בעזרה] "ושחטו²¹⁴, "ושחט אותו²¹⁵ "ושחט אותו²¹⁶, הם ג' פסוקים מיותרים [וכולם מיעוטים שמשמע רק זה נשחט בעזרה ולא אחר], מה מלמד הנאמר. לפי שנאמר "כי ירחק ממך המקום וזבחת" [בא הכתוב להחיר להם בשר תאווה משיבאו לארץ והם יתרחקו מן המשכן לפי שבמדבר לא הותרו לאכול שום בהמה הראויה להקרבה אלא על ידי הקרבה], ברחוק מקום [מחוץ למשכן] אתה זוכח [את החולין שלך], ואין אתה זוכח במקום קרוב [פי' בעזרה, וזה] ממעט חולין, שלא ישחטו בעזרה.

ואין לי אלא [בהמות] תמימים [ללא מום] הראויים לקרב [על המזבח כקרבן, שבזה מדבר הפסוק, שהרי אם אינה ראויה להקרבה לא נאסרה בשרו במדבר]. מאיפה אנו יודעים לרבות בעלי מומים. מרבה אני את בעלי מומים, שכן מין המכשיר²¹⁷ [בהמה הכשרה להקריב כיון שדומה לו בזה, אפשר ללמוד ממנו בכנין אב [דמיון כל שהיא] להחמיר ולאסור].

מאיפה אנו יודעים לרבות את החיה [שאסור לשחטו בעזרה]. מרבה אני את החיה, שהיא בשחיטה כבהמה [שחיטת חיה כתובה ליד קרבנות שנפסלו ששיניהם צריכים שחיטה, וזה היה הקש, ולכן אפשר ללמוד ממנו שאסור שחיטתו בעזרה, שכל בהמה שצריך שחיטה נאסר].

מאיפה אנו יודעים לרבות את העופות [שאסור לשחטם בעזרה, והרי שחיטתן אינה מפורש בתורה, ולכן אינו נכלל בדרשה של חיה]. מלמד הנאמר, "ושחטו" "ושחט אותו" "ושחט אותו" [א' לחיה וא' לעופות, וא' לאיסורי אכילה בדיעבד].

יכול לא ישחוט, ואם שחט יהא מותר. מלמד הנאמר, "כי ירחק ממך המקום וכו' וזבחת וכו' ואכלת", מה שאתה זוכח ברחוק מקום אתה אוכל, ואין אתה אוכל מה שאתה זוכח במקום קרוב, פרט לחולין שנשחטו בעזרה.

ואין לי אלא תמימים [בהמות ללא מומים]

הראויים להקרה, מאיפה אנו לומדים לרבות בעלי מומים. מרבה אני בעלי מומים, שכן מין המכשיר²⁰⁶ [בהמה הכשרה להקריב כיון שדומה לו בזה, אפשר ללמוד ממנו בבנין אב [דמיון כל שהיא] להחמיר ולאסור]. ומנין לרבות את החיה. מרבה אני את החיה, שהיא בשחיטה כבהמה²⁰⁷. מנין לרבות את העופות. מלמד הנאמר, "ושחטו" "ושחט אותו" "ושחט אותו" [א' לחיה וא' לעופות, וא' לאיסורי אכילה בדיעבד, וכן שנתרבו כל אלה לענין איסור שחיטה, נתרבו ג"כ לענין אכילה כתמימים]. הייתי חושב [אסור] לשחוט, ואם שחט, ישליכנו לפני כלבים. מלמד הנאמר, "לכלב תשליכון אותו", אותו אתה משליך לכלב, ואי אתה משליך חולין שנשחטו בעזרה²⁰⁸.

מר יהודה מצא את רב יוסף ורב שמואל בנו של רבה בר בר חנה שהיו עומדים בפתח של הבית מדרש של רבה, אמר להו, למדנו בברייתא, המקדש בפטר חמור [לפני עריפתו²⁰⁹], בכשר בחלב, ובחולין שנשחטו בעזרה [שהוא לא דורש בריחוק מקום, ממילא, אין איסור שחיטה מן התורה, וגם אין איסור הנאה], ר' שמעון אומר מקודשת, וחכ"א אינה מקודשת. משמע, שחולין שנשחטו בעזרה לר' שמעון איננו [אסורה] מן התורה²¹⁰. ושאלו סתירה, ר"ש אומר, חולין שנשחטו בעזרה ישרפו [ואין מספיק לקברו, אם כן רואים שזה מן התורה²¹¹], וכן חיה שנשחטה בעזרה²¹². שתקו. באו לפני רבה, אמר להו, קטנרן [בעל מחלוקת] אני אעמיד אתכם²¹³, במה מדובר כאן [שר"ש אומר שחולין שנשחטו בעזרה

²⁰⁶ גירסת הב"ח "הכשר", ועי' הערה קכ.

²⁰⁷ צ"ע אם זה שונה ממה שכתוב בדף נז ע"ב.

²⁰⁸ עי' רש"י ד"ה ואי אתה?

עי' רמב"ם [שחיטה פ"ב ה"א-ב]: בכל מקום מותר לשחוט חוץ מן העזרה, שאין שוחטין בעזרה אלא קדשי מזבח בלבד, אבל החולין אסור לשחוט בעזרה בין בהמה בין חיה בין עוף וכן הוא אומר בבשר תאווה כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' וגו' וזבחת מבקרך ומצאנך וגו' ואכלת בשעריך, הא למדת שאין שוחטין בשר תאווה אלא חוץ למקום אשר בחר ה'.

וזה שנשחט חוץ למקום הוא שמותר לאכלו בכל השערים, אבל השוחט חולין בעזרה אותו הבשר טהור ואסור בהנייה בכשר בחלב וכיוצא בו, וקוברים אותו ואפרו אסור אפילו שחט לרפואה או לאכילת עכו"ם או להאכיל לכלבים, אבל הנוחר בעזרה, והמעקר, ועכו"ם ששחט, והשוחט ונמצא טרפה, והשוחט בהמה חיה ועוף הטמאים בעזרה היא אלו כולן מותרין בהנייה. ולא בהמה וחיה בלבד, אלא כל החולין אסור להכניסן לעזרה אפילו בשר שחוטה או פירות ופת אם עבר והכניסן מותרין באכילה כשהיו, ודברים אלו כולן דברי קבלה הן, וכל השוחט חולין בעזרה או האוכל כזית מבשר חולין שנשחטו בעזרה מכין אותו מכת מרדות.

ועי' כס"מ: מ"ש רבינו דברי קבלה, אין הכוונה שהוא דרבנן אלא הכוונה שנאמר כן בקבלה מסיני, והוכיח כן מדברי רבינו (פ"ה מאישות) המקדש בא"ה אינה מקודשת, מדסתם רבינו משמע דגם במקדש בחולין שנשחט אינה מקודשת א"כ מוכח דס"ל לרבינו דחולין שנשחטו בעזרה דאורייתא.

ועי' רע"א: מדפסק (הרמב"ם) בשוחט טריפה בעזרה דמותר בהנאה וגם פסק דחיה בעזרה אסור בהנאה, דמתנן ב' דינים דייק בסוגיין (חולין פה) דסבר ר"ש חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא, וראיה זו כ' הלח"מ שם, אלא דתמה שם מ"ש רבינו (פ"א מתמך) דכ"מ שנאמר לא יאכל ול"ת גם איסור הנאה במשמע, והיינו כדר' אבוהו בפסחים (כ"א) ומבואר שם דלר' יהודה שאמר דברים ככתבן לגר בנתניה ולעכו"ם במכירה נפקא מלתא דר' אבוהו מקרא דאותו ומוכח דחש"ב לאו דאו' ע"ש, וא"כ רבינו דפסק כר"י דדברים ככתבן, ואעפ"כ פסק כר"א מוכח דאתי מדרשא דאותו, ומוכח דס"ל לרבינו חולין שנשחטו בעזרה לאו דאו' ע"ש שנדחק והחליט לעיקר בדעת רבינו דחולין שנשחטו בעזרה דאורייתא.

ויש לתמוה על הנך אריותא הכ"מ והלח"מ האין העלילו עין מדברי רבינו (פ"ב ה"ח מגניבה) שכתב השוחט חולין בעזרה חייב ד' וה' אעפ"י שחולין שנשחטו בעזרה אסורין בהנאה [ר"ל ונימא מכין ששחט בה פורתא אסרה איך לאו דמא קטב כמבואר בסוגיין] והואל ומדבריהם הוא ה"ר חייב עכ"ל, הרי מפורש דעת רבינו דחולין שנשחטו בעזרה דרבנן וכמבואר בסוגיין דלמ"ד חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא אינו חייב ד"ה אלא א"כ שחט בחוץ וגמרון בפנים עיין שם (ב"ק ע"ב).

²⁰⁹ עי' לעיל נז ע"ב.

²¹⁰ עי' תוס' שהקשה שהרי זה כן אסור בהנאה מדרבנן ואין מקדשים בחמץ דרבנן, ומתיר שיש לחלק בין דרבנן שיש לו עיקר מן התורה, ועי' לעיל הערה 195.

²¹¹ והסיבה ששורפים אותו, שמא יטעו הרואה שזה היה קרבן שנפסל, שדינו בשריפה ולא בקבורה.

²¹² נוסף בדפוס קושטא: אי אמרת בשלמא חולין שנשחטו בעזרה דאורייתא היינו דגזרינן חיה אטו בהמה אלא אי אמרת לאו דאורייתא [איהו] גופא גזרא ואנן גזרינן גזירה לגזירה.

²¹³ עי' ת"י הושע ב כא.

אינם מן התורה, והמקדש בהם מקודשת], כגון שנשחטה ונמצאת טריפה, ור"ש לשיטתו, שלמדנו בברייתא, השוחט את הטרופה, וכן השוחט ונמצאת טריפה, זה וזה חולין בעזרה, ר"ש מתיר בהנאה [שחיטה שאינה ראויה איננה שחיטה, והרי כל האיסור הוא על הנשחט, וזה לא נשחט²¹⁴], וחכמים אוסרים [שסוברים ששחיטה שאינה ראויה הוה שחיטה].

מכרן וקידש בדמיהן, מקודשת. מאיפה יודעים את זה. מזה שגילה הרחמן [פ"ה ה' ית' בתורה] בעבודת כוכבים "והיית חרם כמוהו", כל שאותו נהנה ממנה הרי הוא כמותו [ואסורה בהנאה²¹⁵], מכלל שכל איסורים שבתורה שרו [דמיהם].

[ולמה מתירים דמיהם של כל איסורי הנאה], שנלמד ממנו [לכל איסורי הנאה שדמיהם אסורים]. משום שעבודת כוכבים ושביעית הם שני כתובים הבאים כאחד, וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדים. עבודת כוכבים, זה שאמרנו. שביעית מה היא. "ויובל היא קודש תהיה לכם", מה קודש תופס את דמיו [אוסר דמיו כמותו], אף שביעית תופסת דמיה²¹⁶.

[ולמה לומדים, הרי יש לשאול] מה קודש תופס את דמיו ויוצא לחולין, אף שביעית תופסת דמיה ויוצאה לחולין. מלמד הנאמר, "תהיה", שתשאר בהוייתה [בקדושתה²¹⁵]. כיצד. קנה בפירות שביעית בשר²¹⁶, אלו ואלו מתבערים שביעית [שיש להם קדושת שביעית. ואם קנה] בכשר דגים, יצא בשר [מקדושת שביעית, שרק בפירות שביעית כתוב בו "תהיה" בהוייתו תהא, אבל בחילופיהם לא, והם יוצאים לחולין] נכנסו דגים [בקדושת שביעית. ואם קנה] בדגים יין, יצאו דגים [מקדושת שביעית ונכנסו יין [בקדושת שביעית. קנה] ביין שמן, יצא יין [מקדושת שביעית ונכנסו שמן [בקדושת שביעית], איך. אחרון אחרון נתפס בשביעית, והפיר עצמו אסור [אחר זמן הביעור שלא יצא מקדושתו]. זה מובן לפי מי שאמר [שתי כתובים הבאים כאחד] אין מלמדין, אלא לפי מי שאמר מלמדין מה אפשר לומר. מיעוטי כתיבי?, כתיב כאן "כי חרם הוא", וכתיב התם, "ויובל היא", [רק] היא [פ"ה שביעית, או "הוא" ע"ז] כן [נתפס דמיו], ולא דבר אחר.

מתני'. המקדש [אשה] בתרומות, ובמעשרות, ובמתנות [הזרוע והלחיים והקיבה], ובמי חטאת, ובאפר חטאת, הרי זו מקודשת, ואפילו ישראל [בתחילה חשבה הגמ' שמדובר שאין לישראל אלא זכות לחלק את זה למי שהוא רוצה, והוא נקרא "טובת הנאה", והוא מקדש אשה עם הזכות ממוני של טובת הנאה]²¹⁷.

גמ'. אמר עולא, טובת הנאה אינה ממון [לקדש בו אשה]²¹⁸. איתבייה רבי אבא שאל על עולא שאלה מהמשנה, המקדש בתרומות, ובמעשרות, ובמתנות, במי חטאת, ובאפר פרה, הרי זו מקודשת, ואפילו ישראל. א"ל, כאן [מדובר] בישראל שנפלו לו טבלים מבית אבי אמו הכהן, [והמחבר של המשנה] סובר, מתנות [שעוד] לא הופרשו כאילו הופרשו [מאחר ועומדת לתרום, ואז וכה הכהן בהם בחייו בתרומה שבו, ולכן גם היורש הזה יפרישנה וימכרנה לכהנים, וכן האשה שנתקדשה יכולה למכור את זה לכהנים].

שאל ר' חייא בר אבין את רב הונא, טובת הנאה, ממון או אינה ממון. אמר לו, למדנו, המקדש בתרומות, ובמעשרות, ובמתנות, במי חטאת, ובאפר ארה, הרי זו מקודשת, ואפילו ישראל. א"ל, ונכין לא העמדנו [את המשנה] בישראל שנפלו לו טבלים מבית אבי אמו כהן.

²¹⁴ עי' לעיל הערה 208. ועי' שם בכס"מ: מ"ש אבל הנוחר בעזרה וכו'. בפ' האיש מקדש (דף נ"ז): משמע דלא מיתסר בהנאה אלא בשוחט דומיא דזבחת וכל הני לאו שחיטה נינהו. ומ"ש דה"ה לשוחט ונמצאת טריפה בס"פ האיש מקדש (דף נ"ח) ובפ' כסוי הדם (דף פ"ה): תניא שוחט את הטרפה וכן השוחט ונמצאת טריפה זה וזה חולין בעזרה ר"ש מתיר בהנאה וחכמים אוסרים ופסק כר"ש וצריך טעם למה. ועי' שער המלך: ואפשר דיצא לרבינו כן משאמרין בפ' ל"ה דפ"ה ראה ר' דבריו של ר"ש בכסוי הדם ושנאה בלשון חכמים ואמרין דה"ט משום דכתיב אשר יאכל ור"מ הוא למעוטי עוף טמא ור"ש עוף טמא מ"ט דלאו בר אכילה טריפה נמי לאו בר אכילה וכן פסק רבינו ז"ל פרק י"ד מהלכות ה"י.

אמנם עי' רע"א: יותר יש לתמוה דכפי הנראה בפשטות הסוגי' (חולין פה) וקידושיין נח א) דפלוגתייהו דר"ש ורבנן תליא בפלוגתא דפליגי ג"כ באר"ב [אותו ואת בני?] וכישי דם אם שחיטה שאינה ראוי' שמה שחיטה או לא, וכיון דקיי"ל בכל מילי שמה שחיטה זולת בכיסוי מקרא דאשר יאכל, א"כ מילא לענין חולין בעזרה מהראוי לפסוק כרבנן דשמה שחיטה ובנמצאת טריפה תהא אסורה בהנאה. [עיי"ש אריכות גדול].

²¹⁵ רש"י סוכה מ ע"ב.

א"ל, אתה הוצאה. הוא התיבייש, שהוא חשב שהוא מופקע מלימוד וטיפש, או שאתה עושה שטויות וכאלו משחק עם קנים (הוצא). א"ל, כך אמרתי. רב אסי מעיר הוצל סובר כמותך.

ונאמר שזה [אם טובת הנאה ממון או לא] כמחלוקת תנאים [הזה:]: הגונב טבלו של חבירו, משלם לו דמי טבלו של חבירו, דברי רבי, ר' יוסי בר' יהודה אומר, אינו משלם אלא דמי חולין שבו [אבל דמי תרומה ומעשר הרי הם ממון השבט, ואינו יכול לגבות ממונם, שהוא לא התורב, ואפילו יבא כהן, הוא יגיד, תביא ראיה שזה היה הולך אליך ולא אל כהן אחר]. ונכון שחולקים בזה, שאחד סובר, טובת הנאה ממון, ואחד סובר, טובת הנאה אינה ממון. לא, לפי כולם, טובת הנאה אינה ממון, וכאן בטבלים שנפלו לו מבית אבי אמו כהן, ובמתנות שלא הורמו כמי שהורמו דמיין חולקים²¹⁶, אחד סובר, זה דומה למי שהורמו [ורבי סובר שאבי אמו זכה בתרומה ומעשרות שבו, שהרי מעשר ראשון ניתן לכהנים אחרי שעזר קנס ללוים (עי' יבמות פו ע"ב)], ואחד סובר, אינם דומים למי שהורמו [רבי יוסי סובר שצריך הירוש לתתם לכהן ואין לו בהם אלא טובת הנאה, והיא אינה ממון].

ואם תרצה לומר, לפי כולם [מתנות שלא הורמו] דומים כאילו הורמו, וטובת הנאה אינה ממון [ולא מדובר שנפלו לו מבית אבי אמו כהן, אלא שגדלו בארצו], וכאן חולקים בהלכה של שמואל, שאמר שמואל, חיטה אחת פוטרת את הכרי, שאחד סובר כשמואל [רבי סובר כשמואל, ולכן בעל הטבל יאמר לגנב, שהיה מפריש רק חיטה אחת, ולכן הגנב צריך לשלם לו על כל התבואה, אבל במעשר רבי מודה לר' יוסי בר' יהודה שאין לו זכות תביעה, שהרי זה כסף של שבט לוי או כהנים], ואחד לא סובר כשמואל.

ואם תרצה לומר, לפי כולם לא סוברים כשמואל, וכאן טעמו של רבי, שהרבנים קנסו לגנב [שלא תהא תרומה אצלו ממון שאין לו תובעים ונמצא החוטא נשכר].

ואם תרצה לומר, לפי כולם סוברים כשמואל, וכאן טעמו של רבי יוסי בר' יהודה, שקנסוהו רבנן לבעל הבית, שלא היה לו להשאיר טבליו.

למדנו במשנה, המקדש בתרומות, ובמעשרות, ובמתנות, במי חטאת, ובאפר פרה, הרי זו מקודשת, ואף על פי ישראל. ושאלו סתירה, הנוטל שכר לרון, דינו בטלים, להעיר, עדותו בטלה, להזות [על הטמא] ולקדש [מי חטאת], מימיו מים סרוחים²¹⁷ ואפרו אפר בא מקלוי באש [ואיננו קדוש כמי חטאת]. אמר אביי, אין קושי, כאן בשכר הבאת [האפר ממקום למקום] ומילוי [המים שאלה הם טרחה והתורה לא הטילה עליו ומותר לקחת כסף, ולכן מקודשת בהם שיכול למכור את השכר הבאה²¹⁸], כאן בשכר הזאה וקידוש [שאינו טרחה והוא לוקח שכר על זה שלמד את ההלכות שלו, והתורה צוותה שצריכים ללמד תורה בחינם]. וכן מדויק [שהמשנה שלנו מדבר על שכר הבאת המים ולא הזאה עצמו], שלמדנו כאן במי חטאת ובאפר פרה [הרי שאינם מעורבים עדיין], ושם כתוב להזות ולקדש, וכך מובן?.

הדרן עלך האיש מקדש.

מתני'. האומר לחבירו צא וקדש לי אשה פלונית, והלך וקדשה לעצמו, מקודשת לשני²¹⁹. וכן האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר

²¹⁶ עי' ספרי (קרח פיקסא קא): כן תרימו גם אתם תרומת ה' למה נאמר לפי שהוא אומר ואל הלוים תדבר ואמרת אליהם כי תקחו מאת בני ישראל, ישראל נותנים מעשר ללוים אבל כהנים אין נותנים מעשר ללוים ואין נותנים מעשר ללוים שומע אני יהיו אוכלים אותו בטיבולו ת"ל כן תרימו גם אתם תרומת ה'.

ועי' שעה"מ (מעשר פ"א ה"ד): ואולם מדברי רש"י ז"ל פ' הא"מ דנ"ח ע"ב ד"ה לא דכ"ע שכתב רז"ל יזכה אבי אמו בתרומות ומעשרות שבו שאף מעשר ראשון לכהנים מדקנסינהו עזרא ללוים עכ"ל מבוואר דס"ל דכהן המפריש מעשר מטבלו חייב ליתנו ללוי מד"ת קודם דקנסינהו עזרא והנראה דלעיל שם דמוקמינן למתני' דהמקדש בתרומות ובמעשרות כו' בישראל שנפלו לו טבלים מבית אבי אמו לא הוצרך רש"י לפרש כן משום דאיכא למימר דתלמודא חדא מינייהו נקט לחלוקת מקדש בתרומות ובמעשרות דקתני מתני' מיירי נמי בישראל שנפלו לו טבלים מבית אבי אמו לוי וכן כתב הריטב"א שם וכו'.

²¹⁷ רש"י אמנם תוס' למד שזה מים מכונסים ואינם מים חיים הנצרכים למי חטאת.

²¹⁸ עי' תוס' לא שמעינן מיניה היכא דעבד בשכר דלא מהני אלא אסמכתא בעלמא הוא דלא מהני אפילו דיבעד.

²¹⁹ אע"פ שאמר השליח לאשה בשעת קדושין פלוני שלחני לקדשך לו ובתוך כך אמר הרי את מקודשת לי, והיא ידעה דקידשה לעצמו, ולולא זה איננה מקודשת, ולומדים שאין צד שהוא אמר "לי" והתכוין למשלחו (תוס').

שלשים יום, ובא אחר וקידשה בתוך שלשים יום, מקודשת לשני²²⁰. בת ישראל [שנתקדשה לאדם השני והוא] כהן תאכל בתרומה [שהיא מקודשת ודאי]. מעכשיו ולאחר שלשים יום²²⁰, ובא אחר וקידשה בתוך שלשים יום, מקודשת ואינה מקודשת [לשני הגברים, עד שאחד מה יתן לה גט, והיא אסורה לאדם אחר עד ששניהם יתנו לה גט], בת ישראל [שנתקדשה לאדם השני והוא] כהן או בת כהן [שנתקדשה לאדם השני והוא] ישראל לא תאכל בתרומה [הבת כהן שמא היא התחתנה עם ישראל, ואז הוא פוסל אותה בקידושין שלו מהתורה, והבת ישראל שמא לא התחתנה עם כהן].

גמ'. האומר לחבירו צא וקדש. למדנו, מה שעשה עשוי, אלא שנהג בו מנהג רמאות. והמחבר של המשנה שלנו גם כתב "הלך", ופירושו ש[הלך ברמאות.

מה שונה כאן שכתוב "האומר לחבירו" שיש משמעות הלשון שלא שלחו לשם כך אלא אם יודמן לו במקום פלוני דרך אצלה].

עי' רמב"ם (אישות פ"ט ה"ז): העושה שליח לקדש לו אשה והלך וקידשה לעצמו הרי זו מקודשת לשליח, ואסור לעשות כן, וכל העושה דבר זה וכיוצא בו בשאר דברי מקח וממכר נקרא רשע.

עי' שו"ע (אה"ע ס' לה ס"ט): העושה שליח לקדש לו אשה פלונית, והלך שליח וקדשה לעצמו, הרי זה מנהג רמאות ומה שעשה עשוי, אם לא קדשה במעות המשלח. אפי' אמר לה תחלה: פלוני שלחני לקדשך לו, (ובשעת קדושין אומר לה: הרי את מקודשת לי, הרי זו מקודשת לשליח) (טור). ודוקא שהאשה שמעה והבינה יפה קודם קבלת הקדושין שאמר: הרי את מקודשת לי, דאם לא כן אדעתה דמה שאמר לה בתחלה לקדשה לפלוני קבלה הקדושין. אבל אם טעה השליח ואמר: מקודשת לי, אין כאן בית מיחוש, דהקדש בטעות לא הוי הקדש. (נאמן השליח לומר דטעה). ויש מי שמחמיר להצריכה גט.

ועי' ב"ש: אם לא קידשה במעות כו'. ל"ד במעות שאין מקדשין במטבע [עי' אות] וכשמקדש במעות המשלח היינו כשיש קפיד' אם יחלוף דאז הוי גזל בידו אבל דבר שאין קפיד' ויש לשליח להחליף לא הוי גזל.

ועי' ט"ז: דאי במעות המשלח ה"ל גזל כן כתב המרדכי בשם רמב"ם והקשה בדרישה דבלאו טעמא דגזל הוה כן דהא בחו"מ ס' קפ"ג כתב בשם רמב"ם דאם שולח לקנות סחורה וקנה השליח במעות המשלח ואומר לו זקפתי עלי המעות במלוה ולדידי קנתי דאין בדבריו כלום וצריך ליתן הסחורה לבעל המעות והתם לא שייך טעמא משום גזל, ונראה לי דלא קשה מידי דשם נמי משום גזל הוא דלא חשידינן ליה בגזלן שנוטל מעות חבירו בלא ידיעתו דרך הלוואה.

עי' אב"מ: [לתרץ ה"ז] גבי סחורה אמרינן כיון שקנה במעות המשלח אע"פ שקנה במשיכה וכיוצא אפ"ה אין דעת המוכר אלא לבעל המעות אבל בקידושין כיון דאשה לא נתרצית אלא לזה ודאי לא ה' דעת האשה לבעל הפרוטה דאולי בעל הפרוטה אינו הגון לה ולכן צריך לומר הטעם משום גזל וא"כ קידשה בדבר שאינו שלו וזה פשוט. ועיין ב"ש שכתב במעות המשלח לאו דוקא דאין מקדשין במטבע, וכבר כתבנו בס' כ"ז סק"א דשפיר מקדשין במטבע.

ועוד עי' ט"ז בחו"מ ששיקר שאפילו אם אמר בפני עדים שהוא זוקף המעות למלוה קנה למשלח.

²²⁰ עי' שו"ע (אה"ע ס' מ ס"ג): האומר לאשה: הרי את מקודשת לי בפרוטה זו מעכשיו ולאחר ל' יום, ובא אחר וקידשה בתוך השלשים יום, הרי זו מקודשת מספק לשניהם; לפיכך שניהם נותנים גט, בין בתוך ה' יום ובין לאחר ה' יום.

ביאור: מספק לשניהם. דמספק' ליה לרב דס"ל הכי בקידושין ד' נ"ט ע"ב אי תנאה אי חזרה הוא (ופרש"י מספק' ליה האי לאחר שלשים יום אי תנא' הוי אם לא אחזור בי תוך ל' יום יהיו קידושין מעכשיו אי חזרה הוי ממאי דאמר מעכשיו וקאמר אינו אומר מעכשיו אלא התקדשי לי לאחר ל' הילכך לעולם אלא מספק דאי הוי תנאה קידושי ראשון חיילי קידושי שני לא חיילי ואי חזרה הוי קידושי שני חיילי קידושי ראשון לא חיילי) ועיין בב"ח אם א' מגרש וא' כונס מי נקר' ראשון דק"ל בעלמ' לא יגרש שני וישא ראשון (ח"מ).

^א עי' סנהדרין מה ע"א שלומדים מזה: ברור לו מיתה יפה. ועי' נדה יז ע"א: אמר רב חסדא: אסור לו לאדם שימש משתנו ביום, שנאמר ואהבת לרעך כמוך. מאי משמע? אמר אביי: שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו. ועי' רמב"ם (דעות פ"ו ה"ג): מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו שנאמר ואהבת לרעך כמוך, לפיכך צריך לספר בשבחו ולחוס על ממונו כאשר הוא חס על ממונו עצמו ורוצה בכבוד עצמו וכו'. ועי' הגה"מ: ודוקא שהוא רעך בתורה ובמצות אבל אדם רשע שאינו מקבל תוכחה מצוה לשנאתו שנאמר יראת ה' שנאת רע ואומר הלא משנאיך ה' אשנא וגו' (בערבי פסחים) ע"כ.

ועי' רמב"ם (אבל פ"ד ה"א): מצות עשה של דבריהם לבקר חולים, ולנחם אבלים, ולהוציא המת, ולהכניס הכלה, וללוות האורחים, ולהתעסק בכל צרכי הקבורה, לשאת על הכתף, ולילך לפניו ולספוד ולחפור ולקבור, וכן לשמח הכלה והחתן, ולסעודם בכל צרכיהם, ואלו הן גמילות חסדים שבגופו שאין להם שיעור, אף על פי שכל מצות אלו מדבריהם הרי הן בכלל ואהבת לרעך כמוך, כל הדברים שאותה רוצה שיעשו אותם לך אחרים, עשה אתה אותן לאחיך בתורה ובמצות.

ועי' שו"ע (י"ד רנב ס"ב): המעלים עיניו מפדיון שבויים, עובר על לא תאמץ את לבבך (דברים טו, ז). ועל לא תקפוץ את ירך (דברים טו, ז). ועל לא תעמוד על דם רעך (ויקרא יט, טז). ועל לא ירדנו בפרך לעיניך (ויקרא כה, נג). ובטל מצות פתוח תפתח את ירך לו (דברים טו, ח). ומצות וחי אחיך עמך (ויקרא כה, לו). ואהבת לרעך כמוך (ויקרא יט, יח). והצל לקוחים למות (משלי כד, יא). והרבה דברים כאלו.

^ב עי' ט"ז (אה"ע סי' קמ ס"ק ה): מביא הר"ן דעת הר"פ הכהן דאע"ג דאיבעיא לן המזכה לאשה במקום קטטה מהו ומסקינן דאפ"ה חוב הוא מטעם טן דו מ"מ כתבו הראשונים דהיא דידוע לכל שהוא זכות כגון במומר דזכות הוא לה שלא שייך טן דו שהכל יודעין שלא תרצה לדור עמו וטוב לה המות ממנו ודאי זכות הוא לה.

^ג ואף על גב שאמר לעיל דאיסורא ליכא משום דטב למיתב טן דו ה"מ בגדולה שהיא מתקדשת ע"י עצמה דכיון שנתרצית ליכא למיחש שמא תחזור אבל קטנה שמתקדשת ע"י אביה איכא למיחש שמא אם היתה גדולה לא היתה מתרצית ועכשיו שאנו נוהגים לקדש בנותינו אפ"י קטנות היינו משום שבכל יום ויום הגלות מתגבר עלינו ואם יש סיפק ביד אדם עכשיו לתת לבתו נדוניא שמא לאחר זמן לא יהיה סיפק בידו ותשב בתו עגונה לעולם (תוס').

עי' שו"ע (אה"ע סי' לז ס"ח): מצוה שלא יקדש בתו כשהיא קטנה עד שתגדל ותאמר: בפלוני אני רוצה. הגה: וי"א דנוהגין בזמן הזה לקדש בנותינו הקטנות, משום שאנו בגלות ואין לנו תמיד סיפוק כדי צרכי נדוניא. גם אנו מתי מעט, ואין מוציאים תמיד זיווג הגון. וכן נוהגין.

עי' ח"מ: מצוה שלא יקדש בתו כשהיא קטנה. כלומר אף על גב דבגמרא אמרו אסור לקדש בתו אפשר באומר לה צאי וקבלי קידושיך ליכ' איסור' ומ"מ מצוה להמתין עד שתגדל. ועי' ב"ש: והא דאיתא בסנהדרין (עו ע"ב) והבאתי בסי' א', קודם פרקן מצוה להשיאן, היינו קטנה שיש לה דעת לומר בפלוני אני רוצה ומ"ש כאן עד שתגדל ותאמר היינו אורח' דמלת' בסתמ' בקטנות לא שכיח שתאמר פלוני אני רוצה ומ"ש הח"מ, נראה דליתא הלכתא כרב דאמר אסור דהא מצינו כמה מעשים בש"ס דהיו מקדשין בקטנות.

עי' ט"ז: בפלוני אני רוצה. וכתב הר"ן אף על גב דטב למיתב טן דו וניחא לה בכל דהו היינו בגדולה דכיון דשוויה שליח סברא וקבלה ולא חיישינן לאיחלופי אבל קטנה מדעתה יש לחוש לכשתגדיל לא תתרצה בו:

^ד עי' רשב"א: וא"ת בשלמא שליח דידיה משוי שליח אבל שליח זידה היכי משוי שליח והא מילי נינהו ומילי לא

מימסרן לשליח, כשאמרין בהמביא תניין / כל הגט, ותירץ הרב ברצלוני ז"ל דהכא בדשווייה איה שליח בקנין דאלימ לשוויי שליח. ומסתברא בשנתנה לו רשות לשוויי שליח, שלא אמרין מילי לא ממסרן לשליח אלא כשהשליח עושה אותו שליח מדעתו, אבל מדעת בעלים משוי שליח, וכדמוכח התם דהא באומר אמרו שליח עושה שליח, א"נ בשחלה שליח או שנאנס שהשליח עושה שליח, משום דסתמא דמלתא כל שחלה דעת בעלים שימנה השליח שליח, וה"נ בכה"ג מיירי, ולא באו כאן אלא ללמד שהבעלים רשאיין למנות שליח ושהשליח שלהן ממנה שליח כדיניה.

מה שאמרו כאן שהשליח עושה שליח לפי מה שפסק ר' אלפסי ז"ל בפרק כל הגט כרשב"ג דברייתא דדוקא חלה שליח או שנאנס אבל לא חלה בין בהולך בין באת הולך לא, ה"נ בשחלה שליח או שנאנס אבל לא חלה לא, ולפי דעת מי שפסק שם כרבנן דברייתא דבהולך בין חלה בין לא חלה, א"נ באת הולך ובשחלה, ומתני' דהמביא באת הולך, ה"נ באת הולך ובשחלה, א"נ בהולך בין חלה בין לא חלה ושם הארכתי בס"ד. {עי' אמרי משה}

ועי' שו"ע (אה"ע סי' קמ ס"ג) שלא מבוא ששליח שלה עושה שליח לקבלה.

^ה רש"י: עי' ב"מ עא ע"ב שלומד מזה שגם ישראל לא נעשה שליח לעכו"ם.

עי' שו"ע (ח"מ סי' קפח ס"א) אין העכו"ם נעשה שליח לדבר מהדברים שבעולם, וכן אין ישראל נעשה שליח לעכו"ם לדבר מהדברים.

ביאור: אין הגוי נעשה שליח לדבר מהדברים כו' - עי' ש"ך בסימן רמ"ג וז"ל, ועכו"ם לעכו"ם הוי שליח, ע"כ. וי"ח, והעיקר דהוי שליח אמנם אין שליח לדבר עבירה אפילו בעכו"ם (קצה"ח), עי' ש"ך לעיל סי' קכ"ג סק"ל [שלפי השו"ע אפשר לעשות הרשאה לגוי, והוה מטעם שליחות] ובמוהריק"ש סי' קצ"ב דין י"ד אם בנה ישראל ע"י גוי הוי חזקה אף על גב דאין שליחות לנכרי [אם דרך הכל הוא לבנות על ידי גוים ואדעתא דהכי הקנה ואמר לי החזק וקנה]. ואם שליחות למומר עיין ב"ש אה"ע סי' קכ"ג וקמ"א [מומר פסול להביא גט כמו גוי (עי' הערה ו שרשע כשר)] ובמ"א סי' קפ"ט [דווקא מומר להכעיס דינו כגוי לענין שליחות] ושו"ת ב"י סי' ל"ו ובש"ך [יש פרשת זיכה ומעמד שלשתם במומר] (רע"א).

עי' ב"ש (סי' קמא סקמ"ז): דין מומר [פסול להביא גט] בתוס' סנהדרין (דף עב ע"ב) משמע דדין מומר כדין נכרי דכתבו שם מומר לאו בן ברית הוא. וכן משמע מהרמב"ם (גירושין פ"ג ה"טו). לכן כתב [הרמ"א] דין מומר כדין נכרי ומיום שנעשה מומר הוי כאלו אינו בתורת גיטין וקדושין, ועיין סי' קכ"ג.

והנה צ"ע בדבריו, שהרי ז"ל הגמ' סנהדרין: רודף שהיה רודף אחר חבירו להורגו, אומר לו, ראה שישראל הוא, ובן ברית הוא, והתורה אמרה שפך דם האדם באדם דמו ישפך. וז"ל התוס': ישראל ולא כותני בן ברית ולא מומר לעבודת כוכבים דמומריין לעבודת כוכבים היו מורדין ולא מעלין, ע"כ. והנה על אף שזה אותו לשון של "בני ברית" אבל בהלכות רודף, אין שאלה אם הוא ישראל או לא, אלא אם הוא חייב מיתה או לא, ולכן אין ראייה מהתוס' לדין שמומר אינו בתורת בכלל. ועוד הרי הרמב"ם גם כן אינו ראייה שאינו בתורת, וצ"ע גדול. ועי' מג"א סי' קפט סק"א שגם לומד התוס' כדברי הב"ש.

עי' שו"ע (אה"ע סי' קמ ס"ה) שיש מח' אם מזכים גט לאשה במקום מומר, והמח' אם יש מקום זכיה בגט, אבל לא שמומר מופקע מזכיה כגוי.

ועי' שו"ע (ח"מ סי' רמג ס"ד): העכו"ם אינו זוכה הואיל ואינו ראוי לשליח לעולם, וכשם שאין ישראל נעשה שליח לעכו"ם כך אינו זוכה לעכו"ם. וז"ל הש"ך: אבל עכו"ם לעכו"ם נעשה. ועי' קצה"ח קפח סק"א שמביא חולק על הש"ך, ועיקר כדברי הש"ך.

י עי' שו"ע (אה"ע קמא סל"א): הכל כשרים לשליחות הגט, בין לקבלה בין להולכה, אחד האיש ואחד האשה, חוץ מחרש, שוטה וקטן, עבד ועובד כוכבים. ויש מי שאומר שאם העבד הוא שליח הולכה, הוא ספק.

ועי' ב"ש (סקמ"ג): חוץ מחש"ו. אלו חמשה פסולים אפי' בא"י דא"צ לומר ב"נ מ"מ הם פסולים לשליחות ואם נתנו הגט אינו גט והוא דמגורשת אם נתן הגט ליד עבדה דשם היא מתגרשת מתורת חצר, תוס', אבל רשעים כשרים לשליחות אלא דאין לסמוך על דיבורם מה שאומרים ב"נ לכן בא"י כשרים לשליחות וכן כשגט מקיים דא"צ לומר בפני נכתב, כשר לשליחות.

י' רש"י. הקשה התוס', הרי הפקעת עכו"ם מקדושת א"י היא מח' אמוראים (גיטין מז ע"א) וקשה לומר שזה גם מח' תנאים, אלא אפילו יש קנין לעכו"ם

עי' רמב"ם (תרומות פ"ד הט"ו): העכו"ם שהפריש תרומה משלו דין תורה שאינה תרומה לפי שאינן חייבין, ומדבריהן גזרו שתהיה תרומתו תרומה משום בעלי כיסין, שלא יהיה זה הממון של ישראל ויתלה אותו בעכו"ם כדי לפוטרו, ובודקין את העכו"ם שהפריש תרומה אם אמר בדעת ישראל הפרשתה נתנת לכהן, ואם לאו טעונה גניזה שמא בלבו לשמים, בד"א בארץ ישראל אבל עכו"ם שהפריש תרומה בחוצה לארץ לא גזרו עליהן ומודיעין אותו שאינו צריך ואינה תרומה כלל.

ועי' דרך אמונה: הגוי. וכן הכותי בזה"ז. ועיי"ש בציון ההלכה: משנה ספ"ג דתרומות ובזה"ז עשאום כגוים ודעת רבנו דגם לקולא עשאום כגוים ויש חולקין.

שהפריש. כבר ביארנו בפ"א ה"ג שגם דעת רבנו כשאר הראשונים דמירוח הגוי אין פוטר מתרו"מ מדרבנן משום גזרת בעלי כיסין אלא דדעת רבנו שם דזה דוקא אם בשעת הבאת שליש ה' של ישראל אבל אם בשעת הבאת שליש ה' של גוי לא גזרו ע"ז. וכאן בא רבנו להסיף עוד דין שאף פירות שהיו לגמרי של גוי גם בשעת הבאת שליש וגם בשעת מירוח דפטורין מתרו"מ ואם ישראל יפריש מזה תרומה אינו כלום אבל אם הגוי הפריש תרומה אף שפטור מ"מ תרומתו תרומה מדרבנן משום בעלי כיסין וכדמפרש בסמוך הטעם.

י" עי' תוס': וכי צריכים לזה פסוק, הרי למדנו (גיטין דף לט ע"א) דאין יד לקטן. וי"ל דלגבי פסח איצטרך דס"ד הואיל דשייך באכילת פסחים וצריך להמנות עליו דכתיב (שמות יב) שה לבית אפי' קטן אימא אף לאחרים זכה, קמ"ל.

ט' אומר ר"ת דדוקא שבאו אבל אם היה האחד מוחה אין להעמיד אפוטרופוס לחלוק בעל כרחם ומחלוקת הארץ אין להביא ראיה שהיו שם כמה יונקי שדים דשאני התם שהיה על פי הדיבור ואורים ותומים (תוס').

י' מלשון בוררין היה מדקדק ר"י דהיינו בלא גורל דמה ברירה שייך בגורל והיה מפרש שאין צריכין גורל ולא שומת ב"ד וכל החלוקה תלויה בדעתו כמו שהיו עושים יתומים עצמם אם היו גדולים ושהיה כל אחד בורר לעצמו וזוכה בשלו וכו' ור"ת מפרש דהיינו דוקא בגורל וכי טריחותא להטיל גורלות וגם צריך שומת ב"ד ודוקא בדבר שלא שייך ביה גוד או איגוד ובוררין שייך שפיר בגורל כגון אם יש שם שלש שדות שלא יחלוקו כל אחת לג' חלקים אלא בוררין כל אחת לבדה שיהא כל אחד חלקו אחד בבת אחת וכמה ענייני ברירות יש בחלונות וסולמות ושייך לומר שפיר חלק יפה ושוב הודה ר"י לפי ר"ת (תוס').

עי' שו"ע (סי' רפט ס"א) מי שהניח יתומים מקצתן גדולים ומקצתן קטנים ורצו לחלוק בנכסי אביהם כדי שיטלו הגדולים חלקם, מעמידים בית דין אפוטרופוס לקטנים ובורר להם החלק היפה ויש אומרים דצריכים לחלוק בגורל, ואם הגדילו אינם יכולים למחות שהרי על פי בית דין חלקו להם, ואם טעו בית דין בשומא ופחתו שדות יכולים למחות וחוזרים וחולקים חלוקה אחרת אחר

שהגדילו. הגה: אבל אפוטרופוס אפילו מינהו אבי יתומים אינו יכול לחלוק בלא בית דין אלא אם כן נתמנה בפירוש לכך, ואין לבית דין רשות לחלוק בדבר דשייך ביה גוד או אגוד ויש חולקים ומתירין. היו האחין כולם קטנים אין חולקין להם עד שיגדילו, אלא אם כן נראה לבית דין שיש להן תועלת בחלוקה, וכל שהגיעו הקטנים ל"ג שנה יכולים לחלוק בעצמן דחלוקה לא הוי כמכר.

ביאור: מי שהניח יתומים - עי' לקמן סי' רצ ס"ט מה שמובא בשם הרשד"ם (ש"ך).

ורצו לחלוק בנכסי אביהם כו' - היינו שמבקשין הגדולים שיחלוקו כדי שיהא חלקם בידם והם ישמרוהו ויעבדהו, ור"ל שאין הגדולים רוצים לטרוח עבור הקטנים ולהיות השבח לאמצע כנ"ל בריש סימן רפ"ז, אלא יטרחו וישבחו חלקן לעצמן (סמ"ע), הניח בנים גדולים ואשתו מעוברת ובאו הגדולים לחלוק ביניהם, ב"ד מעמידים אפוטרופוס ליטול חלקו עד שיודע אם הוא זכר או נקבה. אבל לתאומים לא חיישינן (רע"א).

ובורר להם החלק היפה - היינו מעמידים אפוטרופוס לקטנים וחולקין בגורל ובשומת בית דין. ור"ל שיראו שיהיו החלקים שוים לפחות ולא יתנו להקטנים הגרוע, ואף בחלוקת הגורל צריכין האפוטרופוסים לראות שיהיו החלקים שוים ואח"כ מטילין גורל ביניהן, משום דאי אפשר לצמצם שיהיו שוים ממש (סמ"ע).

ופחתו שדות - אף על גב דבעלמא שתות קנה ומחזיר אונאה כמ"ש בריש סימן רכ"ז סעיף ב', ביתומים החמירו עי' סי' ק"ט ס"ג (סמ"ע).

וחוזרים וחולקים חלוקה אחרת אחר שהגדילו - נראה דהוא הדין קודם שהגדילו אם נתוודע לב"ד שטעו בשתות שחוזרין, אלא אורחא דמילתא נקט, דכל ששמו הב"ד בהכי לא נתוודע הטעות, דמי יחקור אחר מעשה ב"ד, אבל כשיגדלו הם עצמן רגילין ליתן לב ומדקדקים בשלהם ועומדים על הטעות (סמ"ע).

בדבר דשייך בו גוד או אגוד - הטעם, דה"ל כמו מכירה, דאחד אומר לחבירו גוד כולו ותן לי חלקי במעות או אני אגדנו ואתן לך חלקך במעות, ואין האפוטרופוסין רשאין למכור חלקן (סמ"ע), ששמא לכשיגדלו היתומים לא יהיה הברירה ניחא להם בגוד או אגוד (ט"ז), ולפ"ז נראה דאם הב"ד רואין שיש תועלת להיתומים בטענת גוד או אגוד יכולין לטעון, דהב"ד יכולין למכור קרקעות כשיש תועלת להיתומים, וכן הוא בסימן ר"צ סעיף י"ג בהג"ה, והא דאין יכולין לטעון נגד היתומים גוד או אגוד, הוא דוקא כשאין תועלת להיתומים בזה (נתה"מ).

היו האחים כולם קטנים כו' - דלמה יחלוקו, יעמדו הנכסים ביד אפוטרופוס, שהרי אף לאחר חלוקה יבואו הנכסים ביד אפוטרופוס (סמ"ע).

דחלוקה לא הוי כמכר - ר"ל דאילו הוה כמכר לא היו יכולין למכור עד שיהיו בן עשרים, אם לא שהוא חרף ופיקח ויודע בטיב משא ומתן, עי' סימן רל"ה סעיף ח' - ט' (סמ"ע).

א' עי' שו"ע (ח"מ סי' קט ס"ג): בית דין שמכרו שלא בהכרזה, נעשו כמו שטעו בדבר משנה, וחוזרים ומוכרים בהכרזה. הגה: י"א דאם מכרו הקרקעות בשעת שאין קונין, כגון בשעת מגפה או מלחמה, מה שעשו עשוי, דאין לבית דין למכור אלא בשעת הגבייה, ויש חולקין. (בית יוסף שתי הדעות). ובית דין שמכרו, האחריות על היתומים. ובית דין שהכריזה כראוי, ובדקו יפה ודקדקו בשומא, אף על פי שטעו ומכרו שוה מנה בק"ק, או ק"ק במנה, הרי מכרן קיים. אבל אם לא בדקו בשומא ולא כתבו אגרת בקורת, שהיא דקדוק השומא וההכרזה, וטעו והותירו שותות או פחתו שותות, מכרן בטל; פחות משותות, מכרן קיים. וכן אם מכרו קרקע בעת שאינם צריכין להכריז עליה, (או במקום שנהגו שלא להכריז לעולם (טור ס"ז), וטעו ופחתו שותות או הותירו שותות, מכרן בטל אף על פי שהכריזו. (ויש אומרים

דכיון שהכריזו, אף על פי שלא היו צריכים, מוכרן קיים). (טור בשם הרא"ש). ואם רצו בית דין שלא לבטל המכר, ויחזירו האונאה, מחזירין, שלא יהיה כח הדיוט חמור מהם. פחות משתות, מוכרן קיים והוי מחילה כדין הדיוט אף על פי שלא הכריזו, שאינם צריכים (הכרזה) באותה העת. איזהו העת שאינם צריכים הכרזה, כשמוכרים לפרוע למי שהלוה לצורך קבורה, או למזון האשה והבנות, או ליתן מנת המלך. וכן ב"ד שמכרו דברים שאינם טעונים הכרזה, וטעו בשתות, מוכרן בטל; פחות משתות, מוכרן קיים. ואלו הם הדברים שאין מכריזין עליהם: העבדים, והשטרות, והמטלטלים, אלא שמין אותם בבית דין ומוכרים אותם מיד. ואם השוק קרוב למדינה, מוליכים אותו לשוק.

² ואע"פ שאין אונאה לקרקעות, על ידי שליח המקח בטל (עי' כתובות צט ע"ב). ועי' ראב"ד (מכירה פ"ג ה"ט) דה"ה אם אינה אל הלוקח המכר בטל, אמנם המ"מ שם הביא כמה שיטות ראשונים, שאז דינו כשאר כל אדם דעד שתות הוי ממחילה וזכה המשלח ביתרון.

וב' דעות מובאים בשו"ע (ח"מ סי' רכז סכ"ט ס"ל) לקמן. עי' שו"ע (ח"מ סי' קפב ס"ג): טעה וקנה ביקר, אפילו בכל שהוא המקח בטל בין בקרקע בין במטלטלין, שייאמר לו לתקוני שדרתיך ולא לעוותי, לפיכך: אם התנה עמו שעשהו שליח ² בין לתיקון בין לעוותו, אפילו מכר לו שוה מנה בדינר או לקח לו שוה דינר במנה, אינו יכול לחזור בו וחיוב המשלח ליתן כפי התנאי. הגה: מי שצוה לאחד שיתעסק לו באיזו דבר והוא הוציא עליו הוצאות, אם הוציא עליו יותר מן הרגילות הוציא על עסק כזה, אין צריך להחזיר דלא אסיק אדעתיה שיוציא כל כך, אבל אם לא הוציא יותר מן הרגילות חייב לשלם לו, ואם יש טענה ביניהם ע' לעיל סי' צא סעיף ג וסימן צג סעיף ד:

ביאור: המקח בטל - היינו דוקא בהודיעו, אבל אם לא הודיע שהוא שליח המקח קיים כשאינו בו שיעור אונאה או שיש לו שיעור אונאה, והיינו אחר כדי שיראה לתגר (עי' סי' רכ"ז ס"א). ושיעור כדי שיראה, הוא מהשליח, דכל שלא הודיעו הדין שוה כמו בקנאו לעצמו, ואין השליח יכול לומר מסרתי תיכף החפץ להמשלח ואנוס הייתי מה שלא הראיתיו לתגר, דהוי כאילו קנאו לעצמו ומסרו לאחר ושהה כדי שיראה דמ"מ הוי מחילה, דלא היה לו למסרו לאחר עד שיראנה מקודם לתגר. וכן הדין בין השליח למשלח, כשמסר החפץ ליד המשלח ושהה בידו כדי שיראה הוי מחילה להשליח (נתה"מ).

שעשאו שליח בין לתיקון בין לעיוות כו' - בסעיף ב' בעבר על דעת משלחו לא כתב שאם התנה עמו בין לתיקון בין לעיוות דלא מצי הדר ביה, דשם מיירי דשם בפיו לעשות כך וכך והוא עבר על דבריו, ותו לא שייך לומר שהתנה עמו בין לתיקון כו', כיון ששם בפיו לעשות כך וכך. (סמ"ע).

ליתן כפי התנאי - צ"ע למה יגרע מהוא עצמו דאפילו אמר ע"מ שאין (בו) אונאה אינו מועיל, וצ"ל דמיירי כגון שהוא אחר זמנו או בדברים שאין בו אונאה (ש"ך).

והוא הוציא - המבקש מחבירו להניאו מן הסכנה וכן עשה ואמר שנתן שוחד כך וכך נאמן בשבועתו כמה הוציא ואין צריך לגלות למי נתן השוחד מפני הסכנה (רע"א).

אין צריך להחזיר - אפילו תפס יותר מהראוי מפקינן מיניה (פ"ת).

עי' שו"ע (ח"מ סי' רכז סכ"ט): אלו דברים שאין להם אונאה: העבדים והשטרות והקרקעות וההקדשות אפילו מכר שוה אלף בדינר או שוה דינר באלף אין בהם אונאה הגה: ויש אומרים דדוקא עד פלגא אבל יותר מפלגא כגון שמכר לו אחד יותר משנים הוי אונאה:

ביאור: העבדים והשטרות כו' - דדוקא מטלטלין הנקנין מיד ליד יש בהם אונאה, לאפוקי קרקעות, ולא מושם דעביד אינש דזבין ארעא ביתר מכדי שוויה (סמ"ע), חזקות נידון כקרקע בענין אונאה (ש"ך בשם המב"ט), מ"מ גם הלאו עובר גם באלו ולא מיעט הכתוב אלא מדין תורת

אונאה וביטל מקח, וי"א דאפילו לאו ליכא (רע"א), עיין בקצוה"ח לעיל סימן קכ"ו סק"ט שכתב דבר חדש, הא דאין אונאה לשטרות, היינו דוקא במוכר שט"ח בכתובה ומסירה, דכיון דהשטרות אין גופן ממון אימעטי מדין אונאה מכלל ופרט, מה הפרט מפורש דבר שגופו ממון, אבל מוכר חובות בע"פ ע"י מעמד שלשתן יש להם אונאה, דחובות גופיה הוי גופן ממון, וי"ח (פ"ת).

וההקדשות - בזמנינו אין לנו הקדש דבדק הבית אלא הקדש מתנות עניים ודבית הכנסת, ודין חולין גמור יש לו, ויש בו אונאה (סמ"ע, וש"ך בשם הראנ"ח), ובאינה לשותפים אינו חייב להחזיר עד שתהא אונאה פרוטה לכל אחד ואחד (פ"ת).

אבל יותר מפלגא - אבל בפלגא אינו אונאה (סמ"ע וש"ך), אמנם זה דעת הרמ"א ועיקר כמחבר. וי"א דהוה ספיקא דדינא (ש"ך), יש מח' אי איכא הונאה בקרקעות ביותר על חציו ועוד שאחר כמה שנים ודאי מסתמא ידע ומחיל (ש"ך בשם המהר"ט), וה"ה בשכירות, אמנם אם ראובן שוכר מגוי בשתי ש"ח לחדש, ומשכיר בא', בשע' שהשכירו לראובן אין אותו קרק' מושכרת לו מהגוי אלא לאותו חדש שעומדים בו ואלו רצה הגוי להוציאו בחדש שאחריו מוציאו בדיניהם והרי בחדש שאחריו חוזר ושוכר מן הגוי וכן מדי חדש בחדשו ואם כן נדון זה וכיוצא בו כמי שאומר לחברו הלויני ודור בחצ' הגוי ואני אפרע בשבילך שכל כיוצא בזה רבית קצוצה (ש"ך בשם הראנ"ח), וי"א דעיקר שיש אונאה בפלגה, ובטל המקח (פ"ת).

כגון שמכר לו אחד יותר משנים - פירוש, דבר ששוה דינר אחד מכרו ביותר משני דינרין, דהיינו יותר מפלגא, דאף דאיתמעטו הני מדין אונאה, מ"מ לא גרעי מאונאת דברים וגניבת דעת, וכמו שיתבאר ריש סימן רכ"ח, אם לא שהמוכר בעצמו לא ידע מאונאתו (סמ"ע).

הוה אונאה - המקח בטל ואפילו פלגא, ואונאה דכתב הרמ"א, ג"כ כונתו לביטול מקח (סמ"ע), ומספיקא דדינא אוקי אחזקת מרא קמא ובטל המקח (רע"א), וי"א דעיקר כסמ"ע ואע"פ שהמחבר חולק (רע"א בשם המהר"ם מלובלין).

עי' שו"ע (ח"מ סי' רכז ס"ל): במה דברים אמורים במוכר נכסי עצמו אבל השליח או אפטרופוס שטעה ונתאנה בכל שהוא בין במטלטלין בין בקרקע חוזר ואם אינה את הלוקח יש מי שאומר שהוא הדין שמכרו בטל בכל שהוא ויש מי שאומר שדינו כשאר כל אדם דעד שתות הוי מחילה וזכה המשלח ביתרון:

ביאור: ונתאנה בכל שהוא - דיאמר לו המשלח לתקוני שדרתיך ולא לעוותי ולא שייך מחילה גביה (סמ"ע), ושותף שמכר ונתאנה, לגבי אחרים כל מה ששותף אחד עושה, כאילו שניהם עושים, אבל לגבי שותף חבירו, אם הוא פוטר או מוחל, צריך לשלם לו חלקו (רע"א בשם הש"ך), עדיין [אחרי דברי הש"ך] צריך להבין כשהתנו השותפין להשתדל לקרב התועלת ולהרחיק הנזק אם עבר ונתאנה מהו. ושותף שמחל דאף חלקו אינו מחול שהרי הכל משועבד לחברו לזמן שקצבו ביניהם. (ועיין בסמ"ע לעיל סק) (רע"א בשם המחנ"א).

שה"ה שמכרו בטל - טעמו, שחז"ל השוו הדברים שלא יהא כח המוכר עדיף במוכר ע"י שלוחו מכל הלוקח (סמ"ע). ויש מי שאומר כו' - דשאני לוקח דהוא עצמו היה בקנין וידע מה קנה, ומה לו שקנהו מהשליח או מהמוכר עצמו, ועיין לעיל סימן ק"ט [סעיף ה' - ו'] וקפ"ב [סעיף ה'] (סמ"ע). וזכה המשלח בהיתרון - טעמו נתבאר לעיל סימן קפ"ג סק" (סמ"ע).

ועי"ש בגר"א שמסביר את הראב"ד שהרי ביתומים אם טעו ב"ד בטלו המקח וה"ה שכנגדו, וז"ל הסמ"ע: שחז"ל השוו הדברים שלא יהא כח המוכר עדיף במוכר ע"י שלוחו מכל הלוקח. והגר"א מסיבר שיטת המ"מ, שהרי כאן הוא לתקוני, ועוד ביתומים וב"ד הרי גם הלוקח סומך על הב"ד,

ועי' סמ"ע (קפג סקט"ז) שכל שינוי השליח הוה ידו על התחתונה ולא שנתבטל השליחות.

⁹ עיין ש"ך סימן ל"ב סק"ג שכתב הא דלא קתני דהשולח חייב בדיני שמים, היינו כיון דפקח משלם תו לא שייך דיני שמים על המשלח, קשה אמאי לא תני דהמשלח חייב בדיני שמים אם אין לפקח לשלם או שהוא אלם ואינו רוצה לשלם, ואפשר י"ל דאף דמי דגורם הפסד לחבירו חייב לצאת ידי שמים, זהו אם גורם היזק ודאי לחבירו, אבל הכא לא גרם לו היזק בבירור דהא הפקח חייב לשלם, רק אח"כ נתגלגל שהפקח אין לו לשלם או שהוא אלם, ובשעת היזק לא גרם לו היזק בבירור, לכן פטור לשלם אף בדיני שמים. ויש להסתפק אם אחד אמר לחבירו לעשות היזק לאחר באופן שהשליח פטור מדיני אדם וחייב לצאת ידי שמים, אם המשלח חייב לצאת ידי שמים דכיון דשליח פטור מדיני אדם הוי ברי היזקא וחייב המשלח לצאת ידי שמים, או דילמא כיון דשליח חייב לצאת ידי שמים הוי לא ברי היזקא כו' (פ"ת סי' תיח ס"ח).

¹⁰ רש"י. וי"א אף על גב דשליח לא מצי לאיפטורי כיון דהוא פיקח נפקא מינה דאי ליכא לאישתלומי מיניה מפרע מן המשלח (תוס' ר"ד).

¹¹ עי' רמב"ם (מעילה פ"ז ה"א): מי ששגג ולקח הקדש או מעות הקדש ונתנו לשליח להוציאו בתורת חולין, אם עשה השליח שליחותו המשלח הוא שמעל, ואם לא עשה שליחותו אלא עשה השליח מדעת עצמו השליח הוא שמעל, כיצד בעל הבית שאמר לשלוחו תן (לי) מאותו בשר לאורחין הלך ונתן להן ככר, או שאמר לו תן להן ככר ונתן להן בשר, אמר לשלוחו הבא לי מן החלון והביא לו מן המגדל, או שאמר לו הבא מן המגדל והביא לו מן החלון, השליח מעל, וכן כל כיוצא בזה, הלך השליח והביא מן החלון כמו שאמר לו אף על פי שאמר השולח לא היה בלבי שיביא אלא מן המגדל בעל הבית מעל, שהרי עשה שליחות מאמרו ודברים שבלב אינן דברים, ואפילו היה השליח חרש או שוטה או קטן שאין להן שליחות אם עשה כמאמרו בעל הבית מעל ואם לא עשה שליחותו בעל הבית פטור, אמר לשלוחו תן לאורחין חתיכה חתיכה של בשר הלך השליח ואמר להן טולו שתים שתים, בעל הבית מעל שהרי נעשה דברו והשליח פטור מפני שהוא מוסיף על שליחות בעל הבית ולא עקר השליחות, אבל אם אמר להם השליח טולו שתים שתים מדעתי שניהן מעלו, נטלו האורחים שלש שלש אף האורחין מעלו מפני שכל אחד מהן עשה שליחות חבירו והוסיף מדעתו, נמצא חבירו חייב לפי שנעשו דבריו ולא נעקרה השליחות והוא חייב על זה שהוסיף מדעתו.

¹² יש מקשים, שהרי כל מעילה לחייב קרבן היא אך ורק בשוגג, וכל שוגג אין מקום ל"דברי הרב ודברי התלמיד". אלא צ"ל שכאן מדובר אע"פ שהשליח יודע שזה מעות של הקדש, עכ"ז יש שליח למעילה (תוס'). אמנם עי' רש"י נ"א ד"ה שליח מעל: השתא דאיפטר בעל הבית [מחייב קרבן מעילה מאחר וזכר שהם מעות של הקדש] רמיא מעילה אשליח ככל התורה כולה דאין שליח לדברי עבירה והעושה הוא מתחייב. וחדש הרע"א שצ"ל כמש"כ רש"י (חגיגה דף י ע"ב ד"ה שליח עניא) כיון דנזכר בעה"ב אגן סהדי דלא ניחא לי' עוד בשליחותו וכחזר בו בפירוש דמי.

עוד חידש הגרע"א: אם אמר לשלוחו צא ואכול חלב ובעול ערוה והשליח שוגג דמ"מ השליח חייב דלא מצינו דזה נהנה וזה יתחייב [צ"ע שהרי זה סברא של שמאי הזקן, ומה"ת זה לכו"ע ועי' הערה כג], ועי' נודע ביהודה (אה"ע סי' פ אות יא):

עי' מעילה כא ע"א שזה אפילו על ידי חש"ו.
¹³ עי' שו"ע (ח"מ סי' רצב ס"ה): השולח יד בפקדון על ידו או על ידי שלוחו הרי זה גזלן ונתחייב באונסיו ונעשית הגזילה ברשותו ומשלם אותה כדין הגזלנים שיתבאר בהלכות גזילה.

ביאור: או ע"י שלוחו - היינו דוקא כשלא ידע השליח שהוא של אחרים או שאינו בר חיוב או שאין לו מה לשלם (סמ"ע סק"י), וי"א דבכל גווני יש שליחות יד לחייב המשלח (ט"ז), כל הריבוי של שליח לדבר עבירה בשולח יד רק לחייב המשלח ולא לפטור השליח (ש"ך סק"ד), וי"א שהחייב על מעשה השליח הוא מדין פושע ולכן לא שייך לשליחות כלל (קצה"ח). וי"א דהסמ"ע מייירי שציוה להשליח לאכול, ואף שהמשלח קנה אותו תיכף בהגבהת השליח, והשליח מינה דהמשלח קזכי ושל המשלח קאכיל, מ"מ נראה דדמי לגזל ולא נתייאשו הבעלים ובא אחר ואכלו דרצה מזה גובה ורצה מזה גובה, והכא נמי, דנהי דיש שליח לדבר עבירה, מ"מ לא גרע השליח מאחר כשאכלו לפני יאוש דרצה מזה גובה ורצה מזה גובה וחייב השליח, ואף שאין שליחות לקטן היינו לענין שאין המעשה קיים, אבל לענין חיובא דהמשלח חייב אפילו ע"י מי שאינו בר שליחות (נתה"מ), ואם אמר לנכרי לשלוח יד י"ל ג"כ דחייב דכך חייבה התורה, דזהו גופה הוי שליחות יד במה שמצוה ומניח לאחר לשלוח בו יד, ולא מדין שליחות הוא (רע"א).

¹⁴ עי' שו"ע (ח"מ סי' רצב ס"ד): אמר שרוצה לשלוח יד בפקדון, אינו חייב אע"פ שאומר כן בפני עדים.

ביאור: אמר שרוצה לשלוח כו' - יש להסתפק במי שהיה רוצה לעכב פקדון מחמת חוב, אי מקרי שולח יד בפקדון (ש"ך), וי"א שזה אינו שליחות יד (רע"א בשם המהר"ט).

¹⁵ עי' רמב"ם (גניבה פ"ב ה"י): גנב ונתן לאחר במתנה או שנתן לאחר לטבוט וטבח או שנתן לאחר למכור לו ומכר האחר, גנב והקיף, גנב והחליף, גנב ופרע בהקיפו, או ששלחו סבלונות לבית חמיו, משלם תשלומי ארבעה וחמשה.

¹⁶ עי' רמב"ם (מעשה הקרבנות פ"ח ה"ז): שנים שאחזו בסכין ושחטו בחוץ פטורין שנאמר אשר ישחט או אשר ישחט אחד ולא שנים, ואחד ששחט בחוץ אף על פי שלא נתכוון לשחוט קדשים אלו לה' הרי זה חייב שנאמר דם יחשב לאיש ההוא דם שפק, אף על פי שזה הדם במחשבתו כדם הנשפך לא כקרבן הרי זה חייב.

¹⁷ עי' רמב"ם (רוצח ושמירת הנפש פ"ב ה"ב): אבל א השוכר הורג להרוג את חבירו, או ששלח עבדיו והרגוהו, או שכפת חבירו והניחו לפני הארי וכיוצא בו והרגתו החיה, וכן ההורג את עצמו, כל אחד מאלו שופך דמים הוא ועון הריגה בידו וחייב מיתה לשמים ואין בהן מיתת בית דין.

עי' רמב"ם (רוצח ושמירת הנפש פ"ב ה"ג): ומנין שכן הוא הדין, שהרי הוא אומר שופך דם האדם באדם דמו ישפך זה ההורג בעצמו שלא על ידי שליח, את דמכם לנפשותיכם אדרוש זה ההורג עצמו, מיד כל חיה אדרשנו זה המוסר חבירו לפני חיה לטרפו, מיד האדם מיד איש אחיו אדרוש את נפש האדם זה השוכר אחרים להרוג את חבירו, ובפירוש נאמר בשלשתן לשון דרישה, הרי דינם מסור לשמים.

¹⁸ רש"י. וי"א מה שאמר לו דוד שילך לביתו לאכול ולשתות והוא מיאן בדבר כדכתיב כל עבדי אדוני על פני השדה חונים ואני אבא אל ביתי לאכול וגו' בתמיה ולא היה לו לטרב וי"מ דהמרד היה שהקדים לומר אדוני יואב קודם המלך דוד (תוס').

¹⁹ עי' תוס', והא איכא מעילה שאם אמר הגזבר לשליח אכול ככר זה של הקדש והשליח לא ידע שהוא של הקדש דחייב המשלח ואמאי זה נהנה וזה מתחייב הוא וי"ל דמעילה לא מתחייב המשלח ע"י הנאת השליח אלא ע"י הגבהה דשליח דמיד דאגבהיה שליח קנייה וההיא שעתא חייב משלח. רואים מתוס' שזה לא רק לפי שמאי הזקן, אלא זה לכו"ע.

²⁰ זה הוספה של רש"י בד"ה, אמנם לא מצאתי כזה כת"י.
²¹ עי' גיטין עח ע"א שיש צד שצריכים גם שהעבד יהיה בכפות.

ע"י שו"ע (אה"ע קלט ס"ז): נתנו ביד העבד, והוא ישן והיא משמרתו, ה"ז פסול. ואם היה כפות, הרי זו מגורשת. ע"י ט"ז: ה"ז פסול וכו'. זה אינו גט אלא אם יש תרתי כפות וישן ובכפות לחוד אינו גט ואפילו לכהונה אינה פסולה, ובישן לחוד פסול והיינו שמ"מ לכהונה פסולה וצ"ל טעמו דחצר המשתמר לדעתה ס"ל דהוה מן התורה דחצר מידה אתרבאי וידה הוא משתמרת לדעתה ומש"ה בכפות לחוד הוא יכול לשמור את עצמו הוה מדעתה על כן אינו גט כלל אבל בהא דחצר מהלכת גופו ניחו ידו לא ניחו אלא מדרבנן לא קנה בחצר מהלכת על כן פסול עכ"פ לכהונה דמן התורה הוה גט.

¹⁰ רש"י. ע"י רא"ש (סי' ו): לפי מי שאמר חוששין שמא נתרצה האב וכו' דגבי בת אם נתרצה האב חיילי קידושין ממילא למפרע והוי כאילו אומר לבתו צאי וקבלי קידושך כשאמר לקמן גבי נתקדשה לדעת אביה והלך אביה למדינת הים ועמדה ונשאת אמר רב אוכלת בתרומה עד שיבא אביה וימחה ואם נתרצה היא חופה למפרע וכן בקידושין דכשנתרצה האב הויין קידושין למפרע. וע"י שו"ע (אה"ע לז יא) שזה מובא כצד [מובא לקמן הערה 53].

ע"י ריטב"א: כלומר בקידושין ונתקיימו הקידושין, וכי תימא במה נתקיימה דהא לא זכה האב באותן קידושין כלל דהא קטנה לית לה זכייה מדאורייתא כדי שיזכה בהן לאביה, ולא בת שליחות היא שתעשה לו שליח, ואיהי גופה לית לה יד מעצמה, ואיכא למימר דגמרי קדושין מדין תן מנה לפלוני ותתקדש בתי לך או תן ככר לכלב ותתקדש לך, דכיון שנתן על פיו מקודשת אף על פי שלא אכלו הכלב ולא נהנה האב מאותן קידושין דמקדשא בההיא הנאה שעשה דברו דשויה פרוטה כדכתיבנא בפ"ק (לעיל ח' ב'), הכא נמי כשנתרצה האב בקידושין הרי הוא כאומר הניח הכסף שנתת לבתי שיהא שלה ולא תטלנו ממנה ותתקדש לך, ומיהו בעינן שיהא הכסף בעין בשעה שמתרצה האב דאי לא במאי מקדשה שהרי לא נתן ולא הניח לה כלום על פיו, ומה שנתן תחלה מאליו נתן לה על דעת קידושין שלו, אבל השתא כשהוא בעין איכא נתינה על פיו שהרי אילו לא נתרצה האב בקידושין הדר איהו ושקיל כספיה מינה דלית לה זכייה למזכי בהו ועכשיו מניחן בשביל (אביה) [אביה], ואף על פי שאין דעת המקדש לכך בההיא הנאה דמטי לאב שזה מניח המעות לבתו גמר ומקני לה, ואפשר שהמקדש מתכוין לכך שהרי כל אדם רוצה שיגמרו נישואין כדאיתא בפרק המדיר (כתובות ע"ג ב'), ובבתו נערה לא בעינן שיהא הכסף בעין בשעת רצוי, דנערה נהי דלית לה יד לקבל קידושיה מכל מקום בת זכייה היא וכי מקבלה להו הרי היא כזוכה בכסף לאביה וכי שמע האב ונתרצה זכתה לו למפרע דזכין לאדם שלא בפניו.

¹¹ ע"י רמב"ם (תרומות פ"ח הט"ז): קטנה בת ישראל שנשאת לכהן שלא מדעת אביה בין בפני אביה בין שלא בפניו אף על פי שקדשה אביה אינה אוכלת בתרומה, שאם מיחה תעשה זרה למפרע, וזה שרואה ושותק כועס הוא לפי שנשאת שלא לדעתו.

וע"י דרך אמונה: קטנה בת ישראל. וה"ה נערה שיש לה אב.

שלא מדעת אביה. שלא הודיעתו. אף על פי שקידשה אביה. אמרי' דכיון דנשאת שלא מדעתו שמא אינו רוצה וכו' שאם גם הקידושין וגם הנשואין היו שלא מדעת אביה וי"א שאם שניהם היו שלא מדעת אביה ואביה ה' כאן ושותק מסתמא הפקיר זכותו או הסכים ואוכלת דכולי האי לא ה' שותק מחמת כעס מיהו י"א דדוקא בדשדיך תחלה, אבל הרבה ראשונים פסקו כרבנו. שאם מיחה. משמע, שאם שמע ונתרצה אוכלת בתרומה וע"י באה"ע סי' ל"ז ס"א [הוב"ד בהערות 53, 59] שיש דעות בזה וע"ש כל הפרטים, ואם הגדילה שעה א' אוכלת וי"א שצריך שיבעול אחר שהגדילה.

תעשה זרה למפרע. אם נתקדשה וגם נשאת שלא מדעת אביה ויבא וימחה הוי זרה מדאורייתא, אבל אם נתקדשה מדעת אביה ונשאת שלא מדעתו אינה זרה מדאורייתא, שהרי מה"ת ארוסה אוכלת בתרומה אלא מדרבנן הוי כזרה, ואף על גב דלא שייך כאן הטעם שמא ימזגו לה כוס תרומה ותשקנו לאחיה ולאחיותיה דהא נשאת וגם שמא ימצא בה מום לא שייך דהא כנסה ומסתמא בדקה אפ"ה לא פלוג רבנן וכל ארוסה אין אוכלת, ולפעמים יתכן שתהא זרה מה"ת כגון אם מצא בה מום ומחל לה ע"מ שיתרצה אביה בנשואין ואם אח"כ בא אביה ומיחה נמצא בטל הקדושין למפרע.

וזה שרואה. ר"ל אם אינו מסכים והוא כאן למה שתק וע"ז כתב לפי שהוא כועס שנשאת שלא מדעתו אינו מדבר מחמת כעס אבל אין דעתו להסכים.

¹² ע"י בדברי משנה זו לעיל מד ע"א.

¹³ ונראה דהיינו דוקא לחזרה הוא דלא מהני בקידושין תכ"ד ובגירושין דמשום חומרא דקידושין לא מהני חזרה לבטל הקידושין אבל להיפך דהיינו לקיום הקידושין וכגון היכא דלא ה' שו"פ באחת מהם ואמר לה התקדשי לי בזו ובזו דמצטרפין לשו"פ היכא דאיתנהו בעינא אף על גב דאפסיק כדי לאימלוכי מכל מקום כיון דתכ"ד אמר בזו ובזו הוי תכ"ד כדיבור כמו בכל דוכתי ומשום דלבטל הקידושין לא מהני חזרה דמעשה קידושין וגירושין אלים טובא ולא ניתן לחזרה אבל להיפך היכא דע"י תכ"ד יתקיימו הקידושין וכמ"ש מהני שפיר תכ"ד, וכן משמע מתשובת הריב"ש סי' רס"ו ע"ש שכתב דהא שאמרינן תכ"ד לא כדיבור דמי בקידושין היינו דוקא כשמקדש ועביד מעשה אז אינו יכול לחזור אבל (העדי) [העדים] שאומרים פלוני קידש יכולין לחזור ע"ש וא"כ מוכח דתכ"ד דלא מהני חזרה בקידושין אינו אלא משום דמעשה קידושין אלים טובא אבל להיפך וכמ"ש מהני שפיר תכ"ד. אלא שראיתי שכתב ב"ש ז"ל וכתב ר"י היכא דמפסיק בין דיבור בזו ובזו אפי' תכ"ד חיישינן שמא חזר וצריך שיהי' כל אחת שו"פ ואז מקודשת בודאי עכ"ל והרי לפנינו לשון הר"י כאשר כתבו בד"מ ואינו אלא לביטול הקידושין הוא דלא מהני חזרה תכ"ד אבל שיתקיימו הקידושין שפיר מהני תכ"ד וז"ב ועמ"ש בסי' ל"ו ס"ק כ"א.

וע"י ח"מ: שאין קידושין אלא בתמרה אחרונה. כלומר אם אכלה כולם ואם אכלה רק מקצתם אזי הנשואות מצטרפות לש"פ וכן הוא בטור ובד"מ הביא רבי' ירוחם בשם הרמ"ה לחלק בין היכא דאפסיק בין חדא לחברתה שיעור דאיכא למיחש לאמלוכי אפילו תוך כדי דבור אם יש שו"פ בקמייתא מקודשת ע' שם ולדין דק"ל כשמואל אין נפקותא בזה דבלאו הכי מקודשת מספק אף שאין בכלם שו"פ.

¹⁴ אע"פ שאינה מקודשת אפילו אם היא רוצה (תוס').

¹⁵ וכן נפסק בשו"ע (אה"ע סי' לא ס"ה) הוב"ד לעיל הערה 61.

¹⁶ רש"י. ע"י לעיל הערה.

¹⁷ ע"י לקמן הערה מה.

¹⁸ ע"י לקמן מח ע"ב שכתוב דעתו וצ"ע.

¹⁹ ע"י שו"ע (אה"ע סי' כח ס"ד) הוב"ד לקמן הערה 87.

²⁰ ע"י שו"ע (אה"ע סי' נ ס"ב): המקדש אחותו, המעות מתנה, מפני שהכל יודעים שאין קדושין תופסין בעריות, ואין זה טועה אלא גמר ונתן לשם מתנה.

וע"י ח"מ: מפני שהכל יודעים וכו' ואין זה טועה וכו'. ע"כ כתב המ"מ מ"ש הרמב"ם אם היו קידושי טעו' חוזרין הקידושין היינו בדבר שהוא טועה וסבר שיהיו קידושין והוא דבר כדי לטעותו כגון שהלך בעלה למד"ה והגידו לה שמת בעלה ונתקדשה לאחר ואח"כ בא בעלה שאז א"צ גט מהשני וצריכה להחזיר הקידושין לו שבטעות קידשה ואחותה מותרת לו וכל כיוצא בזה, ע"כ.

ראובן אמר לשמעון תמכור לי את עיר פאריז בחמש דינרים אלו ויאמר מכרתי לך ויקבל הדינרים ממנו ויאמר

לעדים הוו עלי עדים וכו' ויהי אחר שתים ושלוש שעות בקומם ללכת למקומם תבע ראובן משמעון שיחזיר לו את הדינרים וימאן שמעון ויאמר ראובן הלא בדרך שחוק עשינו, וק"ל כשמואל דמעות מתנה משום דהתם אי אפשר להיות טועה וכן נמי בנידון השאלה א"א לומר שטעה וחשב שזה יהיה מכר (תורה לשמה שסא).

ע' חו"מ שנו ס"ב: הגונב ומכר וכו' חוזר החפץ לבעלים והבעלים נותנים ללוקח דמים שנתן לגנב, מפני תקנת השוק, והבעלים חוזרים ועושים דין עם הגנב. ואם גנב מפורסם הוא, לא עשו בו תקנת השוק, ואין הבעלים נותנים ללוקח כלום, אלא חוזר הלוקח ועושה דין עם הגנב ומוציא ממנו דמים שנתן לו. הגה: וי"א דאף בגנב מפורסם עשו תקנת השוק וצריך להחזיר ללוקח מעותיו, אלא אם כן ידע הלוקח שזה הדבר שקנה גנוב, שאז צריך להחזיר בלא דמים. ואפילו הגנב אין צריך להחזיר לו מעותיו, דודאי נתן לו לשם מתנה, הואיל וידע שאינו שלו וקנאה.

ואפילו הגנב אין צריך כו' - ויש חולקים על הרמ"א (ש"ך ט"ז ורע"א בשם השבות יעקב), ועיקר כרמ"א (נתה"מ). וז"ל הש"ך: וא"כ להמרדכי וסייעתו אם היה הגנב אחיו או אחותו היה נראה שהמעות מתנה ולדידי אין המעות מתנה וכן נ"ל עיקר. ועי' בנתה"מ שמביא ראיה לדבריו מתוס' ד"ה דאיתמר שאפילו בספק שיחולו, נותן לשם מתנה.

אמנם עי' עצמות יוסף: איתמר המקדש אחותו וכו' מיתבי המפריש חלתו וכו'. אין לדקדק דשמואל לא קאמר דמעות מתנה אלא דוקא באחותו, אבל במי שהוא זר אצלו לא יהיב מתנה, דהא בפרק קמא דב"מ [טו, ב] פליגי נמי בהכיר בה שאינה שלו ולקחה, אלמא בזה נמי פליגי וק"ל. עוד קשה אמאי לא פריך לרב שאמר דהמעות הויין פקדון, ממתנ' דמן הנקוב על שאינו נקוב, דקתני דהוי תרומה, אלמא מעות מתנה הויין.

ועי' בספר המקנה (קונטרס אחרון על אה"ע ס' נ): המקדש אחותו המעות מתנה וכו'. הש"כ בח"מ סימן שניו ס"ק ז' כתב בשם הראב"ן דהלכה כרב דהמעות פקדון וכתב שם שכן משמע דעת הר"ף מדלא הביא פלוגתא דרב ושמואל במקד' אחותו וכן נראה דעתו שם להלכה ע"ש וגם המל"מ בפ"ו מהלכות זכיה הביא בשם תשובת הריב"ש סימן תע"ח דסבירא ליה במקד' אחותו המעות פקדון. והרא"ש בפ"ק דב"מ לא כתב אלא דאין ראיה דהלכה כרב במקד' אחותו ע"ש. והטור לא הזכיר הדין במקד' אחותו ולשיטת הרמב"ם ז"ל צריך לחלק כמ"ש הרא"ש דהא דפסק הלכתא כרב בהכיר בו שאינו שלו היינו כשאמר בסוגיא דלא עבדי אינש דיהיבי מתנו לנכראה. ונראה דסבירא ליה להרמב"ם דכל עריות דינם כמו אחותו כיון דאית בהו צד קורב'. ומה שהקשה הלח"מ ע"ז ממ"ש הרמב"ם תחלה ואם הי' קדושי טעות חוזרין משמע דאפילו במקד' א"א כיון שאין לו כדי לטעות המעות מתנה ע"ש נראה דלק"מ דהא כתבו התוס' בב"מ שם ד"ה ונתן לו וכו' דאין זה פשוט דהא אמר רב מכורה יצא' ע"ש אם כן י"ל דכיון דאיכא רב הונא דסבר בס"פ המגר' דא"א שפשטיה ידה וקבל' קדושין מאחר אפילו שלא בפניו הוי קדושין מטעם דאין אשה מעיזה אם כן י"ל כאן ג"כ דאין הדין זה פשוט כיון דאיכא מ"ד דסבר הכי י"ל דטעה וסבר שנתגרשה וכ"ש אם הבעל בעיר כדלעיל ר"ס י"ז ומ"ש הרמב"ם דאדם יודע שאין קדושין תופסין בעריות אין אשת איש בכלל עריות. ויותר נראה דקדושי אחות' שאני דלא שייך כ"כ

ע' ש"ך: התורם כו'. והתורם חבית של חומץ על יין, ונמצאת חומץ, אם ידוע שהיתה של חומץ עד שלא תרמה, אינה תרומה; ואם אחר שתרמה החמיצה, הרי זו תרומה. אם ספק, תרומה ויחזור ויתרום. וכן התורם קישות ונמצאת מרה, אבטיח ונמצא סרוח.

ע' ש"ך: התורם כו'. והתורם חבית של חומץ על חומץ ונמצא החומץ שתרם יין תרומתו תרומה אף על גב דתרומה

בטעות הוי כיון דהטעות הוא לעלויה שעלה בידו מן היפה על הרע הוי תרומה.

אם ספק הוי תרומה. שאסור לזרים ויחזור ויתרום. וכן לא יכול לומר שיחזיר את זה להיות טבל ולערבבו עם פירותיו, שמא יצא מזה חורבן

ע' ש"ך (יר"ד ס' שלא ס"ג): אין תורמין ממין על שאינו מינו; ואם תרם, אין תרומתו תרומה. הקישות והמלפפות מין אחד. כל מין חטים מין אחד. כל מין תאנים וגרוגרות ודבילה מין א', ותורם מזה על זה. וכל שהוא כלאים בחבירו לא יתרום מזה על זה, אפילו מן היפה על הרעה; ואם תרם, אין תרומתו תרומה. וכל שאינו כלאים בחבירו, תורם מן היפה על הרע, אבל לא מן הרע על היפה, ואם תרם תרומתו תרומה, חוץ מן הזונין (פי' זרעונים שחורים הנמצא בין החטים) על החטים, מפני שאינם אוכל אדם.

רש"י. ע' ש"ך אה"ע ס' (כח ס"ג): היה לו חוב ביד אחרים, ואמר לה: הרי את מקודשת לי בחוב שיש לי ביד זה, במעמד שלשתן, הרי זו מקודשת [רמב"ם אישות פ"ה ה"ז], וי"א שאינה מקודשת [ר"ן קידושין כ ע"א]. ועיי"ש בב"ש סקל"ה: במעמד שלשתן. הנה ממ"ש תקנות חכמים הוא וכתב ר"ו דמקודשת מדרבנן ובד"מ וב"ח הביאו דבריו בסתם והב"י כתב דהיא מקודשת מדאורייתא כי מחמת תקנות חז"ל ממעות שלו הוא והיא מקודשת מדאורייתא וכו'.

סקל"ו:

ע' ש"ך (חו"מ ס' סו ס"ט): ראובן שהיה לו שטר חוב על לוי, ואמר ליה: מנה יש לי בידך בשטר תנהו לשמעון, במעמד שלשתן, קנה שמעון אף על פי שלא נתן לו השטר, ונשתעבדו לו הלקוחות כמו שנשתעבדו (לראובן) אלא שאין שמעון הזוכה יכול להוציא גוף השטר מיד המלוה, אלא שמעון תובע ללוה, ואם יכפור או שהוצרך לגבות מהמשועבדים, בית דין כופין למלוה להוציא השטר, ודנין על פיו. ואם פרע הלוח לשמעון הזוכה, מוציאין גוף השטר מיד המלוה ומחזירין אותו ליד הלוח.

ע' ש"ך (חו"מ ס' קכו ס"א): ראובן שהיה לו מנה ביד שמעון, בין מלוה בין פקדון, ואמר ליה במעמד שלשתן: מנה שיש לי בידך תנהו ללוי, בין שנתנו לו במתנה בין שנתנו לו בפרעון חובו, קנה, ואין ראובן ולא שמעון יכולים לחזור בהם, אעפ"י שעדיין עסוקים באותו ענין. וכן אין הנותן יכול לחזור ולמוחלו למי שהוא בידו, ואפילו נולד לוי לאחר שהלוח ראובן לשמעון, קנה.

ביאור: קנה ואין כו'. מעמד שלשתן איתא בגמרא [[גיטין יד ע"א] דהוא הלכתא בלא טעמא למה יועיל זה לקנות בו, וכתבו התוס' שם והביאו, דחז"ל עשו קנין זה שאין לו טעם, משום תקנת השוק דמי שקונה סחורה ואין בידו מעות מעמידו אצל בעל חובו וא"צ להמתין עד שיקנה לו בקנין (סמ"ע).

אף על פי שעסוקין באותו ענין. דלא אמרינן שיכולין לחזור בהן כל זמן שעסוקין באותו ענין אלא בקנין סודר, שאין הקנין נעשה בגוף הדבר, אבל בשאר קנינים כגון משיכה מסירה הגבהה, הואיל ונעשה גוף הקנין באותו דבר עצמו, אין אחד מהן יכול לחזור בו, הוא הדין נמי מעמד שלשתן כבר נסתלק הזוכה מעל המחאה, והמומחה נכנס במקומו, נמצא דהכל עשוי] (סמ"ע).

וכן אין הנותן יכול לחזור ולמוחלו. ר"ל, דאע"ג דק"ל לראובן המוכר שט"ח שיש לו על שמעון ללוי וחזר ראובן ומחלו לשמעון, הוא מחול ואין לוי יכול לגבות משמעון כלל, שאני התם דלא מכר ראובן ללוי אלא השעבוד דנכסי שמעון שהיה בידו בשט"ח, אבל שעבוד גופו דשמעון נשאר ביד ראובן, ויכול ראובן למחלו לשמעון, וכיון שפקע שעבוד גופו דהלוח פקע נמי שעבוד נכסיו שהיו משועבדין לראובן מכח ערבות, דנכסי דאיניש אינון ערבין ליה, וכל שהלוח פטור ערב נמי פטור, משא"כ מעמד שלשתן, דבאותו מעמד

יצא שעבוד גופו דשמעון מיד ראובן ונשתעבד ללוי, משום הכי אין לראובן עוד זכות בו למחול לשמעון, וק"ל (סמ"ע).^{מא} שדעתה של האשה גם על הנייר עצמה. ועי' לעיל ז סע"ב, שיש מח' אם צריכים שומא כאשר מקדשים ואמר "בכל דהו" שלמ"ד בכל דהו לא צריכים שומא, אז כאן מדובר שאמר בכל דהו, ולמ"ד שזה מח', אז כאן מדובר בשמו אותו קודם הקידושין (תוס' שם). עי' לעיל הערה 81.

^{מב} רש"י. אמנם בתוס' כרתי, פי' הופכים את השטר לשטר קידושין?.

^{מג} עי' שו"ע (אה"ע סי' קל ס"א): צריך שיחתמו שני עדים כשרים (זה תחת זה) למטה משיטה אחרונה של גט. ולא יניחו כדי אור שני שיטין בין שיטה אחרונה לחתימתם. הגה: ואם הניחו, הגט פסול. ויש חולקין ומכשירים ע"י עדי מסירה.

^{מד} ולפי התירוץ הזה נראה בעיני דלא גרס בהא דרבנן ואם לאו אינה מקודשת אלא וחכ"א שמין את הנייר אם יש בו שוה פרוטה מקודשת ובאין שוה מידי לא איירי משום דמספקא להו בההיא אי כר"מ אי כר' אלעזר והשתא ביש בו הוא דאתו לאיפלוגי דאם יש בנייר שוה פרוטה מקודשת בתורת כסף דדעתיהו נמי אנייר (רש"י ותוס').

^{מה} הקשה הגרע"א הרי אף באין בנייר שו"פ תהי' מקודשת מס"ס, ספיקא דדינא דעידי מסירה כרתי, ספק שמא שו"פ במדי, וכי היכי דס"ס מהני להתיר, ולרוב הפוסקים הוי כרוב, או אפילו עדיף מרוב, ה"נ בלהחמיר הוי ודאי איסור וכו' וחשבתי לומר דבאם אין שו"פ במקומו לא חשיבי לומר דדעתה אנייר, וכן לס"ד דמיירי בשט"ח דידה וטעמייהו דרבנן ע"כ דאם יש בנייר שו"פ מקודשת, היינו דמלוה ופרוטה דעתה אפרוטה, היינו בפרוטה במקומו, אבל משום שו"פ במדי לא חשיבי להו לומר דעתה אפרוטה, ואך זה נסתר מפסק ערוך בש"ע סי' כ"ח ס"ח דבשט"ח דידה אם אין בנייר שו"פ הוי ס' קדושין דשמא שו"פ במדי.

ועי' לקמן הערה נ.

^{מו} עי' לעיל ט ע"א, והערות שלנו שם.

^{מז} עי' לעיל ט ע"ב שזה דומה לגט שנעשה בעל כרחו.

^{מח} עי' לעיל הערה.

^{מט} רש"י. עם גמר מלאכה מקודשת למ"ד אין לשכירות אלא לבסוף אלא שאין הקידושין נגמרין עד שיחזיר לה הכלי שאין מגיע לידה שום ממון ושום הנאה אלא משהחזיר לה הכלי ולא נתכוונה זו אלא שיחזיר לה הכלי לאחר גמרו ומכל מקום אינה מקודשת בכלי אלא בשכר פעולתו שבא במכוש אחרון בסוף מלאכתו כו' וכמו שפי' רש"י כו', ואפשר לפי פי' זה שאם בא אחר וקדשה בין גמרו של כלי לחזרתו מקודשת לשני ולא לראשון שלא חלו קידושי ראשון עד שעת החזרת הכלי ואפי' למ"ד אין לשכירות אלא לבסוף, ויש לי לומר עוד דמשעת גמרו חלו קידושי ראשון ובלבד שיחזירם לה שאינו מתקדשת לו בעשייתו לבד וה"ל כאילו אמרה לו עשה לי שירים ואתקדש לך משעת גמרו לכשתחזירם לי (רשב"א).

^י עי' שו"ע (אה"ע סי' כח סט"ו): אמר לה: התקדשי לי בשכר מלאכה זו שאעשה עמך, ועשה, אינה מקודשת. ויש אומרים שהיא מקודשת. הגה: אם הוא קבלן על המלאכה, דאומן קונה בשבח כלי. ואם הכלי עדיין אצלו וקדשה בשכרו, לכ"ע מקודשת, דהוה ליה כמלוה שיש עליו משכון. נתן משלו פרוטה לצורך המלאכה, וקדשה בו, מקודשת לכולי עלמא, דה"ל כמלוה ופרוטה וכו'.

ועי' ב"ש [והוא ג"כ בח"מ] אינה מקודשת. דס"ל אין אומן קוני' בשבח כלי וס"ל ישנו לשכירות מתחלה ועד סוף ונעשה כל הפרוטה מלוה גם פרוטה אחרונה נעשה מלוה קודם שנתן לידה החפץ אף על גב דק"ל שכירות אינו משתלמת אלא בסוף מ"מ שם שכירות חל על כל פרוטה ופרוטה כיון דישנו לשכירות מתחלה ועד סוף.

ועי' ב"ש ד"ה וי"א שהיא מקודשת. כתב ב"ח בשם תוס' ר"ד בשעה שנותן לידה החפץ צריך שיאמר לה הרי את מקודשת לי בשכר כלי זה אבל מה שאמר בתחלה בשכר כלי זה שאעשה והיא אמרה אין לא הוי קידושין כמו בגט אם אמר לאשתו הרי את מגורשת בגט שאני עתיד ליתן לך אין זה הדבור כלום עד שיאמר בעת נתינת הגט ה"ז גיטך כן ה"נ וכן כל הדינים הללו איירי בעת שנתן הכלי אמר לה ה"א מקודשת.

^{נא} עי' שו"ע (ח"מ סי' שו ס"ב): נתן לאומנים לתקן, וקלקלו, חייבים לשלם. כיצד, נתן לחרש שידה, תיבה ומגדל לקבוע בהם מסמר, ושברו, או נתן לו עצים לעשות מהם שידה, תיבה ומגדל, ונשברו אחר שנעשו, משלם לו דמי שידה, תיבה ומגדל, שאין האומן קונה בשבח כלי ע' בא"ע סי' כ"ח סט"ו: הגה הבנאי שקבל עליו לסתור הכותל ושבר האבנים או הזיק, חייב לשלם. היה סותר מצד זה ונפל מצד אחר, פטור, ואם מחמת המכה, חייב:

ביאור: נתן לאומנים - אמר לאומן עשה כלי כך וכך ואקחנו ממך למחר והוא עשה אותו וחזר זה מליקח אותו, חייב לשלם לאומן כל ההפסד מדיני דגרמי עי' לקמן סי' שלג ס"ח (רע"א).

כיצד נתן לחרש שידה כו' - פירוש, לא מיבעיא כשהשידה תיבה כבר היתה עשויה ונתנה לו לתקן ושברה דחייב לשלם לבעל הבית, אלא אפילו לא נתן לו אלא עץ בעלמא והאומן תיקנו לכלי ואח"כ נשבר בידו דאומן, אפי"ה חייב לשלם לבעל הבית, דמיד שעשאו האומן קנאו הבעל הבית ואין לאומן עליו אלא חוב בעלמא על דמי שכרו, דאין אומן קונה בשבח הכלי דהיינו מה שנשבח העץ להיות עשוי ממנו הכלי שידה תיבה כו' (סמ"ע).

שאיין האומן קונה בשבח כלי - וי"א שזה ספק אם אומן קונה בשבח כלי, ולכן אינו חייב לשלם אלא דמי עצים, והוא הדין אם נגנב או אבד הכלי ממנו לאחר שעשאו והשביחו, ונרא' דפלוגתייהו הוי כשלא קבל עדיין האומן דמי שכירתו, דאלו קבל דמי שכירתו ליכא למ"ד שלא יתחייב להחזיר דמי (השכירות) [שידה - קצה"ח] כשקלקל, מיהו לכ"ע לענין איסור של בל תלין בקבלנות עובר משום בל תלין (ש"ך). בכל פועל שיהיה, כגון שכיר יום דלא שייך ביה אומן קונה, אם נאנס הכלי בידו לא הפסיד שכרו. וגם באומן צובע שנתן לו בעל הבית הצמר והסמנין והצבע, נוטל שכירות מעשה ידיו לבד, דגם בזה לא שייך אומן קונה בשבח כלי, אם נאנס מיד האומן ישלם בעל הבית שכרו, אבל באומן הבא לתבוע שכר אומנותו מבעל הבית אחר שנאנס הכלי מידו, והוא באומנותו השביח הכלי, נראה שיכול הבעל הבית ליפטור באומרו קים לי כמ"ד אומן קונה בשבח כלי, וכלי שלך הפסדת ונאנס מידך. ואם יש ביד האומן ממון מבעל הבית, והוא מוחזק כדן כל מוחזק, יכול לומר קים לי כמ"ד אין אומן קונה בשבח כלי, ונוטל שכרו מבעל הבית (רע"א בשם מהר"ש לבית הלוי), הנותן טבלא לאומן לצייר בה ציורין ששוחקין עליו באיסקונדרי, ואסרה על בעלים בנדר אחר שציירה קודם שפרע לו שכרו, מאחר ואין אומן קונה בשבח כלי, אין לו בגוף כלום אלא שכר הוא דמחייב עלה בעל הכלי ואין לו כח לאסור הכלי. ואפילו אם היה האומן קונה בשבח כלי, היינו היכא שיש ממשות בשבח כגון שנותן לו עצים ותיקן כלי, אבל הכא לא עשה אומן אלא ציירה בסימנין ואין בזה ממש, וכן בצביעת צמר אינו קונה. ויש חולקים, והעיקר שכל אומן קונה בשבח כלי אינו קונה כל הכלי אלא בשבח כלי, ובצבע לא שייבח הכלי כיון דאינו אלא חזותא והו"ל כמי שאינו ומש"ה אין לו מה לאסור, ואפשר שצבע בצמר הוה ספק, ולכן ספק ממונא לקולא ואין לו בממונא כלום (קצה"ח), וי"א דכל שהאומן קונה בשבח כלי אפילו השבח הוא ע"י דבר שאין בו ממש גמור, כגון שנתן לו בגד לרכוכי, קונה בהכלי בערך השבח שנשבח, כגון שמקודם היה שוה מנה וע"י השבח שוה ק"ן, יש לו שלישי בהכלי, ואין הצבע בלבד שלו רק שקונה שיעור

שבח בהכלי, מ"מ כשלא קלקל שבחא דהבעל הבית הוא, דהא אדעתא דהבעל הבית אשבח, ולא אמרו אומן קונה רק לענין אם הזיקו, שאין דעתו של האומן להשביח לצורך בעל הכלי לחייב עצמו בתשלומי נזק, ולענין שיש לו קנין על גוף השכירות, והיינו קנין שיעבוד כמו משכנו שלא בשעת הלואה, ולפ"ז בודאי דאין יכול האומן לאוסרו על הבעל הבית כשפורע לו, דכל זמן שלא קלקל שבחא דהבעל הבית הוא. והיכן דסמנין דאומן במה נקנו להבעל הבית, ופשר הדבר דהצבע דבר שאין בו ממש הוא ויצא מרשותו וזכה בו בעל הכלי (נתה"מ).

בשבח כלי - האי שבחא דבעל הבית הוא, והא דאומן קונה בשבח כלי אינו קנין גמור להיות כשלו ממש אלא קצת קנין הוא דאית ליה בגויה לקדושי אשה, כמו בע"ח דקונה משכון לקדושי אשה והלוה יכול לסלקו בעל כרחו ותו לית ליה במשכון ולא מידי, וה"ה בשבח הכלי עד שיסלק לו דמי שכירות אית ליה קנין לקדושי אשה ולנזקין דהיינו אם הזיק אין לו לשלם בעד השבח. ודע דכל מה שקונה אומן בשבחו אינו אלא עד דפרע לו דמי שכירותו, אבל מכי פרע דמיו שוב אין לו לאומן בשבחו כלום וממילא שבחא דבעל הבית, ונראה דה"ה אם התנדב האומן לתקן לו כלי בחנם דליכא דמי שכירות, א"כ הרי מעולם לא קנה בשבחו כלום כיון דאין לו בשבחו עד שיתן לו דמיו וזה שהתנדב בחנם הרי כאילו כבר נתקבל דמיו, ואין לו כח לקדש בו אשה וכן בהזיקו חייב כיון דליכא דמי שכירות ממילא לא קנה בשבחו, כיון דאינו לוקח גמור אלא מקצת קנין עד שיפרע לו דמיו וזה כבר קיבל דמיו והו"ל כאומר התקבלתי. וכן אומן שמתקן בדמי שכירות ובעל הבית פורע לו דמיו אפילו בעל כרחו, ממילא שבחא דבעל הבית דאין צריך קנין חדש מן האומן לבעל הבית כמו בלוה שיוכל לפרוע בעל כרחו למלוה דמי משכנו. אפילו חרש שוטה וקטן יוכל לסלק דמי שכירות ואין צריך דעתו כיון דהוא אפילו בעל כרחו. גם בגניבה ואבידה חייב אפילו אחר שקיבל דמי שכירותו, דכיון דאומן דהוי שומר שכר לאו משום הנאה דתפיס ליה אאגריה אלא משום דשוכר הוי שומר שכר, א"כ לעולם הוי שומר שכר אפילו אחר שקיבל שכירותו כיון דכבר קיבל הנאה מזה החפץ עד שיאמר לו טול את שלך דאז כלתה שמירתו. קודם שפרעו דמי שכירות הוי שבחא לאומן א"כ מעולם לא נעשה שומר שכר על השבח, דהא דחייב בכלי אחר שפרעו היינו משום הנאת פרוטה דהיה לו בתחלה, אבל בשבחו דבתחלה לא נעשה שומר כיון דאפילו הזיקו פטור ואחר שפרעו כלתה הנאה זו, ומש"ה ראוי שיפטור בגניבה על השבח בין קודם שפרעו בין אחר שפרעו, אלא שהיה צריך להחזיר דמי השכירות דלענין זה נעשה שומר גם על השבח שיתחייב בגניבה ואבידה נגד דמי השכירות דהיינו להפסיד השכירות, וא"כ אפילו אחר שפרע צריך להחזיר השכירות כשנגנב או נאבד, ועדיין צ"ע (קצה"ח), כנ"ל אם לא נתקלקל שבחא דבעל הבית, כיון שהשביח אדעתיה דהבעל הבית, רק לענין אם קלקל אמרינן אומן קונה מטעם דאין דעתו של אומן להקנות להבעל הבית כדי לחייב עצמו, וכן לענין שיהיה קונה כנגד דמי השכירות, היינו קנין שיעבוד כמו במשכנו שלא בשעת הלואה, ולא קנה קנין גמור כנגד דמי השכירות. ואפילו אם אומן קונה, בנאנסו חייב בשכירות, ומכ"ש כשנתן לו השכירות דא"צ להחזיר, ובגניבה ואבידה בלא"ה חייב דהאומנין שומרי שכר הן. ובאומן שעשה בחנם נראה ג"כ דאינו חייב כשקלקל למאן דס"ל דאומן קונה, דאין דעתו של האומן להשביח אדעתיה דבעל הבית לחייב עצמו בהזיק. והנה בקרקע כהאי גוונא ששכרו לבנות בית וקלקלו אחר שהשביח, ג"כ יש לומר בו אומן קונה בשבח הקרקע, דגם בקרקע בעינן שהאומן יקנה לו השבח (נתה"מ), אומן שאמר לעשות בחנם ואח"כ אמר שרוצה בתשלום, אם אין אומן קונה בשבח כלי, אינו יכול, דכיון דעשה על דעת שלא לשלם לא נתחייב מעולם בשכר, אבל אי אומן קונה בשבח

כלי, יש לומר דכשתיקן הכלי ממילא קנאו, ויכול לומר איני רוצה להקנות לך בחנם, דהוי כאומר אני רוצה ליתן לך במתנה מה שתקנה דיכול לחזור, ומ"מ אפשר דכשעושה בחנם אינו קונה בשבח כלי, וצ"ע לדינא. ועי' בפני יהושע (גיטין דף כ' ד"ה א"ל רבא) שאפילו בחנם אומן קונה בשבח כלי (רע"א).

²² מאחר ואין יכולים להחזיר גרושותיהם, מחשש שיכעסו ויגרשו את נשותיהם, ויתחרטו מזה, תקנו להם גט מקושר, שיש בו טורח לעשותו, ובינתיים יתחרטו, ויתיישב דעתו, וצורת הגט היא שישאירו שורה בתחילה חלק, ויכתבו שיטה, ושיטה חלק ויכתבו שורה, עד ג' או ד' שורות, ואז יכפלו החלק הראשון על הכתב ויתפרו אותו, ויחזרו ויכפלו החלק הב' על שורת הכתב שתחתיו ויתפרו, והעדים חותמים מבחוץ בין קשר לקשר, וכל כפל נקרא קשר (רש"י).

²³ עי' אה"ע סי' קמא סמ"ט: האשה שאמרה לשלוחה: קבל לי גיטי במקום פלוני, וקבלו במקום אחר, אינו גט. אבל אם אמרה: הבא לי גיטי במקום פלוני, והביאו לה במקום אחר, כשר.

²⁴ רש"י. עי' הגריש"א: אפשר דאיירי אפילו במקום איסור וכגון שהיא ישראלית גמורה ואעפ"כ רוצה בזה.

²⁵ רש"י. ועי' ר"ח שפי' מגדלת שער ומתוך שהולכת מבית לבית לקלוע שערוותיה, מספרת כל הדברים ממנה (תוס').

²⁶ צ"ע אם הוא עשיר ולא מכבדים.

²⁷ עי' שו"ע (ח"מ סי' רז ס"ד): המוכר סתם, אע"פ שהיה בלבו שמפני כך וכך הוא מוכר, ואע"פ שנראים הדברים שלא מכר אלא לעשות כך וכך ולא נעשה, אינו חוזר שהרי לא פירש ודברים שבלב אינם דברים, ואע"פ שקודם מכירה אמר שהוא מוכר על דעת לעשות כך וכך, כיון דבשעת המכירה לא אמר אינו חוזר [מ"מ מכירה פ"א ה"ט]. הגה: מיהו אי איכא אומדנא דמוכח נתבטל המקח [תוס' כתובות צז ע"א ד"ה זבין], ויש אומרים דבמתנה דברים שבלב הויין דברים [שלטי גבורים כתובות נו ע"א אות ח].

²⁸ עי' שו"ע (ח"מ רז ס"ג) מי שמכר חצירו או שדהו ופירש בשעת המכירה שהוא מוכר כדי לילך למקום פלוני וכו' הרי זה כמוכר על תנאי, לפיכך: אם וכו' נמנע הדרך לעלות לאותה הארץ, או לא נסתייע לו לעלות וכו', הרי זה מחזיר לו הדמים ותחזור לו הקרקע, שהרי פירש שאינו מוכר אלא לעשות דבר פלוני והרי לא נעשה, וכן כל כיוצא בזה. הגה: ודוקא במוכר קרקעותיו, אבל במוכר מטלטלים לא מהני גילוי דעתו עד שיתנה בדיני תנאי:

עי' שו"ע ד"ה כדי לילך: אם אמר אדעתא למיסק כיון שהגיע לשם המקח קיים, ואם אמר אדעתא לדור, עד שידור. ועי' ט"ז: מי שמוכר ביתו ואומר שרצה לעשות איזה פעולה במקום פלוני, והלך ולא מצא שם לעשות כן, המקח בטל אף על פי שהלך כיון שלא הזכיר ההליכה. ועוד נראה, שאם אמר לילך ולדור, הוה הדירה תנאי מחדש, ואז גם הדירה מעכבת המקח, משא"כ באומר לילך לדור, דמשמע ההליכה לצורך דירה, אז הדירה אינה תנאי, ועכ"פ אף על פי שהיתה כונתו בלי ספק ג"כ עליה, מ"מ הוי דברים שבלב ואינם דברים, רק גילוי מילתא בפירוש בעינן. ועי' פ"ת: נהי דדברים שבלב אינם דברים, מ"מ הרי קי"ל דיש דברים שאפילו אמירה לא בעינן דהוי גילוי דעת גמור ממילא, וא"כ כיון שכבר אמר בשעת מכירה שמוכר מפני שרוצה לעלות לארץ ישראל הוה כדברים שא"צ אמירה, דכי ס"ד מפני שרוצה לעלות ולחזור וליד קא מוכר נכסיו, בודאי לדור שם קא מכוין וה"ל כאילו אמר להדיא לדור שם, אם אמר להדיא לדור מקחו בטל בדלא אשכח דירה בריוח.

ועי' סמ"ע: או נמנע הדרך כו' או לא נסתייע כו' - פירוש, הן שלא הלך מחמת שהיתה מניעה בדרך כגון שנתקבצו גזלים בדרך, הן שאין המניעה מכח הדרך רק שלא מסתייע לו מילתא מצד עצמו, שנתחדש לו ענין חליו וכיוצא בו

שאינו יכול לילך, וכל כה"ג אסור ללוקח לאכול פירות עד שידע שיקיים זביני.

ועי' סמ"ע: ודוקא במוכר קרקעותיו כו' - לפי שאין דרך בני אדם למכור קרקעות שהוא מתפרנס מהן אם לא שהיתה דעתו לעקור דירתו מכאן, אבל מטלטלין פעמים שאדם מוכר.

ועי' נתה"מ: אבל במוכר מטלטלים - אחד שקנה סחורה ואמר מחמת שמכרה לאיש אחר, ועכשיו חוזר בו אותו האיש, יכול הקונה לבטל המקח. אחד שדירתו בירושלים וקנה בית או חנות בצפת, ואמר שקונה זה משום דדעתו לעקור דירה מירושלים ולקבוע דירתו בצפת, ולא אסתייע מילתא לעקור דירה או שלא הניחוהו אנשי צפת לקבוע דירה אצלם, נראה דהמכר בטל, שאין לך אומדנא גדולה מזו, דודאי אין דרך אדם לקנות קרקע במקום אחר אם לא שרצונו לקבוע דירתו באותו מקום, אמנם במטלטלין יש מח' אם יכול לבטל המקח, ועי' פ"ת החולק וסובר שהמוכר מטלטלים לא מהני גילוי דעת, משום שהוא ספק והלוקח זוכה במקחו מחמת שהוא מוחזק, והיכא דהמוכר מוחזק ידו עדיפא אפילו מהיכא דהלוקח הוא מוחזק כו'. מי שמכר כלי כסף שלו כדי ליקח בדמיו יורה לבשל בו י"ש, והדבר היה ידוע ומפורסם שבשביל כן הוא מוכר וכן אמר להדיא בשעת מכירה, ושוב טרם משך הלוקח החפצים ואף אם זה כבר קיבל כל מעותיו, מת אחיו של מוכר ונפל לו בירושה יורה כזו וא"צ לו עוד, על כן רוצה לחזור ושלא יתן החפצים להלוקח כי אם להחזיר לו מעותיו. מאחר ולא היה קנין חליפין ולא אגב קרקע אלא כסף בלא משיכה, א"כ בלא שום אומדנא כלל יכול לחזור בו כמבואר ריש סימן קצ"ח, ולענין קבלת מי שפרע או מחוסר אמנה, נראה ודאי שינוי שנשתנה הענין שנפל בו בירושה יורה כזו הוה כתרי תרעי שברמ"א סוף סימן ר"ד. ועוד דאפילו היה קנין גמור, כיון דהמחבר סימן ר"ז לא הזכיר חילוק בין קרקע למטלטלין, רק הרמ"א הגיה, א"כ המוחזק יכול לומר קים לי כהמחבר ולא נוכל להוציא ממנו.

ועי' עוד בפ"ת: דווקא במוכר, אמנם בלוקח שאינו לוקח מתוך אונס לא מהני גילוי דעת בין בקרקע בין במטלטלין וכו'.

ועי' שו"ע (אה"ע סי' לה ס"ז): האומר לשליח: קדש לי אשה במקום פלוני, וקידשה במקום אחר, אינה מקודשת. וכן בכל מה ששינה, שאם אמר לו לקדש, סתם, וקידשה על תנאי, או שאמר לו לקדשה על תנאי, וקידשה סתם או ששינה בתנאי, אינה מקודשת.

ועי' פ"ת: עי' במל"מ פ"י מה"א דין כ' שנסתפק באומר לחבירו צא וקדש לי אשה פ' והלך וקידשה קדושין דרבנן או קדושי ספק מהו אי הוי שינוי בשליחות והאריך בזה וסיים דהדבר צריך תלמוד.

ועי' שו"ע (אה"ע סי' קמא סמ"ה): השליח ששינה בשליחותו במה שאמר לו הוא או היא, לא עשה כלום. כיצד, א"ל: תנהו לה במקום פלוני, ונתנו לה במקום אחר; אל תתנהו לה אלא בעליה, ונתנו לה בבית או איפכא; או אל תתנהו לה אלא בימין, ונתנו לה בשמאל או איפכא, לא עשה כלום.

עי' ב"ש: תנהו לה במקום פלוני וכו'. דיש לומר דאין רצונו שיתן לה במקום אחר דשם יעליזו לכן יש קפידיא אפילו לא אמר אל תתנהו אלא במקום פלוני, אבל אם אמר שיתן בעליה או באיזה יד מסתמא ליכא קפידיא אא"כ שאמר אל תנהו אלא כך וכך.

עי' ט"ז: אלא בעליה. נראה הטעם בזה דלא הוה קפידיא אלא באמר אל תתנהו וכו' כיון דאין טעם מסתבר למה אינו רוצה בבית וכן להיפך ע"כ מסתמא לא הוה קפידיא עד שיאמר כן בפירוש וכן בשמאל משא"כ כשאומר במקום פלוני הוה קפידיא אפילו בסתמא כיון שיש טעם נכון על זה כמו שזכרנו בשם רש"י ובפרישה נתן טעם משום דקיי"ל שאומר לחבירו בית אני מוכר לך יכול ליתן לו עליה וכמ"ש

הטור סוף סי' רל"ד בחו"מ משו"ה לא הוה שינוי מעליא אם לא דאמר אלא עכ"ל ותמוה הוא מה יעשה בימין בזה.

ועי' שו"ע (אה"ע סי' קמא סמ"ז): אמר ליה: תן גט זה לאשתי, הרי היא במקום פלוני, ונתנו לה במקום אחר, ה"ז גט, שאין זה קפידיא אלא מראה מקום.

ג"כ גרסת הש"ס במקום, אבל בכת"י איתא "משום".

ג"כ גרסת רש"י אינני רוצה להתבזות במקום זה, שהמגרש את אשתו גנאי הוא לו. וב' הגרסאות קיימות בכת"י.

ועי' שו"ע (אה"ע לט ס"א): המקדש את האשה על מנת שאין עליה נדרים ונמצא עליה אחד מג' נדרים אלו שדרך בני אדם להקפיד עליהם: שלא תאכל בשר, או שלא תשתה יין, או שלא תתקטש במיני צבעונים, אינה מקודשת. (ואינה צריכה גט). וה"ה לנדרים שבינו לבינה דהוה בכלל נדרים שדרך בני אדם להקפיד עליהם. נמצא עליה נדר חוץ מאלו, אף על פי שהוא אומר: מקפיד אני על זה הרי זו מקודשת. ואם אמר לה: ע"מ שאין עליך כל נדר, אפילו נמצא שנדרה שלא תאכל חרובין, אינה מקודשת. ויש מי שאומר שחוששין שמא תלך אצל חכם ויתיר לה (ולכן אסורה להנשא בלא גט).

ועי' ט"ז: שלא תאכל בשר. אבל דבר שאין מקפידין בו כגון קליות ואגוזים אף על גב דזה עינוי נפש ויכול להפר לה מ"מ כאן בהקפדה רבה תליא מילתא וזה דוקא בדברים גדולים כגון בשר ויין וכדומה לזה.

ועי' ב"ש: אינה מקודשת. ואם רוצה למחול מבואר בסי' הקודם דחלין הקדושין למפרע ואין צריך קדושין אחרים ומ"ש בסי' ס' דצריך לקדשה מחדש בקדושי טעות איירי בטעות אחר או איירי בקפיד כששמע תו לא מהני מחילה.

ועי' ח"מ: וה"ה לנדרים שבינו לבינה. לאו כל נדרים שבינו לבינה המבואר' ב"ד סי' רל"ד הוי קפידי' כמו דאין כל עינוי נפש הוי קפידיא אלא דברים גדולים כגון נטולה אני מן היהודים וכיוצ' בזה שדרך רוב בני אדם להקפיד בהם.

ועי' ח"מ: שחוששין שמא תלך אצל חכם. היש מי שאומר הוא בירושלמי וכו' ז"ל ונמצ' עליה נדרים אינה מקודשת אית תנא תני מותרת לינשא בלא גט ואית תנא תני אסורה לינשא בלא גט שלא תלך אצל חכם ותתיר את נדרה וקדושין חלין למפרע ונמצא בניה באין לידי ממזרות לפום כן אסורה לינשא בלא גט, וכבר פסקו הפוסקים הרשב"א והר"ן כמ"ד אין חוששין דלא חיישינן שמא תתקלקל עצמה וכן פסק לקמן סי' קמ"ג דכל תנאי שהוא בידה והוא בשב

ואל תעשה לא חיישינן שמא תעבור עליו וא"כ איך פסק כאן דצריכה גט שמא תקלקל עצמה וכו', ועי' ב"ש: לא חיישינן שתעבור על התנאי לקלקלה על נפשה אלא כאן חיישינן שמא לא תרצה שתהא הנדר עליה כל ימיה ותלך להתיר לה הנדר דמזה יבוא הקלקול אף שאין כוונתו לקלקל רק כוונתו לשם מצוה ולא כח"מ שנכנס בדוחקים, מיהו קשה על כל חשש זה קודם שידע הבעל דיש עליה נדרים דהא אח"כ לא מהני היתר חכם כמ"ש בסמוך א"כ למה לי הטעם שתלך לחכם תיפוק ליה שמא ימחל הבעל ולא יקפיד ואז הקידושין חלין למפרע כמ"ש בסי' הקודם דיכול למחול אפילו על התנאי שאין ממון וכו'. ועי' אב"מ דטעמא דביטל תנאי' משום דאין דעתו שיתבטלו הקידושין מיד, כיון דלהנאתו התנה אין דעתו שיתבטלו הקידושין מיד אלא הדבר תלוי עד שידע בנדרים או במומין וכל שלא הקפיד בהן מקודשת, א"כ קודם שנודע לבעל אסורה להנשא לאחר כיון דאין דעתו שיתבטלו הקידושין מיד אלא הדבר תלוי עד שידע בנדרים.

ועי' ר"ן (כתובות לג ע"ב מדפי הר"ף): י"ל דקדשה על תנאי וכנסה סתם הוא דאית לה כתובה כיון דהזכיר התנאי בשעת קידושין ולא הזכיר בשעת כניסה ש"מ דמחיל, ע"כ. אבל פשוט לשון המשנה שה"כנסה" היא קידושין ולא חופה, וכן הוא ברמב"ם ושו"ע, וצ"ע.

ועי' ר"ן (כתובות לג ע"ב מדפי הר"ף): י"ל דקדשה על תנאי וכנסה סתם הוא דאית לה כתובה כיון דהזכיר התנאי בשעת קידושין ולא הזכיר בשעת כניסה ש"מ דמחיל, ע"כ. אבל פשוט לשון המשנה שה"כנסה" היא קידושין ולא חופה, וכן הוא ברמב"ם ושו"ע, וצ"ע.

ועי' ר"ן (כתובות לג ע"ב מדפי הר"ף): י"ל דקדשה על תנאי וכנסה סתם הוא דאית לה כתובה כיון דהזכיר התנאי בשעת קידושין ולא הזכיר בשעת כניסה ש"מ דמחיל, ע"כ. אבל פשוט לשון המשנה שה"כנסה" היא קידושין ולא חופה, וכן הוא ברמב"ם ושו"ע, וצ"ע.

ועי' ר"ן (כתובות לג ע"ב מדפי הר"ף): י"ל דקדשה על תנאי וכנסה סתם הוא דאית לה כתובה כיון דהזכיר התנאי בשעת קידושין ולא הזכיר בשעת כניסה ש"מ דמחיל, ע"כ. אבל פשוט לשון המשנה שה"כנסה" היא קידושין ולא חופה, וכן הוא ברמב"ם ושו"ע, וצ"ע.

ועי' ר"ן (כתובות לג ע"ב מדפי הר"ף): י"ל דקדשה על תנאי וכנסה סתם הוא דאית לה כתובה כיון דהזכיר התנאי בשעת קידושין ולא הזכיר בשעת כניסה ש"מ דמחיל, ע"כ. אבל פשוט לשון המשנה שה"כנסה" היא קידושין ולא חופה, וכן הוא ברמב"ם ושו"ע, וצ"ע.

ועי' ר"ן (כתובות לג ע"ב מדפי הר"ף): י"ל דקדשה על תנאי וכנסה סתם הוא דאית לה כתובה כיון דהזכיר התנאי בשעת קידושין ולא הזכיר בשעת כניסה ש"מ דמחיל, ע"כ. אבל פשוט לשון המשנה שה"כנסה" היא קידושין ולא חופה, וכן הוא ברמב"ם ושו"ע, וצ"ע.

ס' רש"י. עי' שו"ע (אה"ע סי' קיז ס"ג): הנושא אשה, סתם, ונמצאו עליה נדרים שנתבאר בסימן ל"ט, תצא בלא כתובה, לא עיקר ולא תוספת.

ס' עי' שו"ע (אה"ע סי' לט ס"ג): המקדש את האשה על מנת שאין בה מומין, ונמצאו בה א' מן המומין הפוסלים בנשים [עי' הערה סח], אינה מקודשת. נמצא בה מום אחר חוץ מאותן המומין, אף על פי שאמר: מקפיד אני אפי' על זה, הרי זו מקודשת.

ועי' ב"ש: נמצ' בה מום אחר. אפשר אם אמר בפ' ע"מ שאין בה כל מום אז אפילו שאר מומין מעכבים כמו בנדרים אם אמר ע"מ שאין עליך כל נדר. ועי' פ"ת בשם השב"ז, דאע"פ שהב"ש מביא כ"אפשר" כן הוא פשוט להלכה.

ס' עי' שו"ע (אה"ע סי' לט ס"ד): ומה הן המומין הפוסלים בנשים, כל המומין הפוסלים בכהנים פוסלים בנשים, ויותר עליהם בנשים ריח רע וזיעה וריח הפה (ו"א דאף ריח החוטם) (מרדכי בשם הר"ם), וקול עבה, ודדיה גסים מחברותיה טפה, וטפח בין דד לדד, ונשיכת כלב ונעשה המקום צלקת (פי' שנתרפאה המכה וקדם עליה עור ולא נשאר אלא רושם המכה), ושומא (פי' וורואה בלע"ז, רש"י) שעל הפדחת, אפילו היתה קטנה ביותר ואף על פי שאין בה שיער, וזו היא השומא שיתירה אשה על הכהנים, והוא שעומדת תחת כיפה שבראשה, פעמים נראית ופעמים אינה נראית, שאם תמיד נראית, הרי ראה ונתפייס, ואם תמיד אינה נראית, אינו מום. הגה: ואם יש מרחץ בעיר, אפילו מומין שבסתור אין מבטלים. במה דברים אמורים, כשדרך הבנות לילך למרחץ בגלוי, אבל במקום שאין הבנות הולכות למרחץ, רק בלילה ובהחבא, אפילו מומין שבגלוי מבטלין. נכפה, אם הוא לזמן קבוע, הוי מום שבסתור; ואם אינו לזמן קבוע, הוי מום שבגלוי. ועיין לקמן סי' ק"ז עוד מדיני מומין. ו"א דנכפה וריח הפה אין חילוק בין מרחץ בעיר, או לא.

ס' עי' שו"ע (אה"ע סי' סי לא ס"א) הובא בהערה.

ע' עי' שו"ע (אה"ע סי' סי לא ס"ט) הובא לקמן הערה עא.

ע"א רש"י. עי' שו"ע (אה"ע סי' לא ס"ט): קדשה בכסף פחות משהו פרוטה, אף על פי ששלח לה סבלונות (פי' דורונות וכו') אחר כך, אין חוששין ששלח אותן סבלונות לשם קדושין.

עי' ח"מ: קדשה בכסף פחות משו"פ. כלומר במטבע של כסף אבל בשוה כסף חיישינן שמא שו"פ במדי. ועי' ב"ש: אין חוששין כו'. גם אין חשש שמא שוה פרוטה במקום אחר כי בכסף לא חיישינן לזה וכו', ולא כח"מ שכתב דאיירי במטבע של כסף וכבר כתבתי דאין מקדשין במטבע (עי' הערה).

ועי' לעיל הערה.

ועי' ב"ש: אין חוששין - ואין בהם אפילו קידושי ספק.

ע"ב עי' שו"ע (אה"ע מה ס"ג): חוששין לכתובה, שאם כתב לה כתובה, אף על פי שלא הגיעה לידה, אם דרך מקצת אנשי העיר שמקדשין ואח"כ כותבים כתובה, חוששין שמא נתקדשה, אף על פי שאין שם סופר מצוי, ואין אומרים שמא הסופר נזדמן לו וכתב. ואם דרך כל אנשי העיר שכותבין הכתובה קודם הקדושין, אין חוששין לקדושין.

עי' ב"ש: חוששין לכתובה. אפילו לא שדיך וכן רש"י לא פי' כאן דאיירי בשדיך.

אף על פי שלא הגיע לידה - דוקא לא הגיע דאם הגיע אז הוי ודאי קידושין ואם לא הגיע אז הוי חשש קידושין ודוק' בידוע שנכתב מדעת שניהם ואם שדיך חוששין אפילו לא נכתב מדעת שניהם.

ע"ד רש"י. עי' שו"ע (אה"ע סי' מא ס"ב) הובא לקמן הערה עז. ועי' שו"ע (אה"ע סי' מא ס"ג): קדש נשים רבות כאחת, והיו בהן שתי אחיות או אשה ובתה, אם אמר: הראויה מכן לביאה מקודשת לי, הרי כולן מקודשות לו חוץ משתי אחיות או אשה ובתה וכיוצא בהן. ואם אמר: כולן מקודשות לי, נכריות מקודשות ואחיות אינן מקודשות, ו"א

שאף נכריות אינן מקודשות, הלכך נכריות מקודשות מספק. ואם אמר: אחת מכולן מקודשת לי, כולן, בין נכריות בין אחיות, מקודשת מספק.

ועי' ב"ש: נכריות מקודשות. דומה דין זה לאומר קני את וחמור כמ"ש בח"ה סי' ר"י דקונה ו"א ס"ל דגרע מקני את וחמור כיון שאמר הכל בדיבור א' וקני את וחמור אומר בשני דברים לפ"ז אם אמר כולכם ואחיות דומה ממש לקני את וחמור והר"ן והמגיד מחלקים בענין אחר דשם אין סבר' לו' מפני שאין לזה יד לקנות מ"ה השני לא יקנה אבל הכא דרך ליקח רע וטוב ביחד והכל מקח א' ואם לא יקנה א' בטל כל המקח ואם אמר כולכן וא' מאחיות מקודשת לא הוי כקני את וחמור דהא אם היו יודעים איזה מהן קידש הוי קדושין גמורים אף על גב עכשיו א"י מי קידש מ"מ הוי קידושין לחומר' לכן הנכריות מקודשות בודאי:

עי' ח"מ: ו"א שאף נכריות אינן מקודשות. אף על גב דק"ל קני את וחמור קנה מחצה (כמבואר בטור ח"ה ובש"ע סימן ר"י סעיף ג') יש לחלק בין האומר בתרי לישני את וחמור ובין האומר כולכם דכולל כולם בחד לישנא ולפ"ז אם אומר אחיות ונכריות מקודשת לי נכריות מקודשת ודאי אבל הר"ן כתב חילוק אחר בין את וחמור להכא דבשלמ' התם אין סברא לומר שמפני שזה אין לו יד לקנות שלא יקנה מי שיש לו יד אבל דרך הלוקח לקנות רע ויפה ביחד וכוונתו לזכות בכולן ואם לא קנה אחיות גם נכריות אינן מקודשות אעפ"י שפרט אותן בפני עצמן:

ע"ד רש"י. עי' שו"ע (אה"ע סי' מא ס"ב): המקדש שתי נשים כאחת, שאסור לישא שתיהן משום ערוה, אינן מקודשות. כיצד, כגון שקדש אשה ובתה, או שתי אחיות כאחת, שאמר: הרי שתיכן מקודשות לי, אינן מקודשות ואין שום אחת מהן צריכה גט. {עי' לקמן הערה עז}

ע"ה עי' רשב"א: לאביי דלית ליה לרבה דהא אותיב עלה שם בש"ס א"כ מ"ט דשתי אחיות דאינן מקודשות וכתב דלבתר קיבלה, עוד כתב ואפשר דאביי מודה באין מסורין לביאה באשה ובתה כאחת שהאחת אוסרת ביאה השני' אילו חלו הקידושין, שאינן קידושין. ועי' אב"מ (מא סק"א): [להסביר את דברי הרשב"א] והיינו דאחת משתי אחיות אין האחת אוסרת השני' אלא מחמת ספיקא הוא דאסורה אבל גבי אשה ובתה או שתי אחיות כאחת דאוסרת אחת את שני' בודאי ה"ל קידושין שאין מסורין לביאה אפילו לאביי ובעינן כי יקח אשה ובעלה.

ע"ד רש"י. והקשה תוס': הא חייבי לאוין אינם ראויין לביאה ותפסי בהו קידושין לכן נראה לפרש קידושין שאין מסורין לביאה כלומר שאיסור הביאה ע"י קידושין והיינו היכא דקידש אחת משתי אחיות בסתם שמקודם הקידושין היתה כל אחת מהן מותרת ועכשיו ע"י הקידושין נאסרו שתיהן אבל חייבי לאוין איסור הביאה לא באה ע"י הקידושין שהרי מקודם לכן נאסרו לביאה כמו אחר הקידושין.

ע"ד עי' שו"ע (אה"ע סי' מא ס"ב): המקדש שתי נשים כאחת, שאסור לישא שתיהן משום ערוה, אינן מקודשות. כיצד, כגון שקדש אשה ובתה, או שתי אחיות כאחת, שאמר: הרי שתיכן מקודשות לי, אינן מקודשות ואין שום אחת מהן צריכה גט. ואם לא קידש אלא אחת מהן, ולא פירש איזו, כגון שאמר לאב: אחת מבנותיך מקודשת לי, וקבל האב הקדושין, או אם שתים או ג' אחיות עשתה אחת מהן שליח לחבירתה לקבל קדושיה, ונתן בידה ואמר לה: אחת מכן מקודשת לי, כולן צריכות גט ממנו, ואסור לבא על שום אחת מהן, שמא היא אחות אשתו. {עי' לעיל הערה עד}

עי' ט"ז (וכן הוא בב"ש וח"מ): שתיהם משום ערוה. דכיון שאין הקידושין תופסין בזה אחר זה בבת אחת נמי אינן תופסין.

ועי' אב"מ: ואסור לבוא על שום אחת מהן. כתב הריטב"א בחידושיו ז"ל: צ"ע גדול דהא אי אמרינן ברירה קידושין המסורין מתחלתן הוא, עכ"ל. ובתוס' ר"ד ז"ל,

ודאי אם היה אומר איזה שארצה היום או מחר בזה היה [יכול] לסמוך על ברירה כיון שתלה ברצונו אבל זה שקידש מתחלה מספק שלא בירר איזה קידש אין לומר שם ברירה. ולא איתברר דבריו בזה דודאי למאן דאית ליה ברירה אפילו היכא דלא תלה ברצונו נמי אמר' ברירה וכשאמר' ביומא (דף נ"ה) וכו'.

ונראה לענ"ד בזה כיון דאינו אומר איזה שארצה היום או מחר וקידש בתחלה בספק א"כ בשעת קידושין לא היו קידושין כיון דאין מסורין לביאה וכיון דלא חייל בשעת קידושין א"כ אף על גב דאח"כ מברר א' מהן תו לא אמרינן היינו הך שקידש כיון דלא היה קידושין בשעתו אלא אם אומר לאיזה שארצה יהיה הקידושין, אם כן בשעת קידושין תלה הדבר באיזה שירצה ה"ל קידושין וכו' ולפי זה לדין דק"ל קידושין שאין מסורין לביאה הוי קידושין אלא דאסור לבוא על אחת מהן משום ספק אחות אשה א"כ לאיסור שפיר מהני ברירה וכמ"ש תוס' בתמורה דהיכא דלא הוכר האיסור מהני ברירה אלא דאנן קיימא לן בדאורייתא אין ברירה.

רש"י. צ"ע שזה לא לשון בתו סתם, אלא המקדש בתו של אדם סתם.

רבי עקיבא איגר מסכת קידושין דף נא עמוד ב
ת"ש המקדש את בתו סתם וכו' ואפ"ה לא שבק אינש מצוה דרמיא עליה ועביד מצוה דלא רמיא עליה וכו' והלכתא כאביי. והנה הרמב"ם והטור וש"ע פסקו כן להלכה במקדש בתו סתם אין הבוגרת בכלל, אף בשויתיה שלית, וכתב הר"ן אעפ"י דסוגיא זו לרבא אתמר דלא קי"ל כוותיה, אפ"ה מדרבא נשמע לאביי דלא שמעינן ליה דפליג עלה בהא, ותמיהני דמסתמת הפוסקים משמע להדיא אף לגבי קטנות גמורות בנות יום אחד אין הבוגרת בכלל ספיקן, ואיך נאמר בזה לא שביק וכו' היאך רמיא עליה, הא אדרבא אמרינן רפ"ב דקדושין אמר רב אסור לאדם שיקדש את בתו כשהיא קטנה עד שתגדיל ותאמר בפלוני אני רוצה, ודאי בלא"ה לא קשה על הסוגיא, ד"ל דרבא לא ס"ל הך דרב, אבל על ההלכתא קשה, וביותר קשה דאף בבוגרת ונערות איך נסמוך על סברא לענין שדיך, הא ע"כ זהו נסתר לגמרי, דהא בפשטא דמתני' משמע דאין הבוגרת בכלל אבל אינך כולוהו נערות וקטנות גמורות בכלל, וא"א שאמרינן לא שביק, נימא דדעתו הי' רק על נערות וקטנות הגדולות שיש להם דעת לומר בפלוני אני רוצה, דהוא מצוה דרמיא עליה אבל לא על הקטנות גמורות דאפילו איסורא איכא ואף למ"ש הב"ש (סי' ל"ז ס"ק י"א) דלא קי"ל כרב, מ"מ כיון דלמה דקי"ל כאביי אין הכרע לסברת לא שביק, ואנו דנין רק כיון דלא מצינו מאן דפליג עלה דרבא, ולזה יקשה ניזול בתר איפכא, כיון דלרב נסתר הך סברא דלא שביק וכו', ואי דלא קי"ל כרב, מ"מ לענין הסברא י"ל דקי"ל כן, וביותר כיון דלדין עכ"פ מצוה איכא שלא לקדש בתו הקטנה א"כ בודאי לא נקראת מצוה דרמיא עליה לקדשה, א"כ נימא לדינא במקדש בתו דאין קטנות אלו בכלל וצ"ע.

והנה על יסוד דרז"ל לא שביק וכו' כתב הר"ן מכאן יש ללמוד לראובן שהי' לו בנות הרבה ושידך אחת לשמעון אח"כ בא שמעון ואמר לראובן בתך מקודשת לי סתם, שאמרינן דעתו היה על המשודכת, וכן אביה קיבל קדושה בשבילה, דשארית ישראל לא יעשו עולה, וכ"כ תוס' בשם ר"ת, והביא ראיה מהתוספתא שלמדנו בברייתא ב' אחים וכו' ויש לדחות וכו', ורב סעדיה גאון כתב להחמיר, ובסגנון זה כתב הה"מ, הנה פתחו בשתיים, להביא ב' ראיות מסוגיאין וב' מהתוספתא, וסיימו בא' לדחות התוספתא, ולא ביארו לנו במה לדחות רא' א' שהיא גדולה וחזקה לכאורה, ואף דפקקנו לעיל לדינא אם קי"ל כהך ספיקא דלא שביק וכו', מ"מ בשביל חסרון ידיעתי לעמוד בסוד קדושים לא נזוז זיז כ"ש מפסקו דהראשונים, ובודאי הדין ברור כאלו ניתן מסיני דאין הבוגרת בכלל אף דשויתיה שלית, הרי חזינן דאזלינן בתר אומדנא, וכן צ"ל בכלום בוגרות וחדא מנהון שויתיה

שליח לקדשה לשמעון ואינך שוו אותו שליח סתם לקדשה לכל הבא, דבזה רק אותה שבפירוש בכלל, דדוקא לגבי נערות דצריך הרמ"ה גט לכולהו כיון דאינך רמיא עליה אבל לגבי בוגרות קיימא הסברא דהיא עדיפא, ואף דמדברי הרמ"ה שכתב ושאר בוגרות אינן בכלל דמיירי ע"כ שויתיה שלית, וכמ"ש הה"מ סקל"ד, אין ראייה מהתם דאיכא ג"כ קטנות דרמיא עליה ולגבי דידהו בלא"ה אין הבוגרת בכלל, מ"מ נ"ל דמלתא דמסתבר הוא, ומצאתי לי און בב"ש ס"ק ל"ט עיין שם, הרי דג"כ סמכינן על אומדנא, א"כ טעמא בעי אמאי מחמירינן כ"כ בשדיך.

ולזה בהכרח צ"ל דעיקר דעתן של רבותינו דאין לסמוך על עניינים ואומדנות להדדי, דאולי מצוה דרמיא עליה הוא אומדנא גדולה ביותר ולא סמכינן על אומדנא להקל באיסור החמור, אמנם לפ"ז יקשה לנו מ"ש הגהת מיימוני פ"ט מה"א דכתב שם הר"ם וז"ל, ואפילו מבורר לנו דעתו של המקדש על הגדולה, אין מחשבתו מבטלת דבר שהוצאות מפיו משמע איפכא, שדבריו בלב אינם דברים, הואיל ושינה מלשון העולם שמבררים הקידושין עכ"ל, מלשון זה משמע לכאורה דכל אומדנא שבעולם לא מהני דהויין דברים שבלב, וזה בודאי יפלא בעינינו, דא"כ איך אמרינן לא שביק וכו', ואף אם נדחוק דס"ל באמת, דלמאי דקי"ל כאביי ולא קי"ל בהך סברא דלא שביק וכו', מלבד דדחוק לומר כן, קשה ג"כ דעכ"פ היאך ביאר הרא"ש זה מסברא דהויין דברים שבלב, הא ע"כ לא מקרי דברים שבלב, דא"כ גם לרבא מה מהני דלא שביק וכו' הא רבא בעצמו סבר קדושין (דף נ') דברים שבלב לא הוי דברים, אע"כ דלא מקרי דברים שבלב, וזהו תימא לכאורה.

ונלענ"ד דבלא"ה צריכים להבין דברי הרא"ם איך כתב אף בידוע שהמקדש כוון לזה הוי דברים שבלב א"כ איך מצינו כל האומדנות שבש"ס, כמו ההיא דב"ב (דף קמ"ו) מי שהלך למדה"י ושמע שמת בנו וכתב כל נכסיו לאחר ואח"כ בא בנו שאין מתנתו מתנה, שאלמלא הי' קיים לא הי' כותבין, וכהנה טובא בש"ס, אע"כ מוכח דכל שהענין מוכח מתוכו וגלוי לכל לא מקרי דברים שבלב, וכמ"ש הר"ן פ"ב דקדושין (דף כ"ט ע"א) וא"כ גם בההיא דהרא"ם נימא הכי ומה הפרש גלוי לכל של זה מכל אומדנא שבש"ס, וסבור הייתי לומר דדוקא היכי שלא היה עולה בדעתו לפרש דבריו כמו בהלך למדה"י, אף דמתנתו היה בשביל שבנו מת לא הו"ל לפרש דבריו דהא לדעתו דבנו מת אין נפקותא בביאור דבריו וכן במתנת שכ"מ בכלול, כיון דחשיב בנפשיה דודאי ימות, היה סבור דאין נפקותא לבאר דבריו, משא"כ הכא דאם כוונתו הי' על המשודכת, למה לא בירר קדושין דלמה סמך על זה שנבין דבריו מעצמו, א"כ מש"ה הי' אומדנא בהיפוך דבאמת דעתו שאחת מהם סתמא תהי' מקודשת.

אולם עדיין לא ניחא לי, (א) דא"כ אנן באמת מסופקים בכוונתו אם כפי אומדנא דשדיך אם כפי ההוכחה, דלא ביאר דבריו דעתו בסתמא, א"כ היאך קרי ליה הרא"ם דברור לנו שדעתו של המקדש על הגדולה, הא אין הדבר ברור לנו משום ההוכחה דסתם דבריו, ומה לו להרא"ם לדברים שבלב, הא בלא"ה אנו מסופקים בדעתו, וגם עדיין הי' קשה לנו סוגיא דלא שביק וכו' כמש"ל.

ולזה נראה ברור דכוונת הרא"ם לומר אף אם ברור לנו דעת המקדש על הגדולה דהא אם לפעמים מיד אחר הקדושין אנו רואים גלוי מלתא שכוונתו הי' לזו שמיד קוראה אשתי וכדומה, או אפשר הי' ראוי להאמין לו שנתכוין לזה דהוי כמברר דבריו כמו בקדשתי את בתי וא"י למי ובא אחד ואמר קדשתי, וכמ"ש הר"ן שם, והיה ברור לנו שכן מכח נאמנותו, מ"מ הוי דברים שבלב כיון דבשעת מעשה לא הוי גלוי לכל הי' נקרא דברים שבלב, וכדי שלא נימא כיון דעכ"פ הי' ידוע שלא נתכוון רק לחדא דאגלאי אח"כ דלא הי' כוונתו רק לזו, א"כ הוי רק כמו פירוש ולא מקרי דברים שבלב, ולזה כתב הרא"ם מדלא בירר כדרך המקדש משמע מלשונו דבאמת הוי הקדושין על א' בסתמא

א"כ אף אי איגלאי מלתא אח"כ דכוונתו הי' לזו מ"מ הוי דברים שבלב, ודמי ממש לדברי תוס' גיטין (דף ל"ב ע"א) ד"ה מהו דתימא עיין שם, וממילא נסתלק קושייתנו הנ"ל, דגם דעת הרא"ם בעיקרון דאין לדמות האומדנות, ואף אם נתברר אח"כ הוי דברים שבלב, אבל אומדנא דלא שביק וכו' סמכו רז"ל דהוי גלוי לכל, וכמו כל אומדנות שבש"ס, וממילא לא הוי דברים שבלב.

ומ"ש לעיל לרב דסבר אסור לקדש בתו הקטנה נסתר סברא לא שביק אינש וכו', היטב הקשה על זה חד מחבריי' נ"י דאיך אמרינן קדושין (דף נ"ב) דלרב ספוקי מספקא ליה אי כאביי או כרבא, הא לרב לשיטתיה א"א לומר כרבא, זולת דנדחק דבאמת הא דא"ר אסור לקדש את בתו וכו' רק מספיקא ס"ל כן, וגם עכ"פ עדיין בעיקר הדבר נעלם ממני הטעם, כן נראה לענ"ד.

ע"י תוס': דהא דמהני גזל דידה טפי מגזל דעלמא הני מילי בדשדיך אבל בדלא שדיך אדרבה גרע גזל דידה מגזל דעלמא דמצי אמרה אין שקלי ודידי שקלי ורב הוה מיירי בדלא שדיך. ועי' לעיל הערה.

ע"י רע"א (לעיל יג ע"א): בגמ' יכולה לומר אין שקלי ודידי שקלי. נסתפקתי אם החזיר לה הגזילה והוסיף לה גם פרוטה משלו וקבלתה בשתיקה אם נימא דמקודשת או ד"ל דקבלתה מחמת שרוצית להציל את שלה, ולכאורה יש להביא ראיה מסוגיא דלקמן (דף נ"ב), וש"מ המקדש בגזל אינה מקודשת אפי' בגזל דידה. ולכאורה קשה מאי ראייה היא. אימא התם מחמת שמעורב בו גם גזל אחרים, דהא האחיות אינם מקודשות. וצ"ל דההוכחה הוא דבזמן שביעית הוי יאוש, ומשמע בכה"ג דהוי יאוש ג"כ אינה מקודשת בשאר שנים. ומעתה אם איתא דבנידון הנ"ל מקודשת קשה במתני' הא נתן לה גם גזל אחרים אחר יאוש ותתקדש בו, אע"כ דמ"מ י"ל דקבלתה מחמת שרוצית להציל שלה, אך נ"ל דאין זו הוכחה ד"ל דמתני' מיירי קודם יאוש ומש"ה בעי' שביעית, ומה דהוכיח רב דבגזל דידה אינה מקודשת היינו דסתמא קתני אף אם אין בכלכלה רק חמש פרוטות ואינו חסר לאחד מחמת גזל דאחרים רק פחות משו"פ דלא הוי חסרון כמ"ש הריטב"א לעיל (דף מ"ח) בסוגי' דהתקדשי בפקדון, אע"כ דבגזל דידה אינה מקודשת, או ד"ל דאדם יודע שאין מקדשים בגזל ואם איתא דבגזל דידה מקודשת אף שמעורב בו גזל דאחרים נימא אדם יודע ומרוצית להתקדש בגזל דידה לחוד וק"ל.

ובזה אמרתי בדרך חידוד במ"ש רש"י ז"ל (לקמן דף נ"ב א) בסוגיא הנ"ל דפירכת הש"ס ונחשבי' נמי קידושין שאין מסורין לביאה דהיינו דתפשוט דלא הוי קידושין, והוא תמוה דאמאי בחר רש"י בזה הצד שלא אליבא דהילכתא ולא מפרש איפכא, ולפי דברינו ניחא ד"ל דהי' קשה לרש"י דאמאי לא חשיב רב עוד דין חדש דמוכח ממתני' והיינו מה שהוכחנו לעיל דבגזל דידה אף שנתן לה ג"כ פרוטה משלו דאינה מקודשת דאל"כ גם בשאר שני שבוע תתקדש בגזל דאחרים דמיירי לאחר יאוש דומיא דשביעית וכו"ל. אך כ"ז לאביי דמיירי באומר הראוי' לביאה וא"כ נתן כל הכלכלה לשלשה נכריות ויש בו גזל דאחרים אבל לרבא דמיירי באומר כולכם וא' מכם י"ל מסברא דלשלשה נכריות דכללם כאחת נתן חצי כלכלה ולא' מהאחיות חצי כלכלה (כמו באומר נכסיי לפלוני ולבניי) ולית בי' כלל גזל דאחרים ולא מוכח דין הנ"ל, וא"כ שפיר כ' רש"י דנחשבי' קידושין שאינן מסורין לביאה דלא הוי קידושין דלהיפוך כאביי (ודאי לא סבר) דא"כ נחשבי' דינא הנ"ל וק"ל.

בהר"ן כתב דאף דלא טענה אין שקלי ודידי שקלי מ"מ אינה מקודשת, וכן פסקינן בש"ע סי' כ"ח ס"ב, ואף למ"ש הר"ן פ"א דקדושין דאם הי' חייב לה ונתן לה סלע בסתמא ואמר התקדשי לי בו דמקודשת היינו כיון דסלע זו אינה שלה דמלוה להוצאה ניתנה, אבל אם היה לה פקדון אצלו ואמר לה התקדשי לי בו נראה ברור דדמי לגזילה דיכולה לומר דידי שקלי, ודאי אם אמר לה תני לי טבעת שלך

ואקדש אני לך בכה"ג מקודשת שאמרינן דנתנה לו במתנה שיקדש אותה בו, וכן באמר תן לי טבעת לקדש בו אשה, יש מקום לומר כיון דנתנה לו במתנה לקדש בו אשה הוי כשלו, והיא גם כן מתקדשת בו (ועי' שו"ת ח"ב סי' מ"ה).

ע"י ח"מ: קדשה בגזל או גניבת הכותי. פשט הלשון משמע דגזל הכותי אף דלא נתייאש הכותי אפי"ה הוי מקודשת דהא אין האשה צריכה להחזיר לכותי רק מפני קדוש השם ולא מדינא ובאמת דברים הללו צ"ע דהא משמע בגמ' בכמה דוכתי דגזל וגניבת הכותים אסור מן התורה וכו' ע"כ נראה פשוט למעשה דלא הוי קידושין גמורים ואם קדשה אחר צריכה גט משניהם. ועי' פ"ת חו"מ סי' שנ"ט ס"א בשם היד אליהו: אפילו למ"ד דגזילת עכ"רם אסור מן התורה, אבל השבתו אינו מחייב, שהרי זה כבר הפקעת הלואתו.

ע"י שו"ע (אה"ע כח סי"ז): הנכנס לבית חבירו ולקח לו כלי או אוכל וכיוצא בהם וקידש בו אשה, ובא בעל הבית, אף על פי שאמר לו: למה לא נתת לה דבר זה שהוא טוב ממה שנתת לה, אינה מקודשת, שלא אמר לו דבר זה אלא כדי שלא להתבייש עמו, והואיל וקידש בממון חבירו שלא מדעת חבירו הרי זה גזל ואינה מקודשת. ואם קדשה בדבר שאין בעל הבית מקפיד עליו, כגון תמרה או אגוז, הרי זו מקודשת מספק. הגה: אורח שיושב אצל בעה"ב, ונוטל חלקו וקידש בו, הוי מקודשת.

ע"י ב"ש: כדי שלא להתבייש. כתב הריטב"א אפי' אם אמר בלשון נחותא אמרינן משום כסופא אמר אבל אם הוי גילוי דעת דניחא ליה ולא נתאכל המעות זכה בהו איך השתא ומקדש בהו משמע מהשתא חלין הקדושין אם הם עדיין בעין ואם יש חשש שאמר מחמת כיסופא לא הוי קידושין אפי' מהשתא ולא כב"ח ורש"י והר"ן כתוב וכו' דאיירי בסרסור א"כ מהשתא יכול לקדש כשהב"ב חזי במאי הוא מקדש אבל לא למפרע וכו' ותוס' ס"ל דלא איירי בסרסור מ"ה כתבו דאיירי דהב"ב נתן לו רשות וכן מוכח דאיירי הסוגיא לענין קידושין אם הם חלין מהשתא ולא איירי דקדושין חלין למפרע דהא ק"ל יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש א"כ למה לי הטעם משום כסופא אמר ת"ל למפרע לא הוי קדושין משום דלא אמרינן מדמוחל השתא מחיל למפרע כמו דלא אמרינן ביאוש שלא מדעת.

ע"י ב"ש: ה"ז מקודשת מספק - דשמא מ"מ מקפיד. ועי' ב"ש: אורח וכו'. אף על גב דאיתא בא"ח סימן ק"ע אורחים אין רשאי ליטול מלפניהם וליתן לבנו וכו' צ"ל דוקא לבנו לא יתן אבל רשאי לקדש בו אשה וכן ליתן זה לזה ע"ש בב"ח וט"ז כתב מחמת קושיא זו דאינו אלא ספק קדושין. ועי' פ"ת בשם הנוב"י.

ל' לאחר שהוציא ממנו המשקה (רש"י)?
ע"י רמב"ם (תרומות פ"ד ה"ג): התורם שלא ברשות או שירד לתוך שדה חבירו וליקט פירות שלא ברשות כדי שיקחם ותרים, אם בא בעל הבית ואמר לו כלך אצל יפות אם היו שם יפות ממה שתרם תרומתו תרומה שהרי אינו מקפיד, ואם לא היו שם יפות אין תרומתו תרומה שלא אמר לו אלא על דרך מיחוי, ואם בא בעל הבית וליקט והוסיף בין יש לו יפות מהן בין אין לו תרומתו תרומה. ביאור: כלך אצל יפות. הי' לך לילך אצל יפות מהן וליתן מהן לכהן וכ"ש אם אמר לו יפה עשית או אני מרוצה דתרומתו תרומה ואם שתק ולא א"ל כלום יש דעות בזה (דרך אמונה).

תרומתו תרומה. ואף על גב שגם הוא תרם מן היפות ולא מן הבינוניות ודרך רוב בנ"א לתרום מן הבינוניות דהיינו מן היפות על היפות ומן הרעות על הרעות והוא הלך ותרים הכל מן היפות אפי"ה כיון שגילה בעה"ב דעתו דניחא לי' ואינו מקפיד תרומתו תרומה ולא אמרי' כיון שאמר לו הי' לך לקחת יותר יפות מהן הרי גילה דעתו שאין מרוצה במעשיו שלא עשה כן אלא להודיע לשליח שאין לו לחשוש לגזל (דרך אמונה).

שהרי אינו מקפיד. ר"ל שהרי גילה דעתו שאינו מקפיד ואיגלאי למפרע שניחא לי' ותרומתו תרומה למפרע ואף על גב דביאוש שלא מדעת ק"ל דלא מהני ולא אמרי' איגלאי מילתא למפרע שאני הכא דמצוה היא ופירות לאפרושי מינייהו קיימו וכיון דגלי דעת' דניחא לי' ה"ל כאילו שויה שליח מעיקרא (דרך אמונה).

שלא אמר לו אלא על דרך מיחוי. דודאי הכי קאמר לי' אם מצאת עוד יפות מאלו היית גוזלן מיהו אם פירש ואמר שכוונתי שיהי' תרומה ל"ל דמועיל (דרך אמונה).

וליקט והוסיף. גלי דעת' דודאי ניחא לי' וא"כ אפי' אין יפות מהן לא כיון למחות אלא כיון לומר בדרך בדיחותא ומ"מ אף דתרומתו תרומה כיון שהשליח תרם ולא הבעלים יכול הבעלים להוסיף עליהן ולא דמי למפריש כשיעור שאין יכול שוב להוסיף כנ"ל פ"ג ה"ו דבשליח סתמא דעת הבעלים שאם ירצו יוכלו להוסיף וי"א שאין הבעלים יכולין להוסיף אא"כ לא גמר השליח עדיין לתרום (דרך אמונה).

תרומתו תרומה. וכ"ז דעת רבנו דסגי בגילוי דעת לחוד למיהוי תרומה למפרע אבל דעת רוב הראשונים שאם לא עשאו שליח לא מהני כלל גילוי דעתו שיהא תרומה למפרע ורק אם עשאו שליח ולא אמר לו לתרום מן היפה והלך ותרם מן היפה בזה מהני הגילוי דעת הנ"ל דניחא לי' שהוכיח סופו על תחלתו שאף על היפות עשאו שליח מיהו לענין שיהא תרומה מכאן ולהבא מהני הגילוי דעת אף אם לא עשאו שליח ובש"ע העתיק כדעת רבנו אבל בחז"א כתב שדעת רבנו לא הגענו להבינם וכל הראשונים חלקו ע"ז. האומר לחברו צא ולקוט לך תאנים מתאנת או מלא לך כלכלה זו תאנים מוציא עליהן תר"מ משל בעה"ב דודאי אדעתא דהכי נתן לו (דרך אמונה).

¹⁹ עי' תוס' שזה מדובר בשליח, וצ"ע אם רש"י חולק.

¹⁸ עי' רמב"ם (אישות פ"ה ה"ה): כהן שקידש בחלקו מקדשי קדשים או מקדשים קלים אינה מקודשת מפני שלא הותרו אלא לאכילה בלבד, אבל כהן שקידש בתרומה גדולה ובתרומת מעשר ובבכורים וכן לוי שקידש במעשר ראשון וישראל שקידש במעשר עני הרי זו מקודשת.

¹⁷ עי' רמב"ם (אישות פ"ה ה"ד): קידשה במעשר שני בין בשוגג בין במזיד אינה מקודשת, לפי שאין לו לעשות בו שאר חפציו עד שיתחלל שנאמר (ויקרא כ"ז) במעשר ליי' הוא.

ועי' רמב"ם (מעשר שני פ"ג ה"ז): מע"ש ממון גבוה הוא שנאמר ליי' הוא, לפיכך אינו נקנה במתנה אא"כ נתן לו הטבל והמקבל מפריש המעשר, ואין מקדשין בו את האשה ואין מוכרין אותו ואין ממשכנין אותו ואין מחליפין אותו ואין מרהינין אותו.

ביאור: מע"ש ממון גבוה הוא. ומ"מ זכות האכילה שייך לו ואסור לשום א' ליטלו ממנו שזה שלו לענין אכילה ולכן מוסיף עליו חומש כשפודהו דנחשב בעליו, וכן מורישו לבניו מה"ט זכות האכילה דוקא לבניו כדמשמע לקמן רפ"ה, וי"א שא"א להורישו ואין הירוש מוסיף חומש אבל רוב הראשונים דעתם כרבנו, ואפי' מע"ש שאין הבעלים יכולים לאכלו אסור ליטלו ממנו שיש לבעלים טובת הנאה ויכול להאכילם למי שירצה, ויש ראשונים שפסקו דמע"ש ממון הדיוט הוא ואפשר לקדש בו אשה וליתנו במתנה (דרך אמונה).

לפיכך אינו נקנה במתנה. אף על גב שמותר לתנו במתנה ואין בזה בזיון כמו במכירה מ"מ א"א להקנותו במתנה שאינו שלו ונשאר ברשות הראשון אך השני יכול לאכלו כיון שנתן לו הראשון רשות אבל אם פודהו השני אינו מוסיף חומש שהמע"ש נשאר של הראשון וי"א דחוי' לירושלים אסור ליתנו במתנה ולא הותר אלא בירושלים (דרך אמונה).

ואין מקדשין בו את האשה. ואם קידשה בו אינה מקודשת בין בשוגג בין במזיד (דרך אמונה).

¹⁶ עי' רמב"ם (מעילה פ"ו ה"ג): המועל בקדשי בדק הבית כיון שמעל בשגגה נתחלל הקדש וזה שנהנה אחריו פטור, מעל בזדון הואיל ואינו חייב בקרבן מעילה לא נתחלל הקדש אלא הרי הוא בהוייתו ואם בא אחר ונהנה בו בשגגה מעל, במה דברים אמורים כשמעל בקדש והוציאו בתורת חולין והקנהו לאחר, אבל אם נהנה בו ופגמו ולא הקנה לאחר יש בו מועל אחר מועל.

ועי' כס"מ: וכתב הראב"ד על דברי רבינו א"א בכל זה יצא מכלל משנתנו. ואני אומר שמ"ש ובודאי בהמה דומיא דכלי שרת אינו הכרע דמדקתני רכב ע"ג בהמה משמע דבהמה טמאה איירי שדרכה ברכיבה ולא בבהמה טהורה שאין דרכה ברכיבה. ועוד דבהמה תמימה בהדיא קתני לה תלש מן החטאת ובא חבירו ותלש וכו' כולם מעלו וא"כ כי קתני רכב ע"ג בהמה ע"כ בבהמה טמאה היא, וע"פ הדברים האלה אין התוספתא סותרת המשנה דכי קתני מתני' ובא חבירו ורכב בבהמה טמאה מיירי שאינה קדושה אלא קדושת דמים דומיא דבקע בקרדום דקתני בתוספתא וכיון דבהמה דקתני במתני' אינה טהורה שקדושה קדושה הגוף אלא טמאה שאינה קדושה אלא קדושת דמים ה"ה לכלי שרת דקתני מתני' בכלי תשמיש איירי שאינם קדושים אלא קדושת דמים ויש בהם מועל אחר מועל ובזה באו מוסכמים המשנה והתוספתא. אך קשה לזה דאמר' בגמ' מני מתני' ר' נחמיה היא וכו' עד לא כ"ש ופירש"י אם אחרים מביאין לקדושתן כלומר כיון דכלי שרת חמירי וכו' משמע בהדיא דכלי שרת דתנן במתני' בכלי שרת ממש הוא. לכן נראה שרבינו מפרש דכלי שרת דמתני' כלי שרת ממש הם וכבר הזכירה רבינו בסמוך לקמן ואף על פי שכתבו בלשון יראה לי היינו לענין שאם נתנה לחבירו וחבירו לחבירו כולם מעלו אבל לענין שיש בו מועל אחר מועל מדינא הוא מאחר שהיא קדושה קדושת הגוף וכלי תשמיש שכתב כאן היינו כגון קרדום וכיוצא בו שאינם קדושים אלא קדושת דמים וכדאייתא בתוספתא והוא נלמד ממתני' דקתני ע"ג בהמה ומיירי בבהמה טמאה שאינה קדושה אלא קדושת דמים וכדפרישית ומינה נילף לכלי תשמיש שאינם קדושים אלא קדושת דמים.

¹⁵ עי' תוס' שהקשה שלא אשכחן בשום דוכתא דנשים אסורות ליכנס בעזרה וכו' ועוד הרי סוטה ונזירה נכנסות בעזרה להניף לכך נראה לי וכי אשה בעזרה להתקדש מנין הרי אין רגילות שתכנס לשם כדי להתקדש שהרי בזיון הוא ומילתא דלא שכיחא היא ולא איירי תנא מזה.

ועי' תוספתא ערכין (פרק ב הלכה א): לעולם לא נראית אשה בעזרה אלא בשעת קרבנה בלבד.

ועי' ר' בחיי ויקרא י יד שנשאר עם דעת רש"י.

¹⁴ פי' חוטפים של הצנועים (תוס').

¹³ פי' של גרגרן אחר (תוס').

¹² הקשה הגריש"א: צ"ב מה הראיה מהסיפא שכך גם פירוש הרישא, עוד צ"ב למה קראו לו בן חמצן ולא קראו לו גזלן, אך קושיא א' מתורצת בחברתה, דדיוק הגמ' מדלא קראו לו גזלן, הרי מוכח דאינו גזלן ממש, מכיון דבקדשים אין לו זכות ממון, ולכך קראוהו רק בן חמצן, ובירושלמי הגירסא שקראו לו חטפן, ומזה מוכח דר"י ס"ל דאסור לחלוק, ומ"ש חולקין היינו חוטפין.

¹¹ עי' שקלים פ"ו מ"ה: שלשה עשר שופרות היו במקדש, וכתוב עליהם: תקלין חדתי, ותקלין עתיקין, קינין, וגוזלי עולה, עצים, ולבונה, זהב לכפורת, ששה לנדבה. תקלין חדתין שבכל שנה ושנה. ועתיקין מי שלא שקל אשתקד שוקל לשנה הבאה, וכו'.

¹⁰ עי' שקלים (פ"ד מ"ב): פרה ושעיר המשתלח וכו' באין מתרומת הלשכה וכו' אמת המים וחומת העיר ומגדלותיה וכל צורכי העיר באין משירי הלשכה וכו'.

⁹ עי' רמב"ם לעיל הערה 171, וצ"ע אם זה מח' רמב"ם ורש"י.

צ"ה ע"י שר"ע יר"ד סי' רד ס"ב: [עיקר נדר האמור בתורה הוא שיתפס בדבר הנדור, כגון שאומר "ככר זה עלי כקרבן"] לאו דוקא מתפס בקרבן אלא ה"ה בכל דבר הקדוש בקדושת הפה, כגון שאומר ככר זה כאימרא כדירים כמזבח כהיכל כירושלים, או כאחד מכל משמשי מזבח הרי זה נדר: הגה אם נדר בשלחן שבמקדש הוי נדר, אבל אם אמר כשלחן סתם ולא אמר כשלחן הקדש אין זה כלום, ומכל מקום בעם הארץ יש להתיר שלא יהא פרוץ בנדרים ביאור: כאימרא – כשה לקרבן שסתם נדרים להחמיר (ט"ז, ש"ך).

כדירים – כדיר של בהמות של קרבנות או כדיר של עצים השייכים לקרבנות (ט"ז, ש"ך).

כירושלים – ו"א דחומתיה משירי הלשכה אתו. ו"א כקרבנות שבירושלים (ט"ז וש"ך).

נדר בשלחן – ו"ח שגם בזה המתפס בשלחן הוה נדר (ט"ז), ו"א שרק עם הארץ צריך התרה (ש"ך).

צ"ח ע"י לעיל הערה 178.

צ"ח ע"י רש"י (שבת יט ע"א), שההבדל בין בוסר לסמדר, שלסובר יש משקה, ולא בסמדר?.

צ"ח ע"י רמב"ם (מעשר שני ונטע רבעי פ"ח ה"ז): הלוקח פירות בסלע של כסף מעשר ומשך הפירות ולא הספיק ליתן הסלע עד שהוקרו הפירות ועמדו בשתים, ה"ז מפריש עליהן סלע בלבד שנאמר ונתן (את) הכסף וקם לו בנתינת הכסף קונה והשכר למעשר. [ראב"ד] הלוקח בסלע וכו' עד הרי זה מפריש עליה סלע בלבד. א"א אי אפשר לזה בלא שיבוש שהרי לא נתן לו כסף ובמשיכתו הוא קונה כדי שלא יהא הדיט חמור מהקדש ועוד שבוש אחר שהלוקח פירות של חולין להחליפן בכסף מעשר מה עשה המעשר בכאן והלא הפירות שנמשכו חולין הם אטו אפוטרופוס של מעשר הוא שיהא ידו כיד המעשר והמשנה לא דברה בענין זה אבל הוא במשנה משך ממנו מעשר בסלע ולא הספיק לפדותו עד שעמד בשתים משמע שהפירות הם המעשר, ולענין המשנה נראה כי המעשר נקנה במשיכה ולא מכח הדיט שלא יהא חמור מהקדש שהרי מעשר הוא וכשהוא נקנה בסלע מה כח הוא לו והלא ריעותא הוא לו שאינו תופס לקדושתו אלא סלע וסוף דבר מה שאמרו בגמרא סותר את דבריו וכל שאמר שהרי אמרו על זאת המשנה מתניתין דלא כרשב"ג דתנינן רשב"ג אומר לעולם משיכת מעשר שני הוא פדיונו מכלל דמתני' אינו נקנה במשיכה, ולפי זה הגמרא מה שאמר במשנה נותן לו סלע ומשתכר בסלע ומע"ש שלו המוכר משתכר בסלע קאמר ומעשר שני של מוכר קאמר שאם רצה ליטול מן המעשר בסלע נוטל. ועם כל זה אין דעתי נוחה ואומר לי לבי שכל המשנה הולכת על מדת הדין שהמעשר אינו מתחלל אלא בשעת מתן מעות מיהו המוכר והלוקח נדונין כשעת משיכה הילכך משך בסלע ועמד בשתים נותן סלע ומשתכר הלוקח בסלע הפירות ויהיו שלו בתורת מעשר ויאכלם בירושלים או יפדם לעצמו וזהו שאמר מעשר שני שלו ואם משך בשתים והוזלו ועמדו בסלע פודה אותה בסלע של חולין כשעת פדיונו מ"מ נותן למוכר סלע אחר כשעת משיכה ואפילו הוא של מעשר שני שאין זה אלא כפורע חוב בעלמא ואף על פי שאין פורעין חוב ממעשר שני שאני הכא שמשעה ראשונה ממעשר היה החוב והכי איתא בגמרא בראש המסכתא ואם היה המוכר ע"ה נותן לו אותו הסלע הב' מן הדמאי אבל לא מן הודאי ועל אותו הסלע השני שנותן ממעשר שני אמרו בגמרא כשיפדה אותו אינו מוסיף עליו חומש פירוש אם יבא הלוקח לפדותו לא נחשוב אותו כפודה ממעשרו אלא כפודה מעשר של מוכר שכבר קנאו בפרעונו, וכל זו המשנה דלא כרב"ג דהוא דאמר חללו כשעת משיכתו, זהו דרך הישר בעיני וערב עלי.

וע"י דרך אמונה: סלע בלבד. תיבת בלבד ט"ס והכוונה שצריך להפריש עוד סלע של מע"ש מלבד הסלע שנותן למוכר והטעם שלהמוכר כיון שמשך כבר קנה את הפירות ואין חייב לתת לו אלא סלע כמו שהיו שוין בשעת מכירה

אבל מ"מ מעות המע"ש עדיין לא נתחלל כ"ז שלא נתן את הכסף ועתה שוה הפירות ב' סלעים ולכן נותן להמוכר סלע א' וסלע שניה יחלל מעות מע"ש ויהא שלו נמצא המעשר תופס כאן עוד סלע וזהו שסיים רבנו והשכר למעשר דהיינו שהמעשר נשכר כאן עוד סלע שמתפס עוד סלע בדמי המעשר על פירות אלו א"כ בעל המעשר הרויח כאן שפדה עוד סלע מדמי המעשר [ולכאורה נראה שאין מוכרח לעשות כן אלא יכול להשאיר חצי הפירות חולין אבל כיון שאין יודע איזה המע"ש שנתחלל עליהן ואיזה החולין ומוכרח לנהוג בשניהן קדושת מע"ש לכן מוטב לו לחלל עוד סלע של מע"ש עליהן בכ"מ שהן ואוכל הכל בקדושת מעשר] ומה שפורע הסלע הראשונה מדמי מע"ש אין זה נקרא פורע חובו מדמי מע"ש דאסור כנ"ל פ"ג הכ"א כיון שמשעה הראשונה לא נתחייב לו אלא מע"ש.

וע"י גר"ח: הלוקח פירות בסלע של כסף מעשר ומשך הפירות ולא הספיק ליתן הסלע עד שהוקרו הפירות ועמדו בשתים הרי זה מפריש עליהן סלע בלבד שנאמר ונתן הכסף וקם לו בנתינת הכסף קונה והשכר למעשר, משך פירות בשתי סלעים ולא הספיק ליתן המעות עד שהוזלו הפירות ועמדו בסלע אינו מפריש עליהן ממעות מעשר שני אלא סלע אחת ומוסיף עליה סלע שניה מן החולין ונותן למוכר, נתן לו סלע של מעשר ולא הספיק למשוך הפירות עד שעמדו בשתים מה שפדה פדה והדין ביניהם, נתן לו סלעים שתיים של מעשר ולא הספיק למשוך הפירות עד שחזרו להיות בסלע מה שפדה פדה ומדת הדין ביניהם שהמעשר שני פדייתו היא משיכתו עכ"ל.

ובהשגות ז"ל אי אפשר וכו' שהרי לא נתן לו כסף ובמשיכתו הוא קונה כדי שלא יהא הדיט חמור מהקדש, ועוד וכו' שהלוקח פירות של חולין להחליפם בכסף מעשר מה עשה המעשר בכאן והלא הפירות שנמשכו חולין הם אטו אפוטרופוס של מעשר הוא שיהא ידו כיד המעשר, והמשנה לא דברה בענין זה, אבל הוא במשנה משך ממנו מעשר בסלע ולא הספיק לפדותו עד שעמד בשתים משמע שהפירות הם המעשר וכו' עכ"ל, ופליגי הרמב"ם והראב"ד, דהרמב"ם מפרש להמשנה דמשך הימנו פירות דר"ל שמשך פירות חולין שיחולל הכסף מעשר שני עליהן, והראב"ד מפרש דאירי במשך פירות מעשר שני עצמו, והשגת הראב"ד הרי מבוארת במה שכתב הרמב"ם על משיכת הפירות הקרא דונתן הכסף וקם לו, והלא משיכת הפירות קנין משיכה היא דהויא ולא קנין כסף.

ואשר יראה לומר בדעת הרמב"ם, דהנה יסוד דין קנין כסף הוא מה שקונה את הדבר שכנגדו, ויסוד דין קנין משיכה הוא מה שקונה את גוף הדבר וממילא דנתחייב שכנגדו בתשלומיו, והרי גם שוה כסף מהני לקנות את הדבר שכנגדו, וכדתנן להדיא בקידושין דף כ"ח [ע"א] כל הנעשה דמים באחר כיון שזכה זה נתחייב זה בחליפיו כיצד החליף שור בפרה וכו', ומבואר שם בסוגיא דהוא מדין קנין כסף, הרי להדיא דגם שוה כסף חשוב כסף לעשות קנין כסף לקנות את שכנגדו, וע"כ ס"ל להרמב"ם דבמשיכת פירות החולין חייל דין קנין כסף לקנות את הכסף מעשר שני שכנגדם, וכן הרי תנן להדיא בבכורות דף נ"א [ע"א] אין פודין לא בעבדים ולא בשטרות ולא בקרקעות ולא בהקדשות ומפרש שם בגמ' ולא הקדשות בכל אלו, וכן הוא בב"מ דף נ"ד [ע"א] דהקדש אינו מתחלל על הקרקע, הא כל מטלטלין ושוה כסף מחללין הקדשות עליו, וכדדרשינן בספרא בחוקותי פ"א אין לי אלא סלעים מנין לרבות כל דבר המיטלטל ת"ל ופדה, והיינו משום דשוה כסף ככסף לגבי החילול, וכן הוא גם בעיקר הקנין, דהרי בהקדשות הא מלבד דצריך להתחלל על הכסף, הרי עיקר חילולו דין קנין כסף ביה דהכסף קונה את ההקדש להתחלל עליו, וכדתנן בקידושין דף כ"ח [ע"ב] רשות הגבוה בכסף דהיינו קנין כסף, וכן בקידושין דף ה' [ע"ב] מה לכסף שכן פודין בו הקדש ומעשר שני דאירי ג"כ לענין קנין כסף, ובעל כרחך דכל שוה

כסף ככסף בין לענין חילול ובין לענין קנין החילול, וע"כ הוא הדין הכא נחשבין הפירות ככסף לעשות הקנין והחילול של כסף המעשר שני. ולא תקשי מהא דמבואר בב"מ בפ' הזהב [דף מ"ד ע"א] דדין קנין כסף תלוי באם חשוב כספא או פירי, ומשום דהכל לפי הנישום אם הוא בתורת כסף או בתורת פירי, דכל זה הוא רק בקנין הדיוט, דהתם הוא דהוי דינא דהכל לפי הנישום והטבעא הוא כספא, משא"כ בקנין הקדש ומעשר שני, כיון דעיקר דין חילולו הוא, דבזה דחייל על החולין דין הקדש ומעשר שני, בזה הוא שנעשה שיצא ההקדש לחולין, וזהו גופיה עצם הקנין ג"כ, ע"כ אמרינן דלעולם החולין הם דחשיבי כספא, שקונין את ההקדש ומחללין אותו, וגוף הדבר המקודש מיקרי פירי וגוף הדבר הנקנה, וע"כ זהו שהביא הרמב"ם הקרא דונתן הכסף, כיון דדין קנין כסף כאן לגבי החילול, מה דהפירות שהן שוה כסף של חולין נעשין כסף לקנין המעשר שני וחילולו, וכמו שנתבאר.

ואכתי צ"ע דברי הרמב"ם, דהרי במתני' דמשך הימנו פירות והוקרו הא תנן נותן סלע ומשתכר בסלע ומעשר שני שלו, ופי' הרמב"ם בפירוש המשניות שם דהפירוש דמשתכר בסלע הוא מפני שמפריש שתי סלעים ממעשר שני שיוצאין לחולין ולהמוכר אינו נותן רק סלע אחת והסלע השניה הוא משתכר, ואיך פסק הרמב"ם דהשכר למעשר ואינו מפריש ממעשר שני אלא סלע כיון דתנן במפריש ממעשר שני שתי סלעים. ועוד דבמתני' הא תנן ולא הספיק לפדותו, הרי להדיא דהחילול והפדיון לא נעשה עוד במשיכת הפירות עד שעת נתינת הכסף, ובעל כרחך דבמשיכת הפירות אין בזה דין קנין כסף, ורק קנין משיכה הוא שיש בזה, שאינו קונה כנגדו את הכסף מעשר שני, ורק דנתחייב שכנגדו בתשלומי כסף המעשר שני, וע"כ לא נעשה עוד במשיכת הפירות מעשה החילול ופדיון, ומש"ה הוא דמשתכר בסלע ויצאו שני סלעים של מעשר שני לחולין כיון דאכתי לא נעשה עוד מעשה החילול, ולפי מה שכתבנו דיש במשיכת הפירות דין קנין כסף שקונה את שכנגדו, א"כ הא קנה במשיכת הפירות עצם הכסף של מעשר שני, וצריך להיות נעשה במשיכת הפירות גם עצם מעשה החילול. ונראה לומר, על פי מה דאיתא בקידושין דף נ"ד ע"ב ת"ש משך הימנו מעשר בסלע ולא הספיק לפדותו עד שעמד בשתיים נותן סלע ומשתכר בסלע ומעשר שני שלו, מני אילימא ר' מאיר אמאי משתכר בסלע ונתן הכסף וקם לו אמר רחמנא אלא לאו ר"י ע"כ, ופירש"י דהקושיא היא דאם מעשר שני ממון גבוה הוא א"כ אין המעשר שני נקנה במשיכה כי אם בנתינת הכסף, וכל זה הוא אם נפרש המשנה דמשך הימנו מעשר שהפירות הם מעשר שני וא"כ הוי זה רק קנין משיכה, אבל לדעת הרמב"ם דהמשיכה היא בפירות חולין, וגם דהרי הוא קנין כסף, א"כ הא קשה מאי פריך הגמ' מקרא דונתן הכסף, כיון דהכא באמת הוי קנין כסף, וכבר הקשה התו"ט מסוגיא זו על הרמב"ם.

ואשר יראה לומר לדעת הרמב"ם, דהנה בפדיון מעשר שני הכא דהחילול נעשה ע"י המקח הרי איכא שני דברים, עצם מעשה החילול מה שמתחלל קדושת המעשר שני שבהכסף על הפירות חולין, ועוד איכא בזה דין קנין בפני עצמו לבד החילול, מה שקונה את הפירות מחברו, ולפי זה נראה דנהי דלענין עצם החילול איכא גזירת הכתוב דונתן הכסף דנתינת הכסף קונה, וגם דפירות הנישומין של חולין חשיבי כספא לגבי הכסף מעשר שני, אבל לענין הקנין הדר דינו ככל קנין דעלמא של הדיוט, דדוקא משיכה היא דקונה ולא כסף, וגם דהפירות הנישומין חשובין פירי, ורק הקייץ הוא דחשוב כספא. ולפי זה הכא במעשר שני אם מועיל משיכת הפירות לענין קנית הכסף מעשר שני הדין תלוי, דאם מעשר שני ממון גבוה הוא א"כ גם דין קנינו הוא בכלל הא דתנן רשות הגבוה בכסף דכסף קונה ביה, וגם זה דהפירות הנישומין חשיבי כספא לגבי כסף המעשר שני שייך גם לענין דין קנינו, וכדין פדיונו כן דין קנינו, כיון דהוא

קנין של גבוה, משא"כ אם מעשר שני הוי ממון הדיוט, אז נתחלק דין קנינו מדין פדיונו, דנהי דהפירות נחשבין כספא לגבי פדיון, אבל דין קנינו הוא ככל קנין הדיוט, דמעוה אינן קונות, וגם דפירות הנישומין לא הויין כספא כלל, ורק דמשיכתן היא קנין משיכה. אשר ע"כ זהו ביאור הסוגיא, דהנה במתני' הא תנן דמשתכר בסלע, והיינו משום דנתחלק דין קנינו מדין פדיונו, וכיון דלענין הקנין הא הוי זאת קנין משיכה ולא קנין כסף, ולא נעשה עוד קנין בכסף המעשר שני שכנגדו, א"כ ממילא דלא נעשה עוד מעשה החילול של מעשר שני במשיכת הפירות, ורק ע"י נתינת הכסף שלאחר כך שנקנה בזה עצם כסף המעשר שני בזה הוא שנעשה מעשה החילול, וכיון דהוקרו בינתים ועמדו בשעת נתינת הכסף דהוא שעת עשית החילול בשתיים, ע"כ מתחלל מהכסף מעשר שני שתי סלעים, וזהו דתנן דהשכר לו ולא למעשר, דלהמוכר אינו נותן רק סלע אחת, דהפירות עצמן הרי כבר קנאם בסלע ע"י משיכתם, וא"כ כל זה הוא אם מעשר שני ממון הדיוט, משא"כ אם מעשר שני ממון גבוה דאז הרי חשיבא משיכת הפירות קנין כסף ומועיל לקנות את הכסף מעשר שני על ידו, ונמצא דמשיכת הפירות גומרין גם החילול של המעשר שני שנעשה ע"י קניית הכסף, וא"כ הרי ממילא דהשכר למעשר שני, כיון דכבר נעשה החילול והקנין, וזהו דקאמר הגמ' דלר"מ דמעשר שני ממון גבוה הוא והוי זאת קנין כסף, אמאי משתכר בסלע ונתן הכסף וקם לו אמר רחמנא, ר"ל והכא הא הוי ג"כ קנין כסף, וצריך להיות השכר למעשר, אלא ודאי דר"י היא דמעשר שני ממון הדיוט, ומשיכת הפירות הויא קנין משיכה, וע"כ השכר לעצמו וכמו שנתבאר. ולפי זה הרי מיושב היטב הא דפסק הרמב"ם דהשכר למעשר שני והוי קנין כסף, ודלא כמשנתנו דתנן דהשכר לעצמו, דהא אגן קי"ל דמעשר שני ממון גבוה, וע"כ שפיר קי"ל דהשכר למעשר שני, וכדהבאנו מהסוגיא דקידושין, וכן לשון הרמב"ם שם שמיביא הקרא דונתן הכסף מוכיח דכוון להביא הסוגיא דקידושין, והיינו כמו שכתבנו.

והנה צ"ע עוד בדברי הרמב"ם שם, שפסק דבמשך הפירות בשתי סלעים והוזלו אינו מפריש ממעות מעשר שני אלא סלע, ולדעת הרמב"ם דמשיכת הפירות חשיבא קנין כסף שגומר החילול של כסף המעשר שני, א"כ מאי מהניא מה שהוזלו אח"כ ואמאי אינו מפריש אלא סלע. ועוד צ"ע דברי הרמב"ם שמחלק בין הוקרו להוזלו, והרי במתני' מבואר להדיא דהוזלו והוקרו שוין הן בדינן, דבתרווייהו אזלינן רק בתר הפרשת הכסף, וקשה על הרמב"ם שחילק ביניהו. ועוד יותר קשה מהא דאיתא בירושלמי פ"ד דמעשר שני ופסק כן הרמב"ם בפ"ה מהלכות מעשר שני וז"ל הפודה מעשר שני ביתר על דמיו לא נתפסה התוספת למעשר, וא"כ הרי אין לחלק בין הוקרו להוזלו כיון דסוף סוף לא הותפס רק כפי שוויו של שעת פדיונו, וממה נפשך אם פדיונו הוא בשעת משיכת הפירות א"כ גם בהוזלו צריך להפריש שתי סלעים, ואם נימא דפדיונו הוא בשעת הפרשת הכסף א"כ בהוקרו אין המעשר תופס יותר מדמיו ואמאי אינו נותן אלא סלע, ובמה חלוק הוקרו מהוזלו, וצ"ע.

והנראה לומר בזה, דהנה באמת צ"ע דברי הרמב"ם שכתב דאם משך הפירות בסלע והוקרו אינו נותן אלא סלע משום דקנה במשיכת הפירות מדין ונתן הכסף וקם לו, וקשה דהלא אכתי לא הוברר במסויים על איזה סלע של מעשר שני הוא עושה מעשה הפדיון, וא"כ איך יוברר אח"כ בהפרשת הסלע למפרע שנעשה החילול במשיכת הפירות, והלא זה שייך לדין ברירה, וכמבואר בעירובין דף ל"ז ע"ב] דהאומר מעשר וכו' מחולל על הסלע שתעלה בידי תלוי בדין ברירה, ואגן הרי קי"ל דבדאורייתא אין ברירה, [ואף על גב דהרמב"ם בפ"ד דמעשר שני ה"טו פסק גם שם דמחולל, אכן הרי שם בעירובין דף ל"ז איפלגי בזה תנאי והכא הוי סתם משנה בלא שום פלוגתא כלל], וצ"ע. ואשר יראה לומר בזה, דהנה בפדיון מעשר שני איכא שני דברים, חדא עצם

החילול מה שמתחלל קדושת המעשר שני על החולין, ועוד יש בזה דין קנין כסף, דמעשה זו גופה של חילול יסוד חלות דינה הוא מדין קנין כסף, שהחולין נעשין כסף קנין לעשית מעשה זו של חילול, וע"י דין קנין כסף הוא דמיקיימא וחלה מעשה זו של חילול, [ובהכי מתישבא קושית התוס' בב"ק דף ס"ח ע"א] על הא דאמרינן התם דאין אדם יכול לחלל נטע רבעי שאינו ברשותו דמוכח מזה דדין פדיון מעשר שני ונטע רבעי הוא דבר התלוי בבעלים ואין אדם יכול לחלל מעשר שני ונטע רבעי של חברו שלא מדעתו, ומאי שנא מפטר חמור דיכול לפדות של חברו אף שלא מדעתו וכדמוכח בבכורות דף י"א, עיין שם בדברי התוס', ולפי דברינו ניחא, דבפטר חמור כיון דאין השא נתפס תחת הפטר חמור א"כ אין בפדיונו שום מעשה קנין, ורק הפקעת איסורא בעלמא, ועל כן אין זה שייך לבעלים, משא"כ בפדיון מעשר שני ונטע רבעי דדין חילול דין קנין כסף ביה ע"כ הוי ככל מעשה קנין דעלמא דצריך דוקא דעת בעלים], ונמצא דנתינת הכסף של חולין תרתי בה, דין מעשה חילול, ודין מעשה קנין כסף לעשית החילול.

אשר לפ"ז ניחא היטב דברי הרמב"ם דמשיכת פירות החולין הויא כסף לענין דין חילול וקונה מדין כסף, ולא תקשי מהסוגיא דעירובין דכל שאינו מבורר השתא בשעת חילול איזה סלע שנעשה בו החילול הוא תלוי בדין ברירה, דבאמת אין הכי נמי גם לדעת הרמב"ם דחלות החילול הוא רק אח"כ בהפרשת הסלע של מעשר שני, והא דמשיכת הפירות קונה מדין כסף הוא רק לענין דין מעשה הקנין, דבמשיכת הפירות נעשה ונגמר דין קנין כסף של החילול שיחול אח"כ בשעה שהסלע של מעשר שני יופרש ויבורר, והוי כמו קנין כסף על לאחר זמן דמבואר בקידושין דף ס' דמהני, והכי נמי הכא חייל במשיכת הפירות דין קנין כסף של חילול, והשתא אין זה שייך עוד לברירה כיון דהפקעת קדושת המעשר שני מהכסף יהיה לאחר זמן ברירתו, ורק מעשה הקנין כסף הוא שנעשה עכשיו דהוי כמו קנין לאחר זמן דמהני. אשר לפ"ז נראה, דלענין דין שומת שווייהן של הפירות אזלינן בהכסף והפירות חולין בכל חד בתר דידיה, ולענין הפירות חולין אזלינן בדין יוקרא וזולא בתר שעת קנייתם של הפירות, בשעה שנקנו על הדין חילול, ולענין הכסף מעשר אזלינן רק בתר שעת חילולו והפקעת קדושתן של הכסף מעשר. אשר על כן שפיר מחלק הרמב"ם בין הוקרו להוזלו, דבהוקרו הרי אנו דנין לענין הדין דמעשר שני אינו תופס יותר מכדי דמיו, וא"כ הלא עיקר הדין הוא על הפירות חולין אם יכולין הן להתפס בקדושת מעשר שני של הסלע אם לא, ועל כן כיון דהפירות הרי כבר נקנו במשיכתם לעשית החילול של מעשר שני בדמי סלע, ע"כ שפיר הותפסו הפירות כולן ונכנסו בדמי מעשר שני של סלע, משא"כ בהוזלו דאירינן לענין חילול והפקעת קדושת המעשר שני של הכסף בפחות מדמיו, ע"כ אזלינן רק בתר שעת הפרשת הכסף, שאז הוא שעת חילולו והפקעת קדושתו וכמו שנתבאר, וכיון דאז אין הפירות שוין אלא סלע ע"כ אין מתחלל ממעות מעשר שני אלא סלע אחת. והשתא לא תקשי מהא דבמתני' מבואר דהוזלו והוקרו שוין הן בדינן, דלפי מה שנתבאר הרי הא דבהוקרו אינו נותן אלא סלע הוא משום שכבר נגמר הדין קנין כסף של החילול במשיכת הפירות, ונקנו הפירות להיות נתפסין בדמי מעשר שני של סלע, ועל כן אינו מפריש אלא סלע, וא"כ כל זה הוא לפי מה דק"ל מעשר שני ממון גבוה הוא, משא"כ המשנה דאתיא כר"י דמעשר שני ממון הדיוט הוא וכדבהאנו מהסוגיא דקידושין, וא"כ הא נמצא דהכל נעשה רק אח"כ בהפרשת הכסף, ואז הוא דהוי מעשה הקנין כסף עם גמר החילול ביחד וכמו שנתבאר, ועל כן הכל תלוי רק בתר שיווי הפירות בשעת נתינת הכסף ואין חילוק בין הוקרו להוזלו, ומיושב היטב דעת הרמב"ם וכמו שכתבנו.

והנה בדברי הראב"ד שם עוד וז"ל ועוד שהלוקח פירות חולין להחליפן בכסף מעשר מה עשה המעשר בכאן והלא

הפירות שנמשכו חולין הן אטו אפוטרופוס של מעשר הוא שיהא ידו כיד המעשר וכו', וביאור דבריו הוא, דהראב"ד לטעמיה דס"ל דמשיכת הפירות חולין דין קנין משיכה הוא דאית בה ולא דין כסף, וא"כ הא נמצא דבמשיכת הפירות חולין עוד לא נעשה שום קנין בכסף המעשר שני, דהרי משיכה אינה קונה את הדבר שכנגדו, ונמצא דכל הקנין הכא נעשה לעת עתה רק בהפירות חולין לבד, שהלוקח קנה מהמוכר פירות חולין, וגם החיוב תשלומין שנעשה ע"י המשיכה הוא ג"כ רק בין המוכר והלוקח בלבד שהלוקח נתחייב לשלם לו מאיזה מעות שירצה, וזהו שהשיג הראב"ד דמה עשה המעשר בכאן, וזה טעם דממילא לא שייך הכא לא הדין דונתן הכסף וקם לו וגם לא הדין דלא יהא כח הדיוט חמור מכח הקדש כיון דהכא הוא קנין פשוט של הדיוט בלבד ואינו שייך כלל להמעשר שני, אכן הרמב"ם לטעמיה דס"ל דמשיכת הפירות חולין דין קנין כסף בה, שקונה את שכנגדו, וא"כ הא נמצא דבמשיכת פירות חולין נקנה עצם הכסף של מעשר שני, ועל כן שפיר הוי זאת קנין של מעשר שני. אלא דבאמת קשה עוד לדעת הרמב"ם, דנראה דאף אם מעשר שני ממון גבוה מ"מ לא שייך על הקנין הך דינא דונתן הכסף וקם לו, דהקנין הוא מרשות הדיוט, ולא דמי להקדש דשם עצם הקנין הוא מרשות הקדש, ועל כן שייך גם לענין הקנין הך דינא דונתן הכסף, משא"כ במעשר שני דהקנין מה שזה לוקח מזה הוא זה מהדיוט להדיוט, א"כ לא שייך ביה הדין דונתן הכסף רק על קנין החילול דהוא קנין של גבוה, אבל לא על הקנין שבין המוכר והלוקח, ואף על גב דמעשר שני מתחלל דרך מקח, מ"מ הרי המקח והחילול שני דברים נפרדים הם, והמקח הוא רק גורם שיהא כאן חילול, אבל עצם המקח אינו שייך כלל לדין המעשר שני, וא"כ קשה איך שייך על המקח הך דינא דונתן הכסף וגו', ואולי גם זה נכלל בכוננת דברי הראב"ד שכתב דאין הבעלים אפוטרופוס של מעשר שיהא ידו כיד המעשר, ור"ל דהמוכר והלוקח הן עצמן אין ידן כיד מעשר ונידונין כדינן שהן הדיוט ואין כסף קונה.

ואשר יראה לומר בדעת הרמב"ם, דס"ל דבמעשר שני דמתחלל דרך מקח הוי הגזירת הכתוב דהמקח גופיה הוי מעשה חילול, והוא זה דין מסויים בפני עצמו במעשר שני, דהמקח בעצמו הוא חילולו של המעשר שני, ויסוד דבר זה נלמד מהא דפסק הרמב"ם בפ"ז ממעשר שני ה"ד וז"ל הלוקח מים ומלח וכו' לא קנה המעשר אעפ"י שיצאו המעות לחולין עכ"ל, והרי בדין חילול פשיטא דכל שלא נכנס החולין תחתיו בקדושה א"כ אין כאן חילול כלל, ובעל כרחך דהוא דין מסויים במקח שמפקיע קדושת המעשר שני לגמרי אף אם אין דבר אחר נכנס כנגדו ואף בלא מעשה חילול, וא"כ הוא הדין נמי הא דמעשר שני מתחלל דרך מקח הוא ג"כ דכוותה דעצם מעשה המקח הוא חילולו. אשר לפ"ז שפיר פסק הרמב"ם דהקרא דונתן הכסף שייך במעשר שני גם על מעשה המקח, כיון דמעשה מקח בעצמו הוא ניהו מעשה חילולו והפקעת קדושת מעשר שבו, ונמצא דעצם מעשה המקח הוא מרשות גבוה, דכסף קונה ביה מקרא דונתן הכסף. ואין להקשות לפ"ז, דא"כ למה תלי לה הגמ' בקידושין בדין מעשר שני ממון גבוה הוא או ממון הדיוט, והרי דין החילול לכ"ע הוא רק בכסף גם אם מעשר שני ממון הדיוט, וא"כ אם נימא דהא דהמקח דינו בכסף הוא משום דהמקח עצמו דין חילול ביה, א"כ גם אם מעשר שני ממון הדיוט הוא ג"כ יהא דינו רק בכסף, כיון דבדין החילול ליכא שום נפקותא בין אם מעשר שני ממון גבוה או ממון הדיוט, אכן זה אינו, דאע"ג דהמקח עצמו דין חילול ביה ודינו מחמת זה בכסף, אבל מ"מ מכיון דמעשר שני ממון הדיוט וחלה בו מכירה גם בלא דין חילול, א"כ אכתי לא פקע גם דין הדיוט מיניה, כיון דיש בו גם דין קנין הדיוט ככל קנין הדיוט דעלמא, וממילא דכסף אינו קונה בו, ואדרבה דנידון ככל מקח דעלמא, משום דעיקר מעשיו הוא מכירה, והחילול הוא חלות דין שבו, ועל כן ממילא דנידון

כהדיוט, משא"כ אם מעשר שני ממון גבוה הוא דדינו דאינו ניתן ונקנה כלל, וכל דין מקח שבו הוא רק משום דהוא ניהו מעשה חילול, ומקח וחילול תרי גווי חילול ניהו, א"כ שפיר הוי דינו כחילול דדינו בכסף ומקרא דונתן הכסף וגו'.

ונראה דכן הוא מתבאר מהא דפסק הרמב"ם בה"ח שם וז"ל נתן לו סלע של מעשר ולא הספיק למשוך הפירות עד שעמדו בשתים מה שפדה פדה וכו', וצ"ע דהרי בדין חילול החולין הם שעושים מעשה החילול, דבזה החולין נכנסין להתפס בקדושת מעשר שני בזה הוא שנעשה שיצא המעשר שני לחולין, ואיך נעשה הכא החילול בנתנת כסף המעשר שני, אלא ודאי כמו שכתבנו דשני דינים הם, דין חילול שעל ידי מעשה חילול, ודין חילול שעל ידי מקח, שהמקח עצמו הוא מעשה החילול, ובזה הן חלוקין בדין, דדוקא בדין חילול שלא ע"י מקח הוא דבעינן שיהא קנין החילול ע"י כסף של חולין, משא"כ בחילול הבא ע"י מקח שפיר יוכל להיות קנין החילול גם ע"י המעשר שני אם אך דין קנין כסף ביה, ולהכי הוא דמהניא גם בנתן הכסף של מעשר שני, כיון דבחילול הבא ע"י מקח הרי יוכל להיות קנין החילול גם ע"י מעשר שני. ואין לומר דהכא הוי באמת חילול אח"כ, דעל ידי זה דנקנו הפירות חולין בעד הסלע של מעשר שני חזרו הפירות להיות כסף לעשות מעשה החילול, דהנה באמת צ"ע על עיקר דין זה דנתן לו סלע של מעשר, איך יוכל להקנות כלל את הסלע של מעשר שני, והלא מבואר ברמב"ם בפ"ז ממעשר שני ה"ט דגם כסף מעשר שני הוי בכלל ממון גבוה, וא"כ ממילא דאינו ניתן ונקנה כלל, וכמבואר בקידושין דף נ"ד [ע"ב], ובעל כרחך צ"ל דהכא שאני דבנתנת הכסף כבר הוא מתחלל על הפירות וקנינו וחילולו באין כאחת, אכן כל זה הוא אם נימא דהחילול נעשה ע"י עצם המקח ע"כ שפיר שייך לומר דמתנתו וחילולו באין כאחת, כיון דמעשה הנתניה זהו גופא מעשה החילול, אבל אם נימא דהחילול נעשה רק אח"כ ע"י פירות החולין, ונתנת הכסף מעשר שני הוא רק גורם שיהא אח"כ מעשה חילול, א"כ אכתי צ"ע איך יוכל ליתן לו את הסלע של מעשר שני והוא הוי ממון גבוה שאינו ניתן ונקנה כלל, כיון דעצם נתנת הכסף לא הויא מעשה חילול כלל, ובעל כרחך מוכרח כדברינו דבחילול שעל ידי מקח המקח עצמו הוא חילול.

^{צט} ע"י תוספתא (פ"ב ה"ב): נטל קרדום של הקדש וביקע בו אם נהנה ופגם בשוה פרוטה מעל אם לאו לא מעל בא חברו וביקע בו כולן מעלו נטלו הראשון ונתנו לשני הראשון מעל והשני לא מעל.

פי' תוס': הא שאמרי' הכא דאין מועל אחר מועל היינו כשהוא סבור שהכלי של חברו ואז הוא מתכוין לגזולו היכא דנתנו לחבירו כדין שליחות יד בפקדון דהיכא דמתכוין להוציאו מרשות לרשות נקרא גזול על כל הפקדון אפילו לא הוציאן אלא מקצתן אבל האי דתוספתא דקאמר בא חברו וביקע בו ובא חברו וביקע בו דכולן מעלו מיירי דכל חד וחד יסבור שהוא שלו ואינו מתכוין להוציאו מרשות לרשות אלא ליהנות ולהניחו אחר ההנאה ואז כשיהנה לא ימעול אלא כפי טובת הנאה שיש לו במלאכה ומשום הכי אמרינן שלא יצא לחולין ומעלו כולן אבל נתנו לחבירו וחבירו לחבירו לא מעל אלא הראשון שהוציאו מרשות לרשות ונהי נמי דסבר שהיא שלו מ"מ מתכוין הוא להוציאו מרשותו לרשות חברו.

וז"ל המל"מ: כוונת התוס' היא מבוארת דכל היכא שהוא סבור שהכלי הוא שלו ואינו מכוין להוציאו מרשות לרשות כשנהנה בו לא מעל אלא כפי טובת הנאה שיש לו במלאכה ולא יצא כל הכלי לחולין ומש"ה יש בו מועל אחר מועל אבל כשנתנו לחבירו אף שהוא סבור שהוא שלו מ"מ מתכוין הוא להוציאו מרשות לרשות ויצא כל הכלי לחולין ומש"ה לא מעל כי אם הראשון אך אם היה סובר שהכלי של חברו אז הוא מכוין לגזולו ואף על פי שלא כיון לגזול כי אם הנאת המלאכה מ"מ חשיב כאילו גזלה כולה כדין

שליחות יד שנקרא גזול על כל הפקדון אף על פי שלא שלח יד כי אם במקצתן וכיון שכן אין בו מועל אחר מועל שהרי מעל בכולה ויצא כל הכלי לחולין אך בבהמה וכלי שרת שהם קדושת הגוף אף שהוא סבור שהכלי של חברו ונתכוין לגזולו יש בו משום מועל אחר מועל.

ע"י רע"א, שלפי דברי תוס' מובן למה גזבר לא מעל עד שיהנה, שהרי כל זמן שאינו רוצה להוציא מרשות לרשות אינו מועל בנטילתו עד שיהנה. אמנם ע"י תוס' במעילה (ד"ה נטל אבן), שהטעם שהגזר לא מעל עד שיהנה לפי שאינו מוציא מרשות הקדש בנטילתו שכל זמן שהיא ברשות הגזבר הרי היא ברשות הקדש, משמע דדוקא בגזבר לפי דזהו מקום הנחת הקדש וכל היכא דאיתא ברשות גזבר הוי ברשות הקדש ולא יצא מרשות הקדש לרשות אחר, אבל אם היה ההקדש ביד אחר והיה סבור שהוא שלו ונטלו לעצמו מעל.

וע"י רמב"ם (מעילה פ"ו ה"ד): ואין מועל אחר מועל במוקדשים, אלא בבהמה וכלי תשמיש בלבד, כיצד בקע בקורדום של הקדש ונהנה בפרוטה ופגם ובא חברו ובקע בו ונהנה ופגם כולם מעלו, נטל הקורדום ונתנו לחבירו הוא מעל אבל חברו לא מעל, שמה בכוס של זהב ונהנה בפרוטה ובא חברו ושתה ונהנה ובא חברו ושתה ונהנה כולם מעלו, נטל הכוס ונתנו לחבירו מתנה או מכרו הוא מעל וחבירו לא מעל, רכב על גבי החמור ונהנה בפרוטה ופגם ובא חברו ורכב עליו ונהנה ופגם ובא חברו ורכב עליו ונהנה ופגם, וכן המשאיל קרדום של הקדש הוא מעל לפי טובת הנאה שבו וחבירו מותר לבקע בו לכתחילה, והוא הדין לבהמה.

וז"ל הראב"ד: ואין מועל אחר מועל במוקדשין. א"א בכל זה יצא מכלל משנתנו וטעה אחר התוספתא כי אין במשנתנו אלא בהמה וכלי שרת ובודאי בהמה תמימה דומיא דכלי שרת והוא מפני שמצא בתוספתא בקע בקורדום ובא חברו ובקע בו שניהם מעלו שינה הלשון וכתב בהמה וכלי תשמיש ופירש בהמה חמור ואינו אלא בהמה תמימה למזבח דומיא דכלי שרת שהן למזבח ואין להם פדיון אבל כלי המוקדשין אם הראשון נהנה בו ופגם שוב אין בו מועל, ואין סומכין על תוספתא שהיא סותרת המשנה והגמרא.

וע"י כס"מ: מ"ש ובודאי בהמה דומיא דכלי שרת אינו הכרע דמדקתני רכב ע"ג בהמה משמע דבהמה טמאה איירי שדרכה ברכיבה ולא בבהמה טהורה שאין דרכה ברכיבה. ועוד דבהמה תמימה בהדיא קתני לה תלש מן החטאת ובא חברו ותלש וכו' כולם מעלו וא"כ כי קתני רכב ע"ג בהמה ע"כ בבהמה טמאה היא, וע"פ הדברים האלה אין התוספתא סותרת המשנה דכי קתני מתני' ובא חברו ורכב בבהמה טמאה מיירי שאינה קדושה אלא קדושת דמים דומיא דבקע בקורדום דקתני בתוספתא וכיון דבהמה דקתני במתני' אינה טהורה שקדושה קדושת הגוף אלא טמאה שאינה קדושה אלא קדושת דמים ה"ה לכלי שרת דקתני מתני' בכלי תשמיש איירי שאינם קדושים אלא קדושת דמים ויש בהם מועל אחר מועל ובזה באו מוסכמים המשנה והתוספתא. וכו' [אבל] כלי שרת דמתני' כלי שרת ממש הם וכבר הזכירה רבינו בסמוך לקמן [הלכה ה] ואף על פי שכתבו בלשון "יראה ל" היינו לענין שאם נתנה לחבירו וחבירו לחבירו כולם מעלו אבל לענין שיש בו מועל אחר מועל מדינא הוא מאחר שהיא קדושה קדושת הגוף וכלי תשמיש שכתב כאן היינו כגון קרדום וכיוצא בו שאינם קדושים אלא קדושת דמים וכדאיתא בתוספתא וכו'.

תשובה לא שביק רבינו המשנה וסמך על התוספתא דאע"ג דמתני' יחידאה היא מ"מ הלכתא היא ותו דלא פליגי תנאי אלא בכלי שרת אבל בבהמה כו"ע מודו דיש מועל אחר מועל אלא שהרב ז"ל סובר דלא פליגין מתני' והתוספתא דבהמה דקתני מתני' היינו בהמה דקדשי בדק

הבית דאי בהמת קדשי קדשים הא תני סיפא התולש מן החטאת ובא חבירו ותלש וכו' ואי בבהמת קדשים קלים הא קיי"ל אין מועלין בקדשים קלים עד שיזרק הדם ותו דקתני רב ע"ג בהמה וכו' ואין דרך לרכוב ע"ג בהמה הראויה למזבח והיינו (דתניא) [דתנן] בהמה סתם ולא תני בהמת קדשים ומכאן למד הרב דאירי מתני' בחמור. ותנא תוספאה הוסיף על משנתנו קרדום של הקדש יש בו מועל אחר מועל משום דחזא במתני' כלי שרת פירש לנו דאפי' קרדום של הקדש דומיא דחמור דמה לי בהמת קדשי בדק הבית ומה לי קרדום של הקדש תרווייהו לא הוה קדושת הגוף והא דקתני וכלי שרת על כרחין לאו דווקא כלי שרת אלא הוא הדין כלי תשמיש של הקדש דהא קתני כיצד רכב על גבי וכו' שתה בכוס של זהב וכו' והאי כוס של זהב לאו כלי שרת הוא לדעת הרב שהרי כתב שתה בכוס של זהב וכו' נטל הכוס ונתנו לחבירו מתנה או מכרו הוא מעל וחבירו לא מעל והוא ז"ל כתב בסמוך ויראה לי שדין המנחות והעופות והנסכים וכלי שרת כדין הבהמה שכולן קדושת הגוף הן ע"כ. ודין הבהמה כתב לעיל אם נתנה לחבירו וחבירו לחבירו כלן מעלו וזה ברור ולגבי הדין השנוי במשנתנו דהיינו יש מועל אחר מועל כלי שרת וכלי תשמיש שוין הן ולהכי נקט תנא כלי שרת. וא"ת אמאי אצטריך סיפא תלש מן החטאת וכו' השתא בהמת קדשי בדק הבית יש בה מועל אחר מועל כל שכן בהמת חטאת וכי תימא משום דין מחודש שאם נתנה לחבירו וחבירו לחבירו כולן מעלו ליתא דעיקר החודש חסר מן הספר ואדרבא יש לשאול מנא ליה לרב דין זה כאשר השיג הראב"ד ז"ל. וי"ל דסד"א כיון שתלש מהחטאת פסלה לגבי המזבח ויצאת לחולין כיון שניכר הפגם דאילו בבהמה אין הפגם ניכר קמ"ל דאפ"ה לא יצאת לחולין ויש מועל אחר מועל.

ק עי תוס': פירוש שיאכל כנגדו בירושלים ולא יתבטל ולפירוש ר"מ פריך שפיר שהמעות שביד המוכר יוצאין לחולין על ידי הלוקח אבל לפי ריב"א קשה מאי פריך אדרבה מוטב לקנוס המוכר להוציא איסור מידו מלקנוס הלוקח וישאר האיסור ביד המוכר אלא ליקנסיה ללוקח שילך לבית המוכר ויאמר לו המעות שהן קדושין בידך תהא קדושתן על אלו ואז יצאו לחולין.

קא עי' אב"מ: ובריטב"א ס"פ האיש מקדש [נו, ב] ז"ל ומורי נרו תירץ דאפי' יש באפרו שו"פ כיון דהשתא לית בהו דין ממון אינה מקודשת דכי שריף להו לבערינהו לאו דידי' נינהו וכל הקודם זכה באפרן עכ"ל.

ומשמע מדברי הריטב"א דאיסור הנאה לית לי' בעלים כלל ומש"ה כל הקודם זכה באפרן אבל מדברי הרמב"ם משמע דאיסור הנאה אית לי' בעלים שכתב (בפ"ג) [בפ"א] מהל' חמץ ומצה (ה"ג) קנה חמץ בפסח לוקה משום בל יראה

קב עי' שו"ע (יו"ד סי' רצד ס"א): הנוטע עץ מאכל, מונה לו ג' שנים מעת נטיעתו וכל הפירות שיהיו בו בתוך ג' שנים אסורין בהנאה לעולם, בין עיקר הפרי בין הגרעינים בין הקליפות, כגון קליפי אגוזים ורמונים, והנץ שלהם והזגין והגרעינין של ענבים והתמד העשוי מהם והתמרים שאינם מתבשלים והענבים שלקו ואין נגמרים בבישולן, כולם חייבים בערלה ופטורים מרבעי. ויש מי שאוסר תמרים שאינם מתבשלים אף ברבעי.

קג עי' שו"ע (יו"ד רצו ס"ג): אסור לזרוע ירקות או תבואה בצד הגפנים, או ליטע גפן בצד הירק או התבואה. ואם עשה כן, אף על פי שאינו לוקה, הרי זה קידש ונאסרו שניהם בהנאה הירק או התבואה והגפנים, ושורפין את שניהם, שנאמר: פן תקדש המלאה הזרע. (דברים כב, ט) ואפילו הקש של תבואה והעצים של גפנים האלו אסורים בהנאה ושורפים אותם, ולא יסיק בהם תנור וכירים, ולא יבשל בהם בעת שריפתן.

קד עי' רמב"ם (מאכלות אסורות פ"ד הכ"ב): נאמר בשור הנסקל ולא יאכל את בשרו והיאך היה אפשר לאכלו אחר שנסקל והרי הוא נבילה, אלא לא בא הכתוב אלא להודיען שכיון שנגמר דינו לסקילה נאסר ונעשה כבהמה טמאה, ואם קדם ושחטו שחיטה כשירה הרי זה אסור בהנייה ואם אכל מבשרו כזית לוקה, וכן כשיסקל לא ימכר ולא יתנונו לכלבים ולא לעכ"ם לכך נאמר לא יאכל את בשרו, ופרש של שור הנסקל מותר בהנאה, נודע שהוא פטור מסקילה אחר שנגמר דינו כגון שהוזמו העדים יצא וירעה בעדר, ואם נודע אחר שנסקל הרי זה מותר בהנייה.

קה עי' רמב"ם (מאכלות אסורות פ"ח הט"ו): כל מקום שנאמר בתורה לא תאכל לא תאכלו לא יאכלו לא יאכל אחד איסור אכילה ואחד איסור הנאה במשמע עד שיפרוט לך הכתוב כדרך שפרט לך בנבלה שנאמר לגר אשר בשעריך תתנה ואכלה וכחלב שנאמר בו יעשה לכל מלאכה, או עד שיתפרש בתורה שבעל פה שהוא מותר בהנאה, כגון שקצים ורמשים ודם ואבר מן החי וגיד הנשה שכל אלו מותרין בהנאה מפי הקבלה אף על פי שהן אסורין באכילה.

קי עי' חו"מ (סי' טו ס"א): צריך הדיין שיקדים לדון הדין שבא לפניו תחלה, אבל צריך להקדים דין של תלמיד חכם אפילו בא לבסוף, וכן מצוה עליו להפך בזכותו מה שיכול.

ביאור: של תלמיד חכם אפילו בא לבסוף - דגם לתלמיד חכם יש עשה דאת ה' אלקיך תירא, שדרשו את לרבות ת"ח, והר"ל לת"ח עשה ולהמוקדם עשה דקקטן כגדול תשמעון, ועשה דכבוד תורה עדיף (סמ"ע). ולענין לאקדומי כו"ע מודו דגם בזה"ז דינא הכי [פי' שיש דין ת"ח בזה"ז] כיון שהטעם להקדים הוא שלא יתבטל מתלמודו, א"כ כל ת"ח השוקד על תלמודו אף בזמניו דין הוא להקדימו (פ"ת).

ועי' ברכ"י סק"א: כבר ראינו להרב דרישה שכתב דרש"י בכתובות לא ניחא ליה לפרש האי עשה והאי עשה כדפירש גבי רב ימר, משום דסבירא ליה דאת ה' אלהיך תירא מרבה ת"ח הוא דרש ואסמכתא בעלמא ואינו דוחה עשה מפורש בתורה, דהיינו קקטון כגדול תשמעון, ודוקא התם ועמדו שני אנשים אינו אלא אסמכתא, דאעדים קאי, משום הכי דחי ליה דרש דאת ה'.

ועי' עוד בשו"ע חו"מ (סי' כח ס"ה): צריכים העדים לכתחלה להעיד מעומד, ואם העיד ת"ח, מושיבין אותו.

ביאור: ואם העיד ת"ח כו' - דאת ה' אלהיך תירא כתיב לרבות תלמידי חכמים, והר"ל האי ועמדו עשה, והאי את ה' אלקיך תירא עשה, ועשה דכבוד תורה עדיף (סמ"ע).

ועי' ט"ז (יו"ד סי' רמב סק"א): כתב רבינו [הטור] ריש סימן ר"מ דכבודו ומוראו ככבוד ומורא השם ותירץ דכל המוקש אינו שוה לגמרי אל המקיש מה שאין כן מורא רבך כמורא שמים דדרשוהו מן את ה' אלהיך תירא לרבות רבו הרי נכתבו שני המוראות במקרא א' להודיע שהם שוים לגמרי.

קז רש"י, ועי' תוס' פי' ומשולחת נמי תיאסר משחיטת חבירתה עד השילוח ואין לפרש משעת שחיטה בשחוטה ובמשולחת ליכא איסור כלל דהא תנא צפורי מצורע דמשמע תרווייהו.

עי' רע"א: למה דקיי"ל כר"י דצפורי מצורע משעת שחיטה אסור, הא דתנן שחטה ונמצאת טריפה היינו אם נטרפה בשעת שחיטה דלא חל עלי' איסור צפורי מצורע ושאיני בהיא דסיפא דנשפך הדם דבשעת שחיטה קבעה ונאסרה גם המשולחת בהנאה, דגם המשולחת אסורה בהנאה משעת שחיטה וקיימא באיסור עד שעת שילוח, ומזה ראי' גמורה לשיתת תוס' דס"ל הכי ובריטב"א כתב להדי' ראי' זו ומהתימא על רש"י והרע"ב שם דס"ל דהמשולחת מותרת לגמרי דא"כ אמאי תני הכא דתמות המשולחת, וצ"ע.

עי' רמב"ם (טומאת צרעת פי"א ה"ז): עץ ארז ואזוב ושני תולעת שטהר בהן מצורע זה מטהר בהן מצורעים אחרים, וכן צפור המשולחת מותר לטהר בה מצורעים אחרים מאחר שנשולחה ומותרת באכילה, אבל הצפור השחוטה אסורה בהנאה, ומאימתי תיאסר משעת שחיטתה, שחטה ואין שם אזוב ולא עץ ארז ולא שני תולעת הרי זו אסורה בהנאה ששחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה, והאוכל כזית מצפור השחוטה עבר על עשה ועל לא תעשה שנאמר וזה אשר לא תאכלו מהם מפי השמועה למדו שזה לרבות

הצפור השחווטה, ונאמר טהורה תאכלו הא אחרת לא תאכלו ולא הבא מכלל עשה עשה.

ועי' מל"מ (שם ה"א): הכרח זה שכתבו מדתנן צפרי מצורע איכא למשדי ביה נרגא דהא בסוף תמורה תנן ואלו הם הנקברים כו' וצפורי מצורע והתם ע"כ ל"ד וא"כ הכא נמי אפשר דל"ד ומ"מ הראשונים הסכימו לדעת התוספות דגם המשולחת נאסרה משעת שחיטת חבירתה עד שישלח וכמ"ש הרמב"ן בחידושיו וכ"כ רבינו ישעיה שם יע"ש וכן הוא דעת רבינו וכמו שנבאר לקמן והשתא הוה ס"ד דאף בשלחה אם חזרה כיון שעדיין יש חיוב עליו לשלחה שעדיין היא אסורה באכילה והא דהתיר הכתוב למשולחת אינו אלא לאינש אחרינא דלא חל עליו חיובי השלוח אבל המשלח כיון דלעולם בעמוד ושלח קאי לעולם לא יצאתה מאיסורה קמ"ל דלא כיון דשלחה כבר יצאתה מאיסורה אף שחייב לחזור ולשלחה ואית בה איסור אכילה.

ק"ח עי' רמב"ם (רוצח פ"י ה"ו): עגלה ערופה אסורה בהנייה ונקברת במקום עריפתה, ומשתרד לנחל תיאסר בהנייה אף על פי שעדיין לא נערפה, ואם מתה או נשחטה אחר ירידתה הרי זו אסורה בהנייה ותקבר.

עי' שער המלך: עגלה ערופה אסורה בהנאה כו'. פ' האיש מקדש דנ"ז ע"א אמרינן דעגלה ערופה אסורה בהנאה משום דכתיב בה כפרה כקדשים והתוס' שם ד"ה כפרה הקשו וז"ל תימא דבכריתות מפיק ליה מוערפו שם שם תהא קבורתה וז"ל דתרווייהו צריכי דאי משום כפרה הו"א דוקא מחיים כו' ואי מוערפו שם הו"א דוקא לאחר עריפה אבל מחיים לא וכתב הרב ח"ה שם וז"ל כתב מוהרש"ל דזה התי' אינו עיקר דהא לקמן מוכח דעגלה ערופה יליף מצפרים דאסור מחיים כמ"ש התוס' לקמן ע"ב ואין זה מוכרח דלקמן דעגלה יליף מצפרים ה"ד לר"ל אבל לר"י ליכא למילף עגלה מחיים אלא מהך דרשא דכפרה כתיב ביה דמסתמא ר"י לא פליג ארבי ינאי גופיה דס"ל דעגלה ערופה אסורה מחיים עכ"ל והן דברים תמוהים דבפרק אותו ואת בנו דפ"ב ע"א אמרינן התם בהדיא דר"י ס"ל דעגלה ערופה אינה משנה דס"ל דלא אסורה מחיים ושוב ראיתי בס' פני יאושע שתמה עליו בזה ומהיותר תימה שדבריו סותרים דשם בפרק הנז' כתב הוא ז"ל בד"ה גמר קיחה קיחה וז"ל אין זה מדוקדק דמדקסבר ירידתה לנחל איתן אוסרתה אין זה מוכרח דיליף מכשיר ממכפר אלא דאוסר בה משום דכתב בה כפרה כקדשים אבל בפשיטות הו"ל לאקשווי כיון דלא סבר ר"י אלא כתנא דבי ר"י לא הו"ל למילף דמסתברא מחיים משום דכתיב בה כפרה כקדשים אלא דהו"ל למילף מכשיר ממכפר כתנא דבי ר"י ובספרים חדשים מחקו כל קו' זו מדברי התוס' ולא ידענ' למה עכ"ל הנה מבואר שקו' מוהרש"ל היא קו' התוס' שם הכתובה בס' ישנים ותמה על מה שמחקו בס' חדשים קו' זו ואלו כאן כתב שדברי מוהרש"ל אינם מוכרחים ולעיקר קו' ז"ל נר' דלק"מ דאיכא למימר דמה שהוצרך ר"י למילף דע"ע אסורה מחיים מדכתיב בה כפרה כקדשים הוא לר"ש דר"ש דקאמר בברייתא דלקמן הואיל ונשחטה שלא כמצותה מותרת ע"כ דס"ל דצפורי מצורע לא אסירי מחיים כדאמר' לקמן וא"כ ע"כ דלא יליף מכשיר ממכפר ור"ש גופיה ס"ל בפ' או"ב דע"ע אסור מחיים דר"י לא ס"ל כרבי יוחנן דע"ע אינה משנה כדאיתא התם וא"כ לר"ש דס"ל דלא יליף מכשיר ממכפר ע"כ דע"ע דאסורה מחיים נפ"ל מדכתיב בה כפרה ורבי ינאי גופיה א"ל דהכי ס"ל דצפורי מצורע לא אסירי מחיים כר"ש משום דלא יליף מכשיר ממכפר ומשום הכי הוצרך לדרשה דכפרה כתיב בה כקדשים ואפשר שמטעם זה מחקו קו' זו מדברי התוס' כנ"ל ועל פי האמור ז"ל מ"ש הרשב"א ז"ל בחי' לקמן וז"ל אמר לך ר"א תנאי כו' וק"ל אי ר"י לית ליה הך דרשה צפורי מצורע דאסירי בהנאה מנ"ל דהא אנו מנאמר מכשיר ומכפר בפנים ילפינן לה כדאמרין לעיל (כלומר דאי מוזה אשר לא תאכלו ליכא למילף אלא איסור אכילה ואפי' לר' אבהו כיון דעיקר קרא באיסור אכילה כתיב וכמ"ש התוס' בר"פ המביא אשם

יע"ש) וז"ל דכ"ע אית להו האי דרשא אלא דתנא דבי ר"י דריש ליה לאקושינהו לגמרי ולמיסרא מחיים דמכפר ותנא דפליג עליה דר"י לא יליף לגמרי אלא לומר כו' יע"ש ויש לדקדק דלמאי הוצרך לומר דלא יליף לגמרי הא בלאו הכי א"ש דר"י לטעמיה דס"ל דע"ע אינה אסורה מחיים וכדאיתא בפרק או"ב וכבר תמה עליו כן בס' הנזכר וכן ראיתי להרב החידושין שהוקשה לו כקו' הרשב"א ותי' דהא דקאמר תנאי היינו למאי דס"ל לר"ל בעלמא דע"ע אסורה מחיים ע"כ דתנא דבי ר"י דקאמר עשה בו מכשיר כמכפר כר"ל ס"ל דמחיים אסירי אבל לר"י דס"ל דע"ע מחיים לא מיתסרא ס"ל דעשה בו מכשיר כמכפר דקאמר תנא דבי ר"י לענין איסור הנאה הוא דקאמר א"ד יע"ש אכן כפי מ"ש יש ליישב דהוצרך הרשב"א לזה משום דאכתי קשה לר"ל דס"ל דע"ע משנה כדאיתא התם בפרק הנז' וס"ל לר"ש דאסירי מחיים א"כ צפורי מצורע לר"ש דאסירי בהנאה מנ"ל שהרי ר"ש ע"כ לא יליף מכשיר ממכפר מדס"ל דצפורי מצורע לא אסירי מחיים מדקאמר הואיל ונשחטה כו' ונ"ל דאה"נ דלר"ש צפורי מצורע לא אסירי בהנאה שהרי בפ"ק דבכורות ד"א גבי ההיא ברייתא דהערלה וכלאי הכרם כו' מטמאין טו"א מוכח דלר"ש ס"ל דצפורי מצורע אסירי בהנאה ומאי דנקט הרשב"א ז"ל קו' אליבא דר"י לאו דוקא אלא לתנא דפליג אדבי ר"י ור"י קאי כוותיה הוא דק"ל והיינו שדקדק בתי' וכתב ותנא דפליג אר"י ואי קשיא לך הא כיון דלר"ש אליבא דר"ל ע"כ צ"ל דס"ל דיליף מכשיר ממכפר לענין איסור הנאה דוקא ולא לגמרי א"כ מנא ליה לר"ל דתנא דבי ר"י יליף לגמרי אימא דלא יליף אלא לענין איסור הנאה דוקא הא ל"ק דלישנא דברייתא דקאמר עשה בו מכשיר כמכפר משמע כמכפר לגמרי דאסירה מחיים אליבא דר"ל דס"ל דע"ע אסורה מחיים אלא מיהא הא ק"ל טובא לדברי הרשב"א והרב החידושין ז"ל מההיא דר"פ המביא אשם שהקשו התוס' שם דקאמר התם בהדיא דתנא דבי ר"י דיליף מכשיר ממכפר ע"כ ס"ל דע"ע אסורה מחיים והשתא כפי דבריהם מנ"ל אכתי נימא דתנא דבי ר"י ס"ל דע"ע אינה אסורה מחיים ומאי דיליף מכשיר ממכפר היינו לאיסור הנאה וכדס"ל השתא לר"י ור"ל אליבא דר"ש וצ"ע כעת גם מ"ש עוד הרשב"א ז"ל לקמן בסמוך אמאי דקאמר ר"י לא מצינו ב"ח שאסורים דאמאי לא אקשי ל' מע"ע הוא תימה שהרי ר"י ס"ל דע"ע אינה אסורה מחיים ועיין להרב ע"י שתמה על רבינו בפי"ה מ שכתב דצפורי מצורע אסורין אלא משעת שחיטה כר"י וכתב הקשא דר"י בסתם ובע"ע כתב דירידתה לנחל איתן אוסרתה ולפי הנראה ר"י לא ס"ל כתנא דבי ר"י וכפי מ"ש מבואר דדעת רבי' כדעת הרשב"א ודו"ק: שם ומשתרד לנחל איתן כו' הנה דעת רבינו לפסוק כרבי ינאי דע"ע ירידתה לנחל איתן אוסרת' וכרב המנונא דס"ל הכי בפ' המביא ובהל' ח' פסק משנה דר"פ המביא אשם דאם נמצא ההורג עד שלא תערף תצא ותרעה בעדר נמצא אחר שנערפה תקבר שעל הס' באה מתחילתה כו' והוא תימא שהרי מבואר שם בגמרא דהך מתני' ע"כ ס"ל דע"ע לא אסורה מחיים וכבר נשאל ע"ז הרשב"א ז"ל ומרן הכ"מ תי' דסובר רבי' דהא דמקשה ממתני' דמשנערפה תצא ותרעה בעדר לאו קו' היא דא"ל שאני ע"ע דאדעתא שימצא ההורג לא אקדשוה והו"ל הקדש בטעות וכדתנן במתני' אשם ודאי אינו כן אלא שלא נשחטו יצא וירעה בעדר ואף על פי שהתוס' תי' זה ואמרו דסברא הוא דגמרי ומקדשי דלא מסקי אדעתיהו שימצא ההורג רבי' לא ניחא ליה בההוא תי' וסובר דגמרא לפום מאי דס"ד דגמר ומקדיש בכל גונא אסיק מאי דאסיק כו' אבל לפום קושט' א"ל דמתני' נמי סברה דירידתה לנחל איתן אוסרת' כו' יע"ש:

והנה הרוואה כמה מהדוחק דבריו דמאחר דבגמ' מוקמינן בפשיטות להך מתניתין בתנאי מניין לנו לבדות חלוקים מלבנו ומהיותר תימה דבאו"ב פרכי' אמתניתין דהתם ממתני' דר"פ המביא וקאמר עלה ר"י ע"ע אינה משנה הרי דר"י מכח קו' זו קאמר דע"ע אינה משנה ולפי דעת רבינו

ז"ל מאי קו' וא"כ מאחר שר"י ורבא ב' המביא ס"ל דהך מתני' ע"כ ס"ל דעגלה ערופה אינה אסורה מחיים מי הכריח לנו לחלק בהכי הפך ר"י ורבא ולדעתי נראה ליישב ע"ד מרן ז"ל ולהוסיף נופך משלי דלרבינו ז"ל קשיתיה סוגיא דפרק נגמר הדין דמ"ז ע"ב דאמרינן התם האורג בגד למת אב"י אמר אסור כו' מ"ט דאב"י גמר שם שם מע"ע מה ע"ע בהזמנה מיתסר' אף האי נמי בהזמנה מיתסר' ופירש"י בע"ע בהזמנה מתסר' דקיי"ל ירידתה לנחל איתן אוסרת' והשתא כפי סוגי' דפ' המביא א"כ הא דאב"י כתנאי אמרה למילתיה דלתנא דמתני' דפרק המביא דס"ל דע"ע אינה אסורה מחיים אלא לאחר עריפה הזמנה לאו מילתא היא ודאי דכי נמי גמר מע"ע אינה אסורה אלא לאחר עריפה וכמ"ש התוס' שם וכיון שכן ק"ט דמאי פריך התם מברייתא דקתני קבר חדש מותר בהנאה ומברייתא דמותר המתים למתים ומאי קו' הא ליכא למימר דהאי תנא ס"ל דע"ע אינה אסורה אלא לאחר עריפה וכדתנן ב' המביא ואב"י דאמר כר"ש וכתנא דבי ר"י דס"ל ירידתה לנחל איתן אוסרתה והיותר קשה דבתר הכי מסיק התם דהא דאב"י תנאי היא ומייתי ברייתא דקתני ציפן זהב כו' והשתא אמאי ל"ק דע"כ הא דאב"י דתנאי היא דלמאן דס"ל ע"ע אינה אסורה אלא לאחר עריפה הזמנה לאו מילתא היא אלא מוכח ודאי דסתמא דתלמודא ס"ל דהך מתניתין דר"פ המביא אשם אתיא ככ"ע ומטעמא שכתב מרן ז"ל והילכך דחה רבי' להיא דר"י דפ' או"ב ודרבא דפ' המביא ופסק כסתמ' דתלמודא דפרק נגמר הדין כנ"ל נכון. ודרך אגב ראיתי לעמוד במ"ש מרן הכ"מ ז"ל בדין הסמוך לזה וז"ל נמצאו העדים זוממין ב' שני דכריתות אמר ר"י אמר רב מודים חכמים לר"מ באשם תלוי שהזמו שיצא וירעה בעדר ויש ללמוד משם לע"ע ע"כ ולכאורה ק"ט שהרי רבינו ז"ל בפ"ד מהלכות פסולי המוקדשין ה' י"ט פסק דאפילו הפרישו ע"פ עדים והזמו עדין יפלו דמיו לנדבה וכתב מרן ז"ל שם דפסק כר"י לגבי רב ועוד דרב' דבתראי הוא מותיב לרב כו' יע"ש וכיון שכן איך כתב מרן ז"ל דרבינו למד משם לע"ע וכבר ראיתי להרב חזון נחום בח"ד שתמה עליו בזה והניחו בצ"ע ותו קשה דלמאי אצטרך מרן ז"ל להביא עצות מרחוק לזה הא כיון שכבר פסק רבינו ז"ל דאם נמצא ההורג עד שלא תערף ה"ז מותרת ומטעמא שכתב מרן דאדעתא שימצא ההורג לא אקדשוה והו"ל הקדש בטעות מינה נלמוד ג"כ לאם נמצאו העדים זוממין דאדעתא דהכי לא אקדשוה והוי ליה הקדש בטעות ולכן נראה דחידא מתרצת חברתה דכונת מרן ז"ל היא דלא נימא דדוקא בנמצ' ההורג הוא דהוי הקדש בטעות משום דהוי דבר מצוי וכ"ש לפי מה שפ"י קצת מפרשים שמתועלת המדידה והעניינין הנעשים במצוה שע"י כן הוא קרוב שימצא ההורג דמעיקר' מסקי אדעתייהו שימצא ההורג ולא גמרי ומקדשי וכמ"ש מרן ז"ל אבל בנמצאו העדים זוממין א"ל דגמרי ומקדשי דלא מסקי אדעתייהו שימצאו העדים זוממין דמילתא דלא שכיח הוא ולכן הוצרך מרן ז"ל להביא ראיה מההיא דאמר' אמר רב מודים חכמים לר"מ באשם תלוי שהזמו עדין דיש ללמוד משם לע"ע דאע"ג דלא קי"ל התם כר"י אמר רב ה"ד באשם תלוי ומטעם דמתוך שלבו נקפו גמר ומקדשי כדאמרינן התם אבל באשם ודאי ובע"ע דליכא למימר ה"ט אמרינן ודאי אדעתא דהכי לא אקדשוה דמעיקרא נמי מסקי אדעתייהו שימצאו העדים זוממין כי היכי דאמרינן התם כנ"ל פשוט:

קט ע"י רמב"ם (טומאת צרעת פ"א ה"ז): עץ ארז ואזוב ושני תולעת שטהר בהן מצורע זה מטהר בהן מצורעים אחרים, וכן צפור המשתלחת מותר לטהר בה מצורעים אחרים מאחר שנשתלחה ומותרת באכילה, אבל הצפור השחוטה אסורה בהנאה, ומאימתי תיאסר משעת שחיטתה, שחטה ואין שם אזוב ולא עץ ארז ולא שני תולעת הרי זו אסורה בהנאה ששחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה, והאוכל כזית מצפור השחוטה עבר על עשה ועל לא תעשה שנאמר וזה אשר לא תאכלו מהם מפי השמועה למדו שזה

לרבות הצפור השחוטה, ונאמר טהורה תאכלו הא אחרת לא תאכלו ולא הבא מכלל עשה עשה.

ע"י שער המלך: ומאימתי תיאסר משעת שחיטה כו'. פרק האיש מקדש דנ"ו ע"א וכתבו התוס' בד"ה משעת שחיטה וז"ל פ' ומשולחת נמי תיאסר משחיטת חברתה עד השילוח ואין לפרש כו' דהא תנא צפורי מצורע דמשמע תרוייהו עכ"ל. וראיתי להרב מש"ל ז"ל בפרק זה הלכה א' דף י"ד הקשה דהכרח זה איכא למשדי ביה נרגא דהא בסוף תמורה תנן ואלו הן הנקברים כו' צפורי מצורע והתם ע"כ לאו דוקא אלא ע"כ אצפורי' דעלמא קאי וא"כ ה"נ לאו דוקא ולע"ד נרא' בכונתם דבשלמא אם נאמר דהמשולחת אסורה משעת שחיטה עד שעת שילוח וצפורי מצורע דנקט הכא במתני' בדוקא וכן נמי מתני' דפרק השוכר את הפועל דקתני אלו דברים אסורין ואיסורין בכ"ש כו' וצפורי מצורע התם נמי דוקא קתני ובשנתערבה לאחר שחיטת חברתה איכא למימר דאידי דתני בכל הני צפורי מצורע תני נמי התם ואשגרת לישן הוא כההיא דפ"ק דמגילה דקתני הכל כשרים לקרות את המגילה חוץ מחש"ו ואמר' בירושלמי דחרש אשגרת לישן' הוא דחרש שדברו בו חכמים בכ"מ הוא שאינו מדבר ואינו שומע אלא אידי דרגיל התנא למיתני בכ"מ חרש בהדי שוטה וקטן תנא נמי הכא אכן אם נאמר דבמשולחת ליכא איסור כלל ק' דאמאי תני בכל הני צפרי מצורע ועוד אפשר לומר דלפ"ד התוס' דס"ל דהמשולחת אסורה משעת שחיטה עד שעת שילוח א"כ נראה דאם עבר ושחטה באיסור' קאי וטעון קבורה וא"כ נאמר דצ"מ דנקט בתמורה אתרוייהו קאמר ובשעבר ושחטה משא"כ לדעת רש"י דס"ל דמשולח מותרת אם עבר ושחטה ודאי מותרת באכילה אלא דעבר אעשה דושלח את הצפור כנ"ל. עוד ראיתי להרב הנז' שהקשה אמ"ש התוס' בפרק שילוח דק"ע אההיא דאמרינן התם רבא אסר למעוטי שלא לזווג לה אחרת קודם שילוחיה וז"ל שלא לזווג לה אחרת צ"ע איך משמע זה מטהורות ע"כ והקשה הרב הנז' וז"ל ודבריהם תמוהים בעיני דהא כי היכי דלר"ן בר יצחק דאמר למעוטי צפורי עיר הנדחת הוי משמעות הכתוב טהורות ולא אסורות ה"נ לרבא הוי הכי דקודם שילוח אף המשתלחת אסורה הן אמת דאליבא דרש"י דס"ל דהמשולחת לא חייל עליה איסור כלל שייכא קו' זו דהאיך משמע זה מטהורות ואולי יאמר דרבא אית ליה כר"ל דאמר משעת לקיחה ולדידיה אף המשולחת נאסרה משעת לקיחה עד שעת שילוח כו' אך אליבא דהתוספות דסבירא להו דאף לר"י נאסר המשתלחת משעת שחיטה לא ידעתי מה זו תמיה וצ"ע עכ"ד והנה מה שרצה ליישב לדעת רש"י דרבא ס"ל כר"ל דאמר משעת לקיחה הוא דבר תמוה שהרי מבואר בשמעתין דטעמא דר"ל הוא משום דיליף מכשיר ממכפר וס"ל דע"ע אסורה מחיים ובהדיא פרכינן פ' אותו ואת בנו למאי דהוה בעי למימר דר"ל ס"ל דע"ע אינה משנה ואינה אסורה מחיים מהא דר"ל דקאמר דצ"מ אסורין משעת לקיחה הרי מבואר דאם הוה ס"ל דע"ע אינה אסורה מחיים ציפורי מצורע נמי לא אסירי משעת לקיחה וכיון שכן איך אפשר לומר דסבירא ליה כר"ל דצ"מ אסורין משעת לקיחה הא רבא ס"ל בהדי' ב' המביא אשם דע"ע אינה אסורה אלא לאחר עריפה הן אמת שקו' הלזו קשה ג"כ לדעת התוס' דפ' נגמר הדין דף מ"ז שכתבו וז"ל תימא כי נמי גמר מע"ע הא אמר ר"י בפרק אותו ואת בנו עריפתה אוסרתה ורבא פסק כר"י בר משלש כו' יע"ש וקשה דאמאי הוצרכו להקשות ממאי דפסק רבא בפרק החולץ כר"י לבר משלש ותיקשי להו בפשיטות מדרבא גופיה בפרק המביא ואולי נוסחא אחרת היתה להם ובמקום רבא גרסי רבה ומ"מ אכתי דברי הרב מש"ל יש בו מן הקושי דהן לו יהי דנימא דרבא ס"ל כר"ל מ"מ הא אמרינן בשמעתין דהא דר"ל תנאי היא ור"י ור"ש ס"ל דאינן חוזרות משעת לקיחה וכיון שכן היכי משני התם רבא בפשיטות דטהורות אצטרך למעוטי שלא לזווג לה אחרת ותיקשי ליה הניחא למ"ד צ"מ אסור

משעת לקיחה אלא לר"י ולר"ש דסבירא להו משעת שחיט' מאי איכא למימר וכדפריך התם לעיל מיניה הניחא למ"ד טרפה אינה חיה כו' ויש ליישב דלר"י ולר"ש איכא למימר דסבירא להו כמ"ד טריפה חיה וטהורות אצטרך למעוטי טריפה וזה דוחק ולכן נראה דאע"ג דס"ל לרש"י דהמשולחת מותרת היינו דוקא בהנאה אבל לשוחטה כדי לאוכלה ודאי אסור משום דעבר אעשה דושלח את הצפור החיה וא"כ שפיר ממעטינן מטהורות דמשמע מותרת לשוחטן כדי לאוכלן יצא זה שאסורות לשוחטן כדי לאוכלן כנ"ל:

ק"י ע"י במשנה למלך (מעילה פ"ז ה"ו) שלומד מכאן דאסור לערבב איסור בהתיר לכתחילה כדי לסמוך על רוב, וע"י שער המלך (מאכלות אסורות פט"ו הכ"ה): עיין במ"ש הר"ן ז"ל בפרק גיד הנשה גבי ההוא דזרוע בשלה שדעת התוספות ז"ל דהא דאין מבטלין איסור לכתחילה אינו אלא מדרבנן אבל מדאורייתא שרי' ודעת הראב"ד ז"ל דהוי מדאורייתא, והקשה מגמ' זו לשיטת תוס' דהא ודאי דאם שלוחה ליכא איסור משום דאזלינן בתר רובא ואפ"ה לשלחה לא אצטרך קרא למעט דלא אמרה תורה שלח לתקלה הרי בהדיא דלערבב איסור בידים אסור מן התורה וכו' ולכאורה היה נראה דלק"מ שהרי כתב הרשב"א בתשו' סימן תס"ג דהא דאין מבטלין איסור לכתחילה היינו דוקא במתכוין לבטל את האיסור אבל אם אינו מכוין לא.

במחילת כבוד תורתם, הרי כאשר בן אדם זורק ציפור האסורה בהנאה לעולם, אז אין רובא דאיתא קמן, אלא רובא דליתא קמן. פי' זה לא שיש תערובת של עופות כאן, ואני מכניס בו עוף א' אסורה, אלא רוב עופות בעולם אינם איסורי הנאה. וזה ההתיר לשחוט בהמה ולברך ולא חוששין שהיא טריפה, והברכה לבטלה, שהרי יש רוב, ואם יש לבן אדם טריפה, אין איסור לשלוח אותו לעולם כדי לערבב אותו עם בהמות כשרות, שמא א' יבא וישחוט אותו ויברך לבטלה.

ק"יא פי' להעמיד את הגרסא לסימן (תוס' מנחות צב ע"ב ד"ה גירסא). וע"י ריטב"א (ראש השנה דף טז ע"א): שכל מה שיש לו אסמכתא מן הפסוק העיר הקדוש ברוך הוא שראוי לעשות כן אלא שלא קבעו חובה ומסרו לחכמים, וזה דבר ברור ואמת, ולא כדברי המפרשים האסמכתות שהוא כדרך סימן שנתנו חכמים ולא שכונת התורה לכך, ח"ו ישתקע הדבר ולא יאמר שזו דעת מינות הוא, אבל התורה (העידה) [העירה] בכך ומסרה חיוב הדבר לקבעו [ל]חכמים אם ירצו כמו שנאמר ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך, ולפיכך תמצא החכמים נותנין בכל מקום ראייה או זכר או אסמכתא לדבריהם מן התורה כלומר שאינם מחדשים דבר מלבם וכל תורה שבע"פ רמזה בתורה שבכתב שהיא תמימה וח"ו שהיא חסירה כלום.

ק"יב וזו א' מ"ג במסורת חסרים (רש"י). [יש י"ג מקומות שכתוב קדוש חסר [ק' קמץ וד' חולם]: שמות כט לא, ויקרא ו ט, יט, כ, שם כא ז, ח, שם כד ט, במדבר ו ה, ח, דברים כו יט, יחזקאל מב יג, נחמיה ח ט, יא, הושע יב א, תהלים טז ג, דב"ה ב' לה ג.]

ק"יג ע"י עמוד א' עגלה ערופה.

ק"יד ע"י יו"ד (סי' שכא ס"ח): פטר חמור אסור בהנאה עד שיפדה; ואם מכרו קודם פדיון, דמיו אסורין. הגה: ודוקא שמכרו סתמא, אבל אם הודיעו ללוקח שהוא פטר חמור והוא מוכר לו מה ששוה יותר מהשה שיפדה, דמיו מותרים, ואפילו לכתחלה מותר למכרו בכהאי גוונא (כך משמע בטור). ואם מת קודם פדיון, או שערפו, יקבר, מפני שהוא אסור בהנאה אף לאחר עריפתו, הואיל ולא נפדה. לפיכך אם לא פדהו ונתן פטר החמור בעצמו לכהן, אסור לכהן להשתמש בו עד שיפדהו בשה ויקח השה לעצמו, או יערפנו ויקבר. והכהנים חשודים על דבר זה, לפיכך אסור לישראל ליתן פטר חמור לכהן, אלא א"כ פדה החמור בפניו או יערפנו לפניו.

ק"טו מקור?

ק"טז ע"י רמב"ם (שחיטה פ"ב ה"א). בכל מקום מותר לשחוט חוץ מן העזרה, שאין שוחטין בעזרה אלא קדשי מזבח בלבד, אבל החולין אסור לשוחטן בעזרה בין בהמה בין חיה בין עוף וכן הוא אומר בבשר תאוה כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' וגו' וזבחת מבקרך ומצאנך וגו' ואכלת בשערך, הא למדת שאין שוחטין בשר תאוה אלא חוץ למקום אשר בחר ה'.

ק"יז ויקרא ג ב: וסמך ידו על ראש קרבנו ושחטו פתח אהל מועד וזרקו בני אהרן הכהנים את הדם על המזבח סביב.

ק"יח שם ח: וסמך את ידו על ראש קרבנו ושחט אתו לפני אהל מועד וזרקו בני אהרן את דמו על המזבח סביב.

ק"יט שם יג: וסמך את ידו על ראשו ושחט אתו לפני אהל מועד וזרקו בני אהרן את דמו על המזבח סביב.

ק"כ גירסת רש"י "הכשר".

ק"כא ע"י רמב"ם (ע"ז פ"ז ה"ט): עבר ומכר עבודת כוכבים או אחד ממשמשיה או תקרובת שלה הרי הדמים אסורין בהנאה ואוסרין בכל שהן כעבודת כוכבים שנאמר והיית חרם כמוהו כל מה שאתה מביא מעבודת כוכבים ומכל משמשיה ותקרובתה הרי היא כמוהו.

וע"י מל"מ: נסתפקתי בישראל שמכר לחברו עבודת כוכבים והלוקח לא ידע שמה שקנה הוא עבודת כוכבים אם נאסרו הדמים דאפשר דע"כ לא אמרינן דהדמים אסורים אלא במוכר לעובד כוכבים או לישראל וידע שהיא עבודת כוכבים דהמקח קיים ומש"ה המעות אסורים שהרי דמים הללו דמי עבודת כוכבים הם אבל במוכר לישראל ולא ידע הקונה שהיא עבודת כוכבים שהמקח הוא מקח טעות והמעות גזל הם ביד המוכר אפשר דלא נאסרו דמים הללו שהרי אינם דמי עבודת כוכבים או דלמא אף במקח טעות הדמים אסורין שהרי מן הדין אף במוכר לעובד כוכבים שאסור ליהנות מהם הדמים שקבל אינם אלא או מתנה או גזל וכמ"ש הר"ן בר"פ השוכר את הפועל בשם הירושלמי.

ק"כב ע"י רמב"ם (שמיטה ויובל פ"ו ה"ו): חומר בשביעית מבהקדש, שהפודה את ההקדש יצא הקדש לחולין ויתפשו הדמים תחתיו, והשביעית אינה כן, אלא המוכר פירות שביעית יתפשו הדמים ויעשו כפירות שביעית, והפירות עצמן לא נתחללו ונעשו כפירות שאר שנים, שנאמר בה תהיה בהוייתת תהא לעולם, ולפי שנקראת קדש תופשת דמיה, נמצאת אומר האחרון נתפש בשביעית והפרי עצמו הוא כמו שהיה.

ע"י דרך אמונה: ויתפסו הדמים. ויש להסתפק אם פחות מש"פ נתפס בקדושת שביעית ובפנ"י הוכיח מהתוס' בסוכה שהמוכר פירות שביעית אף שלאכילה אין שוין כ"כ רק בעבור המצוה כמו אתרוג כל הדמים נתפסין בקדו"ש והפנ"י פקפק ע"ז ודעת מהר"ט דאע"ג דיש קדו"ש בפירות גוי מ"מ אם הגוי מכר פ"ש אין הדמים נתפסין בקדושה ודעת הרש"ס שנתפסין ובחזו"א מסופק בזה אבל גוי שמכר לגוי בודאי אין הדמים נתפסין ובסדר השביעית כתב דגם ישראל שלקח מגוי פירותיו של הגוי אין הדמים נתפסין וכדעת מהר"ט אבל אם קונה פירות גוי אצל ישראל הדמים נתפסין וסתם מטבעות אין חוששין להם שמא הן דמי שביעית שהולכין אחר הרוב.

ק"כג ע"י רמב"ם (שמיטה ויובל פ"ו ה"ז): כיצד לקח בפירות שביעית או בדמיהן בשר נעשה הבשר כאותן הפירות ואוכלו כפירות שביעית, וצריך לבער אותן בשעת ביעור השביעית, לקח באותו בשר או בדמיו דגים יצא הבשר ונתפשו הדגים, לקח בדגים או בדמיהן שמן יצאו דגים ונתפש שמן, לקח בשמן או בדמיו דבש יצא שמן ונתפש דבש, וצריך לבער הפירות הראשונות עם הדבש האחרון, כדרך שמבערין פירות שביעית, ואין עושין משניהם מלוגמא ולא מפסידין אותן כשאר פירות שביעית.

ק"כד רמב"ם (אישות פ"ה ה"ה) הובא לעיל הערה פה.

ע"י רמב"ם (אישות פ"ה ה"ג) הובא לעיל הערה 146.

קכה רמב"ם (אישות פ"ה ה"ו): מתנות שלא הורמו הרי הן כמי שהורמו, לפיכך ישראל שנפלו לו טבלים מבית אבי אמו כהן והפריש מהן תרומה ומעשרות הרי הן כתרומות ומעשרות שנפלו לו בירושה מאבי אמו ואם קידש בהן אשה הרי זו מקודשת, שאע"פ שאינן ראוין לו לאכילה יש לו למכרן למי שהן ראוין לו. אבל ישראל שקידש בתרומה שהפריש מגרנו אינה מקודשת שהרי אין לו למכרה ואין לו בה אלא טובת הנאה לפי שנותנה לכל כהן שירצה וטובת הנאה אינה ממון.

קכו עי' רמב"ם (אישות פ"ז ה"א): בא שני וקידשה בתוך שלשים יום הרי זו מקודשת לשני ג לעולם, לפי שבשעה שקידשה השני לא היתה מקודשת ותפסו בה קידושי שני ונעשת אשת איש ולאחר השלשים יום כשיבואו קידושי ראשון ימצאו אותה אשת איש ונמצא הראשון כמי שקידש אשת איש שאין הקידושין תופסין בה.

ועי' רמב"ן: מדלא קתני ואינה מקודשת לראשון, שמע מינה שאם גירשה שני בתוך שלשים חלו קדושי ראשון, וכן מפורש בירושלמי לפיכך אם מת השני בתוך שלשים יום או גירש חלו עליה קדושי ראשון לאחר שלשים יום, מת לאחר שלשים או גירש לא חלו עליה קדושי ראשון, ועוד אמרו שם שאם מת השני והיה לו אח מכיון שהיא זקוקה ליבום לא חלו עליה קדושי ראשון, ומסתברא לן דהשתא דקיי"ל (יבמות צ"ב ב') יבמה שנתקדשה בעניותנו צריכה גט, האי נמי צריכה גט מראשון משום דזיקתה אינה מונעת שלא יחולו בה קדושיה, וירושלמי סבר כרב שאמר אין קדושין תופסין בה, דליכא למימר מכיון שהיא זקוקה לאחר אינה מתרצה בקדושין הללו של ראשון, דאפי' לרבי יוחנן שאמר חוזרת לא אמר אלא כשחזרה ואמרה כן ומשום דאתי דיבור ומבטל דבור אבל בלא חזרה בדבור ממש לא, ועוד דאדרבה ביבום לא ניחא להו לנשי, ואם תאמר משעה ראשונה שפשטה ידה וקבלה קדושין חזרה בה, א"כ כשמת שני בתוך שלשים ואין לה יבם נמי לא תהא מקודשת לראשון.

ועי' רשב"א: [שלומד את הרמב"ן ורמב"ם בשיטה אחת, אבל מקשה עליהם דאם היא חוזרת מהקידושין לר"י בדיבור] כ"ש כשפשטה ידה וקבלה קדושין משני דהוי ביטול אלים טפי דאיכא מעשה ואתי מעשה ומבטל דבור.

והר"ן סובר: אעפ"כ בקבלה קדושין אין המעשה מוכיח לחזור מקדושי ראשון לגמרי אלא עדיין דעתה דאם יהא אפשר לחול דיחולו.

ורע"א אומר על דברי הר"ן: ולענ"ד היה נראה דאין מזה ראייה דבשלמא אם היה אפשר לומר דבחייו של שני אחר ל' פקעי קידושי שני ויחולו קדושי דהראשון אז היה קבלת קדושין השניים לאו דרך חזרה דכוונתה מיד שמקדשת עצמה להשני עד ל' ואח"כ יפקעו וישארו דהראשון אבל לפי האמת דא"א שיפקעו בכדי וא"כ לא יחולו קידושי דהראשון בזה אמרי' דהוי חזרה דאין דעתה לענין אם ימות או יגרש.

עי' שו"ע (אה"ע סי' מ ס"ב): בא שני וקדשה בתוך ל' יום, הרי זו מקודשת לשני לעולם, לפי שבשעה שקדשה השני לא היתה מקודשת ותפסו בה קידושי שני ונעשית אשת איש, ולאחר השלשים יום כשיבואו קדושי ראשון ימצאו אותה אשת איש, ונמצא הראשון כמי שקידש אשת איש שאין קדושין תופסין בה. (אבל אם מת השני או גירשה תוך ל', חזרו קדושי ראשון ולכן צריכה גט מן הראשון, ויש חולקין).

ביאור: אבל אם מת השני. בירושלמי אמרו שאם מת השני והניח אח מאחר שזקוק' ליבום לא חלו הקידושין של ראשון וכתב הרמב"ן שהירושלמי סובר שאין קידושין תופסין ביבמה אבל לדידן דק"ל דיבמה שנתקדשה צריכה גט אף כאן אין הזיקה מונעת לחול קידושי הראשון (ח"מ).

ולכן צריכה גט מן הראשון. לשון זה משמע דאינ' ודאי מקודשת לראשון והוא דעת הר"ן (הביאו הב"י סי' זה סוף ס"ק א') שכתב שראוי לחוש לדברי הירושלמי (שסובר דאם מת השני תוך ל' דחלו קידושי של הראשון אף על גב דהרשב"א והרא"ש סברי דלא כהירושלמי דסברי דכיון

דקבלה הקידושין מהשני פקעי הקידושין מן הראשון ושוב לא חלין אף על פי כן סיים הר"ן דראוי לחוש לדברי הירושלמי ולהצריכה גט עכ"ל) וא"כ בחנם כתב הרב דיש חולקין הוא דעת הרשב"א והרא"ש דהא הר"ן לא החמיר לחוש לדברי הירושלמי ולהצריכה גט אלא מפני דעת החולקין וכך היה לו לכתוב חזרו קידושי ראשון ומקודשת ודאי לראשון (והוא דעת הרמב"ן והרמב"ם כפי שפי' המ"מ וכהירושלמי) ויש חולקין ואומרים דאינה מקודשת כלל לראשון שכבר חזרה בה והוא דעת הרשב"א והרא"ש וראוי להחמיר להצריכה גט כדעת הר"ן (ח"מ).